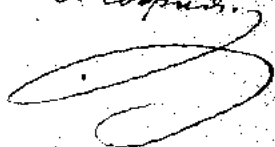

Петър Паптелевъ Каранатровъ
Софийски Градски Мирски Съдия.
1881 год., Авг. мѣс. 30 денъ
г. София.

قوانین و آراء

ПЪЛНО СЪБРАНИЕ

НА

Държавните Законы, Уставы, Наставленія и
Высоки Заповѣди

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ

съ приложение на сключените съ чуждите Дър-
жавы Трактаты и протоколлы; на издадените
Императорскы Фирмани за подвластните на
Имперіята Княжества; на потребните разя-
сненія и на Азбученъ Указатель.

ПРЕВЕДЕНО ОТЪ ТУРСКИ.

Издава се отъ

ХРИСТА С. АРНАУДОВА.

ТОМЪ ТРЕТИЙ.

ЦАРЬ-ГРАДЪ.

1873.

ДАРЪ ОТЪ
Проф. Р. ГОРГАНОВЪ

ДЪРЖАВНИЙ ЗАКОНЪ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

ИЗЛОЖЕНИЕ

ОТЪ

Комиссията, която съчини **Гражданскитѣ**
Законы на Османската Имперія

предадено

НА НЕГОВО ВЪСОЧЕСТВО ВЕЛИКІЯ ВЕЗЫРЪ.

ДАРЪ ОТЪ

Проф. Д. Тодоровъ

Ваше Высочество!

Какъто е познато на Ваше Высочество, че отдѣленіето отъ священното право, което ся отнася до свѣтскитѣ дѣла са дѣли на три части: Първата за браковетѣ, втората за земањедаваніята а третата за наказаніята. Също на три части са е раздѣлило и основното законоположеніе на образованитѣ народы, отъ които частъта, която са занимава съ земањедаваніята особно е зела наименованіето си **Гражданскы Законы**. Но поради голѣмото развитіе, което получили въ новитѣ времена търговскитѣ промѣны, стана нужно въ послѣдне време щото нѣкои главы отъ Гражданскитѣ законы, които са отнасятъ до тѣхъ, т. е. Главата за иенаданье въ несѣстоятелность и Главата за мѣнителницитѣ и за други различни постановленія да са отдѣлятъ отъ началнитѣ имъ законы и да съставятъ особенъ законъ. Тѣй прочее произлезе **Гражданскитѣ Законъ**, който има за предмѣтъ тѣзи постановленія. Търговскитѣ дѣла управлява този законъ, но когато са представа нужда, тогази чловѣкъ прибѣгнава и до Гражданскитѣ законы. Тѣй, на пр., за разрѣшеніето на нѣкои второстепенны въпросы, т. е. на

ипотека, на поръчителство, на опълномощяване и на други такъви произходящи отъ нѣкоя съдба, която спорѣдъ Търговския законъ, като са разглежда отъ Търговско съдилище, търсени въ началния законъ. Също до него прибѣгнаваме и когато въ нѣкоя наказателна съдба ни са представя разрѣшеніето на нѣкой въпросъ, който простица отъ нея, но който са касае до общото или гражданско право.

За допълненіе на празното мѣсто, което быде отъ лишеніето на Гражданскитъ законы въ Османската Държава много и различни граждански законы са издадохъ въ древнитъ и новы времена, и ако тѣзи законы като не предвиждатъ сичкитъ случаи не доволствуватъ за разрѣшеніето на сичкитъ въобще въпросы, но туй лишеніе го допълни съкога частта на священното право за провинитѣ. Въ начало са породихъ нѣкои затрудненія колкото за възлаганіята на съдбытъ върху съдилищата на священното право, или върху онѣзи на Гражданскыя законъ; но тѣзи затрудненія лицахъ като гражданскитъ или редовны съдилища, които са нѣмърватъ подъ предсѣдателството на вѣрозаконнитъ съдиі турѣтъ ръка надъ сичкитъ дѣла, и като съдѣятъ спорѣдъ туй право относителнитъ до священното право съдбы, а пъкъ гражданскитъ спорѣдъ гражданскитъ законы, но и тѣй не са дигнахъ отъ средъ сичкитъ затрудненія. Понеже изворѣтъ на Гражданскитъ законы е отъ священното право, за туй много въпросы като слѣдуватъ по нѣкоя съдба спорѣдъ тѣхъ съдена, са разрѣшаватъ, както са по горѣ каза по неговото основаніе. Но членовеѣ на гражданскитъ съдилища понеже не познаватъ священното право, за туй много пѣти имъ са струва че вѣрозаконнитъ съдиі рѣшаватъ самопроизвольно върху належачитъ въпросы и противъ дѣйствующитъ Гражданскы законы. А тѣзи сумнѣнія по естествена причина пораждатъ печалны разглагованія. Също и въ Търговскитъ съдилища на Османската Държава дѣйствува Императорскитъ Търговскитъ законъ; но и тамъ нѣ малкы за-

трудненія са пораждатъ колкото до нѣкои предмѣты на сѣд-
бытъ, които са не отвасѣтъ до търговіята. И ако ради рѣ-
шеніето върху тѣзи предмѣты бы прибѣгнѣлъ нѣкой до Е-
вропейскитъ закони, но тѣ като не сѣ Държавни закони на
Империата и слѣдователно неутвърдени чрезъ Императорска
заповѣдь, за туй тѣ не могатъ да имѣтъ сила на законъ
въ сѣдилищата; ако ли са пѣтъ възложѣтъ на священното
право, вѣрозаконнитъ сѣдилища като не могатъ да сѣдѣтъ
само второстепеннитъ предмѣты, задѣлватъ са да разгле-
ждатъ работата отъ начало. Но, понеже сѣдопроизводството
на тѣзи двѣ сѣдилища като е различно, за туй работитъ
еще повече са преимѣтъ, щото става невъзможно за та-
квызи предмѣты прибѣгнованъето отъ Търговскитъ сѣдилища
до Вѣрозаконнитъ. Бѣлкимъ бы казалъ нѣкой: *прочее въ та-
квызи обстоятелства нека прибѣгнатъ членовѣтъ на
Търговскитъ сѣдилища до священното право*; по и туй е
невъзможно защото, и членовѣтъ на Търговскитъ сѣдилища
са намѣрватъ въ истото положеніе съ членовѣтъ на Граждан-
скитъ сѣдилища колкото до познаніята отъ священното право.

Друго яче, законотѣдѣніето прилича на едно пространно
море; колкото е мѣчно да са извадѣтъ отъ него маргары-
тъ, толкови способность и дълбокоученіе са изыскава да из-
намѣрва чедовѣкъ сѣкога и въ него потрѣбнитъ правила за
разрѣшеніето на сѣкой въпросъ; туй же оприличеніе най-
паче са приспособява на законсловната догма на *Ебу Хани-
фе* (*), въ която много други отъ различна способность тѣл-

(*) Ебу Ханфе, прочутитъ законотѣдѣтъ, на когото собственото име бѣ
Иамазъ, е роденъ презъ осемдесетата година отъ Егъра (622 г. н. Х.) и у-
мрълъ около 150-тата въ Багдатъ на възрастъ 70 години. Неговитъ списанія
сѣ отъ 30—40. Той е върховнитъ тълкувателъ на Корана, за туй са и назова
Върховнѣйшій Иамазъ (Имаи аз амазъ). Оубѣи отъ неговитъ ученици, които
писаха по основаніе на неговата догма, която са и назовава догма на Ебу Ха-
нифе или Ханефитска юрдистика сѣ имавитъ Ебу Юсуфъ, Мохам-
метъ и Зуферъ; Отомацитъ исповѣдватъ тѣзи догма и когато казватъ Свя-
щенно право разумватъ съчиненитъ въ различни времена юридически кни-
га въ догмата на Ебу Ханфе.

куватели списахъ, и която не са причисти както *Сафитската юридика* (*); поради разликата на мнѣніята на нейнитѣ послѣдователи *Ханефитската юридика* има много подразделения и расклонения, които я направихъ разбъркана и мажнпостълакувателна. Отъ туй прочее разбира съкой колко е днесъ трудно да различи чловѣкъ въ тѣзи разнообразность егедното начало, за да го приспособи за разрѣшеніе на подлежащія въпросъ. Но освѣнъ туй съ измѣненіето на времената и основаемото върху обычая и нравитѣ приспособленіе на юридическитѣ постановленія са заедно измѣнява сѣщо, както на прияръ: Спорѣдъ древнитѣ законоучители доста е да види чловѣкъ една стая отъ къщата, която ще са купи, а спорѣдъ по новитѣ, нужно е да види сичкитѣ. Но тѣ не е разлика въ постановленіето на закона, но въ неговото приспособленіе и проистича отъ разликата на обычая и на навика въ съзиданьето на зданіята. Въ древне време бѣ обычай да съзидатъ сѣка стая на къщата по сѣщія образъ както и другитѣ, щото като са види една стая е равносилно съ вижданьето на всичкитѣ. Но повеже по послѣстана обычай, сѣка стая на къщата да са прави по различенъ образъ, заради туй стана и нужда да са приглеждатъ сичкитѣ. Онзи, който гледа по повърхность ще му са стори че има двоемысліе между древнитѣ и по новы законоучители. Но онзи, който мысли по положително различава че, защото главната цѣль на законоположителя въ туй обстоятелство е да земе

Разумѣва са, че въ нѣкои въпроси мнѣніята на тѣзи законоучители различаватъ отъ онѣзи на учителя и началника имъ. Въ такъви случаи са земе въ внимание спорѣдъ изданіето на юридическитѣ ветви, мнѣніето което по-изнася на обществото.

(*) Четири догми въ священното право сѣществуватъ, именуся, както отъ началницитѣ имъ Хашифи, Сафи, Малики, и Хембелги; послѣдователи на първата догма сѣ Отоманцитѣ въобще, на втората Египетскитѣ Арапи най повече, на третата жителитѣ въ Алжиръ, Тараболусъ и Тунисъ, а четвъртата мажнпостълакувателни има и тѣ распрыснати туку тамъ. Повеже Н. И. В. Сулайманъ е отъ Ханефитската догма, за туй юридиката спорѣдъ тѣзи дѣяна дѣйствува въ званичнитѣ сѣдовища изъ сичката Бяжерія. (Заб. на Изд.).

купувачът достатъчно понятие колкото за предмета на покупката, не са е изменило тамъ началното правило на закона, но неговото приспособление въ обстоятелствата, които изминуванието на времето непрестанно изменява. Прочее голѣмо внимание са изыскава да може человекъ да различава подобната простекла отъ времето разлика отъ измененіето въ веществото; а най трудното дѣло е да обеме человекъ въ ума си сичкитъ юридически въпроси и да вникне въ дълбочинитъ имъ. Макарь че едно време искуснитъ и законовѣдцитъ на епохата като сж събрали за истата тѣзи цѣль ради съчиненіето на пълно събраніе спорѣдъ системата на *Ебу Ханифѣ* отъ юридическитъ въпроси, съчинили нѣкои книги какъто книгата *Татарханиѣ* и *Фетавий Джиханкириѣ*, но пакъ не може да помѣстятъ сичкитъ юридически подробности и разликитъ на догмитъ.

Макарь че дѣйствително книгитъ на вѣрозаконнитъ изясненія сж списанія съдържающы фетви издадени ради приспособленіето на обстоятелствата на юридическитъ правила, но пакъ е явно колко е трудно събраніето на издаденитъ отъ толкози вѣкове фетви отъ началницитъ на Ханефитската догма. *Ибли Нуджедимъ* малко поомесни дѣлото, който като събралъ едно число правила и общи въпроси отворилъ пѣтека на нова система, състояща щото да са забвѣлжватъ подъ тѣзи правила съкратено юридическитъ подробности; но защото времената подырь тѣхъ не са показажъ толкози богаты въ произвожданьето на искусны законовѣдцы, за туй не са поевихъ и мѣжбе вредны щото като слѣдуватъ и распространяватъ отворената имъ вече пѣтека да ѣд направятъ голѣмъ пѣтъ. Въ нашата же епоха понеже обучающитъ са въ священното право и ученитъ станжжъ еще по вече редки, отъ туй стана също мѣчно да намври человекъ не само членове за Гражданскитъ сѣдилища, които могатъ да прибѣгнатъ въ нужда до вѣрозаконнитъ книги ради разрѣшеніе на сумнѣніето имъ, но и кади

способны за вѣрозаконнытъ сѣдлица, които са напѣрватъ въ Османската Държава.

Прочее, преди много време стана доста необходимо да се съчини книга за земањедаваніята, по основаніе на священното право, съдържающа само по важнытъ мѣстия безъ разногласія и противоположности и лесна за разбиране, която като приговаря стѣкій да може лесно да съобразява дѣлата си съ нея. А освѣнь ползата, която подобвата практична и лесна книга бы принесла на *Нашыята*, по и членовѣтъ на гражданскытъ сѣдлица и истытъ Административны чиновницы като я прочитатъ и като са повръщатъ въ вѣрозаконнытъ начала ще съобразяватъ по възможности дѣлата си въ нужда съ священното право, и тѣзи книга като дѣйствува въ вѣрозаконнытъ сѣдлица, ще стане съвременно излишно да се съчиняватъ и нови закони потрѣбны за гражданскытъ сѣдбы, които са разглеждатъ въ редовнытъ сѣдлица.

За туй нѣщо и въ законодателныя съвѣтъ са бѣ образувало едно време едно събрание отъ *Улемы*, което да съчини едно таквози дѣло и много постановленія са бѣхъ написали тогази, но не са пзвѣрни неговото осъвършенствуванѣ; и изпълненіето на туй желаніе спорѣдъ общата поговорка: *„сѣко дѣло има едно опредѣлено време за изпълнѣнѣ“*, както и други много дѣла подлжаха на высочайшата отъ сѣко друго време эпоха на Н. И. Величество.

Н. И. Величество почитаемыйтъ ни Императоръ желающъ, щото между токози други щастави преобразованія, които са сполучиха въ неговытъ дни, да види приложено и туй важнѣйше дѣло, благоволи да заповѣда да се съчини единъ краткъ законъ по основаніето на священното право, достаточенъ за нуждытъ на настоящата эпоха и доволенъ ради разрѣшеніето на поражадытъ ежедневно сѣдебны въпросы. Исполненіето на тѣзи Императорска заповѣдъ като са възложи на насъ долуподписаннытъ, събрахмы са въ Върховното сѣдлице на Правосѣдіето и като събрахмы отъ вѣрозаконнытъ

книгы на Ханефитската догма по важнитъ мнѣнія отъ онѣзи, които са отнасятъ до дѣлата и земянедаванїята що са често случаватъ въ настоящитъ времена, съставихмы единъ томъ разподѣленъ на много книги и го наименовахмы «Гражданскы законы». Като са свърши първата книга отъ този томъ заедно съ предисловіето ѝ, единъ нейнъ преписъ предадохмы на Н. Выс. Шейх-ул-Исляма, а другъ на нѣколцина други изашны и въ священното право учены и отличны мажъе да го разгедатъ и тѣ; и слѣдователно като поправихмы дѣлото съгласно съ забѣлжкитъ имъ, предлагамы го сега предъ очитъ на В. Высочество. Комиссията са занимава по настоящее отъ единъ странъ да преведе на Арабскый езикъ тѣзи книга, а отъ друга да съчини другитъ.

Отъ нейното прочитанье В. Высочество ще разберете че втората часть на предисловіето е събраніе отъ общы върозаконны начала, които събрахъ Ибни Нуджеймъ и други законоучители неговы послѣдователи. Не може обаче върозаконныйтъ сѣдїя никой въпросъ да разреши само чрезъ тѣхъ и безъ нѣкое частно и по ясно постановление; но пакъ тѣзи общы начала съ здрава подпорка на ума, защото сѣдїята, които си ги напомнява има сѣкога нарѣкы доказателството на разрешенїето, а другитъ чиновницы намѣрватъ въ тѣхъ едно приближище въ сѣко обстоятелство и тѣи сѣкїи може сѣкога да приспособява по възможности дѣлата си съ священното право. Заради туй и не са написахъ нито подъ друго име на книга или на глава, но са вмѣстїхъ въ предисловіето. Въ юридическитъ книги въпроситъ сѣ раздѣсены съ началата, но въ настоящето съчиненїе предпочетохмы да предложимы въ сѣка книга въ видъ на предисловіе снѣкитъ относителны до нея юридическы условїя, като излагамы послѣ отдѣлно и редовно юридическитъ постановления. За по голѣмо же развитїе на тѣзи основны постановления предложихмы подъ тѣхъ и много примѣры, които исчерпахмы отъ книгитъ на юридическитъ фетвы.

Земанбедаванята въ настоящыѣ времена ставатъ по вече подь различни условія ; но защото споредъ Ханефитската догма по вechето отъ предлагаемыѣ различни условія по основаніе на уговора исполчаватъ продажбата, за туй по важната глава на книгата за продажтыѣ е *за продажбата подь условіе* и поради туй быде въ нашето събиране предмѣтъ на много разыскванія и разглагованія, които счетовды за добръ да изложимы тука въ кратцѣ.

Мнѣніята на по вechето истѣжуватели сѣ противоположны едны на други колкото за продаждата подь условіе. Споредъ догмата на Маликійцыѣ продавачтыѣ за едно малко време може да положи едно условіе въ своя полза за продаваемото нѣщо ; а споредъ Хамбелійцыѣ продавачтыѣ има право да положи туй условіе за сичкото време безъ исключеніе ; но да има туй право продавачтыѣ а пъкъ да са лишаватъ отъ него купувачтыѣ, то са вижда чудно. А Ибни Еби Лейлі и Ибни Чибримѣ, които бвхѣ съвременны съ Върховныя Ивалинъ и на които послѣдователи са изгубихѣ отъ послѣ, са не съгласуватъ сѣщо помежду си колкото за този предмѣтъ ; споредъ Ибни Лейлі въобще какъто продажбата тѣй и условіето сѣ незаконны, а споредъ Ибни Чибримѣ неопредѣлено и продажбата и условіето сѣ правы и законны.

Като изоставямы догмата на Ибни Еби Лейлі, която е съвсѣмъ противоположна на означаемата въ преданіята (*хадиса*): „*Мюсулманытыѣ да постоянноствуватъ въ договорытыѣ си*“, земамы въ вниманіе сѣмо догмата на Ибни Чибримѣ като напълно съгласна съ туй пророческо изреченіе. Но и тука трѣба да са забгльжи, че макаръ и продавачтыѣ и купувачтыѣ да могатъ да предложатъ договори, или условія, на които изпълненіето е невъзможно или незаконно, но никоя отъ двѣтъ страны нѣма отвѣтственность, споредъ мнѣніето на сичкыѣ въобще законоучители, за съхраненіето на възложеното ѣ условіе, освѣнь до колкото сѣмо може, сирѣчь до кол-

кого ѝ допращава съхраненіето, свойството на нѣщата и законътъ. Прочее правилото за съхраненіето на условіето не е общо, понеже не приема опредѣленія и исклученія. За туй въ Ханефитската догма са е приелъ единъ среденъ пътъ, споредъ който условіята на продажбата съ са раздѣлили на три: сирѣчь на законны, на незаконны и на недѣйствителны. И тѣй условіето, като не е потребно въ съставленіето на продажбата или като не утвърдява едно потребно за неѣ качество, но като ползува само едната отъ уговорванитъ страни е незаконно и продажбата, която са осповава на него е сѣщо незаконна; продажбата же съ условіе, която никоя отъ двѣтъ страни като не ползува не е здрава и условіето е недѣйствително; защото цѣльта на продажбата и на поукката е обоюдното прехвърланье на ступанството, сирѣчь купувачътъ да стане ступанинъ на продаваемото нѣщо безъ пренятствіе и трудъ, а купувачътъ на стойността; прочее съществуваніето въ туй обстоятелство на условіе, което ползува сѣмо едната отъ уговорванитъ страни може да достигне до распрѣ, като едната ще иска изпълненіето му, а другата като ще го отказва, което значи че съставленіето на продажбата не е было съвършено и точно; но защото распрѣята са разрешава спорѣдъ обычая и навыка на мѣстото, за туй са допращава продажбата въобще подъ условіе, което е станѣло обикновенно и съгласно съ мѣстнитъ обычай. И тѣй търговскитъ промѣны съставляватъ единъ исклучителенъ видъ, понеже сѣкой търговскій классъ има най паче свой начинъ на промѣна основаемъ на обычая и на навыка. А защото обычайтъ има дѣйствителность на законъ, за туй не остава на законоположителя да провиди освѣнъ за онѣзи условія, които възлагатъ нѣкои измежду си, противъ навикновеніята, въ исклучителны и необыкновенны зеванѣдаванія; но защото тѣ нѣматъ голѣма важность, за туй ради олесненіе на промѣнитъ не са видѣ благословно да са предпочте догмата на Ибни Чабримѣ, противъ систе-

мата на Ханифѣ, но какъто стана въ другитѣ Главы, тъй и въ Четвъртата глава на Първия раздѣлъ са ограничени да изложими условіята, които неспорчаватъ продажбата спорѣдъ Ханефитската система.

На конецъ, понеже не излѣзохми отъ предѣлитѣ, които са означени въ съчинението на Ханефитската догма и заблѣжениитѣ въ него съ най паче същитѣ онѣзи, които сѣ днесъ въ дѣйствиѣ у Фетваханата, за туй считамы излишно сѣко за тѣхъ разысканье. При тѣмъ, понеже мнѣніята на нѣкои знамениты Имами отъ Ханефитскитѣ законоучители сѣ по сгодны въ работитѣ на хората и по надлежны въ дѣлата на епохата, за туй са предпочетохъ тѣ, прочее по долу са разясняватъ изворитѣ и причинитѣ отъ които и за които са събрахъ. Спорѣдъ 197 и 205-ия членъ продажбата на несъществуещето ивцо не е дѣйствителна. При тѣмъ, произведението на цѣтля, като на шипки (*триандафилъ*), и на земліята, като на ангынари, и на други овошкы на които произвождащето е постепенно, сирѣчь които не са раждатъ съврѣменно, но една часть отъ плода имъ са появава по напредъ, а други по послѣ, за туй са и продава повече по обычай наведишь и произведеното и непроизведеното. Но защото продажбата тъй изведишь на несъществуещето ивцо по подчинение въ съществуещето одобрава Имамивтъ Ибни Хасанъ Ешшейбанъ, а Имамитѣ Фазли, Чеши-ул-Ейметъ-ул-Халебани и Ебу Бекръ-Ибни-Фазль издадохъ фетвы по основаніе на туй мнѣніе, и защото при тѣмъ отъ една страна не е възможно человекитѣ да напуснатъ стария си обычай, а отъ друга е вѣрно че е по предпочателно да са на просто и на кѣсо разяснятъ земаждеваніята, разбърканьето и незаконноста, за туй са предпочете тука мнѣніето на Мохаммета и 207-иятъ членъ са съчини спорѣдъ него.

Въ въпроса за продажба изцѣло, сирѣчь когато са продава п. п. една камара жито по толкози гроша кылото, Върховивтъ Имамивтъ мысли че продажбата е дѣйствителна са-

но за едно кыло, но спорѣдъ двамата Имамы (*) продажбата има сила за цѣлата онѣзи камара и за туй е нужно да се даде стойността на сичкото жито.

Понѣже туй олесява хорскыте земањедаванія, за туй много законоучители какъто Сахйон Хидаае, предпочетохъ тѣхното мнѣніе и слѣдователно 220-иѣтъ членъ са съчинили по тези начинъ.

Спорѣдъ Верховния Имамниъ - срокътъ на избирателното право по условіе, не може да надминува тритъ дни, а спорѣдъ двамата Имамы са допращава за колкото дни са е условило. Понѣже тѣхното мнѣніе са вижда по надлежно на эпохата и на работытъ, за туй са предпочете то въ 300-иѣтъ членъ и са виѣсти речта срокъ безъ опредѣленіе.

Сжщото разногласіе сжществува и въ избирателното право по предплатата; при сичко че имаиниѣтъ Мохамметъ е самийтъ, който пріема неопредѣленіето на времето въ него, за туй са предпочете неговото мнѣніе като по сгодно въ хорскыте работы, и тѣй въ 313-иѣтъ членъ са написа до *еди кое време* неопредѣлено. Макаръ че спорѣдъ Верховния Имамниъ давающій порячката може да са оттегли отъ уговорната порячка, спорѣдъ Имамина Ебу Юсуфъ, когато поряченото са намѣри съгласно съ порячката не може да са откаже отъ него оязи, който го е порячалъ, но въ нашыте дни, когато са толкози много умножи числото на фабрикытъ по свѣта и когато са даватъ толкози голѣмы порячки за топове, пушки и вапори и ставатъ толкози уговори за тѣхъ, за туй и порячката стана една отъ важнѣйшыте работы, навѣрно че много голѣма бъркотія ще произлѣзва въ тѣзи или онѣзи важны земањедаванія, ако бы ималъ избираието поряччиикътъ да може да развѣля условіето на порячката. Понѣже порячката нѣ само че прилича на препродажбата, която макаръ и да е противна на закона, по са допращава като

(*) Деящията ученици на Верховния Имамниъ, Ебу Юсуфъ и Мохамметъ.
(Заб. на Изд.)

основаема на обичая, за туй грѣба да са допрошава и о-
нѣзи като основаема сѣщо на истата причина; поради тѣзи
причини са видѣ необходима нужда да са предпочте съгласно
съ нуждытъ на епохата мнѣнието на Ебу Юсуфа и послед-
ствие 392-иѣтъ членъ са съчини спорѣдъ него.

Понеже въ тѣкуванитѣ по разны способы въпроси сме
дѣжны по обязанность да дѣйствуваме сѣкога какъто пове-
лява Н. И. Величество Върховныйтъ Нашъ духовенъ Госпо-
дарь, за туй молимы В. Высочество щото, ако удобри пред-
лагаемото му днесъ дѣло, да са погрѣжи за да са укра-
сѣтъ настоящитѣ Законы съ Императорскыя Хатти Хумаюнъ.

(8 Зилхидже 1,285 — 10 Марта 1,869 г.).

Подписаны :

Министрътъ на Правосѣдіето Евкафскыйтъ испытатель
Ахметъ Джевдетъ. *Саитъ Халилъ.*

Членъ отъ Държавния Сѣвѣтъ.
Сеифъ Уддинъ.

Членове отъ Върховното сѣдище.
Саитъ Ахметъ Хулосѣ.
Саитъ Ахметъ Хилми.
Мохамметъ Еминъ.

Членъ отъ Комисіята.
Ибни Авидинъ Заде Алаеддинъ.

حکام عدلیہ

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ПЪРВА.

کتاب البوع

за

Купуванъ и продаванъе.

ВЪ ИМЕТО
НА
ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДЪ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(7 Зилхиджѣ 1,285 — 9 Марта 1,869 л.).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

(ДЪЛЪА СА НА ДВѢ ЧАСТИ).

ЧАСТЪ ПЪРВА.

Опредѣленіе и раздѣленіе на науката на священното юридическо право.

Членъ Първий.) Наука на священното юридическо право са именува познанието на постановленіята на священнытъ закони.

Священноюрідическытъ постановленія са отнасятъ или до бѣдущія или до настоящія животъ; относящытъ са до бѣдущія животъ постановленія съставляватъ частъта отъ священны законъ за бо-

гоисповѣданіето. А относящитѣ са до настоящія са дължатъ на три глави, т. е. главата за брака, главата за земањедаваніята и главата за наказаніята.

Богъ като сътвори свѣта въ което положение са намѣрва, опредѣлилъ е да са съхранява въ него до неговото окончаніе чрезъ увѣковѣчіето на човѣкъския родъ. Туй же увѣковѣчіе са извършва чрезъ съчетаніето на мъжкия и женския полъ въ брачно съжитіе за чадораждане; а чрезъ туй средство са достига продължителното и непрекъснатото съществуваніе на човѣкъския родъ.

Но човѣкитѣ поради естественното си сътвореніе иматъ нужда за своето обдържанье отъ нѣкои искусствени нѣща, сирѣчь отъ храна, облѣкло и жилище. И тѣзи нѣща ги сполучватъ чрезъ взаимното си съжителство и обоюдното си подпомаганье. Съ други думы човѣкитѣ като сѣ естествено съжителствени не могатъ да живѣятъ както другитѣ животни отдѣлно, но иматъ нужда отъ образованіето, т. е. принудени сѣ да живѣятъ задружно и да си помагатъ единъ на другий.

Но защото сѣкій човѣкъ желае за себе си леснитѣ и увеселителнитѣ а отбѣгнава отъ труднитѣ и негоднитѣ, за туй човѣкитѣ колкото са касае до брака, до взаимнитѣ имъ сношенія и до взаимното имъ подпомаганье, тѣзи основни на обществото и на образованіето, иматъ нужда отъ нѣкои постоянни юридически правила

за съхраненіето на правосъдіето и на реда на споменутите. Първото от тези правила съставлява главата на священоюрдическото право за брака, а второто, главата за земањедаваніята. Но защото за утвърденіе на този порядокъ въ обществото са изыскава приспособленіето на наказания, заради туй третата глава са занимава съ тяхъ и са именува наказателно право.

Ний като събрахмы отъ дѣйствиущитѣ юрджческы книги по общитѣ постановленія отъ главата за земањедаваніята, сирѣчь отъ гражданскытѣ законы, расподѣлихмы ги на книги а тѣхъ на раздѣла, пѣкъ тѣзи послѣднитѣ на главы. Въ слѣдующитѣ раздѣла и главы са обнематъ частнытѣ и подробны постановленія по основаніето на които сѣ призованы сѣдилищата да рѣшаватъ. Изящнытѣ законоучители възведохъ сичкытѣ тѣзи юрджческы постановленія до едни общы начала, отъ които сѣко едно съдържава доста таквызи постановленія и въпросы и които въ юрджческытѣ книги служатъ като основанія и дѣйствителны истинны за утвърденіе на правото разрѣшеніе на тѣзи въпросы, познаванъето прочее на тѣзи основны начала спомага на лесното разбиранъе на реченытѣ въпросы и е едно средство за доброто имъ налучкаванъе. Прочее като събрахмы 99 таквызи юрджческы начала положихмы ги предъ дѣлото на своето предпріятіе въ втората часть на настоящето предисловіе. Макарь че нѣкои отъ тѣзи начала като са зематъ на просто са виждатъ че

иматъ нѣкои исклученія, но понеже са опредѣляватъ исломежду си не са докача тѣхната общность като са земаатъ изцѣло.

ЧАСТЬ ВТОРА.

Основны начала на священното право.

Чл. 2.) Сѣко дѣло са сѣди спорѣдъ цѣльта за която е станѣло. Сирѣчь въ обсежденіето на нѣкое дѣло зема са въ вниманіе и като основаніе цѣльта за която е туй дѣло станѣло.

Чл. 3.) Въ контрактитѣ и въ обязательствата са гледа цѣльта и духътъ, а не речитѣ и съчиненіето на словото.

Н. п. Продажбытѣ на повѣреніе сирѣчь на искупуванѣ (بيع بالتوفيقъ бей билъ вефа, gachat) са считатъ като замаганія.

Чл. 4.) Сумнѣніето не разрушава увѣренността.

Чл. 5.) Първообразіе е, да си остава нѣщо въ положеніето у което са то намѣрва.

Чл. 6.) Нѣщото, което са въ дѣйствието отъ древне време намѣрва, оставя са въ състояніето у което са е то и отъ напредъ намѣрвало.

Чл. 7.) Но повѣрдата не са счита че са въ дѣйствието отъ древне време намѣрва.

Чл. 8.) Неотвѣтственността и недѣлжимостъта първообразіе е:

Н. п. Ако нѣкой поврѣди нѣкое чуждо нѣщо та двѣтѣ страни са не съгласяватъ колкото за количеството на поврѣдата, словото на поврѣдителя са приема, а ступанинѣтъ на нѣщото е длъженъ да докаже по-вечето количество, което иска.

Чл. 9.) Въ придобитѣтъ отъ послѣ качества лишеніето или несществуваніето първообразіе е.

Н. п. Ако въ командитно дружество спорѣдъ което единъ търговецъ дава своитѣ стоки на съдружника си съ условіе да ги продаде той и отъ послѣ да сподѣлятъ двамината печалбата, са породи между имъ расприа ако е имало печалба или не, приемирамы словото на продавача на стоката, т. е. на оспоряющія че не е имало печалба, защото несществуваніето на печалбата е първообразно състояніе, и призоваваме ступанина на капиталѣтъ или на стокѣтъ да докаже, ако наистина е имало печалба.

Чл. 10.) Нѣщото, за което има увѣренность че е съществувало едно време пресжда са да си остане въ състояніето у което-са то намѣрва, дорѣ нѣма доказателство за противното.

Послѣдствіе на туй ако има увѣренность до нѣкое време, че нѣкое нѣщо е собственность на нѣкого, дорѣ са не поевява нѣщо, което разрушава собствеността, сѣдята рѣшава за слѣдуванъето на притежаванъето.

Чл. 11.) Въ появленіето на нѣкое приключеніе първообразно състояніе е отношеніето му до по-ближнето време.

Сирѣчь, ако са поевн распря за причината и времето на иѣкое приключеніе и не са докаже че са отнася до отдалечено време, тогази приключеніето са счята че са отнася до по-ближнето му време.

Чл. 12.) Въ словото първообразно състояніе е буквалното значеніе.

Чл. 13.) Противъ увѣренността никакъ не трѣба да са зема въ вниманіе знакътъ (доказателството).

Чл. 14.) Противъ точно постановление (صی ناسے) не са допрошава претѣлжуваніе (اجتهاد) иджитхатъ).

Чл. 15.) Което съществува противоправилно не може да послужи като форма и примѣръ за приспособленіе на други.

Чл. 16.) Претѣлжуваніето не са унищожава чрезъ друго претѣлжуваніе.

Чл. 17.) Затрудненіето предизвиква олесненіето.

Сирѣчь, затрудненіето е причина на олесненіето, и въ затруднително време нужда става за иѣкон олесненія.

Много юридически постановленія, т. е. позволяющытъ займа, прехвърлянето на дългъ, съдебното възбраненіе и пр. върху туй основно начало са основаватъ, и сичкытъ дозволенія и економія, които сж станкли отъ законоучителитъ отъ него проистичатъ.

Чл. 18.) Върху мячноизвршванытъ ставатъ устѣпны.

Сир., когато съществува затруднение въ извършването на нѣкое нѣщо става устъпка върху него.

Чл. 19.) Забранява се да се причинява тщета на нѣкого както и поправлението чрезъ тщета на причинената неправда.

Чл. 20.) Съка поврѣда трѣба да са заличава т. е. да са поправява.

Чл. 21.) Неотбѣжните нужды правятъ законны възбранените.

Чл. 22.) Неотбѣжните нужды са прицѣняватъ спорѣдъ мѣрката си.

Чл. 23.) Съко нѣщо, което са допроцава за нѣкоя причина (узрѣ) спорѣдъ закона, не са допроцава вече, щомъ лица тѣзи причина.

Чл. 24.) Като лица онуй що възбранява, възвръща са възбраняемото.

Чл. 25.) Поврѣдата не са поправява чрезъ поврѣда.

Чл. 26.) За отдалечение на общата поврѣда са предпочита частната.

Отъ туй проетича постановлението, което възбранява неучения лѣкаръ да изготвява лѣкарската наука.

Чл. 27.) По-големата поврѣда са поправява чрезъ по-малката.

Чл. 28.) Отъ двѣ злины належащи, трѣба да са предпочита по-малката за отдалечение на по-големата.

Чл. 29.) Отъ двѣ злины трѣба да са предпочита по-малката.

Чл. 30.) Предпочита се отдалечението на зло-то, нежели извлъчението на полза.

Чл. 31.) Тщетата се предварва и отблъсква колкото е по-вече възможно.

Чл. 32.) Потрѣбата, била обща или частна, счита се като по-голяма нужда.

На нея се основава постановлението, което допращава продажбата на повѣреніе т. е. на искупуване (бей билъ вефа).

Този начинъ на продаване се е приелъ най напредъ въ Бухара отъ нужда поради голѣмытъ дългове въ които бѣ подпаднало населението ѝ.

Чл. 33.) Крайното утѣснение на нѣкого не разрушава правото на другия.

Н. п. Ако като са притѣснява нѣкой отъ гладъ изяде хлѣба на другъго, нужно е да заплати послѣ стойността на този хлѣбъ.

Чл. 34.) Сѣко нѣщо, на което земањето му е възбранено, и давањето му е сѣщо възбранено.

Чл. 35.) Сѣко нѣщо, на което направението и извршването му е възбранено и поискаването му е сѣщо възбранено.

Чл. 36.) Обычайтъ владѣе.

Сирѣчь, обычайтъ (адетъ) и навикътъ (орфъ) са зематъ като основанія за увѣреніе на духа на закона и на цѣлѣта на законоположителя. А никакъ не различава ако този обычай, или навикътъ сѣ общи или частни.

Чл. 37.) Общото употребленіе владѣе, и спорѣдъ него е длъженъ сѣкій да прави и върши.

Чл. 38.) Невъзможното по обичай е също и естествено невъзможно.

Чл. 39.) Невъзможно е да са откаже, че съизмѣненіето на времето са измѣнява и приспособленіето на юридическитѣ правила.

Чл. 40.) По повода на обичая са изоставя буквалното значеніе на речта.

Чл. 41.) Обичайтъ тогази има сила когато е общъ или когато владѣе по-вече.

Чл. 42.) Случваното на често, а не на рѣдко са зема въ вниманіе.

Чл. 43.) Познатото по обичай има сила както и особното условіе.

Чл. 44.) Припознатото по обичай между търговцитѣ, има сила както и условеното частно помежду имъ.

Чл. 45.) Основаемото на навика има сила както и основаемото на имено постановление (на сѣсъ).

Чл. 46.) Когато смѣстествува и възбраненіе и потреба предшествува възбраненіето.

Прочее, длъжникътъ не може да продаде заложеното си въ рѣцѣтъ на своя заимодавецъ стежаніе.

Чл. 47.) Коего подлежи на нѣщо по смѣстество и спорѣтъ смѣденіето подлежи на него.

Прочее, когато са продава или подарява нѣкое животно заедно съ него са продава или подарява и рожбата въ утробата му.

Чл. 48.) Не става особно смѣденіе за подлежащето нѣщо.

Чл. 49.) Ступанинцът на едно нѣщо е също ступанинъ и на необходимыѣ му потребности.

Н. п. Който купи нѣкоя къща става ступанинъ и на пътя, който води на нея.

Чл. 50.) Съ падението на началото пада и послѣдствието.

Чл. 51.) Падихлото не са въздига.

Сирѣчь, преминхлото не са връща.

Чл. 52.) Недѣйствиелно е онуй, което е заедно съ недѣйствиелното.

Чл. 53.) Нѣщото, което не може въ сжщность да са възвърне дава му са стойността.

Чл. 54.) Онуй, което са недопрощава непосредствено и начално, може да са допрости отъ паслъ и повторително.

Н. п. Не са допрощава купувачът да остави свой настоянкъ продавача за приеманьето на нѣщото. Но ако му даде вретнице за да премѣри и насипи купеното жито и купувачът като земе вретницето извърши поржката на купувача приеманьето са разумѣва като направено и свършено.

Чл. 55.) Онуй, което са недопрощава изнапредъ по нѣкога може да са допрости като са веднѣжь извърши.

Н. п. Не може нѣкой да подари принадлежащия си дялъ отъ нераздробляемо нѣщо. Но ако като са подари нѣкое нѣщо изцѣло, нѣкое трете лице като представи по-владѣтелни правдини та придобие чрезъ сждъ една часть отъ туй нѣщо, подарението не са уничтожава колкото за дру-

гата частъ, която става стежаніе на подарения.

Чл. 56.) По-лесно е да са съхранява едно нѣщо въ което състояніе е достигнжло отъ колкото изново да са подкача.

Чл. 57.) Подареніето не са счита окончателно освѣнъ послѣ приѣманъето му.

Н. п. Ако нѣкой подари едно нѣщо на друго подареніето не са извършва освѣнъ като приѣме подареныйтъ нѣщото.

Чл. 58.) Властѣта надъ пасомытъ т. е. надъ подданицытъ отъ необходимостѣта зависн.

Чл. 59.) Частното настояннчество е по-силно отъ общето.

Чл. 60.) Словото по-предпочтателно е да са разѣсняява, отъ колкото да са изостава като празно значеніе.

Сирѣчь, Когато е възможно да отдаде нѣкой едно значеніе на словото не трѣба да го изостава като празно значеніе.

Чл. 61.) Когато става невъзможно едно слово да са земе въ буквалното си значеніе, зема са въ иносказателното.

Чл. 62.) Неистълкуваното слово са изостава.

Сирѣчь, Когато става невъзможно да са отдаде на нѣкое слово нѣкой букваленъ или иносказателенъ смьслъ, изостава са като празно значеніе.

Чл. 63.) Когато помяне нѣкой една частъ отъ цѣлата нераздробляема сумма трѣба да са разумѣва цѣлата сумма.

Чл. 64.) Неопредѣленото за неопредѣлено трѣба да са зема.

Ако не съществува доказателство опредѣлено произходяще отъ именно постановление или показующе нѣщо ясно и ограничающе неопредѣления му смислъ.

Чл. 65.) Когато не е на лице нѣщото неговото оприличаванье са зема въ внимание а не и когато е то на лице.

Ако нѣкой като продава въсчеръ конь, който е на лице, каже на купувача: «продадохъ ти този кестяновиденъ конь, за хылада гроша», не може да оттегли туй си предложение че коньтъ е кестяновиденъ, защото оприличаваньето на коня, което е направиль е недѣйствително. Но ако продаде въсчерния конь, който не е на лице като кестяновиденъ, продажбата е недѣйствителна, защото оприличаваньето, което е направиль има сила.

Чл. 66.) Питаньето са счита че са е вържло въ отговора.

Сирѣчь, Когато нѣкой отговаря одобрително счита са че е потвърдилъ реченитъ въ питаньето.

Чл. 67.) На мълчация никоя причина не са отдава.

Но мълчаніето когато е длъженъ да говори нѣкой е изявление (икраръ).

Сирѣчь, Когато нѣкой мълчи не можемъ да оспоримъ че е рекълъ тъзи или онъзи дума, но когато мълчи, въ което време е былъ длъженъ да говори мълчаніето му са счита като исповѣданіе и съгласіе.

Чл. 68.) Невидимытъ са сждѣтъ спорѣдъ въишнытъ си знакове.

Сирѣчь въ невидимытъ, въ които е мжчно да вникнѣме, съставлявамы сжденѣто си за тѣхъ отъ въишнытъ имъ знакове.

Чл. 69.) Отговаряньето съ писмо е равносино съ личныя разговоръ.

Чл. 70.) Познатытъ маханія и знакове на нѣмыя сж равносины съ устното слово.

Чл. 71.) Словото на тълкователя са приема въ сѣко нѣщо.

Чл. 72.) Подлогътъ (предположенѣто) на който незаконностьта е явна никоя сила нѣма.

Чл. 73.) Нѣма сила доказателството, нѣто може да са счете дѣйствително нѣкое дѣло, когато има за противното вѣроятность основаема на явно доказателство.

Н. п. Ако като дѣжи нѣкой боленъ на умѣранѣе исповѣда, че дѣжи на одного отъ наслѣднытъ си толкози пары, туй исповѣданѣе не е съвършенно доказателство за дѣлга ако не го предварително потвърдѣтъ другытъ сънаслѣдны; защото съществува вѣроятностьта, че умрѣлытъ чрезъ туй исповѣданѣе е възнамѣрвалъ да отчужди една часть отъ наслѣдѣето въ поза на одного а въ врѣда на другытъ наслѣдны, тѣзи же вѣроятность са основава на близосмъртното му състоянѣе. Но ако доро е еще былъ здравъ е исповѣдалъ че дѣжи, исповѣданѣето му е дѣйствително защото вѣроятностьта за противното

въ този случай като са не основава на никое яв-
вно доказателство съставлява просто и неосновно
предположеніе.

Чл. 74.) Сумнѣніето нѣма никоя дѣйстви-
телность.

Чл. 75.) Доказаното чрезъ устно доказател-
ство (бурханъ) са счита сжщо вѣрно, както
и онуй, което разумѣваме чрезъ догажданіята.

Чл. 76.) Искательтъ доказва, а отрицательтъ
са закълнава.

Чл. 77.) Освидѣтелствуваното доказателство
служи за увѣреніе на противното на първообра-
зното състояніе, а клятвата за увѣреніе на ис-
тото първообразіе.

Чл. 78.) Освидѣтелствуваното доказателство
има дѣйствіе преносително, а исповѣданіето не-
преносително.

Чл. 79.) Свѣкій отъ собственното си исповѣ-
даніе са улава.

Чл. 80.) Противоречіето нѣма никоя дѣйстви-
телность, но пакъ не превръща издаденото рѣше-
ніе противъ противоречаяця.

Н. п. Когато свидѣтелитѣ като си противо-
речятъ едни на други опровергажтъ даденото си
свидѣтелство, то свидѣтелство нѣма вече никоя
дѣйствителность, но ако сждіята върху туй свидѣ-
телство има вече издадено рѣшеніе, то не са у-
ничтожава, но са задължаватъ свидѣтелитѣ да о-
безтщетяжтъ осждения.

Чл. 81.) По нѣкога са случаватъ да са счита

като доказано послѣдствието, когато не е доказано началото.

Н. п. Ако рече нѣкой : «еди кой длъжиће на еди кого толкози пары и азъ съмь порѣчитель,» като откаже дѣйствителныйтъ длъжникъ дълга си, порѣчительтъ, който е былъ далъ туй исповѣданіе е длъженъ да го (дълга) заплати на заимодавца ако го поиска той.

Чл. 82.) Като са докаже условіето зависимото дѣло отъ него са доказва по нужда.

Чл. 83.) Условіето трѣба да са пазн колкото е възможно.

Чл. 84.) Обѣщаніята като зависѣтъ отъ нѣкое условіе ставатъ неповратны и по нужда трѣба да са изпълняватъ (сирѣчь като са изпълне условіето).

Н. п. Когато рече нѣкой нѣкому : «продай туй нѣщо на еди кого чловѣка и ако не ти плати, азъ ще ти платѣ;» като не плати получившии нѣщото, длъженъ е да заплати стойността му обѣщавшии са.

Чл. 85.) Ползата отъ едно нѣщо е съразмѣрна съ отвѣтствеността на тшетата му.

Сирѣчь въ тяжесть на когото е тшетата, която проистича отъ изгубванъето на нѣкое нѣщо, той трѣба да получава и ползѣтъ му.

Н. п. Булувачьтъ като върне на продавача коня който е былъ купилъ отъ него, поради началната му поврѣда, която е открилъ въ него спорѣдъ началата на избирателныйтъ права, не са за-

дължава да плати наймъ на него, за колкото време е былъ употребилъ коня, защото ако преди връщаніето му коньтъ са бы загубилъ, щетата щеше да принадлежи на продавача.

Чл. 86.) Не са събиратъ изедно възмездіето и обезщетяванъето.

Чл. 87.) Щетата е съразмѣрна съ ползата.

Сирѣчь, който получава ползятъ отъ нѣкое нѣщо въ негова тежестъ сж и щетятъ му.

Чл. 88.) Трудътъ е съразмѣренъ съ ползата и ползата е съразмѣрна съ труда.

Чл. 89.) Съко дѣло надлежи на самоизвършителя му.

А никога на оногози който е далъ заповѣдта, ако не е былъ употребилъ насилствіе.

Чл. 90.) Когато сжествува и самоизвършителъ и давшій причината, отговоренъ е самоизвършителътъ.

Н. п. Ако нѣкой ископае трапъ на пктя, а другъ нѣкой хвърли въ него чуждо животно и го одави, отговоренъ е хвърлившій животно, безъ ни най малко да отвѣтсвува ископавшій трапа.

Чл. 91.) Правото отблъснава отвѣтствеността.

Сирѣчь, ако чуждо животно като падне въ трапа който е ископалъ нѣкой въ собствената си земь, никое обезщетяваніе не са дължи.

Чл. 92.) Самоизвършителътъ и отъ намѣреніе или отъ умысль като не върши отвѣтсвува.

Чл. 93.) Давшій причината доро не върши съ намѣреніе или умысль не отвѣтсвува.

Чл. 94.) За вината и за поврѣдата, които са причиняватъ отъ животните като вършатъ отъ самосебе си нѣма никоя отвѣтственность.

Чл. 95.) Заповѣдта, която са дава върху чуждо имущество е недѣйствителна.

Чл. 96.) Никой не може да употреби никое чуждо нѣщо безъ позволеніето на ступанина му.

Чл. 97.) Никой не може да усвои чуждо стѣжаніе безъ законна причина.

Чл. 98.) Промѣненіето на причината на ступанството въ нѣкое нѣщо е равносилно съ промѣненіето на истото нѣщо.

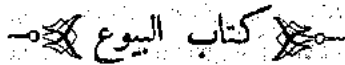
Чл. 99.) Който ускорява и пресилва нѣщо преди времето му наказва са чрезъ лишеніето на туй нѣщо.

Чл. 100.) Никой не може да опровергае или унищожи извършеното отъ самото него.

КНИГА ПЪРВА.

3 A.

КУПУВАНЬЕПРОДАВАНЬЕ.

(Дъли са на Предисловіе и седмъ Раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия употребителны въ продажбытъ.

Чл. 101.) *ايجاب* *Иджабъ* = Питанье, предложене: е словото, което се изговаря първо отъ едното отъ уговорванитѣ лица, отъ което (слово) произтича прехвърлянето на ступанството.

Чл. 102.) *قبول* *Кабулъ* = Одобрене, съгласіе: е словото, което се за прехвърляне на ступанстванъето изговаря второ отъ другото отъ уговорванитѣ лица, чрезъ което (слово) се окончава условието.

Чл. 103.) *عقد* *Акъдъ* = Условіе, договоръ: е взаимното задълженіе на двѣтъ страни въ извършванъето на нѣкое нѣщо, произходяще отъ купното съществуваніе и вспомаганье на предложеніето и на одобреніето, сирѣчь отъ взаимното съгласіе.

Чл. 104.) *اقتاد* *Изакадъ* = Съставленіе на условието: е съотношеніето спорѣдъ закона между предложеніето и

одобреніето; на начинъ щото да са поєви знакъ на дѣйствиѣ въ явното, което е било предметътъ имъ.

Чл. 105.) *بيع* *Бей* = Продажба: е замѣненіето на едно нѣщо съ друго, тя са дѣли на съставена или на условена и на безусловна или на безусловна.

Чл. 106.) *بيع منعقد* *Бей монъакидъ* = Съставена или условена продажба значи направената между уговоренитѣ страни, тя са дѣли на здрава или дѣйствителна, на нередовна, на изпълнителна и на зависяща.

Чл. 107.) *بيع غير منعقد* *Бей гайри монъакидъ* = Безусловна или безусловна продажба: е сѣка недѣйствителна продажба.

Чл. 108.) *بيع صحيح* *Бей сахъжъ* = Здрава или дѣйствителна продажба: е законната, сирѣчь законната продажба по сѣщество (спорѣдъ състава си) и качества.

Чл. 109.) *بيع فاسد* *Бей фасидъ* = Незаконна продажба, е онъзи, която е по сѣщество здрава, а по качества нездрава: сирѣчь онъзи, която е по сѣщество съставена, а поради нѣкои нейни външни качества незаконна. (Гледай седмия раздѣлъ):

Чл. 110.) *بيع باطل* *Бей батълъ* = Недѣйствителна продажба: е продажбата, която по сѣщество не е здрава.

Чл. 111.) *بيع موقوف* *Бей мевкуфъ* = Зависяща продажба: е онъзи до която са отнася правото на трете лице както продажбата на нѣкое нѣщо, което са самопроизволно притежава отъ нѣкого (сирѣчь продажбата на чуждо нѣщо).

Чл. 112.) *فضولي* *Фузули* = Самопроизволенъ: е онъзи който притежава нѣщо чуждо безъ законно позволеніе или право.

Чл. 113.) *بيع نافذ* *Бей нафизъ* = Исполнителна продажба: е онъзи до която са отнася правото на нѣкое трете лице, тя са дѣли на неповратна и на повратна, или на унищожителна и на неунщожителна.

Чл. 114.) *بيع لازم* *Бей лязимъ* = Неповратна продаж-

ба: е онъзи изпълнителна продажба, която е свободна отъ всяко избирателно право позволяюще развалянето ѝ.

Чл. 115.) *بيع غير لازم* *Бей гайри лязимъ* = Повратна продажба: е онъзи изпълнителна продажба въ която едната или и двѣтъ отъ уговоренитъ страни иматъ избирателното право (*хилъ* т. е. за унищоженіето ѝ или не).

Чл. 116.) *خيار* *Хилъ* = Избирателно право, избиране. (За избираніето ще са раскаже пространо въ особецъ раздѣлъ).

Чл. 117.) *بيع بات* *Бей батъ* = Е свършенната продажба (*).

Чл. 118.) *بيع باوفا* *Бей билъ вефа* = Продажба на повѣреніе или искупуване: е онъзи продажба, която става подъ условіе, щото купувачтъ да повърне на продавача нѣщото, когато и да бы му той заплатилъ стойността му. Тъзи продажба подъ изгледа че купувачтъ притежава като ступаниитъ нѣщото са счита като законна, а подъ изгледа че и двѣтъ уговорени страни могатъ да я развалятъ са счита като незаконна, и подъ изгледа че купувачтъ не може да продаде на друго нѣщото са зема като иновеска или загаганье.

Чл. 119.) *بيع بلا استئصال* *Бей билъ истигилъ* = Продажба на собственость: е продаване на едно нѣщо, съ условіе че употребленіето му остава у продавача (**).

Чл. 120.) *بيع* *Бей* = Продажба: колкото до предметъ си тя са дѣли на четири вида:

Видъ а.) Е продажбата на нѣщо противъ опредѣлено парично количество; този видъ е отъ най обикновенитъ отъ другитъ и за туй въобще са именува продажба;

Видъ б.) Е промѣняване на монети;

Видъ в.) Промѣната, и

(*) Е собственоназываето купуванепродаване: то са именува тѣй въ противоположность съ означенитъ въ Чл. 118 и 119-ий.

(**) За бей билъ вефа и за бей билъ истигилъ гледай забѣлжитъ въ Втората часть на предисловіето въ Третия членъ и четаткъ.

Видъ г.) Продажба въ брой (продажба на надежно нѣщо).

Чл. 121.) صرف *Sarff* = Промѣняванье на монеты: е да продава нѣкой пары за пары, което е да ги промѣнява.

Чл. 122.) بيع *muâize* = Продажба съ промѣна. Промѣна е онѣзи спорѣдь която са промѣнява едно нѣщо съ друго безъ посредство на пары, което на просто са казва *трѣмпа*.

Чл. 123.) سلم *Selém* = Препродажба въ брой: е продажбата за въ бъдущее вмѣсто за по настоящее, сирѣчь да продава нѣкой въ брой едно нѣщо, което ще предаде по послѣ (продажба на надежно нѣщо).

Чл. 124.) استضاع *Istisnâi* = Порѣчка: е да са съгласи нѣкой съ нѣкой художникъ за направата на нѣкое нѣщо; лицето което го прави са именува дѣлопримателъ или направачъ, а което го порѣчва, дѣлодавателъ или порѣчникъ, а нѣщото, работа или издѣлие.

Чл. 125.) ملك *Milk* = Стежаніе: са именува сѣко нѣщо, което притежава нѣкой, било то раздѣсено било какъвъ да е приходъ.

Чл. 126.) مال *Mal* = Имущество: са именува сѣко нѣщо, което като служи за испъдненіе на естественныѣ нужды, го събира нѣкой за да го употреби въ нужда; то бива и движимо и недвижимо.

Чл. 127.) مال مقوم *Mali makmûm*: = Зема са въ двѣ значенія; спорѣдь първото значи нѣщото за което са прави условіе, и на което употребленіето са допрошава отъ закона. Спорѣдь второто значи придобитото нѣщо, което може да владѣе нѣкой; н. п. рыбата доро са паябрва въ морето не е нѣщо придобито нито са владѣе, но като са придобие чрезъ рыболовството става владѣемо и за уговаранье.

Чл. 128.) متقول *Menkul* = Движимо: сѣко нѣщо на което прѣмѣстваньето отъ едно мѣсто на друго е възможно; то са казва за парьтъ, за стокьтъ, за животныѣ и за пѣдята, които са мѣрътъ и теглѣтъ.

Чл. 129.) غیر منقول *Гайри менкул* = Недвижимо: съко нѣщо, което са казва собственность, сирѣчь къща, земи на които прѣмѣстваньето е невъзможно.

Чл. 130.) نوقود *Нюкудъ* = Пары, е златныгъ и сребърны монеты.

Чл. 131.) عروض *Арузъ*: Стокы, е съкой видъ платове и други подобны съвсены нѣща осыгънъ парыгъ, животныгъ и претегляваныгъ и прѣмѣрваны нѣща.

Чл. 132.) مقدرات *Мюкаддератъ* = Количества: съ нѣщата на които може да са опредѣля количества чрезъ прѣмѣрванье, претегляванье и пречитанье; тѣ съ *мекилатъ*, сирѣчь прѣмѣрваныгъ съ кыло, *меззунатъ* претегляваныгъ, *адедиятъ* пречитваныгъ и *мезруатъ* прѣмѣрваныгъ съ аршинъ.

Чл. 133.) کبلی ومکیل *Кейли ве мекиль* = Прѣмѣрваното съ кыло.

Чл. 134.) وزنی وموزون *Везни ве меззунъ* = Претегляваното нѣщо.

Чл. 135.) ذری ومذروع *Зерий ве мезруй* = Прѣмѣрванъето съ аршинъ.

Чл. 136.) عددی ومعدود *Адеди ве маадудъ* = Пречетваното.

Чл. 137.) محدود *Махдудъ* = Заграляваното или ограниченото: собственно стежаніе, на което опредѣланіето на спорыгъ е възможно.

Чл. 138.) شاع *Шюшай* = Общо отъ неподѣляемо, което състои отъ много (идеалны) дялове.

Чл. 139.) حصه شاعیه *Хиссий шайай* = Дялъ отъ неподѣляемо нѣщо (или идеално): тѣй са именува съкой отъ дяловетъ отъ които състои нѣкое нѣщо общо отъ неподѣляемыгъ помежду много лица.

Чл. 140.) جس *Джисисъ* = Родъ: е оуи нѣщо на което съставныгъ части не различаватъ много помежду си колкото отъ кѣмъ възнамѣрваното иль употребленіе.

Чл. 141.) جزاف و مجاذفه *Джусафъ* се *мюджазефе* = Условіе исцѣло (*токтана*) на нѣкое непознато количество, или продажба съ цѣла стойность (*кутуру*).

Чл. 142.) حق مرور *Хакки мюрур* = Право на преми-нуванье: е правото да са преминува презъ чуждо стѣжаніе.

Чл. 143.) حق شرب *Хакки шырб* = Право на водочерпанье: опредѣленото количество вода, която има право нѣкой да черпи отъ нѣкоя рѣка.

Чл. 144.) حق مسيل *Хакки месил* = Право на изливане или укапване: правото да са излива вѣнь отъ кѣщата водата, или да са отпчатъ водитѣ отъ кѣщата.

Чл. 145.) حق مئلي *Мисли* = Равноцѣнно сирѣчь замѣствано: нѣщо отъ което са намѣрватъ въ пѣщата и други кѣто него за проданъ по истата почти цѣна.

Чл. 146.) حق قيمی *Кіемі* = Разноцѣнно сирѣчь незамѣствано, нѣщо незамѣствано като него, отъ което като него са не намѣрва въ пѣщата, или ако и да са бы намѣрило но тѣ различава по цѣната си.

Чл. 147.) عددیات متقاربه *Адедіати мотекарибе* = Пречисляваны едни съ други: сѣ онѣзи пречисляваны на които цифритѣ не различаватъ по цѣната си; сичкитѣ тѣзи сѣ замѣстваны.

Чл. 148.) عددیات متفاوته *Адедіати мотекарвита* = Сѣ онѣзи пречисляваны на които цифритѣ различаватъ една отъ друга по цѣната, и сичкитѣ тѣзи са отпасіятъ до незамѣстванитѣ (*Кіеміата*).

Чл. 149.) ركن البيع *Руки-ул-бей* = Елементи на продажбата, сирѣчь смѣшество на условіето на продажбата: състои въ промѣната на едно нѣщо съ друго; во понеже промѣната показва предложеніето и одобреніето сирѣчь взаимното съгласіе на уговорванитѣ страни за туй са именувать и тѣ *элементы на продажбата*.

Чл. 150.) محل البيع *Махал-ул-бей* = Предмѣтътъ на продажбата, който са казва и :

Чл. 151.) *معيب* *Мебъи* = Продаваемото нѣщо: е познатийтъ предметъ на продажбата, до което и само са отнася съставленіето на условіето, защото само нѣщата сѣ непосредствено потребны по самосебе си, а стойността е само едно просто средство за замѣната нѣтъ.

Чл. 152.) *ثمن* *Семенъ* = Стойность: е стойността на продаваемото нѣщо, на което нѣкой получава непосредственото му употребленіе.

Чл. 153.) *ثمن مسما* *Семени мюсемма* = Наименована или условена цѣна: е онуй нѣщо, което сѣ условили по взаимно съгласіе двѣтъ страни. Тя не може да бѣди равна съ действителната стойность на нѣщото или и по горня или по дожня отъ нея.

Чл. 154.) *قيمت* *Кійметъ* = Цѣна: е действителната стойность на нѣщото.

Чл. 155.) *مخفی* *Мюсемменъ* = Прицѣнено нѣщо: е продаденото нѣщо противъ явна стойность.

Чл. 156.) *أجل* *Тееджилъ* — Кредитъ: е да са отлага заплащавъето на дълга до едно опредѣлено време.

Чл. 157.) *قسبط* *Такситъ* = Кредитъ на падежи: е да са отлага исплащавъето на дълга на много и опредѣлены времена.

Чл. 158.) *دين* *Дейнъ* = Дългъ е дължвмото нѣщо: и. п. дължнмото парично количество отъ нѣкого е дългъ; сѣщо дългъ са счита и несѣществующето опредѣлено парично количество, както и едно опредѣлено количество отъ сѣществующытъ сирѣчь настоящытъ или отъ лежачія предъ очи купъ жито доро не са е отдѣвили отъ суммата.

Чл. 159.) *عين* *Айнъ* = Сѣщество: е втѣлесеното и познато нѣщо, самосѣщественното.

И. п. Кѣщата, коньтъ, столтъ и лежачийтъ наредъ купъ жито и едно количество пары сѣ сичкытъ сѣщества, сирѣчь втѣлесены нѣща.

Чл. 160.) *بايع* *Байъ* = Продавачъ: е онзи който продава нѣщо; който дава нѣщото въ купуванъепродаванъето.

Чл. 161.) مشتری *Мюитері* = Купувачъ е онзи, който купува нѣщо: който дава паритѣ въ купуваньепродаваньето.

Чл. 162.) متبايعان *Мютебайанз* = Уговорваны страны: сж продавачть и купувачть, които уговорваны страны са именувагъ.

Чл. 163.) اقاله *Икалѣ* = Разрѣшеніе, развала, уничтоженіе: е да са развала и уничтожава уговорѣтъ на продажбата.

Чл. 164.) تغیر *Тагирис* = Измама: е направената измама отъ страна на едната отъ уговоренитѣ страны къмъ другата.

Чл. 165.) غبن فاحش *Габни фашис* = Безмѣрна поврѣда: е измамата на продаваемото нѣщо колкото отъ къмъ стойността, която измама за стокитѣ е 5 на $\frac{0}{100}$, за животинитѣ 10 на $\frac{0}{100}$, а за стѣжаніята 20 на $\frac{0}{100}$ и по вече.

Чл. 166.) قدیم *Кадимз* = Древне, или отъ древне време въ дѣйствиѣ сѣшествующе: сѣко нѣщо на което началото нѣма никой, който да го познава.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВИИ.

за съставленіето на продажбата.

(Дѣли са на петъ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За качествата на продажбата.

Чл. 167.) Продажбата са уговари чрезъ предложеніето и одобреніето.

Чл. 168.) Предложеніе и одобреніе сѣ речтъ, които спорѣдъ мѣстния обичай уговорванътъ страни употребяватъ за постигване на условіето на продажбата, речтъ, чрезъ които са свършва уговорътъ и направя продажбата.

Чл. 169.) За предложеніето и одобреніето е въ употребленіе въобще прешедшето време.

Н. п. Продавачтъ щомъ каже: *продадохъ ти туй нѣщо за сто гроша*, а купувачтъ отговори: *зехъ го*, или купувачтъ по напредъ каже: *зехъ* а послѣ продавачтъ: *продадохъ*, продажбата бива уговорена. Въ първото обстоятелство речъта *продадохъ* е предложеніето а речъта *зехъ*, одобреніето; а въ второто обстоятелство речъта *зехъ* е предложеніето а речъта *продадохъ*, одобреніето.

И тъй сѣщо ако продавачтъ вмѣсто речъта *продадохъ* каже: *дадохъ*, или *направихъ та ступаникъ на нѣщото*, а купувачтъ вмѣсто речъта *зехъ* каже: *съгласихъ* или *приехъ*, продажбата е уговорена.

Чл. 170.) Но защото формата на настоящето време има много пати бждушее значеніе, за туй сѣмо тогази са съставлява продажбата чрезъ нея, когато уговорванътъ страни я употребяватъ въ значеніето на положително настоящее, а пѣ и

когато въ значеніе на учаквано, което е видъ на бъдущее.

Чл. 171.) Продажбата не са уговаря чрезъ бъдущето време *ще земя и ще купиш*, което значи просто обѣщаніе.

Чл. 172.) Също не става условіето на продажбата чрезъ повелителното като: *продай и купи*.

При тѣмъ са уговаря чрезъ повелително, което значи колкото отъ кѣль донесеніето на словото на настоящее безъ сумненіе време.

Н. п. Ако купувачтъ каже: *продай ми туй нѣщо за толкова гроша* а продавачтъ отговори: *продадохъ ти го*, условіето на продажбата не става.

Но ако продавачтъ каже: *земи туй за толкова гроша* а купувачтъ отговори *зехъ го*, или купувачтъ каже: *зехъ* а продавачтъ отговори: *земи или нека ти бѣди въ полза (варъ хаирини гюрѣ)*, продажбата е уговорена. Защото въ туй обстоятелство речта: *земи*, или *нека ти бѣди въ полза* значи *продадохъ ти, земи го*.

Чл. 173.) Какъто чрезъ слово, тѣй и чрезъ писма може да стане предложеніето и одобреніето.

Чл. 174.) И чрезъ знайното клюмване и знака на нѣмъ са уговаря продажбата.

Чл. 175.) Понеже собствениата цѣль на предложеніето и одобреніето е взаимното съгласіе на уговорванитъ страни, за туй продажбата са уговаря и чрезъ дѣйствителната замѣна която я показва.

Тя са именува продажба дѣйствителна или по замѣна.

Н. п. Ако безъ никое условіе купувачтъ даде пари на хлѣбпродавеца а той му даде противъ тѣхъ хлѣбъ, продажбата е уговорена.

И пакъ ако купувачтъ даде пари и земе една дыня а продавачтъ замѣлчи, продажбата е уговорена. Също же ако купувачтъ даде съ цѣль да купи жито на житопродавеца петъ златны монеты а го понята, *по колко продава туй жито* а той като отговори *по една монета кълото*, замѣлчи купувачтъ

и послѣ продавачтъ приложи: *утръ ти го давамъ*, продажбата е уговорена, макаръ че не са е било изразило помежду имъ предложеніе и одобреніе. Шото на утрѣшнія день ако са покачи кылото на една и половина златна монета, продавачтъ е принуденъ да го даде на цѣната по една монета, ако ли пъкъ напротивъ слѣзе цѣната на житото, купувачтъ не може да са откаже отъ да не земе онуй жито на предишната му цѣна.

Сжщо ако купувачтъ каже: *претегли ми за толкози гроша мѣсо отъ туй мѣсто на животното*, а мѣсопродаецтъ го отрѣже и претегли, купувачтъ не може да са откаже отъ да го не земе.

Чл. 176.) Ако послѣ съставленіето на продажбата стане пакъ ново условіе за промѣненіе, сирѣчь за наращеніе или умаленіе на цѣната, има сила второто условіе.

Н. п. Ако като са услови продажбата на нѣкое нѣщо на цѣна по сто гроша стане отъ послѣ ново условіе и са услови цѣната по една жълтица отъ сто гроша, или отъ сто и десеть, или отъ деветьдесеть, туй второ условіе има сила.

ГЛАВА ВТОРА.

За нуждата на спомаганьето (прилицието), на одобреніето и на предложеніето.

Чл. 177.) Каквото нѣщо и чрезъ който и да бы былъ начинъ едната отъ уговорванитъ страны предложи за продаванье, трѣба и другата да го приеме сжщо.

Но нѣма право да отдѣли продаваемото нѣщо или цѣната му.

Н. п. Ако продавачтъ каже на купувача: *продадохъ ти този платъ за сто гроша* и купувачтъ приеме тѣй, зема цѣлыя платъ за сто гроша.

Но не може да повска да земе този платъ или половината му за 50 гроша.

И също като каже продавачът: *продадох ти тълзи две говеда* за 3,000 гроша ако купувачът приеме, земе двѣтъ говеда за 3,000 гроша, но не може да земе само едното за 1,500 гроша.

Чл. 178.) Доста е спомаганьето (приличieto) отъ напредъ на предложенiето и на одобренiето.

Н. п. Ако продавачът каже: *продадох ти туй нѣщо за 1,000 гроша* и купувачът отговори: *приехъ го за 1,500 гроша*, продажбата е уговорена върху 1,000 гроша.

Но ако въ овуи събраніе продавачът приеме по вѣчето, нужда става да са дадѣтъ и онѣзи 500 гроша, които сѣ са приложили отъ купувача.

И също, ако купувачът каже: *зехъ тази стока за 1,000 гроша* а продавачът отговори: *дадохъ ти я за 800*, продажбата е уговорена и става нужда да са навалѣтъ двѣстѣтъ гроша.

Чл. 179.) Ако едната отъ уговорванитѣ страни като наименувава отдѣлно и опредѣлено цѣната на различни нѣща предложи продаваньето нѣтъ на сичкитѣ изедно, другата страна като приема туй условіе може да земе сичкитѣ продаваемы нѣща за цѣлата нѣтъ стойность. Но нѣма право да раздѣли онѣзи сума и земе отъ нея която часть иска, като заплаща обявената ѝ цѣна.

Н. п. Ако продавачът каже: *продадох ти тълзи две говеда за 3,000 гроша* т. е. туй за 1,000 гроша а окуи за 2,000; или също едно отъ тълзъ по 1,500 гроша, купувачът може да ги земе за 3,000 гроша.

Но не може да земе което отъ тѣхъ иска съ обявената му цѣна.

И също, ако купувачът каже: *продадох ти тълзи три плата по 100 гроша елкой* а купувачът отговори: *приехъ едина платъ за 100 гроша или двата за 200 гроша*, продажбата не е уговорена.

Чл. 180.) Ако, едната отъ уговорванитѣ страни като

наименувава една по една цѣнѣтъ на различни нѣща предложи особна продажба за сѣко едно отъ тѣхъ а другата приеме което си хареса отъ тѣзи нѣща противъ наименуваната му цѣна, продажбата е уговорена.

Н. п. Ако продавачътъ като наименувава и определява цѣнѣтъ на различни продаваеми нѣща и като повтори речта *продадохъ* каже: *туй ти продадохъ за 1,000 гроша а онуй за 2,000*, тогази купувачътъ може да одобри и земе съ наименуваната му цѣна едното отъ тѣзи двѣ нѣща.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За събранието на продажбата.

Чл. 181.) Събранието на продажбата е срѣщаньето, което стана за уговаряньето.

Чл. 182.) Въ събранието на продажбата и двѣтъ уговораны страни иматъ избирателното право, отъ които шпунта е станало предложението до разижданьето на събранието.

Н. п. Ако въ събранието на продажбата едната отъ уговораньтъ страни предложи на другата продажба и каже: *туй нѣщо продадохъ или купиохъ за толкова гроша*, а пъкъ другата не отговори тутъкъс: *купиохъ или продадохъ*, но одобри продажбата послѣ нѣкое време пакъ въ същцото събрание, продажбата са счита уговорена, и никакъ не вѣрди ако събранието са е продължило много, или ако между предложението и одобренieto са е изиняло дълго време.

Чл. 183.) Ако послѣ предложението и преди одобренieto другата отъ уговораньтъ страни изговори нѣкоя дѣнь или направи нѣкое движение, съ което показва своето несъгласие, предложението е недѣйствително и не може вече да го приеме другата.

Н. п. Ако като едната отъ уговораньтъ страни каже: *продадохъ или купиохъ*, а другата са занимае съ друга работа или съ другъ разговоръ, предложението е недѣйствително и

продажбата не ся уговаря ако бы я одобрила отъ послѣ.

Чл. 184.) Ако едната отъ уговорванитъ страны предложи продажба и доро не я е приела другата, оттегли предложението си, туй предложението става недѣйствително и продажбата не става ако отъ послѣ и да бы я приела другата.

Н. п. Ако като каже продавачтъ: *продадохъ за толкова гроша тѣзи стока*, доро не е отговорилъ купувачтъ: *одобрихъ я*, оттегли предложението си, продажбата не са счита уговорена ако и още купувачтъ бы съгласилъ отъ послѣ чрезъ одобреніето си.

Чл. 185.) Когато са повтаря предложението преди изговаряннето на одобреніето, тогази второто предложението уничтожава първото и само то са счита дѣйствително.

Н. п. Ако като продавачтъ каже: *продадохъ туй нѣщо за 100 гроша*, са раскае отъ послѣ и доро не е одобрилъ купувачтъ, приложи че го о продалъ за 120 гроша, а купувачтъ одобри предложението, първото предложението са счита недѣйствително и продажбата са уговаря върху 120 гроша.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За продажбата подъ условіе.

Чл. 186.) Дѣйствителна е продажбата, която са съдружава съ нѣкое условіе съставляюще едно отъ важнитъ и качества, и условіето което я съдружава има сила.

Н. п. Ако продавачтъ продаде нѣкое нѣщо съ условіе да го задържи при себе си доро приеме стойността му, туй условіе не врѣди на продажбата, но най-паче представлява едно отъ неотбѣжитъ качества за съставленіето на условіето.

Чл. 187.) Дѣйствителна е продажбата, която са уговаря съ условіе, което утвърдява едно отъ необходимитъ качества на нейното съставленіе и подобното условіе има сила.

Н. п. Когато продаде нѣкой съ условіе за да му са

отстъпи като залогъ или ипотека еди кое нѣщо, или да му са даде поръчителъ еди кой человекъ, подобната продажба е действителна и условіето има сила.

И най-наче продавачътъ може да унищожи въ подобно обстоятелство продажбата, ако купувачътъ не съхрани тѣзи условіи, защото тѣ сж обезпечавали зацматата на стойността, която е едно отъ необходимитѣ качества на условіето на продажбата.

Чл. 188.) Сжщо е действителна и продажбата, която са уговаря подъ условіе обикновенно и като обикновение, което е станало въ града и туй условіе има сила.

Н. п. Продажбата на кожи съ условіе да ги подше на дрехата продавачътъ, на ключелница съ условіе да я закове на мѣстото и, или на съдрана дреха съ условіе да я закърни, е действителна и продавачътъ е длъженъ да съхрани туй условіе.

Чл. 189.) Действителна е продажбата, която са уговаря съ условіе, което не принася полза на другата отъ уговорванитѣ страны, но туй условіе е незаконно.

Н. п. Когато продаде нѣкой едно говедо съ условіе да не го препродаде купувачътъ на другото или да не го извади на пана, продажбата е действителна, а условіето са изоставя като недействително.

ГЛАВА ПЕТА.

За унищожение и разваляне на продажбата.

Чл. 190.) Уговорванитѣ страны могатъ послѣ условіето на продажбата да я развалятъ по собственото си съгласіе.

Чл. 191.) И развалянето става чрезъ предложене и одобрение както и продажбата.

Н. п. Ако едната отъ уговорванитѣ страны каже: *развалямъ*, или *унищоживамъ*, или *превративъ продажбата* а другата отговори: *одобрихъ*, или едната страна отъ тѣхъ

каже: *развали продажбата*, а другата отговори: *развалихъ я*, развалянето е дѣйствително, сирѣчь продажбата са уничтожава.

Чл. 192.) И развалянето, като става чрезъ промѣненіе, което зема мѣсто на предложеніе и одобреніе, е дѣйствително.

Чл. 193.) Какъто въ продажбата тъй и въ развалянето са изыскава съединеніе на събраніето.

Сирѣчь, одобреніето трѣба да са изрази въ истото събраніе дѣто е станяло предложеніето; друго яче ако едната отъ уговорванитѣ страни каже: *развалихъ продажбата*, а другата не изрази одобреніето си въ продълженіето на събраніето и то са разиде, или ако едната отъ двѣтъ страни покаже нѣкой знакъ на отрицаніе, одобреніето отъ послѣ на другата страна не ползува.

Чл. 194.) Въ времето на развалянето нѣщото трѣба да са намѣрва въ рѣцитѣ на купувача. Прочее ако е то изгубено, развалянето е недѣйствително.

Чл. 195.) Ако нѣкои части отъ продаваемото нѣщо са изгубитѣ, развалянето са допрошава за останалитѣ.

Н. п. Ако продавачтъ продаде нивата си заедно съ посѣдбата въ нея, и като пожъне посѣдбата купувачтъ, развалятъ продажбата, развалянето е дѣйствително, като са присенѣма отъ стойността съразмѣрната часть на посѣдбата.

Чл. 196.) Изгубянето на стойността не възбранява дѣйствителността на развалянето.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ.

за относителныѣ до продаваемото нѣщо.

(Дѣли са на четири глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За условіята и свойствата на продаваемото нѣщо.

Чл. 197.) Нужно е продаваемото нѣщо да съществува.

Чл. 198.) Нужно е предаванъето на продаваемото нѣщо да е възможно.

Чл. 199.) Нужно е продаваемото нѣщо да е за уговарианье (*мѣли мотекавейжъ, Чл. 127-ми*).

Чл. 200.) Нужно е продаваемото нѣщо да е познато на купувача.

Чл. 201.) Познаніето на продаваемото нѣщо са произвожда чрезъ описванъето на състояніето и на свойствата му, които го различаватъ отъ другитѣ.

Н. п. Ако рече нѣкой: *продадохъ толкова кила жито яко, или тѣстото, което са опредѣлява чрезъ тѣзи или онѣзи синори*, продаваемото нѣщо е познато и продажбата е дѣйствителна.

Чл. 202.) Ако продаваемото нѣщо е на лице въ събраніето на продажбата доста е единъ указателенъ знакъ.

Н. п. Ако купувачтъ каже: *продадохъ туй говедо*, и купувачтъ като го види одобри, продажбата е дѣйствителна.

Чл. 203.) Доста е продаваемото нѣщо да е познато на купувача и тогази не става нужда за друго представленіе и описванье.

Чл. 204.) Продаваемото нѣщо са опредѣлява съ направеното оприличеніе спорѣдъ условіето.

Н. п. Ако продавачтъ като опредѣлява чрезъ показа-

теленъ или другъ знакъ рече: *продобохъ ти този часовникъ*, а купувачътъ одобри, трѣба продавачътъ да даде истия онзи часовникъ; но не може да го задържи и даде другъ отъ онзи видъ на условеня.

ГЛАВА ВТОРА.

На кои нѣща са допращава продаването и на кои не.

Чл. 205.) Продажбата на нѣщо несъществуващо е недѣйствителна.

Н. п. Не може нѣкой да продаде плода отъ дърво доросло са той не поевя.

Чл. 206.) Дѣйствителна е продажбата на плодъ, който са намѣрва на дървото и който са е поевнялъ съвършено, безъ да са зема въ вниманіе ако е узрѣлъ или не.

Чл. 207.) Когато плодътъ, или цвѣтътъ, или листоветъ, или зеліята, които са поевяватъ полека-лека и постъпенно, са поевятъ отъ части, тогази заедно съ тѣхъ могатъ да са продадѣтъ и непоевяенитъ още и продажбата е дѣйствителна.

Чл. 208.) Ако са продаде нѣкое нѣщо като са опредѣли видѣтъ му и подиръ продажбата са открие, че принадлежи на другъ видъ отъ опредѣленя, продажбата е недѣйствителна.

Н. п. Ако предавачътъ продаде стъкло въместо диамантъ продажбата е недѣйствителна.

Чл. 209.) Продажбата на нѣкое нѣщо, на което предаването е невъзможно и неосъществително, е недѣйствителна.

Н. п. Недѣйствителна е продажбата на корабль потънялъ въ морето, на който изваждането е невъзможно, и на говедо побвгнало, на което улавянето е също невъзможно.

Чл. 210.) Продажбата на нѣщо, което нѣма никоя стойностъ при хората и чрезъ него купуването на друго нѣщо е недѣйствителна.

Н. п. Продажбата на нѣщо което умара, или на чловѣкъ свободенъ и поукпката на друго нѣщо чрезъ тѣхъ е недѣйствителна.

Чл. 211.) Недѣйствителна е продажбата на нѣщо, което не е за уговаряне *(мали гайри монскавилъ, Чл. 227-ий)*.

Чл. 212.) Недѣйствителна е сѣщо продажбата на едно нѣщо чрезъ друго, което не е за уговаряне.

Чл. 213.) Продажбата на непознато нѣщо е незаконна.

Н. п. Когато продавачътъ каже на купувача: *продадохъ сичкитъ нѣща, които имамъ за толкова гроша* а купувачътъ отговори, че ги е купилъ, ако тѣзи нѣща сѣ непознати на купувача, продажбата е незаконна.

Чл. 214.) Допрошава са продажбата на една позната часть отъ стежаніе общо отъ нераздроблемитъ, т. е. на половината, или на третината, или на десетата му часть, доро стежаніе не са е отдѣлно спорѣдъ дяловѣтъ отъ които тѣ състон.

Чл. 215.) Може нѣкой да продаде принадлежащия си отъ нераздроблемо нѣщо дялъ безъ да земе позволеніе на съучастника си.

Чл. 216.) Заедно съ земѣта са продаватъ и правата на преминуванѣто, на черпанѣто и на истичанѣто на водата и заедно съ водата са продава и водата, която тече презъ нея.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За начинитъ спорѣдъ които става продажбата на различни нѣща.

Чл. 217.) Продажбата на премѣрванитъ, на претегляванитъ и на пречитванитъ, когато става изцѣло на непознато количество е сѣщо дѣйствителна какъто и когато става съ кѣло, съ тегляне, съ пречитане и съ аршинъ.

Н. п. Ако продаде нѣкой изцѣло една капара жито, или слама, или онечены тувлы, или единъ товаръ стока, продажбата е дѣйствителна.

Чл. 218.) Ако продаде нѣкой храна и ги премѣри съ една опредѣлена мѣрка или ги претегли съ опредѣленъ камякъ, продажбата е дѣйствителна еше ако и да не е познато

количеството на онъзи мѣрка, или колко оки и драма тегли камъкътъ.

Чл. 219.) Съко нѣщо, което са допращава да са продаде отдѣлно, допращава са и да са исклучи отъ продаваемото.

Н. п. Ако продавачтъ продаде плода на нѣкое дърво съ условіе за да му останатъ толкози оки отъ него, продажбата е действителна.

Чл. 220.) Действителна е продажбата изцѣло на количествата (Гледай 132-ия членъ), когато е опредѣлена цѣната на сѣка отъ цифрытъ имъ.

Н. п. Може да продаде нѣкой една камара жито, или единъ канкъ дърва, или едно стадо овци, или една часть сукно сичкътъ по толкози кълото, или тегликата (*чекіата*), или оката, или овцата, или аршина.

Чл. 221.) Заграденытъ стежанія са продаватъ на аршинъ или на увратъ какъто и чрезъ опредѣленіето на синорытъ имъ.

Чл. 222.) За каквото количество са направи условіето на продажбата само за него има сила.

Чл. 223.) Действителна е продажбата на една сума отъ прѣтърванытъ съ кѣло, отъ прѣчисляемытъ съ земѣстванье и на онъзи отъ претегляванытъ, които не са поврѣждатъ отдѣляемы, като стане было чрезъ опредѣленіето на цѣната на цѣлата сума изведнѣжъ было чрезъ уговарянье на цѣната за сѣко кѣло, или число, или мѣрка.

И ако въ времето на предаванъето суммата са наштри точна, продажбата е неповратна. Но ако са докаже неточна, купувачтъ има избирателното право и може да развали продажбата, или ако иска, да я земе като заплати съразштрната часть отъ уговорената цѣна за цѣлата сума.

Ако ли са наштри по вече, то принадлежи на продавача.

Н. п. Когато продаде нѣкой изцѣло една камара жито като състояща отъ 50 кѣла за 500 гроша, или нѣкъ като състояща отъ 50 кѣла по по 10 гроша кѣлото, ако са на-

мърятъ кылата точно по времето на предаването, продажбата е неповратна, ако ли са намърятъ само 45 кыла, купувачътъ има избирателното право; сирѣчь може да развали продажбата или, ако иска, да земе 45-тъ кыла за 450 гроша; ако ли са намърятъ по вече, по вechето принадлежи на продавача.

И също, ако една кошница пълна съ яйца са продаде като съдържающа 100 яйца за 50 гроша сичкытъ взедно, или по 20 пары сѣко едно яйце а когато са предаватъ са намърятъ 90, купувачътъ има избирателното право да развали продажбата или да земе 90-тъ яйца за 45 гроша; ако ли са намърятъ 110, по вechето 10 яйца принадлежатъ на продавача.

Същото постановление има сила и когато са продава кѣца пълна съ масло продаваема като съдържающа 100 оки.

Чл. 224.) Когато покаже нѣкой количеството на сума на претегляваны нѣща отъ вида на онѣзи на които са повръжда стойността когато са отдѣлятъ, и продаде тѣзи сума определяющъ цѣната ѝ, а когато са предава са открие, че количеството не е точно, купувачътъ има избирателното право да развали продажбата, или да задържи тѣзи сума какъто си е, като заплати цѣлата уговорена стойность. А когато сумата съставлява количество по голѣмо отъ показаното отъ продавача, тѣзи избытъкъ принадлежи на купувача, а продавачътъ нѣма право да развали продажбата.

Н. п. Ако са продаде единъ диамантъ за 20,000 гроша, като че е 5 крата и послѣ са види че не е освѣнь 4 $\frac{1}{2}$ крата, купувачътъ има право ако иска да върне надырѣ диаманта, или да го задържи като заплати цѣлата уговорена цѣна на 20-тъ хиляды гроша. Но ако са открие че диамантътъ е 5 $\frac{1}{2}$ крата, продавачътъ не може да поиска да му са върне, но го задържа купувачътъ за 20,000 гроша.

Чл. 225.) Когато покаже нѣкой количеството на една сума претегляваны нѣща отъ вида на онѣзи на които са повръжда стойността когато са отдѣлятъ, определяющъ съ-

временно цѣната на сѣка цѣфра особно отъ които състои суммата и тъй продаде суммата, а подиръ предаващето са тя намѣри че съдържава било по вече или по малко отъ показаното количество, купувачтъ има избирателното право и може да развали продажбата или да приеме намѣреното количество, като заплати за сѣка цѣфра показаната цѣна отъ продавача.

Н. п. Ако единъ бакъренъ мангалъ като са продаде по 40 гроша оката че е ушь 5 оки, са намѣри послѣ че тегли само $4\frac{1}{2}$ или $5\frac{1}{2}$ оки, и въ двѣтъ обстоятелства купувачтъ е свободенъ да остави мангала, или да го земе, ако тегли $4\frac{1}{2}$ оки за 180 гроша, ако ли $5\frac{1}{2}$ оки за 220 гроша.

Чл. 226.) Когато продаде нѣкой една сума на аршинъ отъ претървани нѣща, сирѣчь отъ мѣста, отъ ткаши и пр., и покаже цѣната на цѣлото количество на суммата, или цѣната на сѣка мѣрка (*аршинъ*), особно, и въ двѣтъ обстоятелства са приспособляватъ истытъ постановленія, които и въ продажбата на претеглявани нѣща отъ оны видъ на които са поврѣжда стойността когато са отдѣлавать.

Но платната и сичкытъ тканія и другытъ нѣща, които не губѣтъ стойността си когато са отдѣлавать сж като онызи, които са мѣрѣтъ съ кыло.

Н. п. Ако са продаде нѣкое мѣсто за 1,000 гроша съ условіе, че е 100 аршина а са намѣри послѣ, че е 95 аршина, купувачтъ има избирателното право да остави туй мѣсто или да го земе за 1,000 гроша. Ако ли са намѣри че е по вече аршинъ, зема го цѣло за 1,000 гроша.

Сжщо, ако са продаде една часть тканіе направено нарочно за едно облѣкло за 400 гр. съ условіе, че е 8 аршина, а послѣ са намѣри 7 аршина, купувачтъ има право да остави тѣзи часть, или да я земе какъто си е за 400 гроша. Ако ли са намѣри 9 аршина тогази го зема купувачтъ цѣло за 400 гроша. Сжщо, ако нѣкакъ мѣсто, ковто са е продадо по 10 гр. аршина, и съ условіе че е 100 аршина, са намѣ-

ри отъ послѣ 95 или 105 аршина, купувачътъ има избирателното право и може да го остави, или да го земе като заплати, ако е 95 аршина, 950 гр., ако ли е 105 аршина, 1,050 гроша.

Също, когато една часть тканіе, което е станъло за да послужи за едно пѣло обгѣкло са продаде съ условіе, че е 8 аршина и по 50 гроша аршина, а послѣ са намѣри 7 или 9 аршина, тогази купувачътъ ако иска оставя го, ако ли иска зема го за 350 гроша, когато е 7 аршина, или за 450 гроша, когато е 9 аршина.

Но когато са продаде една часть сукно за 7,500 гроша съ условіе, че е 150 аршина или същата часть подъ същото условіе са продаде по 50 гроша аршина а послѣ са намѣри 140 аршина, купувачътъ има право да развали продажбата или да задържи 140-тъ аршина за 7,000 гроша. Ако ли са намѣри сукното по вече (отъ 150 аршина), по вчето намѣрено количество принадлежи на продавача.

Чл. 227.) Когато са продаватъ иѣща, които са пречитатъ а незамѣствятъ, уговорза са изведиѣжъ цѣлата стойность на продаваемата сума, ако когато са предава суммата са намѣри напълно, продажбата е дѣйствителна и неповратна.

А когато са намѣри количеството на суммата по малко или по голѣмо, и въ двѣтъ обстоятелства продажбата е незаконна.

Н. п. Когато иѣкое стадо са продаде за 2,500 гроша съ условіе че състои отъ 50 овцѣ и по предаванъето са намѣри че състои отъ 45 или 55 продажбата е незаконна.

Чл. 228.) Когато са продаватъ иѣща пречитвани а незамѣствявани заедно съ количеството на суммата са съпринаса и цѣната на еѣка отъ цифрѣтъ отъ които състои, а когато са продаватъ са намѣри цѣло количеството, продажбата е неповратна.

Ако ли са намѣри количеството по малко, купувачътъ има избирателното право да остави покупецното или да приеме намѣреното количество противъ съразмѣрната му стойность.

Ако ли са намѣри количеството по голѣмо, продажбата е незаконна.

Н. п. Когато са продаде нѣкое стадо съ условіе че състои отъ 50 овцѣ и по 50 гроша сѣка, а послѣ са намѣри че състои отъ 45, купувачътъ има право да развали продажбата или да земе 45-тъ овцѣ за 2,250 гроша. А когато са намѣри стадото че състои отъ 55 овцѣ, продажбата е незаконна.

Чл. 229.) Въ отъзи отъ горѣозначенитѣ обстоятелства, въ които са дава право на купувача да развали продажбата, изгуби туй право и не може да направи истото като приеме продадената стока, като знае че туй е по малко отъ показаното отъ продавача количество.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

Кои отъ неозначенитѣ по име по времето на уговарянето са обнежатъ въ продажбата и кои не.

Чл. 230.) Сѣко нѣщо, което са обнема по явственъ обычай въ продаваемото влѣзва въ продажбата и безъ особно означеніе.

Н. п. Въ продажбата на къща са заедно продава и готварницата и киллерътъ, безъ тѣ да са наименоувайтѣ когато са прави условіето; а когато са продава маслична градина разумѣва се че са заедно продаватъ и маслицытъ дървета, защото готварницата и киллерътъ сѣ отъ прибавленіята на къщата, а маслична градина са именува, която съдържа масличны дървета а не голата земя.

Чл. 231.) Сѣко нѣщо, което съставлява часть отъ продаваемото сирѣчь сѣко нѣщо, което не може да са отдѣли отъ себе си безъ да проистече нѣкоя поврѣда за цѣлѣта на покупката, влѣзва въ продажбата и безъ особно означеніе.

Н. п. Когато са продава ключелица и ключътъ ѝ, когато са продава крава, която са купува за мѣското ѝ, телето което сучи влѣзва въ продажбата и безъ да са наименоувайтѣ когато са прави условіето.

Чл. 232.) Прилѣпеныѣ и недвижими прибавленія на продаваемото нѣщо безъ особно означеніе влѣзватъ въ продажбата по подчиненіе.

Н. п. Когато са продава къща закованыѣ ключелници, недвижимыѣ дулавы, непремѣствяваныѣ мевдерлицы и сичкыѣ други нѣща, които сѣ са турили да са не премѣстѣтъ, и градината, която са намѣрва въ синорыѣ ѣ, и нѣтекыѣ които водѣтъ на общія пѣтъ или въ слѣпа (*чик-мазъ*) улица не са отдѣлятъ отъ нея, но са считатъ че сѣ са продали заедно; сѣщо и когато са продава градина и нѣсто насаденыѣ недвижими дървета ако и да не сѣ са наименовала когато са е правило условіето пакъ са продаватъ заедно съ градината или съ нѣстото.

Чл. 233.) Които не са обнематъ въ името на продаващото нѣщо, или не сѣ прилѣпсны и недвижими неговы прибавленія или несѣстабяватъ негова часть, или на конецъ не сѣ отъ онези, които са продаватъ заедно съ него по нѣстенъ обычай, не влѣзватъ въ продажбата, ако са не наименоваѣтъ когато са прави условіето.

Но които по нѣстенъ обычай са заедно продаватъ съ нѣщото по подчиненіе, макаръ че не сѣ са поменали влѣзватъ въ продажбата.

Н. п. Когато са продава къща движимыѣ дулапъ, канпето, столоветъ и които не сѣ за сѣкога закованы по сѣ са турили за да са премѣстѣтъ, не са продаватъ заедно съ къщата, ако не са поменѣтъ когато са прави условіето и положѣтъ като точки на условіето. Туй са разумѣва и когато са продава дозе или градина, за глестрыѣтъ въ които са намѣрватъ лимоневы дървета или цѣвѣтя и за новонасаденыѣ нѣща, които сѣ са насадили съ цѣль да са пренесѣтъ на друго нѣсто, когато са продава земя за посѣдбыѣтъ и когато са продаватъ дървета за плода.

Но тамъ дѣто сѣществува обычай да са продава заедно и юздата на коня за възнянѣ и поводникыѣ (*юлартыгъ*)

на товароносното животно заедно съ тѣхъ, тѣ са обнематъ въ продажбата и безъ особно означеніе.

Чл. 234.) Никоя часть на цѣната не са поменува въ продаваемото но подчиненіе заедно съ собственото нѣщо.

Н. п. Ако поводникътъ на товароносното животно си открядне преди приеманьето не са присѣтма нищо отъ уговорената му цѣна.

Чл. 235.) Сичкитъ нѣща, които съдържаватъ нѣкои общи речи прилагаемы отъ едната страна на уговоренитъ когато са продаватъ влѣзватъ въ продажбата.

Н. п. Ако нѣкой рече: *продадохъ тези къщи заедно съ сичкитъ и права*, тогази правото на онѣзи къща за премивуваньето, за черпяньето и истичаньето на водата влѣзва въ продажбата.

Чл. 236.) Прибавленіята т. е. произведельтъ въ препродаденото нѣщо подыръ направата на продажбата и преди приеманьето му принадлежатъ на кувача.

Н. п. Когато са продава градина овошкитъ и земята и производанитъ преди приеманьето принадлежатъ на кувача.

Също, телето което са бы отелнло преди приеманьето на крава продадена принадлежи на кувача.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТИЙ.

за относителнѣтъ до цѣната.

(Дѣли се на двѣ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За качества на цѣната и за пораздаванѣтъ отъ тѣхъ старосы.

Чл. 237.) Нужно е когато са прави условіе за продажба да са наименувава и опредѣлява и цѣната.

Прочее когато са не поменува цѣната на продаваемото нѣщо продажбата е незаконна.

Чл. 238.) Трѣба цѣната да е позната.

Чл. 239.) Познаванѣто на цѣната състои ако са намѣрва продаваемото нѣщо предъ уговорванѣтъ страны да го видѣтъ, ако ли са не намѣрва, да са опредѣли количество и видѣтъ му.

Чл. 240.) Въ града дѣто са намѣрватъ различни златны монеты, продажбата са счита незаконна, когато услови нѣкой общо толкози златны монеты безъ да опредѣли вида нѣтъ.

Туй сѣщото са приспособлява и за сребърнѣтъ монеты.

Чл. 241.) Когато условіето стане въ грошове, купувачѣтъ може да даде каквы да е монеты, на които крѣгообращеніето не е възбранено.

Чл. 242.) Когато въ времето на уговарявѣто са опредѣлява видѣтъ на цѣната, тогази само въ опредѣленя видѣ са заплаща.

Н. п. Когато са услови нѣкой да плати въ Турскы или въ Англійскы или въ Францушкы лиры, или въ Турскы или Испанскы талиры, длѣженъ е да плати въ онѣзи отъ горѣреченѣтъ монеты, която е условилъ.

Чл. 243.) Цѣпата не се опредѣлява чрезъ опредѣленіето когато са уговаря продажбата.

Н. п. Ако купувачътъ показва една лира, която държи въ рѣцѣ и рече: *купихъ туй нѣщо за тѣзи монета*, а продавачътъ отговори: *дадохъ ти го*, купувачътъ не е длъженъ да даде истата онѣзи лира, но може да я задържи и даде друга една като нея.

Чл. 244.) Въместо нѣкой видъ монета може человекъ да даде и нейныйтъ подраздѣленіа т. е. дробн. Но въ туй обстоятелство той трѣба да се съобразява съ обычайтъ на мѣстото.

Н. п. Когато са услови нѣкой да плати въ Турскы сребърны таллиры, може да даде вмѣсто тѣхъ десетаны и пентацы, които сѣ дробн на тѣзи монета.

Но днесъ, спорѣдъ владѣющія въ Цариградъ обычай, не може да даде вмѣсто таллиры грошланы и двагрошланы дребны монеты, макаръ и тѣ да сѣ същю дробн отъ тѣзи монета.

ГЛАВА ВТОРА.

За продажбытъ съ почакъ.

Чл. 245.) Дѣйствиелна е продажбата, която се уговаря съ условіе да се заплати стойността послѣ единъ почакъ, на едно или и по вече даванія.

Чл. 246.) Когато са уговаря нѣкой почакъ за зайлащаніето на стойността было на едно или на по вече даванія, трѣба да е познато продълженіето на този почакъ.

Чл. 247.) Дѣйствиелна е продажбата, която се уговаря съ условіе на почакъ отъ толкози дни, толкози мѣсецы или толкози години или до едно познато и обыкновенно при уговорваныйтъ страны време, т. е. да каже нѣкой: *до Дмитровъ день*.

Чл. 248.) Незаконна е продажбата, що се уговаря съ неизвѣстенъ почакъ, като да каже нѣкой: *когато завали дъждъ*.

Чл. 249.) Когато условіето стане за проданъ на вѣресія а не са опредѣли почакъ (*ваде*), условіето са отнася до единъ мѣсецъ.

Чл. 250.) Въ продажбытъ, които ставатъ съ почакъ, почакытъ почнава отъ какъ са предаде продадената стока.

Н. п. Ако стоката, която са е продала съ почакъ за една година и бы задържахъ продавачытъ една година и послѣ и предаде на купувачи, длъженъ е да чзка една година, отъ който день я е предалъ; сирѣчь купувачытъ е длъженъ да заплати стойността двѣ цѣлы години послѣ съставленіето на продажбата.

Чл. 251.) Неопредѣлената продажба (сирѣчь продажбата по която не са помяднува за начина на плащаньето на стойността) са разумьва като уговорена въ брой.

Но изъ градоветъ дѣто неопредѣлената продажба става съ единъ познатъ почакъ спорѣдъ владьющія обычай, тамъ подобната продажба са счита като уговорена съ този почакъ.

Н. п. Ако купи нѣкой отъ пазаря нѣкой стока безъ да помане че я купува въ брой, или на вѣресія, длъженъ е да плати на часа.

Ако ли съществува обычай въ града да са заплаща иплата стойность на купуваната стока или една опредѣлена нейна часть въ края на седмицата или на мѣсеца, въ такъвзи случай може да послѣдува този обычай.

РАЗДѢЛЪ ЧЕТВЪРТЫЙ.

**За владѣството на уговорванитѣ страны
върху продаваемото нѣщо и за стойность-
та послѣ свръшването на про-
дажбата.**

(Дѣли са на двѣ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

*За владѣството на продавачъ върху стойността а на
купувача върху нищото послѣ свръшването на условіето
на продажбата и преди приеманъето.*

Чл. 252.) Продавачътъ преди приеманъето може да вла-
дѣе стойността на продаваемото нѣщо.

Н. п. Може нѣкой да отстапи противъ дълга си паритѣ
конто съставляватъ стойността на нѣщото което е продавъ.

Чл. 253.) Купувачътъ преди приеманъето може да про-
ладе на другитѣ купеното отъ него, ако е стѣжаніе недви-
жимо, а не и ако е движимо.

ГЛАВА ВТОРА.

*За наращеніето и умаленіето на стойността и на нѣ-
щото послѣ съставленіето на продажбата.*

Чл. 254.) Продавачътъ може послѣ условіето на про-
дажбата да умножи количеството на продаваемото нѣщо, и
купувачътъ ако въ туй събраніе на прибавленіето приеме, има
право да поиска онуй по вече и въ нищо не ползува рас-
кайването отъ послѣ на продавача; по одобреніето на ку-
пувача послѣ онуй събраніе на колъ сила нѣма.

Н. п. Ако като са услови продажбата на 20 днини за

20 гроша продавачът каже: *дадохъ ти още 5*, и купувачът приеми въ онуй събрание, получава 25 дъни за 20 гроша; но ако като не приеми приложението имъ въ онуй събрание, но го приеми отъ послѣ, не може да са пресили продавачът да заплати онуй по вече.

Чл. 255.) Купувачът послѣ условіето на продажбата може да умножи уговорената стойность.

И продавачът ако приеми въ събранието на приложението може да поиска онуй по вече, а купувачът отъ послѣ нищо са не ползува отъ своето раскайване; но и одобреніето на продавача послѣ онуй събрание също никоя сила нѣма.

Н. п. Ако като са услови продажбата на нѣкое животно за 1,000 гроша купувачът каже: *приложихъ още 200 гроша* и продавачът приеми въ онуй събрание, купувачът получава животното за 1,200 гроша. Но ако продавачът като не приеми въ онуй събрание, приеми отъ послѣ, купувачът не може да са пресили да заплати онези по вече 200 гроша.

Чл. 256.) Дѣйствително е направеното умаление отъ продавача въ уговорената цѣна подыръ съставленіето на продажбата.

Н. п. Ако като са услови продажбата на нѣкое нѣщо за 100 гр. продавачът каже: *намалихъ отъ цѣната 20 гр.*, не може да земе противъ онуй нѣщо освѣнь само 80 гроша.

Чл. 257.) Направеното отъ продавача наращеніе на продаваемото нѣщо или умаление ва уговорената цѣна послѣ съставленіето на продажбата и наращеніето на цѣната отъ купувача са прилага на ветхото условіе: сирѣчь ветхото условіе са счита че е направено по основанието на онуй наращеніе или умаление.

Чл. 258.) Ако продавачът послѣ условіето на продажбата умножи продаваемото нѣщо, наращеніето зема нѣсто въ условената цѣна.

Н. п. Ако продавачът на 8 дъни, които е былъ продавъ за 10 гр. приложи още 2 и приеми купувачът, тога-

зи сѣ продадени 10 дъни за 10 гроша, што ако преди приеманъето са изгубятъ приложенътъ 2 дъни, присѣвѣна са сѣразмѣрната имъ часть отъ условената цѣна, и продавачтъ не може да иска освѣнъ 8 гроша за 8 дъни. Сѣщо, ако продавачтъ като продаде 1,000 аршина отъ мѣстото си за 10,000 гроша приложи еще 100 аршина и купувачтъ прие ме, когато са представи нѣкой, който има съсѣдственно право зема цѣлата сума сирѣчь 1,100 аршина за 10,000 гроша.

Чл. 259.) Ако купувачтъ подырь условіето на продажбата умножи условената цѣна, главытъ (*капиталытъ*) на условената цѣна и на наращеніето сѣразмѣрватъ точно съ продаваемото нѣщо противъ уговорванътъ страни.

Н. п. Ако като са купи за 10,000 гр. нѣкое стежаніе недвижимо, преди приеманъето купувачтъ приложи еще 500 гр., а продавачтъ приеже туй наращеніе, цѣната на о нуй стежаніе е 10,500 гроша, што ако са бы представилъ нѣкой, който има по владѣтелно право на ступанисванъо върху стежаніето и го придобие чрезъ сѣдебенъ пѣтъ, купувачтъ може да поиска и земе отъ продавача 10,500 гроша; но ако са представи нѣкой, който има съсѣдственно право, понеже неговото право са отнася до условената спорѣд ветхото условіе цѣна, а направеното отъ послѣ приложеніе на ветхото условіе, като са отнася само до самытъ уговорваны лица, не може да уничтожи правото на съсѣдствующія, но той получава стежаніето за 10,000 гроша, а продавачтъ не може да поиска наращаніето на петътъстотинъ гроша.

Чл. 260.) Ако подырь условіето на продажбата умали продавачтъ цѣната на продаваемото нѣщо, цѣлата сума на продаваемото нѣщо сѣразмѣрва съ остатокъ на условената цѣна.

Н. п. Ако като са продаде нѣкое стежаніе недвижимо за 10,000 гроша купувачтъ нанали отъ цѣната 1,000 гр., стежаніето сѣразмѣрва съ 9,000 гроша; за туй ако са представи нѣкой, който има съсѣдственно право може да го земе за 9,000 гроша.

Чл. 261.) Продавачътъ преди приеманъето може да присъбие цѣлата сума на уговорената цѣна, но туй дѣло не се пресѣдинява на вежхото условіе.

Н. п. Ако като продавачътъ продаде за 10,000 гроша нѣкое стѣжаніе и преди приеманъето са оттегли отъ цѣната, лицето което има съвѣдственнo право може да земе стѣжаніето за 10,000 гроша.

Но не може да го поиска безъ пари.

РАЗДЪЛЪ ПЕТИЙ.

За относителнитѣ до предаванъето и приеманъето, сирѣчь до изпълненіето на условіето на продажбата.

(Дѣла са на шестъ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Какво нѣщо е предаванъето и приемианъето и какъ са извршва.

Чл. 262.) Въ продажбата предаванъето не е условіе необходимо.

Подиръ условіето на продажбата обаче е длъженъ предварително купувачътъ да заплати стойността, и послѣ продавачътъ да предаде продаденото нѣщо.

Чл. 263.) Предаванъето на продаденото нѣщо става чрезъ устъпката на позволеніе отъ страна на предавача, на такъвзи начинъ щото купувачътъ да може да го приеме безъ нѣкое възбраніе.

Чл. 264.) Щомъ като стане предаванъето на нѣщото, купувачътъ ся счита вече че го е приелъ.

Чл. 265.) Поради разността на продаваемыѣ нѣща различни сѣ, и начиныѣ на предаванъето имъ.

Чл. 266.) Ако когато са купувачыѣ намѣрва или влѣзва отъ нѣкоя страна въ продаденото мѣсто или чветлишко стезаніе, продавачыѣ даде позволеніе за приеманъето, то е предаванъе.

Чл. 267.) Когато са предава нива въ която има посѣдба продавачыѣ е длъженъ да очисти нивата като пребрѣе посѣдбата или като пусни животны да я извѣдѣтъ.

Чл. 268.) Когато са предава дърво, което има плодъ продавачыѣ е длъженъ да очисти дървото като обрѣе плода му.

Чл. 269.) Когато са продава плодъ, който са намѣрва на дървото, устѣпката на позволеніето къмъ купувача отъ страна на продавача, за да го обрѣе е предаванъе.

Чл. 270.) Ако когато са купувачыѣ намѣрва въ продадената къща или лозе или въ друго стезаніе, което са заключа продавачыѣ му каже: *предадохъ ти стезаніето*, то е предаванъе. А когато са купувачыѣ намѣрва вѣнъ отъ стезаніето, ако е доста близо щото да може да го заключи, предаванъето става само съ речъта: *предадохъ*.

Ако ли са не намѣрва толкози близо, предаванъето са счита свършено като измине толкози време, колкото стига на купувача да отиде (ако щѣ) на стезаніето и влѣзе въ него.

Чл. 271.) Предаванъето на ключа на стезаніе, което са заключа е предаванъе на стезаніето.

Чл. 272.) На животныѣ предаванъето става като улови купувачыѣ животното отъ главата, или отъ ухото, или отъ юздата, или отъ поводника (*юлара*).

Става обаче предаванъето и сѣмо чрезъ показванъето и устѣпката на позволеніе когато животното са намѣрва въ нѣето отъ дѣто може да го приеме купувачыѣ безъ трудъ.

Чл. 273.) На премѣрваныѣ съ кыло и на претегляваныѣ премѣрванъето и претегляванъето по заповѣлъ на купувача и на туряпъето на нѣщото въ даденны отъ него ссидъ е предаванъе.

Чл. 274.) Продаването на стокитѣ (*урузъ*) става чрезъ подаването имъ въ рѣцѣтъ на купувача или чрезъ турянето имъ до него, или чрезъ устъпката на позволеніето му за приеманье, когато сѣ насрѣдъ.

Чл. 275.) Когато са продаватъ цѣща изцѣло, които са намѣрватъ заключени въ влагалнице или въ ковчегъ, предаването става като са даде ключѣтъ въ рѣцѣтъ на купувача и като му са отстъпи позволеніе за приемането.

Н. п. Когато са продаждъ на цѣло книгитѣ, които са намѣрватъ въ единъ ковчегъ, или житото въ хамбаря, предаването на ключа отъ ковчеза, или отъ хамбаря показва предаването на книгитѣ и на житото.

Чл. 276.) Когато продавачтъ гледа купувача че земя продадената стока и не му каже нищо, то е равносильно съ предаването отъ негова страна.

Чл. 277.) Приемането на нищото отъ страна на купувача, безъ позволеніето на продавача, дори първийтъ не е заплатилъ стойността му е недѣйствително.

Но ако, като купувачтъ земе нищото безъ позволеніето на продавача, са изгуби туй нищо или му са причини нѣкоя поврѣда, приемането става дѣйствително.

ГЛАВА ВТОРА.

За правото на задържането на продаденото нищо.

Чл. 278.) Когато са продава въ брой продавачтъ има право да задържи нищото дори купувачтъ заплати напълно стойността му.

Чл. 279.) Продавачтъ когато продава на цѣло различни цѣща, още ако и да е билъ опредѣлялъ цѣлата на сѣко едно отъ тѣхъ особно има право да задържи сичкитѣ продадени цѣща дори са заплати цѣлата имъ стойность.

Чл. 280.) Ако и да бы далъ купувачтъ залогъ или поръчителство то не лишава продавача отъ правото на задържането.

Чл. 281.) Когато предаде продавачът нещото преди приемането на стойността му, изгубя правото на задържането.

И тъй не може да поиска повръщането на нещото за да го държи, доко си получи стойността му.

Чл. 282.) Като отетжна продавачът на трете лице стойността на продаденото неще, изгубя правото на задържането.

Въ такъзи случай длъженъ е да предаде тутъкен нещото на купувача.

Чл. 283.) Когато са продава на въресия продавачът няма право за задържане, но е длъженъ да предаде нещото на купувача и да чака истечението на почака (*вадето*) за да получи стойността му.

Чл. 284.) Ако продавачът като услови продажбата въ брой, отстъпи единъ почакъ (*ваде*) на купувача за заплащането на стойността, изгубя правото на задържането.

Заради туй е длъженъ да предаде тутъкен нещото и да чака истечението на почака, за да получи стойността му.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За мѣстото на предаването.

Чл. 285.) Неопредѣлената продажба изисква щото предаването да стане въ което мѣсто са е намѣрвало нещото когато са е направило условието.

И. п. Ако продаде нѣкой въ Цариградъ житото си що е въ Рѣдесто (*Текфуз-дад*) предава туй жито въ Рѣдесто; а не може да го преауди нѣкой да го предаде въ Цариградъ.

Чл. 286.) Ако купувачът като не знае дѣ са намѣрва нещото са извѣсти за него послѣ съставленіето на продажбата, той има избирателното право да развали продажбата или да приеме нещото отъ мѣстото дѣто са е то намѣрвало по времето на условието.

Чл. 287.) Ако са продаде нѣкое нѣщо съ условіе за да са предаде въ едно опредѣлено мѣсто, предаванъето трѣба да стане въ онуй мѣсто.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За разноскитѣ на предаванъето и за качества на допълненіето му.

Чл. 288.) Относителныгъ разноски до стойността сѣ въ тяжесть на купувача.

Н. п. Банкерскитѣ разноски, както заплатата за пречитанъето и претегляванъето на царытѣ са даватъ отъ купувача.

Чл. 289.) Относителныгъ разноски до предаванъето на продаваемото нѣщо сѣ въ тяжесть на продавача.

Н. п. Заплатата на километражъ и на кантарджията е длъженъ да плати продавачътъ.

Чл. 290.) Разноскитѣ на нѣщата, които са продаватъ кутерица принадлежатъ на купувача.

Н. п. Когато гроздіето на нѣкое лозе са продаде изцѣло, обираиъето му принадлежи на купувача; също и когато нѣкой хамбаръ съ жито са продаде кутерица, изважданъето отъ хамбара и пренасанъето на житото сѣ въ тяжесть на купувача.

Чл. 291.) Когато са продава нѣщо патоварено на животно, т. е. дърва и вѣглища, колкото за пренасанъето му до къщата на купувача или нѣ, зема са въ вниманіе мѣстныиътъ обичай.

Чл. 292.) Разноскитѣ за съчиненіе на теместоу и актови за собственность сѣ въ тяжесть на купувача. Но и продавачътъ е длъженъ да са представилъ предъ Вързаконното съдилище (*Mezkené*) и дава измыкваното изнѣленіе за съчиненіето нѣтъ.

ГЛАВА ПЕТА.

За слѣдствіята на случайното изгубяне или повредяване на продаваемото нѣщо.

Чл. 293.) Ако нѣщото доро не са е още приело са изгуби въ рѣцѣтъ на продавача, купувачътъ е неотвѣтственъ и щетата ся отнася до продавача.

Чл. 294.) Ако са нѣщото изгуби послѣ предаващето, продавачътъ е неотвѣтственъ и щетата ся отнася до купувача.

Чл. 295.) Ако ли купувачътъ приеме нѣщото, но доро не е былъ заплатилъ стойността му умрѣ несостоятеленъ (*мофлисъ*), не зема надыръ продавачътъ продаденото по вѣзва въ массата на займодавцытъ.

Чл. 296.) Ако купувачътъ умрѣ несостоятеленъ доро не е былъ приелъ нѣщото и заплатилъ стойността му, продавачътъ може да задържи нѣщото доро си получи парятъ отъ наследственното имущество на купувача.

Въ такъви случай обаче съдята продава нѣщото, и ако отъ неговото очищеніе произтекло количество стига за заплащаньето на стойността заплаща напълно на продавача, а избытка, ако съществува, предава на массата; ако ли туй количество е по малко отъ исканьето на продавача, той като го земе цѣло вѣзва въ массата на займодавцытъ за по вѣчето.

Чл. 297.) Ако продавачътъ земе стойността, но доро не е былъ предалъ продаденото нѣщо на купувача умрѣ несостоятеленъ, нѣщото ся счита като вѣвѣрено за пазинье (*еманета*) въ рѣцѣтъ на продавача. Прочее купувачътъ зема нѣщото безъ ни най малко възпрепятствіе отъ страна на другытъ займодавцы.

ГЛАВА ШЕСТА.

Въ коя е пълнестъ изгубянето на нѣщото, което купувачьтъ е земъ да го испыта или види или покаже на нѣкого и послѣ да го купи.

Чл. 298.) Когато като са услови цѣната на нѣкое нѣщо го земе (т. е. ако го земе подь прицвненіе) купувачьтъ за да го по напредь прицвни и послѣ купи, и нѣщото са изгуби или поврѣди въ рѣцѣтъ му, ако е то оть незамѣстваньтъ заплаща стойността му на продавача, ако ли е оть замѣстваньтъ дава приличното му. Но ако не са е была условила цѣлата му, нѣщото са счита като въвѣрено за пазяне (*еманетъ*) въ рѣцѣтъ на купувача, заради туй ако са изгуби безь негова причина не е отвѣтственень и нищо не заплаща.

Н. п. Ако продавачьтъ каже: *цѣната на туй животното е 1,000 гроша, закарай го и ако го харесашь купи го* и купувачьтъ като приеме туй животното та го закара а то са загуби въ къщата му, трѣба да заплати на продавача стойността му.

Но ако безь да са облеви цѣната, продавачьтъ каже: *земъ животното, и ако го харесашь купи щещь го* и купувачьтъ го закара съ цѣлъ за да са услови за цѣната му оть послѣ, ако го хареса, и са загуби въ рѣцѣтъ му случайно, купувачьтъ е неотвѣтственень и нищо не заплаща.

Чл. 299.) Нѣщото което са зема за да го види нѣкой или покаже, еше ако и да са бы облевила цѣната му, то не са намѣрва въ рѣцѣтъ на купувача освѣнь като въвѣрено за пазяне (*еманетъ*) и следователно ако са изгуби въ рѣцѣтъ му безь негова причина (случайно), той е неотвѣтственень и нищо не заплаща.

РАЗДѢЛЪ ШЕСТЫЙ.

за избирателнытъ права или за избираието.

(Дали са на седмъ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За условното избираието.

Чл. 300.) Ако по времето на продажбата са тури условие, че въ единъ определенъ срокъ (време) продавачтъ или и двамината да иматъ избираието, за да унищожатъ или направятъ действителна чрезъ одобрието си продажбата, подобното условие е законо.

Чл. 301.) Страната на произволенieto на която са е оставило подтвърдението на продажбата има право, щото, въ разстоянieto на срока на избираието сирѣчь въ времето, което и са е отстъжило за да рѣши, да унищожн продажбата или да я приеме.

Чл. 302.) Какъто унищожението тѣй и подтвърдението ставатъ и чрезъ дѣло, какъто и чрезъ слово.

Чл. 303.) Устното приемие става чрезъ речта: *приемъ или одобрихъ* и чрезъ други речи, които показватъ одобрието, а устното унищожение чрезъ речта: *унищожихъ или оттеглихъ* са и чрезъ други речи, които показватъ неодобрието.

Чл. 304.) Одобрията и унищоженията чрезъ дѣло ставатъ чрезъ движения, които показватъ одобрието, или противното.

Н. и. Ако купувачтъ, който е купилъ нѣщо подъ избираието престѣпн презъ времето на срока на избираието въ нѣкое дѣло, което е отъ послѣдственнытъ на ступанството, т. е. ако презъ реченото разстояние изложи на продажъ ре-

ценото нѣщо или го заложил, или въврѣли за пазанье, или даде подъ наймъ, или изврѣшил друго таквози нѣщо, то е одобреніе чрезъ дѣло. Ако ли продавачтъ престѣпни до таквози нѣщо, то е уничтоженіе чрезъ дѣло отъ негова страна.

Чл. 305.) Ако имѣющійтъ избираньето не уничтожи или не потвърди продажбата презъ опредѣлены срокъ, подъръ неговото истечение продажбата са счита изврѣшена.

Чл. 306.) Избираньето по условіе не преминува на наследници.

Н. п. Ако имѣющій избираньето е продавачтъ, послѣ смъртъта му купувачтъ става владѣтель на продаденото нѣщо. Ако ли е купувачтъ, послѣ смъртъта му нѣщото остава на наследника му, безъ да има той избирателното право.

Чл. 307.) Когато и двѣтъ уговорвани страни си назначѣтъ избирателното право, ако нѣкой отъ тѣхъ уничтожи продажбата, тя става недействителна. Ако ли нѣкой отъ тѣхъ я приеме, той изгубя избирателното право, което тогачи остава само на другия.

Чл. 308.) Ако само продавачтъ има избирателното право, нѣщото не излѣзва отъ ступанството му но са счита негово стѣжаніе.

Ако ли нѣщото послѣ приеманьето са изгуби въ рѣцѣтъ на купувача, купувачтъ е длъженъ да заплати не условената стойность, но стойността, която е имало нѣщото по времето на приеманьето.

Чл. 309.) Когато само купувачтъ има избираньето, нѣщото излѣзва отъ ступанисваньето на продавача и са счита като стѣжаніе на купувача.

Ако ли послѣ приеманьето са изгуби нѣщото въ рѣцѣтъ на купувача, той е длъженъ да заплати условената стойность.

ГЛАВА ВТОРА.

За избираньето по качество.

Чл. 310.) Ако нѣкое нѣщо като са продаде отъ про-

давача като наградено съ нѣкое добро качество са докаже лишено отъ него качество, купувачътъ има избираньето, и ако иска развала продажбата, или прѣсна продаваемото противъ цѣлата условена стойность. То са именува избирателно право по качество.

Н. и. Ако нѣкоя крава като са е продала за доене млѣко са докаже че е пресѣчено млѣкото ѝ, купувачътъ има избираньето.

И също ако нѣкой камъкъ като са продаде презъ нощта за червенъ топазъ отъ послѣ са докаже презъ деня че е жлътъ, купувачътъ има избираньето.

Чл. 311.) Избираньето по качество са прехвърля на наследника.

Сирѣчь, щомъ като умрѣ купувачътъ, който има избираньето по качество и са докаже че нѣщото е лишено съ онуй качество, наследникътъ има право да развали продажбата.

Чл. 312.) Ако купувачътъ, който има избираньето по качество, престѣпва до дѣкое дѣло върху нѣщото, което е едно отъ послѣдователнѣтъ на ступаниеваньето, изгубя правото си.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За избираньето по заплащанье по стойността.

Чл. 313.) Когато продавачътъ и купувачътъ са условявътъ щото стойността да са заплати въ едно опредѣлено време и ако туй не стане да е унищожена продажбата между нѣтъ, туй съгласіе е дѣйствиелно.

Туй условіе са именува *избирателно право за заплащаньето на стойността.*

Чл. 314.) Ако купувачътъ не заплати стойността въ опредѣленото време, условената продажба за избирателното заплащанье е недѣйствиелна.

Чл. 315.) Ако купувачътъ, който има избираньето на заплатата умрѣ презъ опредѣленныя срокъ, продажбата е недѣйствиелна.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За избираието изпомежду двѣ или по вече нѣща.

Чл. 316.) Когато са предлага продажба на двѣ или три незамѣствявани нѣща, като са покаже цѣната на сѣко едно отъ тѣхъ особно и съ условіе да земе купувачьтъ което бы отъ тѣхъ харесалъ, или да даде продавачьтъ което щѣ отъ тѣхъ, подобната продажба е дѣйствиелна.

Туй условіе са именува *избираието изпомежду двѣ или по вече нѣща*.

Чл. 317.) Въ избираието изпомежду двѣ или по вече нѣща е нужно да са опредѣлява срокъ (*ваде*).

Чл. 318.) Който има избираието изпомежду двѣ или по вече нѣща е длъженъ да опредѣли нѣщото косто е зель въ истечението на отреденны срокъ.

Чл. 319.) Избираието изпомежду двѣ или по вече нѣща са прехвърля на наследника.

Н. п. Ако продавачьтъ предложи че продава три плата едновидны отъ разны качества, сирѣчь отъ първо, второ и най-долне, съ условіе да земе купувачьтъ който щѣ отъ тѣхъ въ разстояиіе на три или четьри дни и купувачьтъ прие-ме туй условіе, продажбата е уговорена.

И въ истечението на отреденны срокъ купувачьтъ е длъженъ да избере едина и да заплати условената му стойность.

Ако ли преди избираието умръ, наследникьтъ му е длъженъ да избере и земе тѣй едина отъ тѣхъ.

ГЛАВА ПЕТА.

За избираието по виждание.

Чл. 320.) Ако въкой купи нѣкое нѣщо безъ да го види има избирателното право доро го види, и когато го види, ако щѣ, приема продажбата, ако ли не, унищожавя я.

Туй са казва *избираието по виждание*.

Чл. 321.) Избирањето по вижданье не преминува на наследника.

Поради туй ако купувачът умръ доро не е был видѣль нѣщото, което е купилъ, наследникътъ става ступанинъ на туй нѣщо безъ да има избирателното право.

Чл. 322.) Продавачътъ които продава нѣкое нѣщо безъ да го види, нѣма избирањето по вижданье.

Н. п. Ако нѣкой продаде нѣкое нѣщо, което е наследилъ безъ да го е видѣль, продажбата е условена безъ избирање.

Чл. 323.) Въ избирањето по вижданье вижданьето състои да сѣ познати странытъ и качествата на нѣщото, които изражаватъ главното намѣреніе на употребленіето му.

Н. п. Ако купувачътъ пригледа външната страна на просто платно, на което и външната и вътрѣшната страна сѣ истытъ, или цвѣтыта на цвѣтенъ, или чертытъ на начертанъ платъ, или цыцата на овца, която ще земе за мавкото и, или гърба на овца, която ще земе за мѣсото и, или ошита вкуса на нѣкое отъ хранытъ или отъ питіетата и послѣ го купи, нѣма вече избирателното право по вижданье.

Чл. 324.) На нѣщата, които са купувать като са покаже мострата имъ доволно е да са види мострата.

Чл. 325.) Ако нѣщото са намѣри по долнѣ отъ мо-страта, купувачътъ има избирањето, сирѣчь може да приеме или откаже нѣщото.

Н. п. Когато купи нѣкой жито, или дървено масло, или платно, или сукно, или друго таквози едновидно нѣщо спорѣдъ цѣлыя му смьслъ, като предварително види една негова мостра, ако са отъ послѣ намѣри нѣщото по долнѣ отъ мо-страта, купувачътъ има избирањето.

Чл. 326.) Когато са купува ханъ, каша или* и друга таквази собственность нужно е да разгледа челоуѣкъ сичкытъ и стаи.

Ако ли сичкытъ стаи на къщата сѣ еднаквы доста е да са разгледа само една отъ тѣхъ.

Чл. 327.) Когато са купуватъ нацѣло нѣща незамѣ-
стиваны трѣба да са разглежда сѣко едно отъ тѣхъ особно.

Чл. 328.) Ако купувачьтъ, който купува нацѣло нѣща
незамѣстиваны разгледа само нѣкон отъ тѣхъ, послѣ покуп-
ката като разгледа онѣзи, които не е былъ видѣлъ отъ напредъ,
и не ги хареса, има избираньето да приеме сичкытъ изкупъ
или да ги върне. Но не може да задържи конто му съ са
харесали а да върне които не му съ са харесали.

Чл. 329.) Направената покупка отъ слѣпъ челоувѣкъ е
дѣйствителна; но когато слѣпыйтъ купи нѣщо на което каче-
ството и своитството не му е познато има избираньето.

И. п. Ако купи вѣща на които незнае описанието, когато
го научи, свободенъ е да потвърди или унищожн продажбата.

Чл. 330.) Ако слѣпыйтъ купи нѣкое нѣщо предзари-
телно като му го опише нѣкой, той нѣма избираньето за
уничтоженіето или за потвърденіето на продажбата.

Чл. 331.) На нѣщата, които са разбиратъ чрезъ ося-
заніето, слѣпыйтъ ако тури рѣката си и ги понина, и на
нѣщата които са разбиратъ чрезъ обоняніето, ако ги поми-
рише, на нѣщата които са познаватъ отъ вкусанье ако вкуси
отъ тѣхъ, изгубя избирателното си право.

Сирѣчь, ако купи таквызи нѣща като ги предварително
осизае или помирише, продажбата е дѣйствителна и непо-
вратна (Гледай Чл. 114-ый).

Чл. 332.) Ако нѣкой разгледа нѣкое нѣщо съ очи на
купувачъ сирѣчь съ намѣреніе за да го купи, а послѣ нѣкое
време като знае че нѣкое нѣщо е сѣщото оцуй, което е былъ
разгледалъ предварително и го купи, нѣма избирателното право.

Но ако испомежду туй време са бы случило нѣкосизмѣ-
неніе на туй нѣщо, - тогази има избирателното право.

Чл. 333.) За да разгледа нѣщото онзи на когото са е
порѣчало да го купи или да го приеме, е нетото като да
е разгледалъ туй нѣщо порѣчавшій.

Чл. 334.) За да разгледа нѣщото испроводеныйтъ, т. е. онзи когото е проводилъ нѣкой да го приеме и испроводи, не разрушава избирателното право на купувача по виданье.

Чл. 335.) Ако купувачътъ престѣпни до нѣкое дѣло върху нѣщото, което съставлява едно отъ послѣдственнѣтъ на ступанисванъето изгубя избирателното си право по виданье.

ГЛАВА ШЕСТА.

За избиранъето по недостаточность (поврѣда).

Чл. 336.) Неопредѣлената продажба (сирѣчь онзи по съставленіето на която не е било стаяло дума ако нѣщото има нѣкой недостатокъ или нѣ) изыскава щото продаваемото нѣщо да е отстранено отъ сѣка поврѣда.

Сирѣчь, когато става продажба, която са уговаря безъ да са тури условіе че нѣщото ще е цѣло и неповрѣдено, или да стане дума че е здраво, или поврѣдено или съ недостатокъ, или безъ недостатокъ, изыскава са щото продаваемото нѣщо да е здраво и отстранено отъ сѣка поврѣда.

Чл. 337.) Когато на нѣщото, което са е продало чрезъ неопредѣлена продажба са открие ветхъ недостатокъ (поврѣда), купувачътъ има избирателното право и ако иска връща го надырѣ, ако ли нѣ, задържа го противъ уговорената цѣна.

Но не може да задържи нѣщото, а да плати по малко отъ уговорената цѣна за недостатока.

Туй са именува *избиранъето по недостаточность* на нѣщото.

Чл. 338.) Недостатокъ (поврѣда) са казва онзи недостатокъ на нѣщото, който намалява стойността му при прицѣнителитъ.

Чл. 339.) Ветхъ недостатокъ (поврѣда) са казва недостатокътъ, който е былъ на нѣщото когато са е то още намѣрвало въ рѣцѣтъ на продавачи.

Чл. 340.) Недостатокътъ (поврѣдата), който са причинява на нѣщото подарѣ продажбата и преди приеманъето, т. е.

доро са то намѣрва въ рѣцѣтъ на продавачя, са счита като ветхъ недостатокъ.

Чл. 341.) Когато продавачтъ обѣви на купувачи недостатка, който има продаваемото нѣщо и той го приеме, нѣма вече избирателното право съ извинение на този недостатокъ.

Чл. 342.) Когато продавачтъ продаде нѣкое нѣщо съ условие за да е неответственъ за стѣкой недостатокъ на туй нѣщо, купувачтъ нѣва избирашеето по недостаточность.

Чл. 343.) Когато купувачтъ купи нѣщо думяющъ че приема нѣщото съ сичкытъ му недостатocy, не му остава вече нѣшто за тѣжяние за какъвто и да би былъ недостатокъ на нѣщото.

Н. п. Ако купувачтъ купи нѣкое животно думяющъ, че го приема слыно, хромо и съ какъвто и да былъ другъ недостатокъ (поврѣда), не може вече да го върне по причина че има нѣкой ветхъ недостатокъ.

Чл. 344.) Когато купувачтъ като познае недостатка на купеното нѣщо престъжни до едно дѣло отъ послѣдственытъ на ступанисванъето, възгубя избирателното право по недостаточность.

Н. п. Ако купувачтъ като познае недостатка на нѣщото поиска да го продаде, или ако го изложи за продаване, показва тѣй, че приема недостатка и не може вече да върне надырѣ нѣщото.

Чл. 345.) Ако като са случи изпомежду нѣкой по послѣдень недостатокъ на нѣщото когато са то намѣрва въ рѣцѣтъ на купувачи са открие отъ послѣ и нѣкой неговъ ветхъ недостатокъ, купувачтъ не може да го върне на продавачя, но има право да иска умаление на цѣната му.

Н. п. Ако купувачтъ като срѣже една часть платъ открие въ него нѣкой ветхъ недостатокъ, или ако намѣри че платътъ е былъ гнилъ или испогоренъ, не може вече да го върне, защото като го е срѣзълъ приложилъ е на него и други недостатocy; но може да поиска умаление на цѣната му.

Чл. 346.) Изыскваното умаленіе на цѣната са издирва чрезъ безпристрастното мнѣніеподаване на особини свѣдушы прицѣнители спорѣдъ слѣдующия начинъ:

Прави са прицѣненіето на дѣйствителната стойность на нѣщото когато са то счита безъ недостатокъ и после са прицѣнява стойността му като е съ недостатокъ. После са присмѣтва на каква часть отъ стойността на нѣщото, което са счита за здраво, е разликата що е между двѣтъ речени цѣны, и количеството което съставлява тѣзи сѣразмѣрность къмъ уговорената цѣна, която и речената разлика къмъ дѣйствителната стойность на неповрѣденото нѣщо, е изыскваното умаленіе на цѣната.

И. п. Когато купувачтъ купи една часть отъ платъ за 60 гроша и като го нарѣже познае ветхия му недостатокъ, ако прицѣнителитъ обѣвѣтъ че този платъ безъ недостатка си е струвалъ дѣйствително 60 гроша, а сега като има ветхия си недостатокъ струва 45 гроша, умаленіето на стойността му е 15 гроша и тѣхъ има право да поиска купувачтъ отъ продавача. Ако ли обѣвѣтъ че този платъ ако бы былъ неповрѣденъ струва 80 гроша, а като има недостатка струва 60 гроша понеже разликата между тѣзи двѣ цѣны, която състои отъ 20 гроша е четвъртата часть отъ 60-тъ гроша, купувачтъ има право да поиска отъ продавача четвъртата часть отъ уговорената цѣна на плата, т. е. 15 гроша.

Ако ли пѣкъ обѣвѣтъ, че този платъ когато е былъ неповрѣденъ е струвалъ 50 гроша, а какъвто е сега разваленъ струва само 40 гроша, понеже разликата 10 гроша между тѣзи двѣ цѣны е петата часть на 50-тъ гроша, като изысквано умаленіе на цѣната са считатъ 12 гроша, които сѣ петата часть отъ уговорената цѣна (сирѣчь на 60-тъ гроша).

Чл. 347.) Когато лица послѣстваняльмѣтъ недостатокъ, ветхійтъ става пакъ причина на връщанье.

И. п. Ако пѣкой купи животно и то като са поболи

при него та са поевн ветхыйтъ му недостатокъ, той не може да го върне на продавача, но зема умаленіето на стойността му.

Но като са изцѣри тѣзи болѣсть, купувачтъ може да върне животното на продавача поради ветхия му недостатокъ.

Чл. 348.) Когато продаденото нѣщо като са намѣрва при купувача са удовн отъ нѣкой послѣстанжлъ недостатокъ и послѣ са поевн другъ ветхъ въ него, а продавачтъ приеже да му са върне нѣщото заедно съ този му послѣстанжлъ недостатокъ, ако не съществува нѣщо, което възбранива връщаньето, купувачтъ не може вече да поиска умаленіе на стойността, но или връща нѣщото на продавача, или го приежа протнѣвъ цѣлата му уговорена стойность.

Еще и когаго купувачтъ продадѣ туй нѣщо като познае ветхия му недостатокъ, не може вече да поиска умаленіе на стойността.

Н. п. Ако оизи, който е купилъ една часть платно и като го е срѣзалъ на дрѣхы го бы намѣрилъ отъ послѣ че е то поврѣдено и тѣй както сие го продадѣ на другыго, не може да поиска отъ продавача умаленіе на стойността му.

Защото продавачтъ може да каже че е приемалъ да му са върне нѣщото заедно съ причиненя му недостатокъ, т. е. срѣзано, а купувачтъ като го е продалъ го е задържалъ (направиль е невъзможно връщаньето му).

Чл. 349.) Нараченіето т. е. направеното отъ купувача прибавленіе на продаденото нѣщо отъ друго нѣщо принадлежаще на него възбранива връщаньето.

Н. и. Ако купувачтъ ушіе или боядиса платното, или насѣ земѣкта, която е купилъ, понеже съ са приложили на купеното нѣщо концы, боя и дървета принадлежащы на купувача тѣ възбраниватъ връщаньето.

Чл. 350.) Когато съществува възбраненіе на връщанье и ако да бы некалъ продавачтъ, не може да земе надырѣ поврѣденото нѣщо, но е длѣженъ да направи умаленіе на

стойността. А най вече и ако още купувачътъ не познае ветхия недостатокъ освѣнъ като продаде онуй нѣщо на другтъ, пакъ може да земе отъ продавача умаленіе на стойността.

Н. п. Ако като купувачътъ срѣже ризи отъ една часть платно, което а купилъ, познае че туй платно е било гнило, и ще и не ще продавачътъ не може да го земе надырѣ, но е длъженъ да направя умаленіе на стойността му, още ако и да бы продалъ купувачътъ онъзи риза, зема умаленіето на стойността отъ продавача на платното.

Защото като сж са приложили на нѣщото, концытъ, които сж стезжаніе на купувача, нѣма право продавачътъ да рече : *азъ го земахъ както си е било сръзано и сшито* и съвдователно купувачътъ не го е задържалъ чрезъ продаването.

Чл. 351.) Когато нѣкои отъ нѣщата, които сж са были купили нацѣло са покажътъ поврѣдени, ако туй откритіе стане преди приеманьето, купувачътъ връща цѣлото, или го приема противъ уговорената цѣна. Но нѣма право като са отказва отъ поврѣденитѣ да задържи другитѣ.

Ако им откритіето на поврѣдата стане послѣ приеманьето, въ случая, когато продаденитѣ нѣща не са поврѣждатъ отдѣляемы, купувачътъ връща само поврѣденитѣ като земе надырѣ съразмѣрната часть на условената стойность за считанитѣ здравы отъ тѣхъ, а не може да върне заедно съ поврѣденитѣ и здравитѣ безъ съгласіето на продавача.

А въ случая когато има поврѣда въ отдѣленіето на сумнята поврѣща сичкото изведнѣжъ, или приема сичкото противъ условената стойность.

Н. п. Ако отъ двата феса които е купилъ нѣкой за 40 гроша единтъ са покаже преди приеманьето поврѣденъ, връща го надырѣ купувачътъ като задържи отъ 40-тъ гроша частъта, която е съразмѣрна съ считаня здравъ; но ако купи единъ двойкъ чехлы и послѣ приеманьето са докаже че единтъ отъ тѣхъ е поврѣденъ може да върне и двата и да земе нацѣло парятъ си.

Чл. 352.) Ако нѣкой като е купилъ едно опредѣлено количество единовидно отъ нѣща, които са изрѣзътъ съ кълъ или терлажътъ и като го е приелъ намѣри нѣкои гнили има избирателното право да приеме цѣлото количество или да го върне нацѣло.

Чл. 353.) Когато купеното жито и на него подобниѣтѣ храни са покажътъ намѣсени съ прѣстъ, ако прѣстъта въ тѣхъ са счете по мѣстень обычай за малко, продажбата е действителна и неповратна; ако ли е прѣстъта толкози щото да са счита въобще като недостатокъ, купувачътъ има избирателното право.

Чл. 354.) Когато между купенитѣ яйца, орѣхы или други подобны на тѣхъ са открийжътъ сѣмо нѣкои гнили и поврѣдени т. е. 3 на $\frac{1}{10}$ тѣ, този малкъ недостатокъ понеже са обыкновенно срѣща неповрѣжда продажбата.

Ако ли са поврѣденитѣ много и по вече отъ количеството, което позволява обычайтъ като 10 на $\frac{1}{10}$ тѣ, продажбата е действителна и купувачътъ ги връща сичкытъ изцѣло и зема надырѣ напълно стойността имъ.

Чл. 355.) Ако са докаже нѣщото таквози щото да не може да са ползува нѣкой отъ него, продажбата е недействителна и купувачътъ зема надырѣ цѣлата му стойность.

Н. п. Ако яйцата, които е купилъ нѣкой са докажътъ поврѣдени на начинъ щото да сж съвсѣмъ несползны, купувачътъ зема надырѣ парытъ си.

ГЛАВА СЕДМА.

За безмѣрна поврѣда и измама.

Чл. 356.) Когато въ продажбата има безмѣрна поврѣда безъ измама (Вижъ Чл. 164 и 165-ый), изгланыйтъ не може да развали продажбата.

Продажбата обаче на сирашкы нѣща е недействителна, ако има въ нея безмѣрна поврѣда и когато тя не е станала съ измама.

Вакуфскитѣ имѣща и Бейт-уль-малскитѣ подлежатъ на сѣщата категория на сирашкитѣ.

Чл. 357.) Ако едната отъ уговорванитѣ страни измама другата и са докаже, че въ продажбата е имало безвѣрна поврѣда произходяща отъ тѣзи измама, измаменитѣ може да уничтожи продажбата.

Чл. 358.) По смъртта на нѣкого, който е притегналъ безвѣрна поврѣда поради измама, правото да са тѣжи за измамване не приминува на наследника му.

Чл. 359.) Ако купувачътъ когото е била измамилъ продавачътъ въ продажбата, като познае безвѣрната поврѣда престѣпни до нѣкои отъ послѣдственитѣ на ступанисванѣето дѣла върху нѣщото, не му остава вече избирателното право.

Чл. 360.) Ако нѣщото, което са е продало чрезъ измама съ безвѣрна поврѣда са развали или изгуби, или ако е придобило нѣкой по послѣдѣнь недостатокъ, или ако са приложи нѣщо на него, (т. е., ако продаденото нѣщо е мѣсто и са съзида здание върху него) измаменитѣ не може вече да уничтожи продажбата.

РАЗДѢЛЪ СЕДМЪЙ.

За видоветѣ на продажбата и за дѣйствителността на сѣкоя единъ отъ тѣхъ.

(Дѣла са на шестъ главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

За видоветѣ на продажбата.

Чл. 361.) Когато са уговаря продажбата има условіе необходимо, щото качествата ѝ да проистичатъ отъ человекъ

който има право да прави условіа, т. е. който има здравъ разумъ и който е съвършеннолѣтенъ, и щото продажбата да са отнася до предметъ, който може да са осмъществи.

Чл. 362.) Продажбата въ качествата на която има нѣкой недостатокъ какъто продажбата на умоповрѣденъ, е недѣйствиелна.

Чл. 363.) Онуи което прави възможно изпълненіето на условіето на продажбата е да смъществува продаваемото нѣщо, да е възможно предаванъето му и да може да са прави условіе за него (*мютекавейлз*).

Прочее продажбата на нѣщо, което не смъществува, което не влѣзва въ условіе или на което предаванъето е невъзможно, е недѣйствиелна.

Чл. 364.) Уговорената подъ условіе продажба, на която законното съставленіе възбраняватъ нѣкои вторы качества, т. е. когато е непознато продаваемото нѣщо, или когато смъществува нѣкое погрѣшеніе (*халѣлз*) въ цѣната, е незаконна.

Чл. 365.) За да е продажбата изпълнителна (*нафйзз*), трѣба продавачътъ да е ступанинъ на продаваемото нѣщо или повѣренъ на ступанина, или неговъ настойникъ, или попечитель (*велл или васіа*) и другъ нѣкой да нѣма нѣкое ступанско право върху онуй нѣщо.

Чл. 366.) Незаконната продажба послѣ пріаманъето става изпълнителна.

Сирѣчь, дозволява са на купувачи ступанвсанъето надъ продаденото нѣщо.

Чл. 367.) Когато има нѣкое избирателно право, продажбата не е неповратна (*лазілз*).

Чл. 368.) Продажбата, въ която смъществува нѣкое право на нѣкое трете лице какъто самопроизволната (*фузулл*) продажба на чуждо нѣщо и онъзи на заложено нѣщо не са счита като окончателно условена доро не даде позволеніе за туй онуй трете лице, което има право.

ГЛАВА ВТОРА.

За действителността и за действието на сѣка отъ различныя продажбы.

Чл. 369.) Действието на условената продажба е собствеността.

Сирѣчь, като са услови ведѣжь продажбата, купувачьтъ става ступанивъ на нѣщото, а продавачьтъ на стойността.

Чл. 370.) Недѣйствителната продажба никога действителность не показва (никое дѣйствиѣ нѣма). (Гледай Чл. 110-ый).

Прочее когато въ недѣйствителната продажба купувачьтъ приѣме продаваемото нѣщо съ позволеніето на продавачя и са загуби то въ рѣцѣтъ му безъ негова причина, повеже то не са е намѣрвало при него освѣнь като възвѣрено за пазянье (*еманѣтъ*), нѣма право продавачьтъ да поиска отъ него обезщетяванье.

Чл. 371.) Незаконната продажба придобыва действителността на дѣйствителна продажба щомъ стане приѣманьето на нѣщото. (Гледай Чл. 109-ый).

Сирѣчь, когато купувачьтъ съ позволеніето на продавачя приѣме продаваемото нѣщо става неговъ ступанивъ.

Прочее ако нѣщото, което са е купило чрезъ незаконна продажба са бы изгубило при купувачя, той е длъженъ да обезщети продавачя.

И ако изгубеното нѣщо е отъ замѣстяваньтъ (*мислият-данъ*), дава купувачьтъ на продавачя друго подобно на загубеното, ако ли е отъ прицѣняваньтъ, дава стойността му която е была по времето когато го е былъ приѣлъ.

Чл. 372.) Въ незаконната продажба сѣка една отъ угвореныя страны има право да уничтожи условіето.

Но ако нѣщото са изгуби въ рѣцѣтъ на купувачя, или ако купувачьтъ го извади отъ владѣніето си чрезъ нѣкой начинъ, т. е. чрезъ изнуряванье или предаванье на другыго,

чрезъ дѣйствителна продажба или чрезъ подареніе, или ако приложи нѣщо на него, т. е. ако е къща и я поправн, или земи и насади дървета въ нея, или ако на ковецъ го преобрази тъй щото да промяни името си, т. е. ако е жито и като го смели го преобърне на брашно и пр., не остава на никоя отъ двѣтъ уговорены страны право за уничтожаванье.

Чл. 373.) Когато са уничтожава незаконната продажба, ако са е вече заплатила стойността, купувачътъ има право да задържи нѣщото дото продавачътъ върне надъртъ стойността му.

Чл. 374.) Исполнителната продажба показва дѣйствие щомъ са тя направн. (Гледай Чл. 113-ый).

Чл. 375.) Въ изпълнителната неповратна продажба (*нафиси лаялма*) никоя отъ уговорянутъ страны не може да са оттегли отъ условіето. (Гледай Чл. 114-ый).

Чл. 376.) Въ уничтожителната избирателна продажба (*гайри лаялма*) излющій избирателного право може да уничтожи условіето. (Гледай Чл. 115-ый).

Чл. 377.) Зависящата (*мефкуфъ*) продажба зема дѣйствителността си щомъ са даде позволението. (Гл. Чл. 111-ый).

Чл. 378.) Въ самопроизводната продажба (т. е. въ продажбата на чуждо нѣщо) ако ступащитъ на нѣщото, или неговътъ повърень, или настояникъ, или попечитель даде позволеніе, продажбата става изпълнителна, ако ли не, уничтожава са. (Гледай Чл. 112-ый).

Но позволеніето за да е дѣйствително изыскава са, когато са то дава, да съществувать и продавачътъ, и купувачътъ, и онзи който дава позволеніето и нѣщото; ако ли единъ отъ тѣхъ лица, позволеніето е незаконно.

Чл. 379.) Понеже въ продажбата съ промяна (*мукаизе*) и двѣтъ промѣнявани нѣща притежавать нѣстото на продаваемото, за туй иматъ сила върху тѣхъ постановленіята за продаваемото (*мебѣ*). А въ случая, когато са бы породила ибкоя распра въ предаваньето, и двѣтъ уговорены страны предавать и приемать съврѣменно. (Гледай Чл. 122-ый).

ГЛАВА ТРЕТЯ:

За препродажба или продажба на надежно нѣщо (селѣмъ).

Чл. 380.) Както продажбата, тъй и препродажбата се уговаря чрезъ предложеніе и одобреніе.

Н. п. Когато купувачътъ каже, че предплаща на продавача 1,000 гроша за 100 кыла жито и продавачътъ отговори че ги е приелъ, препродажбата е уговорена.

Чл. 381.) Препродажбата е дѣйствителна само върху нѣщата на които е възможно да са опредѣли количеството и качеството.

Чл. 382.) Количеството на премѣрванитѣ и на претегляванитѣ са опредѣлява съ кыло, теглилка и аршинъ.

Чл. 383.) Количеството на оиѣзи що са считатъ замѣставани са опредѣлява не само чрезъ пречитанье но и чрезъ кыло и претеглянье.

Чл. 384.) Въ препродажбата на опечены тухлы, керемиды и на оиѣзи като тѣхъ, които са пречитатъ са изыскава да е опредѣленъ и познатъ образътъ (*калжы*) имъ.

Чл. 385.) Въ препродажбата на платове, на сукна и на други като тѣхъ, които са мѣрятъ съ аршинъ трѣба да са опредѣлява дължината и ширината имъ, тънкоста имъ, веществото отъ което ще сѣ направены и отъ което мѣсто ще сѣ произведение.

Чл. 386.) За да е препродажбата дѣйствителна трѣба да е опредѣленъ родътъ на продаваемото нѣщо (сир. да са опредѣлява ако е жито, оризъ, финицы), видътъ му (сир. да са опредѣлява ако са произвожда само чрезъ дъждъ или чрезъ напояванье) и качеството му (сир. ако е първо или второ и пр. качество) и на конецъ времето и мѣстото на предаванье то както на нѣщото тъй и на стойността.

Чл. 387.) За съхраненіе на дѣйствителността на продажбата са изыскава да са заплати стойността въ събраніето на съставленіето на условіето.

Ако ли преди заплащанъето са оттеглиятъ уговорванитъ страни, условіето на препродажбата са уничтожава.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За поръчка.

Чл. 388.) Когато нѣкой каже на нѣкой художникъ: *направи ми едно таквози нѣщо за толкози гроша*, и художникътъ приеме, уговаря са по тозъ начинъ продажба чрезъ поръчка.

Н. п. Ако купувачътъ като покаже крака си рече на сѣпюжника: *направи ми единъ двойкъ ботуши отъ таквази или онаквази кожда за толкози гроша* и сѣпюжникътъ приеме предложеніето, или ако са услови нѣкой съ кораблестроителъ за направата на какъ или корабль като му покаже дължината и ширината и другитъ му свонства, уговаря са по тозъ начинъ поръчката.

Сѣщо ако са услови нѣкой съ нѣкой фабрикантинъ за направата на иглени пушки като опредѣли дължината, тежнвата и другитъ нѣкъ качества и цѣната на свѣка една отъ тѣхъ, поръчката по тозъ начинъ е уговорена.

Чл. 389.) За сичкитъ въобще нѣща за които е обичай да са правятъ чрезъ поръчка, поръчката е дѣйствителна.

Но за нѣщата, за които не е обичай да са поръчватъ, ако са опредѣли срокъ тогази става препродажба, и въ този случай иматъ сила постановленіята за препродажбата.

Ако ли са не опредѣли срокъ, тогази са счита като поръчка.

Чл. 390.) Въ времето на поръчката трѣба да опише человекъ нѣщото тѣй щото да стане както го той иска.

Чл. 391.) Въ времето на препродажбата не е нужда да даде человекъ предплатени пари.

Чл. 392.) Като са услови поръчката, никоа отъ уговоренитъ страни не може да са оттегли отъ условіето.

Но ако поръчаното нѣщо не е подобно на описаніето поръчавшии има избирателното право.

ГЛАВА ПЕТА.

За уговорената продажба отъ близосмъртния.

Чл. 393.) Ако като лежи нѣкой болнъкъ на умирање продаде нѣщо на нѣкого отъ наследниците си, продажбата не е извършена освѣнъ подиръ одобреніето на другите наследници. Но ако наследниците я одобрятъ, продажбата е изпълнителна (*на физъ*); ако ли не, нѣма никака дѣйствителностъ.

Чл. 394.) Ако като лежи нѣкой боленъ на умирање, продаде съ пълна цѣна нѣкое нѣщо на нѣкого, който не е неговъ наследникъ, продажбата е здрава и дѣйствителна. Ако ли като е продалъ нѣщото снисходително (*мухабат-иле*) на цѣна по долна отъ колкото то струва и като го предаде на купувача умрѣ, пакъ продажбата е дѣйствителна и здрава, когато направеното къмъ купувача снисхожденіе не е по вече отъ едната третина на имуществото му.

И когато снисхожденіето (*мухабатъ*) е по вече отъ едната третина на имуществото му, купувачътъ е длъженъ да допълни неточността до законното снисхожденіе.

Ако ли го недоцѣлине, наследниците развалятъ продажбата.

Н. п. Ако нѣкой чловѣкъ който нѣма друго нѣщо освѣнъ една каша която струва 1,500 гроша я бы продалъ за 1,000 гроша на другъго, който не е неговъ наследникъ, когато берѣ душа, и умрѣ като предаде кашата, понеже снисхожденіето (*мухабатъ*) отъ 500 гроша, което е направилъ къмъ купувача е равно съ третята часть на имуществото му, продажбата е здрава и дѣйствителна и наследниците не могатъ да я развалятъ.

Но ако болниятъ на умирање продаде и предаде тази каша за 500 гроша, понеже снисхожденіето отъ 1,000 гр., което е направилъ на купувача е двойно отъ едната третина на имуществото му, наследниците могатъ да поискать отъ купувача да покачи цѣната до двѣтъ третины на имуществото;

и ако купувачътъ даде лициалтъ 500 гроша, наследниците не могатъ да развалятъ продажбата, но ако не ги даде, развалятъ я и зелятъ надиръ къщата.

Чл. 395.) Ако леккой патоваренъ съ дългове като е боленъ на удиранье продаде пещата си на цѣна по доля отъ стойността колкото тѣ струватъ, занмодавцътъ могатъ да поискатъ отъ купувача да допълни стойността т. е. да заплати колкото струватъ продаденитъ пещи; и ако купувачътъ не стори туй, тѣ иматъ право да развалятъ продажбата.

ГЛАВА ШЕСТА.

За продаване на позрение или искупуване (бай-билъ-вефъ).

Чл. 396.) Когато се продава на повѣреніе или искупуване както продавачътъ може като върне стойността да земе надиръ продаденото пещо, тѣй и купувачътъ има право да поиска и земе надиръ стойността като върне продаденото пещо.

Чл. 397.) Ито продавачътъ, ито купувачътъ могатъ да препродаватъ на другото продаденото чрезъ продажба на позрение или искупуване пещо.

Чл. 398.) Ако са положи условие че една часть отъ прихода на продаденото пещо да принадлежи на купувача, туй условие е длѣгително и съхраняемо.

И. и. Ако уговорванитъ страви са условиктъ посамосебе си шото гроздието на продаденото на повѣреніе или искупуване лозе да принадлежи едната половината на продавача а другата на купувача, и дваншата сѣ длѣжн да пазиктъ туй условие.

Чл. 399.) Ако стойността на продаденото на повѣреніе или искупуване пещо е равна съ дълга, а туй пещо са изгуби въ рѣцѣтъ на купувача, тогази дългътъ става по този начинъ издѣжватъ.

Чл. 400.) Ако стойността на продаденото на повъ-
рение или искупуване нещце е по долна отъ дълга, а туй
нещце са изгуби въ рѣцетъ на купувача, тогѣзи количе-
ството на стойността му са издължава отъ дълга и купува-
чель има право да поиска отъ продавача по вечето количество.

Чл. 401.) Ако стойността на продаденото на повъ-
рение или искупуване нещце е по горва отъ дълга, а туй
нещце са изгуби въ рѣцетъ на купувача, тогѣзи са издъл-
жава отъ стойността му едно равно количество съ дълга; ако
ли изгубието е произлѣзло по причина на купувача, той
са задължава да заплати и остатокъ на стойността на
нещцето; по ако са о изгубило случайно и безъ причина на
купувача, тогѣзи той не са задължава да плати туй по вече
количество.

Чл. 402.) Когато са прави продажба на повърение или
искупуване като умрѣ едното отъ уговоренельтѣ лица, пра-
вото за унищоженieto прелинува на наследника му.

Чл. 403.) Дорѣ купувачельтѣ на повърение или искупу-
ване на некое нещце не получи що има да зема, другельтѣ
завлодазци не могатъ да зематъ часть отъ оную нещце.

﴿ احكام عليه ﴾

ГРАЖДАНСКЫТЪ ЗАКОНЫ
НА
ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ВТОРА.

﴿ كتاب الاجاره ﴾

31

Даванье и земање подъ наемъ.

ВЪ ИМЕТО
НА
ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(1 Мухарремъ 1,287 — 20 Мартъ 1,870 г.).

КНИГА ВТОРА

ЗА ДАВАНЬЕ И ЗЕМАНЬЕ ПОДЪ НАЕМЪ.

﴿ كَابُ الْاِجَارَةِ ﴾

(Дъли са на предисловіе и осемъ раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия, които са отнасятъ до даване и земанье подъ наемъ.

Чл. 404.) اجرتъ Юджрѣтъ = Заплата, наемъ, кирія: т.е. стойность за употребяване или ползуване; اجارہ ид-жаръ = даване подъ наемъ, и استيجارہ = иѣтиджаръ = земанье подъ наемъ.

Чл. 405.) Юридически даване подъ наемъ значи продаването на една позната полза противъ позната стойность (*).

Чл. 406.) اجاره لازمہ *Иджарей ллазиме* = Неповратно наеманье: е законностьставеното наеманье, което е свободно отъ сѣко избирателно право, происходяще било отъ условіе, било отъ недостаточность (поврѣда), или отъ виждање, и което никоя отъ уговорванитѣ страны не може да унищожи безъ благословна причина.

Чл. 407.) اجاره منجزہ *Иджарей мюджизе* = Тутѣкси изпълнително наеманье е което почнава тутакси отъ минутата на условіето.

Чл. 408.) اجاره مضافہ *Иджарей мозаафѣ* = Тутѣкси неиспълнително наеманье е наеманьето, което почнава отъ едно опредѣлено време въ бъдущее, наеманье отъ съмаване на деня, или отъ деня просто. Т. е., когато са зема подъ наемъ нѣкоя къща противъ толкози гроша за толкози време, съ условіе за да има сила наеманьето отъ началото на отъ еди кой мѣсець въ бъдущее, туй наеманье са казва тутѣкси неиспълнително, или наеманье отъ еди кой день.

Чл. 409.) آجر *Адджеръ* = Наиматель или даватель подъ наемъ е онзи, който дава нѣщо подъ наемъ: той са казва и موجر *моджеръ* = Наиматель, което с истото и مکارى *мокарй* = Кираджия, който дава съ кирія своитѣ жявотны.

Чл. 410.) مستأجر *Мустееджеръ* = Наемшии или който зема нѣщо подъ наемъ.

Чл. 411.) مأجور *Мееджеръ* = Наето нѣщо е нѣщото което са зема и дава подъ наемъ (предмѣтътъ на нае-

(*) Съ други думы, е промѣняване на употребяване или слузуване противъ заплаќа.

манъето; то са казва и *موجر* *моджеръ* = Наето и *مستاجر*
мостееджеръ = подзаплатно.

Чл. 412.) *مستاجر فيه* *Мостееджерунъ фикъ* = Нѣщото
за което става наеманъето, е нѣщото, което дава наемшии
на наемника (Гледай Чл. 413-ий) за да извърши върху
него работата за която са е главилъ или цѣнилъ.

Сирѣчь, то е платътъ който са дава на шивачя за
да уше дреха, и товарътъ който са дава на товароно-
сачя (*хамалина*) за да го пренесе до нѣкое мѣсто.

Чл. 413.) *اجبر* *Еджеръ* = Наемникъ, цѣненъ, гла-
венъ, е онзи който са главява подъ заплата, т. е. който
работи за заплата, или за възмездіе.

Чл. 414.) *اجر مثل* *Еджери-мисла* = Наемъ по прицѣ-
неніе, е насмътъ или киріята която опредѣляватъ без-
пристрастны прицѣпителни или свѣдуцы художници по
прицѣненіе.

Чл. 415.) *اجر مستأجر* *Еджеръ мостемид* = Условенъ на-
емъ, е онзи наемъ който каменуваватъ и опредѣляватъ
уговорванътъ страны когато са уговаря наеманъето.

Чл. 416.) *ضمان* *Заманъ* = Обезщетенъе. Обез-
щетенъето са дава въ пары ако за което са то дава
не е нѣщо отъ замѣстванътъ; а въ нѣщо ако е та-
квози (Гледай Кн. I. Чл. 146 и 147-ий). Разумѣва са
че даваемото парично количество трѣба да е равно съ
стойността на нѣщото противъ което са то дава, а нѣ-
щото прилично на него (спорѣдъ вида и качества).

Чл. 417.) *معد لا مستغل* *Моаддионъ-лил-истиглялъ* =
Стежаніе на посредственно употребленіе, е онуй нѣщо,
което е опредѣнилъ нѣкой да го дава подъ наемъ. *Сте-
жанія на посредственно употребленіе* могатъ да са на-
именуваѣтъ къщата, ханътъ, хамамътъ, дюгенътъ и
прочитъ таквызи градскы стежанія, които сѣ са съзи-
дали или покупили съ цѣлъ за да са даватъ подъ наемъ.

Таквызи сѣ и водата и коньтъ на кираджіята и пр.

Когато нѣкое нѣщо са даде подѣ наемъ за три наредъ години, то са счита като опредѣлено стезжаніе за посредственно употребленіе.

Сѣщо и зданіето, което е съзидаль нѣкой за собственното си употребленіе зема приликата на стезжаніе на посредственно употребленіе, отъ какъ ступанинѣтъ му го обѣви като таквози предъ свѣта.

Чл. 418.) *مسترضع* *Мюстерэй* = Е ози който цѣнява или главява дончка за поддойниче дѣте.

Чл. 419.) *مهاياة* *Мухайята* = Употребленіе по възмездіе: състои въ подѣлата на ползата (ползованъето по възмездіе за употребляванъето на общо нѣщо).

Н. п. Какъто е условіето между двамина съдружници на една кѣща отъ нераздробляемитѣ, за да са ползуватъ отъ непосредственното ѣ или посредственно употребленіе по една година наредъ сѣкій.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

Общи начала.

Чл. 420.) Въ наеманъето (*кирадосванъето*) предмѣтътъ на съставляемото условіе е ползата (т. е. непосредственното или посредственно употребленіе).

Чл. 421.) Колкото до предмѣта му наеманъето са дѣли на два отличителни вида:

Първый видъ е наеманъето, което има за предмѣтъ явна полза; наеманото нѣщо са казва *عين ما جور* *айли меджуръ*, и *عين مستأجر* *айли мюстседжуръ* = Сжществено зето подѣ наемъ (*). Този видъ наеманъе са дѣли на три класса:

(*) Първыйтъ видъ е наеманъето на нѣща, а вторый главяванъето за работа.

До първия классъ са отнася наеманьето на градевы или чистилныя стезжанія (*акъръ*) т. е. на кѣща, на земѣж и прч.

До втория классъ са отнася наеманьето на нѣща за търгуванье (*урӯза*), т. е. на дрехы и на сѣждове.

А до третия классъ, наеманьето на животны.

Вторыйтъ видъ е главяваньето, което има за предметъ работата; тогази главеното е человекъ, и се казва наемникъ, т. е. главяваньето на работникъ или на ратай т. е. на слуга и прч.

До този второй видъ се отнася и главяваньето на художникъ: т. е. когато шивачьтъ по твоя порѣчка ти прави дреха отъ неговъ платъ, дѣлото се казва порѣчка (*Гледай Кн. I. Чл. 124-ия*). Но когато ты самичакъ давашъ плата, тогази се съставлява главяванье, което има за предметъ работата; художникьтъ въ такъвън случай се именува дѣлоприматель или работникъ, а онзи който е главилъ дѣлодатель или порѣчникъ.

Чл. 422.) Два вида наемници съществувать :

Първыйтъ видъ е частныйтъ наемникъ и такъвън се казва онзи, корото главява нѣкой за да работи само за него, както е главеныйтъ слуга или ратай.

Вторыйтъ видъ е общыйтъ наемникъ, такъвън се казва онзи, който се незадѣлжава да работи само за оногози, който го е главилъ.

Н. п. Общи наемници се казвать, товароносачьтъ (*хамалинцъ*), прогласительтъ (*телмалинцъ*), шивачьтъ, часовникотворецьтъ, коюмджиятъ, каякчиятъ, каруцериятъ, селскыйтъ пастухъ и пр., защото тѣ не служатъ само частно на единъ человекъ, но можть да работять за кого да е въобще. Но ако отъ тѣхъ нѣкой се бы главилъ съ условіе за да работи само въ нѣкое опредѣлено време за оногози който го е главилъ, презъ онуй време той се счита като частень наемникъ. Сжцо товароносачьтъ, кираджиятъ и канячиятъ, когато се главить, щото само до едно опредѣлено мѣсто да принадлежжть исключительно на оногози който ги е главилъ, тѣ доро стигнать на онуй мѣсто считатьъ са като частны наемници.

Чл. 423.) Онзи, който главява частныя наемникъ може да е само единъ человекъ или и мнозина, които се считатьъ като единъ. Прочее, когато сичкытъ жители на нѣкое село главить въобщо нѣкой пастухъ, за да работи само за тѣхъ, пастухьтъ се счита като частень наемникъ. Но ако му допростить да пасе животнытъ и на други лица, тогази пастухьтъ става общъ наемникъ.

Чл. 424.) Общиятъ наемникъ придобыва право върху заплата само чрезъ работата си.

Чл. 425.) За да придобие частниятъ наемникъ право върху заплатата, доста е да са намѣри на лице и съкога готовъ за работяне презъ сичкото време, за което са е той главиль. Сирѣчь не е нужда да работи, за да придобие туй право.

Но като са намѣрва на лице не може да са откаже отъ работянето, ако ли прави туй изгубя правото на заплатата си.

Чл. 426.) Онзи който има право върху нѣкоя опредѣлена полза условена чрезъ наеманье може да са ползува отъ тѣзи полза, или отъ друга равна или и по малка отъ нея.

Но не и отъ по голѣма.

Н. п. Който е зель подъ наемъ нѣкой дюгень за да изготвява въ него ковачеството, може да работи въ него и друго художество като него или което причинява по малка поврѣда. Сяко и който е зель подъ наемъ къща за обитаванье може да са употреби и за влагалище на вещи.

Но който е зель подъ наемъ дюгень за ахтарлъкъ не може да работи ковачество въ него.

Чл. 427.) Опредѣленіето (на лице) е дѣйствително когато става предмѣтъ за нѣщо, което са промѣнява като са промѣни онзи, който го употребява.

Н. п. Когато са земе подъ наемъ нѣкой конь за да го ъзди нѣкое опредѣлено лице не може да го ъзди друго.

Чл. 428.) Опредѣленіето е недѣйствително, когато са касае до нѣщо, което са нспромѣнява като са промѣни онзи, който го употребява.

Н. п. Може нѣкой да живѣе въ къща, която са е зела подъ наемъ за друго.

Чл. 429.) Съдружникътъ на нераздробляемо нѣщо може да даде подъ наемъ принадлежащія си дялъ на съдружника си, но не и на друго, было възможно, или не подѣленіето на съдружеското нѣщо.

Но ако получаватъ по изрежданье ползытъ отъ нѣщото, може да даде подъ наемъ нѣщото, когато му доде редѣтъ на употребленіето.

Чл. 430.) По послѣднето и непредвиденото доказателство на съдружество въ нѣкое нѣщо никакъ не поврѣжда дѣйствителността на наеманьето му.

Н. п. Ако, като даде нѣкой на нѣкого подъ наемъ къщата си

са представи нѣкое трето лице което има право и чрезъ доказателство на по дѣйствителны ступанскы права придобие чрезъ съдъ половината къща, наеманьето остава дѣйствително както и за другата половина.

Чл. 431.) Двамина съдружници на нѣкое нераздробляемо нѣщо могатъ да го дадѣтъ подъ наемъ изобщо на другыго.

Чл. 432.) Допрошава са да са даде подъ наемъ едно нѣщо на двамина человекы.

Сѣкій единъ отъ тѣзи двамината заплаща само дѣла който му са пада отъ наема и не отговаря за дѣла на другыя, освѣнъ когато и двамината сѣ взаимнопорѣчителы.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ.

За съставленіето на наеманьето.

(Дѣля са на четири главы.)

ГЛАВА ПЪРВА.

Началата на наеманьето

Чл. 433.) Какъто продажбата тѣй и наеманьето са прави чрезъ предложеніе и одобреніе.

Чл. 434.) Въ наеманьето предложеніето и одобреніето са изражавать чрезъ речитѣ: *дадохъ подъ наемъ, или зехъ подъ наемъ* и чрезъ други таквызи израженія употребляемы въ таквызи обстоятелства.

Чл. 435.) Наеманьето са уговаря чрезъ време прешедшее, а не чрезъ бѣдущее.

Н. в. Ако едната отъ уговорванытъ страны каже: *ще дамъ подъ наемъ*, а другата отговори: *зехъ подъ наемъ*, наеманьето не са счита като уговорено; същото са случава и когато едната страна каже: *дай подъ наемъ*, а другата отговори: *зехъ подъ наема*.

Чл. 436.) Какъ чрезъ слово, тъй и чрезъ писмо и чрезъ явныя кломванія на нѣмыя са уговара наеманьето.

Чл. 437.) И чрезъ дѣйствително условіе са съставлява наеманьето.

Сирѣчь, когато влѣзва нѣкой въ вапоръ, или въ канкъ, или когато са покача на кираджійскый конь за да отиде нѣгдѣ, съставлява са мълчаливо наеманье между него и ступанина на животното и пр. Въ подобното наеманье, ако е заплатата опредѣлена и знайна, заплаща я; въ другъ случай заплаща наемъ по прицѣненіе.

Чл. 438.) Въ наеманьето мълчаніето са подразумѣва като съгласіе и одобреніе.

Н. п. Нѣкой си държи подъ наемъ единъ дюгенъ по 50 гр. на мѣсеца; послѣ нѣкое време са представя въ началото на нѣкой мѣсець ступанинътъ т. е. наймательтъ на дюгена и му предлага, че ако иска да стои въ дюгена, трѣба да плаща по 60 гр., ако ли нѣ, а той да выпуска дюгена. Ако наемшии дюгена като отговори, че не приема подобното наращеніе на наема слѣдува да стои въ него, той плаща и за въ бѣдущее само по 50 гр. въ мѣсеца какъто и отнапредъ.

Ако ли неотговори нищо и слѣдува да държи дюгена плаща за въ бѣдущее по 60 гр. на мѣсеца.

Сжщо, ако ступанинътъ на дюгена поиска 100 гр., а наемшии отговори че дава само осемдесетъ и ступанинътъ го остави да стои въ дюгена, послѣ не може да поиска отъ него повече отъ 80 гр. на мѣсеца.

Ако ли свкій отъ тѣхъ постоянноува на думата си и наемшии задържи дюгена тогази са заплаща наемъ по прицѣненіе.

Чл. 439.) Ако послѣ съставленіето на наеманьето стане ново условіе, по което са бы умножилъ или умалилъ наемътъ, тогази има сила туй второ условіе.

Чл. 440.) Уговорваныйтъ наемъ отъ съмнананьето на деня е дѣйствителенъ и като настане опредѣленото време за наченваньето му става по нужда изпълнителенъ и неповратенъ. Прочее никаоя отъ уговореныйтъ страны не може да развали подобното наеманье само за причината, че не е еще настанѣло опредѣленото време за наченваньето му.

Чл. 441.) Послѣ съставленіето на дѣйствителното наеманье, наймательтъ не може да са оттегли отъ него по причина, че нѣкой другъ третій му принася по голѣмъ наемъ.

Но когато попечителъ на нѣкое сираче, или настойникътъ на нѣкой вакуеъ е далъ подъ наемъ сирашкото или вакуеско стежаніе противъ наемъ по малкъ отъ наема му по прицѣненіе, наеманьето е незаконно и наемшии е длъженъ да допълне, което липцава отъ наема по прицѣненіе.

Чл. 442.) Наемшии като придобие владѣтелно право чрезъ наслѣдіе, или подареніе или друго яче върху нѣщото, което държи подъ наемъ, наеманьето става недѣйствително.

Чл. 443.) Като са понови нѣкое препятствіе, което възбранава осжществуваніето на цѣльта за която са е зело подъ наемъ нѣкое нѣщо, наеманьето са уничтожава посамосебе си.

Н. н. Когато са главни нѣкой готварь за свадба и изпомежду туй време умрѣ единътъ отъ младоженцытъ, главяваньето става недѣйствително.

Сжщо, когато боли нѣкого жбътъ та са услови съ нѣкой жболъкаръ да му го извади и изпомежду туй време го отболи жбътъ му, условіето са уничтожава посамосебе си.

Сжщо, когато умрѣ онзи който е главилъ нѣкоя доплица за дѣте не са уничтожава главяваньето, но то са счита недѣйствително щомъ са случи да умрѣ дѣтето или доплицата.

ГЛАВА ВТОРА.

За условіята, които са изыскаватъ за законното и дѣйствително съставленіе на наеманьето.

Чл. 444.) За да е съставленіето на наеманьето законно изыскава са и двѣтъ уговорены страны да имать вредността за туй, т. е. да сж съвършеннолѣтны и да имать здравъ разумъ.

Чл. 445.) Какъто въ продажбата тѣи и въ съставленіето на наеманьето са изыскава спомаганьето, т. е. еднаквостъта на предложеніето и на одобреніето и съединеніето на събраніето.

Чл. 446.) Наимателътъ трѣба да е ступанинъ на нѣщото, което дава подъ наемъ или упълномощенъ, или настойникъ, или попечителъ на ступанниа му.

Чл. 447.) Даваьето подъ наемъ, което са прави отъ самопроизводенъ (*фузули*) притежателъ не получава законно съставленіе, освѣнъ когато дѣйствителныйтъ ступанинъ на даденото подъ наемъ нѣщо дадѣ позволеніето си за туй.

Ако ли ступанинътъ на нѣщото е несъвършеннолѣтенъ или

умоповърденъ, наеманьето получава дѣйствително съставленіе като са устѣпни позволеніе отъ страна на настоянка или на попечителя му; и то само тогази, когато условеныйтъ наемъ е равенъ съ наема на нѣщото по прицѣненіе. Но за да е одобреніето дѣйствително изыскава са съществуваніето на четири нѣща: т. е.

Съществуваніето на уговорваныйтъ страны,

Съществуваніето на истото нѣщо,

Съществуваніето на ползата (на посредственно или непосредственно употребленіе) и

Съществуваніето на наема, ако е той опредѣленъ.

Ако ли лицѣва кое да е отъ тѣзи нѣща, позволеніето е недѣйствително.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За условїята, които са изыскаватъ за да е наеманьето дѣйствително.

Чл. 448.) За да е наеманьето дѣйствително изыскава са взаимното одобреніе и на двѣтъ уговорвани страны.

Чл. 449.) Нужда е щото предмѣтътъ на наемьето да е опредѣленъ.

Прочее не е дѣйствително наеманьето на една отъ двата дюгена, ако не са опредѣли за кой отъ двата са касае, или ако не са остави именно на едната отъ уговорваныйтъ страны избираніето отъ помежду двата.

Чл. 450.) Нужда е щото наемътъ да е явенъ, т. е. познатъ и опредѣленъ.

Чл. 451.) Въ наеманьето са изыскава щото ползата да е позната точно и на начинъ, който не приема оспореніе.

Чл. 452.) Въ наеманьето на къща, на дюгенъ, и въ главяваньето на доплица и на други таквызи ползата става позната като са опредѣли времето на наеманьето.

Чл. 453.) Въ наеманьето на животно освѣнь опредѣленіето на времето и на отстояніето, изыскава са съвременно да са объеви и ако са наема за пренасянье на товаръ или за въздянье; и ако са наема съ цѣль за въздянье, трѣба да са опредѣли и лицето което ще го възди или на краецъ да са услови именно, че оный който го зема подъ наемъ може да го възди самичкъ или да го даде на кого да е друго.

Чл. 454.) Когато са зематъ подъ наемъ земи освѣнъ времето трѣба да са опредѣли и цѣлѣта за която става наеманнето; ако ли са зема земята подъ наемъ за работянье, опредѣлява се и видѣтъ на храната който ще са посеѣ, или са уговаря, че наемшии може да сеѣ каквато храна и да бы искълѣ.

Чл. 455.) Когато са главява художникъ, познаніето на ползата състои въ означеніето на работата, спрѣчь въ опредѣленіето на дѣлото, което ще извърши художникътъ и на начина, спорѣдъ който ще го извърши.

Н. п. Когато са касае да са боядиса нѣкоя дреха трѣба да са покаже предварително на бояджіята, или да му са извѣсти тѣжкостта, или дѣбелината съврременно като му са покаже и боята, на която ще са боядиса дрехата.

Чл. 456.) Когато са превозватъ нѣща, ползата са познава като са покажѣтъ нѣщата които ще са превезжѣ, и като са опредѣли мѣстото до което ще са превезжѣ.

Н. п. Когато каже нѣкой — *този товаръ ще пренесеш на еди кое мѣсто* — понеже въщото са счита като видѣно и отстояніето става познато, слѣдователно и ползата става тѣ явна.

Чл. 457.) Нужно е щото получаването на ползата да е възможно.

Прочее не е дѣйствително наеманнето на животно, което е побѣгнѣло.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За недѣйствителността и незаконността на наеманнето.

Чл. 458.) Като лицява едно отъ изыскаванитѣ условия за дѣйствителното съставленіе на наеманнето, тѣ (наеманнето) е недѣйствително.

Н. п. Направеното наеманне отъ умоповрѣдепъ или отъ несвършеннолѣтенъ е недѣйствително.

Но ако наемателтъ пострада умственно послѣ съставленіето на наеманнето, тѣ не са уничтожава поради туй.

Чл. 459.) Когато е недѣйствително наеманнето не са заплаща наемъ за направеното употребленіе на нѣщото.

Но ако с нѣщото вакуфско или сирашко, наемшии заплаща наемъ по прицѣненіе, за употребленіето което е направилъ съ нѣщото.

И умоповрѣденитѣ са счита като сиракъ.

Чл. 460.) Когато съществуватъ всички условия, които са необходими за съставленіето на наеманьето, а липцава нѣкое отъ изискванитъ за да е то дѣйствително, наеманьето се счита незаконно.

Чл. 461.) Незаконното наеманье е изпълнително.

Но въ незаконното наеманье наемателътъ зема наемъ по прицѣненіе, безъ да може да поиска условенъ.

Чл. 462.) Незаконността на наеманьето погѣкога проистича отъ незнаянство и отъ неизвѣстността на наема, а погѣкога отъ лишението на едно отъ условията, които се изискватъ за дѣйствителността му.

Въ първия случай се заплаща наемъ по прицѣненіе, колкото и да бы былъ този наемъ.

Въ втория се заплаща също наемъ по прицѣненіе, но съ условие да не надмине условенъ наемъ.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТИЙ.

За относителнитъ въпроси до наеманьето.

(Дѣли се на три главы.)

ГЛАВА ПЪРВА.

За стойността на наеманьето или на наема.

Чл. 463.) Което въ продажбата може да послужи като стойность то и въ наеманьето служи като наемъ; и което не може да се земе като стойность, то нито като наемъ се зема.

Н. п. Може нѣкой да земе подъ наемъ бостанъ като даде на наемателя едно животно или като му отетжни за обитаванье нѣкоя къща.

Чл. 464.) Когато стойността на наеманьето състои въ пары, познанието, т. е. извѣстността му се съставлява въ опредѣленіето на количеството на тѣзи пары.

Чл. 465.) Когато стойността на наемането състои въ сто-
жи (урузе), или въ числителни нѣща, които са мѣрѣтъ съ кѣло,
или теглѣтъ, или замѣстватъ, освѣщъ опредѣленіето на коли-
чеството имъ изыскава са и описванѣто имъ.

Ако пренасянѣто на таквази стойность изыскава трудъ, пре-
даванѣто става въ уговореното мѣсто.

Ако ли не са е было условило мѣсто за предаванѣто, тѣ
става въ мѣстото дѣто са намѣрва зетото подъ наемъ нѣщо,
когато е тѣ недвижимо стезжаніе; а когато предмѣтътъ на нае-
манѣто е работа, предаванѣто на заплатата става въ което
мѣсто са е тя извършила отъ наемника. А когато е товаръ,
наемтъ са заплаща дѣто е нужно.

Но когато заплатата състои въ нѣщо, на което пренасянѣто
не е трудно, наемникътъ го получава дѣто и да иска.

ГЛАВА ВТОРА.

*По кои причини става потрѣбно заплащанѣто на
наема и кога наймательтъ придобива
право върху него.*

Чл. 466.) Съвършенноуговорваното наеманѣ (сирѣчь онуй
въ което са непоменува за предплата или заплащанѣ на на-
ема) не прави потрѣбно заплащанѣто на наема. Сирѣчь не е
нужда да са заплати тутѣкси наемтъ щомъ са състави наема-
нѣто.

Чл. 467.) Предплата прави потрѣбенъ наема.

Сирѣчь когато наемщій предплати наема, наймательтъ става
неговъ ступанинъ и първийтъ не може вече да го повска надырѣ.

Чл. 468.) Условіето на предплатата прави нужно запла-
щанѣто на наема.

Сирѣчь, когато са положи като условіе предплащанѣто на
наема, наемщій е длъженъ да го пази и да заплати наема,
было са направило наеманѣто върху нѣща, было върху работа.

Въ първия случай наймательтъ може да не предаде даденото
подъ наемъ нѣщо, ако не получи предплатенъ наема; а въ вто-
рия, наемникътъ или дѣлопринмательтъ (работникътъ) може да
не работи, доро не зме предварително условената заплата.

Ако ли и въ двата случая наемщій са отказва да заплати
наема на наймателя или на наемника и на дѣлопринмателя,
като го искатъ, тогати тѣ иматъ право да уничтожѣтъ наеманѣто.

Чл. 469.) Получванъето на ползата (употребленіето) прави нужно заплащанъето (исканъето) на наема.

Н. п. Когато нѣкой като са покачи на коня, що го е зель еъ кирія та отиде на условеното мѣсто, наймательтъ т. е. ступанинътъ на коня придобива право върху киріята.

Чл. 470.) Въ дѣйствителното наеманье вредността за получванъето на ползата прави да са иска наемътъ.

Н. п. Ако и да не са бы населилъ нѣкой въ къщата, която е зель подъ наемъ и приелъ отъ наймателя т. е. отъ ступанина ѝ, той пакъ е длъженъ да заплати наема.

Чл. 471.) Въ незаконното наеманье не стига вредността за получванъето на ползата; поради туй и наемшии доро не придобые дѣйствително ползата на зетото подъ наемъ нѣщо не е длъженъ да плати.

Чл. 472.) Когато нѣкой употребява чуждо нѣщо безъ условіе или позволеніе, ако е нѣщото стезжаніе на посредственно употребленіе (*муаддоуа-ліл-истиғлалъ*) (Гледай 416-ия членъ) заплаща наемъ по прицѣненіе; ако ли не е таквози, нищо не заплаща. Но ако употреби нѣщото като ступанинътъ му поиска наемъ, тогази е длъженъ да плати ако и да не е нѣщото стезжаніе на посредственно употребленіе.

Защото въ туй обстоятелство употребленіето показва одобреніето му за заплащанъето.

Чл. 473.) Колкото са касае до предплатата или до заплатата на наема има сила направеното условіе за туй между уговоренитъ страни.

Чл. 474.) Когато ся положи като условіе заплатата на наема, длъженъ е предварително наймательтъ да предаде даденото подъ наемъ нѣщо и наемшии да извърши работата, а наемътъ (заплата-та) не са заплаща освѣнь когато истече опредѣленото за туй врѣме.

Чл. 475.) Неопредѣленото наеманье, сирѣчь онуй въ което не са е опредѣлило нѣщо за предплатата или за заплатата на наема, было са то направилъ върху нѣща было върху работа, въ двата случая предварително са испълнява отъ наймателя и отъ наемника или отъ дѣлоприимателя, т. е. наймательтъ е длъженъ да предаде нѣщото, или наемникътъ да извърши работата та послѣ наемшии да заплати наема.

Чл. 476.) Ако са е былъ условилъ наемътъ на мѣсець, или на година, или на друго опредѣлено време, той са заплаща въ истеченіето на онуй време.

Н. п. Ако са е опредѣлили наемъ по толкози на мѣсеца, той са заплаща въ истеченіето на сѣкой мѣсець, ако ли по толкози па годината, той са заплаща въ края на годината.

Чл. 477.) За да стане наемътъ исканъ изыскава са предаването на нѣщото.

Сирѣчь наемътъ работи отъ деня па предаването на даденото подъ наемъ нѣщо.

Прочсе напмательтъ неможе да земе наема, който са пада за проинкжлото време преди предаването.

Ако и да е изминжло сячкото време на наеманьето преди предаването на нѣщото, напмательтъ нищо неполуцава отъ наема.

Чл. 478.) Като стане съвсѣмъ невѣзможно получваньето на ползата (на употребленіето) на даденото подъ наемъ нѣщо, наеманьето закѣсняява и слѣдователно наемъ са неплаща.

Н. п. Ако нѣкой хамамъ зеть подъ наемъ остане за нѣкое време затворенъ поради нужното му поправянье, принема са отъ наема му съразмѣрната часть за времето, презъ което е былъ останжлъ затворенъ.

Сящо, като неработи нѣкой воденица поради немањето на вода, наемътъ са неплаща за сячкото време презъ което е стояла праздна.

Но ако наемшиятъ презъ онуй време са ползува отъ заведеніето на воденицата друго яче а не чрезъ мелнице па брашно, дължентъ е да плати дяла на наема, що са пада на онъзи полза.

Чл. 479.) Който е зель нѣкой дюгень подъ наемъ неможе да отбѣгне заплатата на наема за каквото и да е временно разстояніе, че презъ онуй разстояніе не е была работила търговията (*несадѣ*) и поради туй дюгеньтъ е былъ останжлъ затворенъ.

Чл. 480.) Когато са навлоса корабъ за нѣкое опредѣлено време и туй време истече доро корабътъ плава, навлосваньето има сила доро корабътъ са допре на сухо.

А лицето, което е было зело подъ навло корабя плаща навло по прицѣненіе за по вechето изминжло време.

Чл. 481.) Когато даде нѣкой нѣкому кжцата си за обитаванье безъ наемъ, но съ условіе да я поправи, туй дѣло не е наеманье но е беззаплатентъ заемъ (*аріетъ*) (*Гледай Кн. VI. Чл. 765-ий*) т. е. подареніе за употребяванье, ако онзи на когото са е припесла кжцата я земе и като я поправи постои нѣкое време въ нея, разноскитъ конто е направилъ за поправяньето ѝ оставатъ за негова смѣтка.

Но и ступанинѣтъ на вѣщата не може да поиска нѣщо като наемъ отъ него за онуй време.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За ако може наемникѣтъ или не да задържи нѣщото за което са е главилъ, доро си получи заплатата.

Чл. 482.) Шивачѣтъ, бояджиятъ, суваджиятъ и сѣкій работникъ отъ работяньето на когото получава какво да е промѣненіе нѣщото, ако не са е съгласилъ да работи на вѣресія, има право да задържи нѣщото, доро му са даде заплатата.

Но ако испомежду туй време са загуби нѣщото, той не отговаря, но пъкъ и не получава вече заплатата.

Чл. 483.) Товароносачѣтъ, гемиджиятъ и сѣкій другъ работникъ отъ работяньето на когото не остава никоя слѣдя върху нѣщото не може да го задържи за заплатата си.

Ако ли задържи нѣщото и са то загуби въ рѣдѣтъ му, отговоренъ е. Въ този случай ступанинѣтъ на нѣщото има избирателното право между тѣзи двѣтъ: или зема отъ него стойността на нѣщото, която са смѣта заедно съ разноскитѣ за пренасянѣто и послѣ плаща заплатата, или зема само стойността му, която са смѣта безъ разноскитѣ за пренасянѣто, и неплаща заплатата.

РАЗДѢЛЪ ЧЕТВЪРТЫЙ.

За срока (времето) на наеманѣто.

Чл. 484.) Сѣкій може да даде подъ наемъ нѣщото си или стезжанието си за колкото ще краткъ или дългъ но опредѣленъ срокъ (време), т. е. за толкози дни, за толкози години и пр.

Чл. 485.) Срокѣтъ на наеманѣто наченва отъ означеното време въ условіето.

Чл. 486.) Когато по времето на условіето не стане дума за началото на срока, той начеива отъ времето на условіето.

Чл. 487.) Какъто са допрощава наеманъето на нѣкое стѣжаніе съ срокъ за една година или съ условіе по толкози наемъ на мѣсеца, тъй е дѣйствително и наеманъето, което става съ срокъ за една година, като са уговаря по толкози наемъ за цѣлата година сирѣчь безъ да са помене за мѣсеченъ наемъ.

Чл. 488.) Когато са въ първия день на мѣсеца уговори наеманъе за единъ или повече мѣсеца, ако са е условилъ мѣсеченъ наемъ, заплаща са цѣлата условена мѣсечина, ако и да е мѣсецътъ по малкъ отъ тридесетъ дена.

Чл. 489.) Когато са наеманъето услови подырь първия день на мѣсеца за единъ цѣлъ мѣсець, мѣсецътъ са счита че състои отъ 30 дена.

Чл. 490.) Когато са наеманъето уговаря подырь първия день на мѣсеца за много мѣсецы, изминжлытъ дни отъ първия мѣсець, считанъ той за 30 дни, са допълняватъ отъ послѣднія, а неговътъ наемъ са смѣта на дни.

Наемътъ на мѣсецътъ що сж испомежду са смѣта отъ началото на мѣсеца.

Чл. 491.) Когато са наеманъето уговаря подырь първия день на мѣсеца по толкози на мѣсеца, но безъ да са поменува за колко мѣсеца, и първийтъ и счкытъ конто сж подырь него са считать че състоиктъ отъ по 30 дена.

Чл. 492.) Когато са наеманъето уговаря въ първия день на мѣсеца за една година, годината са счита че състои отъ дванадесетъ мѣсеца.

Чл. 493.) Когато са наеманъето уговаря подырь първия день на мѣсеца за една година, наемътъ на първия мѣсець са заплаща на дни, а на другытъ одинадесетъ, на мѣсецы.

Чл. 494.) Дѣйствително е наеманъето, което са уговаря по толкози на мѣсеца безъ да са поменува колко мѣсеца ще са продължи.

Но подырь истеченіето на първия мѣсець могатъ уговорилытъ страны презъ първото деконоціе на вторыя и на счкытъ слѣдующы подырь него мѣсецы да уничтожжтъ наеманъето.

Но неможтъ да сториктъ туй, подырь истеченіето на първото деконоціе.

Ако по срѣдата на мѣсеца едната отъ уговоренытъ страны

объеви уничтоженіето на наеманьето, то не са уничтожава освѣнъ въ края на онзи мѣсець.

Ако ли каже че го уничтожава отъ първия день на грядущія мѣсець, щомъ настане той, наеманьето са счита уничтожено.

Но ако са е вече предплатилъ наемтъ за единъ или повече мѣсецы, никоя отъ уговоренитъ страны не може да уничтожи наеманьето, доро са неизминатъ тѣ мѣсецы.

Чл. 495.) Работникътъ кой са главява за работа е длъженъ да начене работата отъ изгряваньето на слънцето; а колкото са касеа до преставаньето на работата, то може да стане повечеря, или кадъ захожданьето на слънцето. За този предметъ са зема въ вниманіе мѣстниятъ обычай.

Чл. 496.) Зидарътъ който са главява да работи, на примѣръ, десетъ дни, той е длъженъ да свърши работата презъ слѣдующитъ дни, които сж послѣ дня на условіето.

Ако ли са услови да са работи десетъ дѣтны дни, главеньето нема пълна дѣйствителность, ако не са опредѣли съврременно и деномѣсеціето за наченваньето на работаньето.

РАЗДѢЛЪ ПЕТИЙ.

За избирателнитъ права.

(Дѣли са на три главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

За избирателното право по приложено условіе ().*

Чл. 497.) Какъто въ продажбата, тѣй и въ наеманьето има сила избирателното право, което пролетича отъ приложено

(* Гледай Книга I. За Купуванъепродаванъе. Стр. 76. Раздѣлъ IV. За избирателнитъ права или за избираьето.

условіе. Слѣдователно може да са услови наеманье съ условіе, щото и едната и другата страна отъ уговорванитъ да има право да го унищожи въ разстояніе на едно опредѣлено време.

Чл. 498.) Който има избирателното право може презъ опредѣленото време да унищожи ако иска наеманьето.

Чл. 499.) Какъто унищоженіето тѣй и потвърденіето ставать и словомъ и дѣломъ спорѣдъ Чл. 302, 303 и 304-ми.

Прочее ако наемателтъ има избирателното право, и презъ опредѣленото за него време престѣпи до нѣкое дѣло върху нѣщото, което дѣло са счита като едно отъ послѣдователнитъ на ступанството, то са зема като унищоженіе чрезъ дѣло.

Ако ли наемшитъ има избирателното право и престѣпи до нѣкое дѣло върху нѣщото, което (дѣло) са смѣта като едно отъ послѣдователнитъ на наеманьето, то са счита като потвърденіе чрезъ дѣло.

Чл. 500.) Ако имвющитъ избирателното право не потвърди или унищожи наеманьето презъ опредѣленото време, подирь источеніето на туй време пзубя правото си и наеманьето става неовратно.

Чл. 501.) Времето на избирателното право по приложено условіе наченва отъ какъ са услови наеманьето.

Чл. 502.) Срогътъ на наеманьето наченва отъ какъ истече времето на избирателното право.

Чл. 503.) Когато земята, която са е дала подъ наемъ съ условіе, че състои отъ едно опредѣлено число аршини или увраты, са бы намѣрила отъ послѣ по много или по малко, наеманьето е дѣйствително, и са заплаща условенитъ наемъ. Но въ втория случай, сирѣчь когато са намѣри земята по малко, наемшитъ има избирателного право между унищоженіето и потвърденіето на наеманьето.

Чл. 504.) Когато са зема подъ наемъ земя по толкови на увратъ, наемтъ са плаща на увраты.

Чл. 505.) Дозволява са главяваньето на работникъ, което са уговаря съ опредѣлена заплата и съ условіе за да са свърши работата въ опредѣлено време и подобното условіе е дѣйствително.

Н. п. Допрощава са да са услови нѣкой съ шивача за направата на една дреха, съ условіе да я свърши презъ нѣтъя день на условіето. Скъщо е допростено и наеманьето на кампала, за

която са е условило, че въ едно опредѣлено време ще занесе наемшия въ Мекка.

И ако наймателътъ изпълни уговореното условіе, получава условената заплата; ако ли не, получава заплата по прицѣпне, но съ условіе че тя никога не ще надминува уговорената.

Чл. 506.) Дѣйствително е насманъето или главяванъето, което са уговаря върху различни условія колкото за работняето, за работника, за товара, за отстоянъето, за мѣстото и за времето, като са опредѣлява особна заплата за сѣко едно отъ тѣзи условія.

А отъ тѣзи условія, което и да бы са изпълнило, условената за него заплата са плаща.

Н. п. Когато са услови нѣкой съ шивача за да му ушіе нѣкоя дреха или съ рядъкъ шевъ и тогази да плати толкози гроша, или съ двоенъ и тогази по вече, който шевъ и да бы направилъ шивачътъ, условената за него заплата получава.

Другъ примѣръ. Нѣкой си зема подъ наемъ единъ дюгенъ съ условіе да продава въ него дреболія нѣща (*астарлъкъ*), или да работи ковачество, но съ условіе, че ако направи първото да плаща за наемъ толкози гроша, ако ли второто, толкози. Който държи дюгена подъ таквози двойно условіе, което отъ двѣтъ нѣща извърши въ него, условеныя наемъ за него е длъженъ да плати.

Другъ прим. Зема са подъ кирія едно товароносно животно съ условіе да са натовари на него жито и тогази да са плати кирія толкози гроша, или желѣзо, и тогази да са плати друга кирія. Ако са натовари жито на животното, заплаща са условената за този случай кирія, ако ли желѣзо, заплаща са киріята спорѣдъ второто условіе.

Другъ прим. Кираджіятъ принася животното си на единъ пѣтешественникъ съ условіе, че ако отиде на Чорла да му плати 100 гр., ако ли на Одринъ 200, ако ли пъкъ на Шловдивъ 300. На който отъ тѣзи три града и да бы отишълъ наемшиятъ, заплаща поисканата кирія за до него градъ.

Другъ прим. Ако наймателътъ каже: *дадохъ подъ наемъ тѣзи къща за 100 гроша, а онѣзи за 200* и наемшиятъ като приеже предложеніето са насели въ едната отъ тѣхъ, заплаща поисканья за нея отъ ступанна ѝ наемъ.

Също, когато като дава нѣкой на шивачъ нѣкоя дреха да му я ушіе, услови, че ако са ушіе дрехата презъ него день плаща

50 гр., ако ли на утвърдения само 30, подобниятъ уговоръ се допращава и положеното условие е действително.

ГЛАВА ВТОРА.

За избирателното право по виждане ().*

Чл. 507.) Наемшиятъ има избирателното право по виждане.

Чл. 508.) За да са види зетото подъ наемъ нѣщо ще каже като че са е видѣла ползата му.

Чл. 509.) Наемшиятъ, който е зель подъ наемъ нѣкое нѣщо безъ да го е видѣлъ, като види пѣщото има избирателното право между потвърденіето и уничиженіето на наеманьето.

Чл. 510.) Който наема къща, която е былъ видѣлъ отъ по напредъ нема вече избирателното право по виждане.

Но ако испомежду туй време са е поврѣдило нѣкое мѣсто отъ къщата, което причинява отягченіе на обитаваньето въ нея, сирѣчь ако са е преобразило ветхото състояние на къщата, тогави наемшиятъ има избирателното право.

Чл. 511.) Въ сѣка работа, която различава съразмѣрно отъ нѣщото или отъ мѣстото за което са тя извършва, наемникътъ има избирателното право по виждане.

Н. п. Шивачътъ, който са е условилъ просто да уше една дреха, като види плата отъ който ще направи дрехата, има избирателното право между потвърденіето и уничиженіето на условието.

Чл. 512.) Въ работата, която е сѣщата сѣкога тя върху каквото нѣщо или мѣсто и да са бы извършила, несществува избирателно право по виждане.

Н. п. Ако са услови нѣкой да бодиса толкови оку памукъ за толкови гроша, той нѣма избирателното право по виждане макаръ и да невиди памука който ще бодиса.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За избирателното право по недостаточность (поврѣда (**)).

Чл. 513.) Какъто въ продажбата тѣй и въ наеманьето сѣществува избирателното право когато е поврѣдено нѣщото.

(*) Гледай Кн. I. Чл. 336-ый.

(**) Гледай Кн. I. Чл. 336-ый.

Чл. 514.) Въ наеманьето недостатокътъ, който съдържава избирателното право състои въ онуй състояніе на нѣщото, което (състояніе) възбранява съвършено или докато както и да е получаваньето на възнамярваната отъ него полза.

Н. п. Съвършенното разореніе на къщата и пресичаньето на водата на воденицата, възбраняватъ получаваньето на ползата за която са е направиле наеманьето. Срутваньето на покрыва или на друго мѣсто на къщата отъ което произтича вреда на обитающитъ въ нея, ранитъ на гърба на коня поврждатъ получаваньето на възнамярваната полза; слѣдователно съществуваніето на едното отъ тѣзи нѣща даватъ избирателното право на наемшия. Но окъртиваньето на замазаното отъ стѣната на къщата на начивъ, щото да не влѣзва нищо дъждъ, нито студъ, отрѣзаното на гривата или на унашката на животното или други такъви недостатъци, които не поврждатъ получаваньето на ползата немогатъ да даждъ право за избиране по недостатокъ,

Чл. 515.) Ако преди получаваньето на ползата са случи нѣкой недостатокъ на нѣщото, този недостатокъ са счита като че е былъ и по времето когато са е уговаряло наеманьето.

Чл. 516.) Когато са случи нѣкой недостатокъ на зетото подъ наемъ нѣщо, наемшиятъ придобива избирателното право.

И ако иска слѣдува да употребява нѣщото заедно съ причинения му недостатокъ, но тогази е длъженъ да заплати цѣлия наемъ, ако ли не уничтожава наеманьето.

Чл. 517.) Ако, доро не е уничтожилъ наемшиятъ наеманьето, наймателътъ залич причинения недостатокъ, тогази не остава вече на първия право да го уничтожи.

Но нито наймателътъ може да възбрани наемшия когато той иска да задържи нѣщото (доро са неспѣлни времето на наеманьето).

Чл. 518.) Ако наемшиятъ уничтожи наеманьето преди заличаваньето на недостатъка, който повржда получаваньето на ползата, той е длъженъ да направи туй въ присѣтствіето (съ знаянъето) на наймателя.

А не и въ негово отсъствіе.

Ако ли уничтожи наеманьето въ отсъствіето на наймателя, сирѣчь безъ негово извѣстіе, уничтоженіето е недѣйствително и наемътъ слѣдува да работи.

Но когато нѣщото е достигнжло съвѣшь неупотребително,

тогази може да унищожи наеманьето и въ отсѣтствието на наемателя т. е. и безъ негово знаяне.

Въ такъвзи случаи най-вече били унищожилъ наеманьето или не е длъженъ да плати наемъ съгласно съ 478-ия членъ.

Н. п. Срутвањето на нѣкое мѣсто на зета подъ наемъ кѣща, което поврѣжда получваньето на ползата отъ него дава на наемшия право да унищожи наеманьето.

Но той е длъженъ да унищожи наеманьето въ присѣтствието (съ знаянъето) на наемателя; ако ли пъкъ излѣзе отъ кѣщата безъ да му извѣсти, длъженъ е да плати наема, като че слѣдува да стои въ нея.

Но ако са е срутила цѣлата кѣща, нѣма нужда присѣтствието на наемателя за унищожението на наеманьето.

И въ този случай никога не може да са задължи наемшиятъ за да заплати наема.

Чл. 519.) Ако, като са срути само една стая или стѣна на кѣщата, наемшиятъ слѣдува да стои въ нея, длъженъ е да плати цѣлъ наемъ.

Чл. 520.) Който зема подъ наемъ двѣ кѣщи изедно противъ опредѣленъ наемъ, като са случи да са срути едната отъ тѣхъ, той има право да напусне и двѣтъ.

Чл. 521.) Когато числото на стаятъ на кѣщата, която са е зела подъ наемъ че има толкози стая, са бы намѣрило по малко отъ обичаното, наемшиятъ има избирателното право. Ако иска, унищожава наеманьето, ако ли пъкъ задържи кѣщата, длъженъ е да заплати цѣлия наемъ.

Сирѣчь не може като потвърди наеманьето да поиска умалянието на наема.

РАЗДѢЛЪ ШЕСТЫЙ.

За вѣдоевъ и за относителныѣ до наеманото нѣщо.

(Дѣли са на четири глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За наеманье на градски стезанія (Акръ).

Чл. 522.) Допрошва са наеманьето на къща или дюгенъ безъ да са опредѣлява кое лице ще стон.

Чл. 523.) Дѣйствиелно е наеманьето на къща или на дюгенъ, което са уговаря тогази когато има въ тѣхъ нѣща принадлежачи на домовладыката. Но той щомъ услови наеманьето длъженъ е да испразни къщата или дюгеня и да ги предаде на наемшия.

Чл. 524.) Незаконно е наеманьето на земѣж, по условието на която не са опредѣлява именоу какво възнамѣрва да насѣе въ нея наемшиятъ, или не са уговаря, че има право да насѣва което и да бы искалъ.

Но ако преди уничтоженіето на условието наемшиятъ опредѣли вида на храната, която ще са посѣе и напмательтъ приеме туй, дига са отъ средъ незаконността и наеманьето придобыва пълна дѣйствиелность.

Чл. 525.) Който е зель подъ наемъ земѣж съ условието да я сѣе съ каквото ще, може презъ нея година да сѣе земѣжта едно подырь друго съ лѣтны и зимны сѣмена.

Чл. 526.) Като истече времето на наеманьето преди обираеньето на плода, наемшиятъ може да задържи земѣжта доро са обѣре плодътъ ѝ, а за по вechето време заплаща наемъ по приѣненіе.

Чл. 527.) Дѣйствиелно е наеманьето на къща или на дюгенъ безъ да са опредѣлява цѣлътъ на наеманьето. Но колкото до употребленіето въ този случай зема са въ вниманіе мѣстныятъ обычай.

Чл. 528.) Който зема подъ наемъ къща безъ да опредѣли цѣлата на наеманьето може не само той да обитава въ нея но и на друго да я даде за обитаванье.

Може също да натурѣкъ въ нея и собственикъ си къща.

Също може да върши въ нея и сѣко нѣщо, отъ което не проистича никака повреда на зданието.

Но не може да работи въ нея работа, която поврежда зданието, безъ съизволеніето на домовладѣката.

Колкото са нѣкъ касае до държенъето въ нея на добитъкъ, зема са въ вниманіе мѣстнѣтъ обичай.

Скъштѣ постановленія иматъ сила и за дюдена.

Чл. 529.) Поправката на къщата, които повреждатъ редовното получаванье на възнамѣрваната полза е въ тяжесть на наемателя.

Н. п. Той е длъженъ да очисти вадата на воденицата; също и поправката на къщата и на водопроводитѣ и на лакумицѣтъ ѝ, направата на нѣщата, които са изыскаватъ за безвредното и спокойно обитаванье и въобще на сѣчко, което са отнася до къщата е въ тяжесть на домовладѣката.

Но ако са той отказва да ги направи или поправи, наемшиятъ има право да напусне къщата.

Освѣнь ако са е къщата намѣрвала въ туй нередовно състояние доро не са е было уговорило наеманьето и я е былъ видѣлъ наемшиятъ че е была таквази, което значи, че я е приелъ заодно съ недостатокѣтъ ѝ, слѣдователно не може отъ послѣ да употреби тѣзи недостатокѣ като предлогъ за напуцаньето на къщата. Ако наемшиятъ поправи отъ самосебе си недостатокѣтъ на къщата, не може да поиска разноскътъ отъ ступанина ѝ; защото дѣлото му са счита като подареніе.

Чл. 530.) Когато наемшиятъ съ позволеніето на наемателя направи поправки на нѣщото, ако са тѣ касаѣтъ до поправаньето или до предпазаньето на нѣщото отъ повреда (необходимо изживеніе), разноскътъ за поправкѣтъ сѣ въ тяжесть на наемателя, ако и да не е было станжло нѣкое таквози условіе.

Но ако са поправкѣтъ касаѣтъ до ползата на истия наемшии, н. п. поправката на пещъта на къщата (нужно и за угажданье изживеніе), той не може да поиска отъ наемателя разноскътъ които е изживилъ, освѣнь ако има помежду имъ нѣкое таквози условіе.

Чл. 531.) Ако наемшиятъ съзида здание, или насади дървета въ стезаніето, което държи подъ наемъ, по истеченіето на времето на наеманъето наймателътъ има избирателното право, сирѣчь може да поиска съсищанъето или искореняванъето имъ, или да ги запази като заплати стойността имъ колкото и да бы была тя.

Чл. 532.) Очистяванъето на стезаніето отъ праха, отъ прѣсьта и отъ другитѣ нечистотиц, които сж са натрупали презъ времето на наеманъето сж въ тяжесть на наемшия.

Чл. 533.) Ако наймателътъ като вжжда наемшия че разрушава стезаніето неможе да го възбрани отъ туй, той може да поиска чрезъ съдебенъ пѣтъ уничтоженіето на наеманъето.

ГЛАВА ВТОРА.

За наеманье на търговны нѣща.

Чл. 534.) Допрошава са наеманъето на дрехы, оржжія, чадъри и на други таквызи движимы нѣща за опредѣлено време и противъ познать наемъ.

Чл. 535.) Ако като е зель нѣкой подъ наемъ дрехы за да отиде нѣгдѣ облѣченъ съ тѣхъ, неотиде на реченото мѣсто, но ги облѣче въ къщата си, или и не бы ги облѣкълъ съвѣмъ, пакъ е длѣженъ да заплати наема.

Чл. 536.) Онзи, който е зель подъ наемъ дрехы за да ги облѣче сжщійтъ неможе да облѣче съ тѣхъ другыго.

Чл. 537.) Сжщытъ постановленія имать сила и за наеманъето на драгоцѣнны украшения.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За наеманье на животны.

Чл. 538.) Какъто е дѣйствиелно наеманъето на опредѣлено животное, тѣй е дѣйствиелно и условіето за отиванье на опредѣлено мѣсто, което бы направиль нѣкой съ кираджіята.

Чл. 539.) Ако животното, което е зель нѣкой подъ наемъ, за да отиде на опредѣлено мѣсто, изъ пѣтя испосталѣе и стане безсплно за пѣтъ, наемшиятъ има избирателното право; сирѣчь може да чака доро са съземе животното, или да уничтожи на-

еманьето и въ такъвзи случай е длъженъ да заплати дяла отъ уговорения наемъ, който са пада за извървляното мѣсто.

Чл. 540.) Когато зетото подъ наемъ животно за пренасяние на опредѣленъ товаръ до опредѣлено мѣсто испосталѣ изъ пѣтя, кираджіятъ е длъженъ да пренесе товара до предназначаното му мѣсто съ друго животно.

Чл. 541.) Не са допрощава да са дава подъ наемъ неопредѣлено животно. Но ако подырь условіето на наеманьето са опредѣли животното и наемшиятъ го одобри, наеманьето става допростено.

Но допрощава са наеманьето на животно неопредѣлено, като са опредѣли само видѣтъ му спорѣдъ владѣющія обычай, спорѣдъ който са и правява то.

Н. п. Ако, както са обыкновенно случавя, земе нѣкой подъ наемъ единъ конь за да отиде нѣгдѣ, кираджіятъ е длъженъ да занесе наемшия до онуй мѣсто съ конь.

Чл. 542.) Нестига въ наеманьето да са опредѣлява отстояніето само чрезъ името на отдѣленіето, т. е. на областта или на санджака, освѣнь ако името на онуй мѣсто са отдава по обычай и на нѣкой градъ.

Н. п. Не е дѣйствително наеманьето на животно, че ще отиде нѣкой въ Босна или въ Арабія; но трѣба да са наименовае и градѣтъ, градецѣтъ или селото за дѣто ще са отиде. Но защото думата Шамъ, която въобще значи Сирія, спорѣдъ владѣющія обычай, служи и въ означеніето на града Дамаскъ, за туй дѣйствително е да са зема подъ наемъ животно, че ще са отиде съ него на Шамъ.

Чл. 543.) Ако са земе подъ наемъ животно за да са отиде на нѣкое мѣсто, а името на туй мѣсто са отдава и на другъ градъ, наемшиятъ на който отъ тѣзи едноименны градове и да бы отишълъ плаща наемъ по прицѣненіе.

Н. п. Ако земе нѣкой подъ наемъ едно животно за да отиде отъ Цариградъ на Чекмеджѣ, безъ да опредѣли, ако ще отиде на Голѣмото или на Малкото Чекмеджѣ, на който отъ тѣзи градовце и да бы отишълъ, заплаща наемъ по прицѣненіе съразмѣрно съ отстояніето му.

Чл. 544.) Когато земе нѣкой подъ наемъ едно животно за да отиде на нѣкой градъ, кираджіятъ е длъженъ да го занесе до къщата му въ ози градъ.

Чл. 545.) Който е зель подь наемъ нѣкое животно за да отиде до опредѣлено мѣсто, неможе да замине онуй мѣсто безъ позволеніето на кираджіятъ.

Ако ли замине мѣстото, отвѣтственъ е за обезпеченіето на животното доро го предаде на ступанина му здраво и неповрѣдено; прочее ако са загуби животното по отхожданьето или завръщаньето му длъженъ е да заплати обезщетяванье.

Чл. 546.) Който е зель подь наемъ животно за да отиде нѣгдѣ, неможе да отиде на друго мѣсто съ онуй животно.

Ако ли отиде на друго мѣсто и пострада животното, обезщетява ступанина му.

Н. п. Ако нѣкой съ животното, което е зель подь наемъ за да отиде на Рѣдесто (Текфуръ-даа), отиде на Оливѣнъ, и възпѣтя умрѣ животното, длъженъ е да заплати стойността му.

Чл. 547.) Ако земе нѣкой подь наемъ животно за да отиде на опредѣлено мѣсто, до което отъ разны вѣтшица са отхожда, може да отиде презъ който щѣ пѣтъ отъ обыкновеннѣтъ за хората. Но ако ступанинѣтъ на животното му опредѣли пѣтя, презъ който трѣба да промине, а той като непослуша улови другъ пѣтъ и изпомежду туй пострада нѣщо животното, наемшиятъ е длъженъ да плати обезщетяванье, ако е този пѣтъ по дългъ или по мѣченъ отъ опредѣленыя отъ наймателя; а нищо незаплаща ако е равенъ, или по краткъкъ, или по добръ.

Чл. 548.) Когато земе нѣкой подь наемъ едно животно за да го употреби въ едно опредѣлено време, неможе да слѣдува да го употребява по вече отъ туй време; ако ли стори туй отговоренъ е и обезщетява ступанина, ако бы животното нѣщо пострадало като са намѣрва въ рацѣтъ му.

Чл. 549.) Какъто е дѣйствително наеманьето на животно за ъзданье отъ опредѣлено лице, тѣй е дѣйствително и уговорваното съ условіе за ъзданье отъ което лице и да е неопредѣлено.

Чл. 550.) Зетото подь наемъ животно за ъздашье неможе нѣкой да го употреби за товаранье. Ако ли го натовари и пострада нѣщо отъ туй животното, обезщетява ступанина му. Но въ туй обстоятелство неплаща насмъ (Гледай чл. 86-ий).

Чл. 551.) Неможе да ъзди другъ животното, което са е дало подь наемъ да го ъзди другъ.

Ако ли го ъзди и са загуби животното, заплаща са обезщетяванье.

Чл. 552.) Който е зель подь наемъ животно съ условіе, че не само той но и другъ да може да го ъзди, може спорѣдъ условіето и той да ъзди животното и на другыго да го даде.

Но като почене той да ъзди животното, или който и да бы былъ другъ нѣкой, тогази са отъ самосебе си опредѣлява за кого са е наело животното, и слѣдователно не може вече никой другъ да го ъзди, освѣнь онзи който е поченъ да го ъзди.

Чл. 553.) Когато са зема подь наемъ животно, ако не са опредѣли кой ще го ъзди, или ако не са услови че наемшииътъ има право да покачи на животното когото щѣ, дѣлото на наеманьето е незаконно.

Но ако преди уничтоженіето му са споразумѣтъ за туй уговораньтъ страны, наеманьето придобыва дѣйствителностьта си. Но и тогази никой другъ не може да ъзди животното освѣнь опредѣленото лице.

Чл. 554.) Когато са дава подь наемъ товароносно животно, колкото до самара, до възьята и до човалытъ, които трѣбать за товара зема са въ вниманіе мѣстныиътъ обычай.

Чл. 555.) Когато са дава подь наемъ товароносно животно а не са опредѣли колко е товарьтъ (чрѣзъ показванье или изъявленіе), той са опредѣлява спорѣдъ мѣстныиъ обычай.

Чл. 556.) Който наеме животно не може да го удря безъ позволеніето на ступанна му. Ако ли го удари потъ туй пострада животното, отговоренъ е.

Чл. 557.) Който наеме животно като земе воля отъ ступанна му да го удря, само по мѣстото дѣто са удрятъ животнытъ може да го удря.

Ако ли го удари на друго мѣсто а не на обыкновенното, т. е. ако вмѣсто по мѣсястытъ мѣста го удари по главата и отъ туй пострада животното, отговоренъ е.

Чл. 558.) Животното, което е дадено подь наемъ за товаранье не са ъзди.

Чл. 559.) Когато са даде подь наемъ животно, като са опредѣли съвремсно и видѣтъ и тежкната на товара, който ще му са натовари, може насмшииътъ да натовари на цего и друго нѣщо равно или по малко спорѣдъ тцетата съ уговореното.

Но не и товаръ но врѣдителенъ отъ него.

Н. и. Когато земе нѣкой подь наемъ животно за да го натовари съ цетъ кыда жито, може да натовари на животното туй

количество на когото и да бы принадлежало житото. Сжщо може да натовари и петъ кыла ечемикъ.

Но неможе да натовари петъ кыла жито па животното, което е зель подъ наемъ за да го натовари съ петъ кыла ечемикъ.

Сжщо, ако е условилъ да натовари 100 омы памукъ, неможе да го замѣсти съ 100 омы жельзо.

Чл. 560.) Растоваряньето на животното е длъжность на кираджията.

Чл. 561.) Храняньето на даденото подъ наемъ животно е въ тяжесть на наймателя.

Н. п. Дадениятъ подъ наемъ конь ступанинътъ му го храни и пой.

Но ако наемшиятъ безъ позволеніето на ступанина даде храна на животното, туй му дѣло са счита като подареніе.

Слѣдователно неможе да поиска стойността ѝ отъ ступанина на животното.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За главяване на человекъ (за работляе).

Чл. 562.) Допрошава са да са главява (цѣнява) человекъ за слугуване или за изготвяване на нѣкое опредѣлено хужоество, съгласно съ постановленіята на Третята глава отъ Втория раздѣлъ, за времето на работяньето или за вида на работата.

Чл. 563.) Ако нѣкой слугува на нѣкого, по исканьето му безъ да са е условило заплата, ако служивши е человекъ що е слугувалъ и на други съ заплата, на нему трѣба да са плати заплата по прицѣненіе.

Ако ли не е такъвъз, нищо неполукава.

Чл. 564.) Ако нѣкой каже нѣкому неопредѣлено: *свърши ми тази работа и ще ти наградиж*, и той свърши работата, придобыва право за заплата по прицѣненіе.

Чл. 565.) Който употреблява работникъ безъ да са услови за заплатага му, ако надницата на работника е позната, заплаща спорѣдъ нея, ако ли не, по прицѣненіе.

Туй постановленіе са приспособлява и за художницитѣ.

Чл. 566.) Когато са услови нѣкой съ насника или съ дѣлопринателя, за да му даде за възмездіе на работата нѣкос

нѣщо отъ неопредѣляванитѣ неопредѣлено, плаща заплата по прицѣненіе.

Н. п. Ако каже нѣкой нѣкому: *дойди, пороботи ми толкова дни и ще ти купя една чифта волове*, не е нужда да даде воловетѣ, но заплата по прицѣненіе. Но са допращава по обычай главяванъето на донлица съ условіе да ѝ са направятъ дрехы; ако ли не са опредѣли видѣтъ на тѣзи дрехы, господарьтѣ е длъженъ да ѝ даде таквызи отъ среднѣо качество.

Чл. 567.) Дароветѣ, които са даватъ на слугитѣ изъ отънѣ не са считатъ противъ заплатата имъ.

Чл. 568.) Когато са главява учитель за предаване на нѣкоя наука или художество, ако са е условило време, главяванъето са уговаря за туй време.

Щото учительтѣ като са намѣрва самичкъ въ опредѣленото мѣсто и като е готовъ за предаванъето придобыва правото върху заплатата; а никакъ са не зема въ внимание, ако ученикътѣ зема урокъ или нѣ.

Ако ли не са е условило време, дѣлото на главяванъето е незаконно.

Въ туй же обстоятелство учительтѣ не придобыва право върху заплатата, освѣнъ доро ученикътѣ зема урокъ.

Ако ли той не зема урокъ, не получава и учительтѣ заплата.

Чл. 569.) Н. п. Когато даде нѣкой сына си на нѣкой майсторъ за да научи нѣкое художество, безъ да са услови за заплатата, ако като дѣтето изучи художеството, единътъ отъ тѣхъ, было майсторьтѣ или бащата на дѣтето поиска отъ другыя заплата, распята са разрѣшава спорѣдъ владѣющия въ онуй мѣсто обычай.

Чл. 570.) Когато жителитѣ на нѣкое село главятъ учитель, или *имаминъ*, или *мосезининъ*, тѣ като извършиятъ службата за която сж са главили получаватъ заплатата си отъ жителитѣ на онуй село.

Чл. 571.) Който са е главилъ да свърши една работа самичкъ, не може да я извърши чрезъ другыго.

Н. п. Ако нѣкой са услови съ шивачъ, който самичкъ да му уше нѣкоя дреха, шивачьтѣ не може да даде на другыго да уше тѣзи дреха, но е длъженъ да я уше той самичкъ. Ако ли я даде другыму да я уше и са загуби, шивачьтѣ отговаря.

Чл. 572.) Когато условіе е неопредѣлено, наемникътѣ може да извърши работата и чрезъ другыго.

Чл. 573.) Неопредѣленіе, сирѣчь неопредѣлено условіе са дума, когато наемшии каже на наемника по просто: *свърши ми тази работа.*

Н. п. Ако са бы нѣкой условилъ съ шивачъ да му ушіе нѣкой дреха за толкози гроша, безъ да приложи условіе че шивачьтъ ще ушіе дрехата самичькъ, той былъ я самичькъ ушилъ, или чрезъ нѣкого отъ служащитъ при него, или чрезъ кого да е другыго, има право да получи условената заплата. И ако са загуби дрехата безъ негова причина, не отговаря.

Чл. 574.) За спчкытъ нѣща, които са отнасятъ до работата, за които не са е было условило извршванъето имъ отъ дѣлопринимателя, зема са въ вниманіе мѣстныитъ обычай.

Н. п. Спорѣдъ владѣющія обычай концытъ сж въ тяжесть на шивачя.

Чл. 575.) Товароносачьтъ е длѣженъ да внесе товара въ къщата, но пѣкъ и не е длѣженъ да го тури на мѣстото му.

Н. п. Товароносачьтъ не е длѣженъ да искачи товара на вторя катъ или да изсипи жпстото въ хамбаря.

Чл. 576.) Който е главилъ нѣкого за работа не е длѣженъ и да го храни, освѣнь ако има такъви обычай въ града.

Чл. 577.) Ако нѣкой прогласитель (*теммалинъ*) извади нѣкое нѣщо за продажъ и не сполучи да го продадѣ, нема право да земе възмездіе, когато отъ послѣ ступаниитъ на нѣщото го продадѣ. Ако ли другъ прогласитель продаде нѣщото, той получава сячкото прогласителско право, а първыитъ нищо не получава.

Чл. 578.) Ако даде нѣкой на прогласителя нѣкое нѣщо подъ принципеніе за продаванъе и прогласительтъ продаде нѣщото на по висока цѣна отъ опредѣлената, по вѣчето не принадлежи на него, но на ступанина на нѣщото. Прогласительтъ не получава освѣнь правото си.

Чл. 579.) Ако, като са продаде нѣкое нѣщо, прогласительтъ земе правото си, а послѣ като излѣзе нѣщото чуждо или като са открие въ него нѣкой недостатокъ, та са унищожи продажбата и върне надырѣ нѣщото, правото което е получилъ прогласительтъ вече не са връща надырѣ.

Чл. 580.) Когато нѣкой глави (цѣви) жьтвари за да пожьнатъ посѣяното въ нивата му за опредѣлена заплата, и тѣ доро не са сичко пожьжли поради ударяне на градъ или на друга высша сила са изгуби другото посѣяно, жьтваритъ получаватъ

само една частъ отъ условената заплата, съразмѣрна съ количеството на посъяното, което са били пожънвали.

Чл. 581.) Дошлицата като са побали уничтожава са главиваньето; също и главившиятъ може да го уничтожи, когато дошлицата е болна или когато стане непразна, или когато дѣтето никакъ не сучи, или когато повръща (бълава) млѣкото си.

РАЗДЪЛЪ СЕДМИЙ.

За длъжноститѣ и правдинитѣ на наймателя и на наемшия послѣ условіето на наеманьето.

(Дѣли са на три главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

За предаваньето на даденото подъ наемъ нѣщо.

Чл. 582.) Предаваньето на нѣщото на наемшия са извършва чрезъ устниската на позволеніе къмъ него отъ страна на наймателя, за да получава ползгитѣ му безъ никое препятствіе.

Чл. 583.) Когато са уговаря наеманье за време или за отстояніе, пзыскава са щото нѣщото да са предаде на наемшия, и на такъвзи начинъ щото доро истече туй време или доро са допълне отстояніето нѣщото да са намѣрва сѣкога и сѣ въ ржцѣтъ му.

Н. п. Когато земе нѣкой подъ наемъ колесница за толкови време или да отиде на еди-кое мѣсто, той може да употребява тъзи колесница доро истече условеното време или доро отиде до условеното мѣсто. А ступанищътъ на колесницата не може възпомжду туй време да я земе и употреби за собствениата си потреба.

Чл. 584.) Ако нѣкой даде подъ наемъ нѣкое свое стезжаніе, когато са намѣрватъ въ него нѣкож неговы вещи, наемътъ не работи доро не предаде стезжаніето испразнено на наемщія.

Осѣбнь ако е продадѣ н онѣзи вещи на наемщія.

Чл. 585.) Когато наемателътъ на кжцѣ, като я предава не предадѣ съврременно и една стая въ която има натурены свои вещи, наемътъ който са пада на онѣзи стая са приснема отъ цѣлыя наемъ.

А колкото за другото на кжцата наемщійтъ има избирателното право.

Но, ако доро не е уничтожилъ наеманъето наемателътъ испразни стаята, дѣлото на наеманъето става неповратно, сирѣчь наемщійтъ нагубя правото за уничтожаванъето.

ГЛАВА ВТОРА.

За владѣството на уговоранитѣ страны върху даденото подъ наемъ нѣщо.

Чл. 586.) Ако даденото подъ наемъ нѣщо е недвижимо стезжаніе, наемщійтъ доро еще не го е приелъ може да го даде подъ наемъ на другыго.

Но нема туй право и когато е нѣщото движимо.

Чл. 587.) Нѣщото, на което само единъ видъ употребленіе е общо, наемщійтъ, като го земе подъ наемъ, може да го дадѣ подъ наемъ на другыго.

Чл. 588.) Който е далъ подъ наемъ нѣкое нѣщо чрезъ незаконно наеманъе допроцава са да го дадѣ подъ наемъ на другыго чрезъ дѣйствиелно наеманъе.

Чл. 589.) Ако като дадѣ нѣкой подъ наемъ нѣщото си за едно опредѣлено време на нѣкого чрезъ исповратно наеманъе, го бы далъ подъ наемъ отъ дослѣ за истото време и на другыго, второто наеманъе е недѣйствиелно и испълнително.

Чл. 590.) Когато наемателътъ продаде нѣщото безъ позволеніето на наемщія, продажбата нема сила колкото за наемщія, но колкото за продавача и за купувача има сила и е испълнителна.

Щото като истече времето на наеманъето, продажбата става неповратна колкото за купувача, който не може да откаже прие-

изанъето на нѣщото. Освѣнь ако доро не е истекло туй време купувачтъ поиска предаванъето на нѣщото, и то като е невъзможно са обвѣи уничожена продажбата отъ Слудбната власть.

Ако ли наемшиятъ даде своето съизволеніе за продажбата, тя става изпълнителна за сичкытъ страны. Но доро са не повърне на наемшия частъта на парытъ, които е предплатилъ, която има право да земе като напуца нѣщото доро не е истекло условеното време, никой не може да го задължи да повърне нѣщото.

Но отъ самосебе си изгубя правото на задържанъето, ако доро не си е зель парытъ, бы предаль нѣщото.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За поерыцанъето на зетото подъ наемъ нѣщо.

Чл. 591.) Щомъ истече времето на наеманъето, наемшиятъ е длъженъ да дигне ржката си отъ нѣщото.

Чл. 592.) Подыр истеченіето на наеманъето, наемшиятъ, не може вече да употреби нѣщото.

Чл. 593.) Когато по времето на истеченіето на наеманъето наемателтъ поиска предаванъето на нѣщото, наемшиятъ е длъженъ да послуша тугьксий.

Чл. 594.) Връщанъето на нѣщото не е въ тяжесть на наемшия, но наемателтъ е длъженъ да го приеме по истеченіето на наеманъето.

Н. п. Когато истече времето на наеманъето на нѣкоя къща, ступанинътъ ѝ е длъженъ да отиде и да я приеме.

Скщо, ако бы зель нѣкой съ кирія едно животно за да отиде на опредѣлено мѣсто, ступанинътъ на животното е длъженъ да са намѣри тамъ и да го приеме, ако ли не стори туй и животното са загуби въ ржкытъ на наемшия безъ негова причина или несчастіе (*таксирѣ*), той не отговаря.

Но ако земе нѣкой съ кирія животното подъ условіе за утвиванье и връщанье, длъженъ е да го пакъ доведе на мѣстото, отъ дѣто го е зель, ако ли не стори туй но задържи животното въ къщата си и са то загуби, обещетяванъето е въ негова тяжесть.

Чл. 595.) Когато нѣщото са мхчно пренася, иждивеніята за пренасянъето и разноскытъ за връщанъето му съ въ тяжесть на наемателя.

РАЗДѢЛЪ ОСМЫЙ.

За отговорността и обезщетяването.

(Дѣли са на три глави.)

ГЛАВА ПЪРВА.

За обезщетяване ради употребяването.

Чл. 596.) Ако бы нѣкой употребилъ нѣкое нѣщо безъ позволеніето на ступанина му, не е длъженъ да му плати етойността за ползата на нѣщото (сирѣчь наемъ), защото дѣлото му е самопроизволень грабежъ. Но ако е нѣщото вакуфско или ако принадлежи на сирацы, длъженъ е безъ друго да плати обезщетяването за ползата, т. е. да плати наемъ по прицѣненіе. Сѣщото исклученіе са приспособява и въ самопроизводно задържениѣ стезанія и нѣща, които сѣхъ отъ посредственно употребленіе (*), когато нема причина на владѣніе или на условіе (**).

Н. п. Ако нѣкой безъ да е условилъ наемъ, обеси самопроизволно кѣщата на другою и са насели въ нея, той не са задължава да плати наемъ. Но, ако е тя кѣща вакуфска, или ако принадлежи на несъвършеннолѣтенъ сиракъ, была сѣществувала причина на владѣніе или на условіе, была не, въ сѣкой случай длъженъ е да плати наемъ по прицѣненіе, за колкото време е билъ употребилъ кѣщата.

Сѣщо, ако земе нѣкой въ владѣніето си кѣща отъ посредственно употребленіе (сирѣчь която ступанинѣтъ ѣ я е сѣзидаль за приходъ и за даване подъ наемъ), той е длъженъ да плати

(*) Посредственно употребленіе законодательтъ разумѣва онуй стезаніе, което ступанинѣтъ му го е направилъ да го дава подъ наемъ и да получава отъ него приходъ.

(**) Когато притежава нѣкой само въ свое употребленіе нѣщото, което му е съдружеско и съ другою, тогази са казва че употребява нѣщото по причина че е негово. По причина на условіе употребява нѣкой нѣщото, когато го е придобилъ чрезъ покупка или чрезъ друго нѣкое за конно условіе отъ недѣйствителна му ступанинѣ.

(Заб. на Изд.)

наемъ по прицѣненіе, ако не я притежава по причина на владѣніе или на условіе (сирѣчь ако вѣщата не е съдружеска между него и другыго нѣкого, или ако не я е купилъ.)

И пакъ ещо, ако нѣкой като е зель кираджійскый конь го бы употребилъ безъ позволеніе на ступанина му, или на кираджіята, длъженъ е да плати наемъ по прицѣненіе.

Чл. 597.) Нѣщото, което е употребилъ нѣкой че е было негово, то ако и да е ещо стезжаніе на посредственно употребленіе, употребительтъ пакъ са не задължава да плати за него наемъ.

Н. п. Ако нѣкое съдружеско нѣщо единътъ отъ ступанить му го бы употребилъ само за собственната си полза до нѣкое време, другытъ му съдружникъ не може да поиска дяла на наема, който му са пада, ако и да е еще нѣщото стезжаніе на посредственно употребленіе, понеже първытъ го е былъ употребилъ по причина че е было негово стезжаніе.

Чл. 598.) За нѣщото, което употребява нѣкой по причина на условіе не са задължава на обезщетяване за полза, сирѣчь не са задължава да плати наемъ, ако еще и да е туй нѣщото стезжаніе на посредственно употребленіе.

Н. п. Притежава нѣкой съдружески съ другыго единъ дюгень, който продава на третьо лице безъ позволеніе на съдружника си. Купувачтъ зема дюгения въ владѣніето си, но послѣ нѣкое време са представя съдружниктъ на продавача и като не познава продажбата придобыва чрезъ съдъ дяла отъ дюгения, що му са пада. Въ такъвзи случай този съдружникъ ако и да получава надырѣ дяла си, но не може да поиска за него наемъ, за колкото време го е былъ притежавалъ купувачтъ ако еще дюгеньтъ и да е стезжаніе на посредственно употребленіе; защото купувачтъ го е былъ употребилъ по причина на условіе, сирѣчь по силата на владѣтелно право, което е былъ придобилъ чрезъ купуваньепродаванъето.

Ещо, продава нѣкой на другыго че ужъ е негово стезжаніе една воденица, която като я е былъ употребилъ до нѣкое време купувачтъ, представя са нѣкое третьо лице че има по здраво владѣтелно право върху воденицата и я придобыва чрезъ съдъ. Третьото лице като получава надырѣ воденицата не може съвременно да поиска отъ купувача и наемъ за колкото време

я е притежавалъ, защото и тука съществува владѣтелна причина произходяща отъ условіе.

Чл. 599.) Ако бы нѣкой употребилъ въ службата си нѣкой подвластенъ несъвършеннолѣтенъ, безъ позволеніе на настойника му, младыйтъ като стане съвършеннолѣтенъ може да поиска заплата по прицѣненіе за дѣто е билъ слугуваль. А въ случай когато умрѣ несъвършеннолѣтнийтъ могатъ наследницитъ му отъ послѣ да земѣтъ неговата заплата.

ГЛАВА ВТОРА.

За отговорността на наемшия.

Чл. 600.) Наеманьето было дѣйствително, или нѣ, даденото подъ наемъ нѣщо са намѣрва като еманетъ (въврѣно за пазяне) въ рѣцѣтъ на наемшия.

Чл. 601.) Ако са бы нѣщото изгубило въ рѣцѣтъ на наемшия, той никакъ не отговаря, ако изгубяньето не е станжло по негова причина или несчасіе (*таксіръ*), или ако не е нарушилъ отетженото на него позволеніе колкото до употребленіето.

Чл. 602.) Ако са е нѣщото загубило, или ако му са е причинила нѣкоя поврѣда, която намалаява стойността му по причина на наемшия, туй загубянье и тѣзи поврѣда сж подъ негова отвѣтственность.

Н. п. Ако наемшиятъ на нѣкое животно като го удря или препуска безъ мѣрка го убіе, длъженъ е да плати стойността му.

Чл. 603.) Причина на наемшия е когато употребява нѣщото вънъ отъ обычая, а отвѣтственностьта на подобното употребленіе е въ негова тяжесть.

Н. п. Ако нѣкой дрехытъ, конто е зель подъ наемъ, ты бы употребилъ противъ общія обычай и отъ туй употребленіе са скъсать, той отговаря за подобната поврѣда на дрехытъ.

Скщо, ако нѣкой накладѣ въ кѣщата, която держи подъ наемъ, огнь по вече отъ колкото са по обычай и общо кладѣ и поради туй изгори кѣщата, отговоренъ е.

Чл. 604.) Ако са нѣщото развали или ако му са причини нѣкоя поврѣда поради небреженіето (*таксіръ*) на наемшия колкото до пазяньето му, той е отговоренъ.

Н. п. Ако наемшият остави наестото животно отвързано и са то загуби, длъженъ е да обезщетя ступанина му.

Чл. 605.) Нарушеніето отъ страна на наемшия на даденото кѣмъ него позволеніе и на положеното условіе привлича върху му отвѣтствеността. Но, ако нарушеніето състои въ друго употребленіе а не въ условеното, но въ подобно, или въ по леко отъ онуй, наемшиятъ не е отговоренъ.

Н. п. Ако наемшиятъ натовари 100 оки желѣзо на животно, което е зель съ кирія за да натовари на него 100 оки дървено масло и отъ туй пострада животно, наемшиятъ става отговоренъ.

Но ако натовари нѣщо равно или по долно отъ маслото колкото до тчетата и пакъ пострада животно, тогази не е отговоренъ.

Чл. 606.) И подыръ истеченіето на наемането нѣщото не остава освѣнъ като еманѣтъ (въвѣрено за пазяне) при наемшия.

Прочее, ако подыръ истеченіето на наемането го бы употребилъ и нѣщото са поврѣди, отговоренъ е.

Сжщо е отговоренъ наемшиятъ, ако като поиска наймателтъ по истеченіето на наемането нѣщото, го задържи и са загуби въ рѣцѣтъ му.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За отговорността на наемника и на дѣлопримателъ.

Чл. 607.) Наемникътъ е отговоренъ, ако нѣщото за което е главяванъето, сирѣчь нѣщото за което са е главилтъ, са изгуби по негова причина или небреженіе (*таксѣръ*).

Чл. 608.) Престѣпленіе е на наемника когато стори нѣщо противно на именното или на разумѣваното повелѣніе, което му е дадено отъ страна па оногози що го е главилтъ.

Н. п. Ако нѣкой каже на пастуха, който е частенъ наемникъ: *пасѣ този добытокъ по туй мѣсто, и на нкое друго мѣсто не го закарвай*, а пастухътъ противъ тѣзи имена заповѣди, закарва и пасѣ стадото на друго мѣсто, а не на показаното, туй дѣло са счита като престѣпленіе отъ страна на пастуха; прочее ако са изгуби добытъкътъ, като пасѣ тамъ, отговоренъ е.

Сжщо, ако рече нѣкой на шивачя: *зема този платъ и ако стига за една малка съ ржкавы дрѣха скрой го и ми ушій дрѣзата*, а шивачътъ като го увѣрява че стига, срѣже плата, а

послъ види че не стига за малката съ ржкавы дреха длъженъ е да обезпечи ступанина на плата.

Чл. 609.) Небреженіе е на наемника невзвинителната погрѣшка отъ страната му за пазанъето на нѣщото за което са е главиль.

Н. п. Ако бы нѣкое животно побѣгнало отъ стадото и изгубило поради невниманіето и небреженіето на пастуха, като не е пребрзаль на време да го търси, туй са зове небреженіе на пастуха, който е отговоренъ поради него. Но ако не е отишль да търси побѣгналото животно отъ страхъ, да не побѣгнать и другытъ като оставятъ самичкы, тогази туй извиненіе стига за да отстрани отъ него отвѣтствеността.

Чл. 610.) Частныйтъ наемникъ са счита като хранитель на нѣщо пѣвѣрено за пазанъе (*еманѣтъ*).

Щото той не отговаря за причиненото изгублье на нѣщото въ ржцѣтѣму, ако туй изгубяне не са е причинило отъ работянъето му.

Скъщо не отговаря и за нѣщото, което са е изгубило отъ собственото му работянъе, но нѣ и по негова причина.

Чл. 611.) Общійтъ наемникъ е отговоренъ сѣкога за тнещата, която е проистекла отъ собственото му работянъе, была съществувала причина или небреженіе (*таксиръ*) отъ страната му, была нѣ.

Подписаны:

МИНИСТЕРЪТЪ НА ПРАВОСЪДИЕТО

Ахмѣтъ Джевдѣтъ.

ЧЛЕНОВЕ ОТЪ ВЪРХОВНОТО СЪДИЛИЩЕ:

Сейдъ Ахмѣтъ Хулоси,

Сейдъ Ахмѣтъ Хилми.

ЧЛЕНОВЕ ОТЪ ДЪРЖАВНЫЯ СЪВѢТЪ

Сейфъ Ед-динъ,

Мехмѣтъ Емили.

ЕВКАФСКИЙТЪ ИСПЫТАТЕЛЬ

Сейдъ Халилъ.

ЧЛЕНЪ ОТЪ КОМИССИЯТА

Ибни Авидинъ Задѣ Амаеддина.

احكام عدليه

ГРАЖДАНСКЫТЪ ЗАКОНЫ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ТРЕТЯ.

كتاب الكفالة

За поръчителство.

ВЪ ИМЕТО
НА
ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА ВЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.»

(Реві-юл-еввел, 1,287 — 7 Майй 1,870 л.).

КНИГА ТРЕТЯ
ЗА ПОРЪЧИТЕЛСТВО.

﴿ كِتَابُ الْكِفَالَةِ ﴾

(Дѣля са на предисловіе и три раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия за поръчителството.

Чл. 612.) كِفَالَةُ = Кефалѣтъ = Поръчителство: е прибавянето на задълженіе върху друго задълженіе противъ искаше.

Сирѣчь, като поръчителствува нѣкой за нѣкого

прилага себеси при длъжника като приема върху си заедно съ него тежестта на нѣкое исканье.

Чл. 613.) *كفالت بانفس* *Кефалети бѣлз-нефс* = Лично поръчителство: е когато са поръчителствува за личността на нѣкого.

Чл. 614.) *كفالت بالمال* *Кефалети бѣлз-малз* = Дѣйствително поръчителство: е когато са поръчителствува за заплащаньето на нѣкое нѣщо.

Чл. 615.) *كفالت بانسليم* *Кефалети бѣлз-меслим* = Поръчителство за предаване: е да са поръчителствува за предаваньето на нѣкое нѣщо.

Чл. 616.) *كفالت بالدرك* *Кефалети бѣлз-дѣркз* = Поръчителство за послѣдствие, или поръчителство за оспоряване е да са поръчителствува за заплащаньето на стойността на нѣкое продадено нѣщо, или за личността на продавача, въ случай когато нѣкое трето лице бы оспорило онуй нѣщо представляюще по здраво владѣтелно право върху него.

Чл. 617.) *كفالت مجبده* *Кефалети монджизѣ* = Безсрочно поръчителство, или непосредственно искано: е онуй, което са не съдружава съ нѣкое условие или което не зависи отъ нѣкое бѣдуще обстоятелство.

Чл. 618.) *كفيل* *Кефилз* = Поръчителъ: е онзи който е приложилъ собственното си задълженіе при задълженіето на другыго, сирѣчь който приема върху си същото задълженіе което има и другъ нѣкой, той са именува дѣйствителенъ длъжникъ и подъ поръчителство или първообразенъ длъжникъ *مكفول عنه* *асѣлз ве мекфѣмонз анз*.

Чл. 619.) *مكفول له* *Мекфѣмонз лѣхз* = Поръчителствуванъ или поръчителствопримателъ: е онзи заимодавецъ, който е получилъ поръчителството.

Чл. 620.) *مكفول به* *Мекфѣмонз бѣхз* = Поръчител-

ствувано или предмѣтъ на поръчителството: е нѣщото, на което предаванъето или заплащанъето приема върху си поръчителътъ. Въ личното поръчителство първообразныйтъ длѣжникъ (مكفولہ) *мекфѹмонъ анхъ*) и предмѣтътъ на поръчителството (مكفولہ) *мекфѹмонъ бихъ*) е едно и сѣщото.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За съставленіето на поръчителството.

(Дѣли са на двѣ главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Началата на поръчителството.

Чл. 621.) Самото предложеніе, т. е. одобреніето на поръчителя стига за законното съставленіе на поръчителството. Но поръчителствуваныйтъ т. е. заемодавецътъ може да го отхвърли. Заемодавецътъ обаче дорѣ не отхвърля поръчителството, тѣ слѣдува да сществува.

Прочее, ако нѣкой въ отсѣтвіето на нѣкой заемодавецъ бы станжлъ поръчитель за исканъето му отъ нѣкого и дорѣ не е было престижнжло извѣстіето до заемодавеца, той умре, тогази онзи който е далъ поръчителството са задължава да отговаря за слѣдствіята му.

Чл. 622.) Предложеніето на поръчителя, сирѣчь израженіето на одобреніето му въ поръчителството става чрезъ рецитъ чрезъ които по обычай са изражава задълженіето.

Н. п. Ако рече: *станахъ поръчитель*, или *поръчитель съмъ*, поръчителството са съставлява.

Чл. 623.) Поръчителството са съставлява и чрезъ условіе, което зависи отъ общаніе (*Гледай Чл. 84-ий*).

Н. п. Ако рече нѣкой нѣкому: *Ако еди-кой не ти плати що имашь да земашь отъ него, азъ ти ги плащавамъ*, заимодавецътъ може да поиска парятъ си отъ поржчителя, въ случай когато дѣйствителныйтъ длъжникъ са откаже да му заплати дълга си.

Чл. 624.) Когато рече нѣкой: *Поржчителствувамъ до еди-кото време*, съставлява са поржчителство привременно (до опредѣленъ дсьнъ) непосредственно некапо.

Чл. 625.) Поржчителството са съставлява неопредѣлено срѣчь безъ да са поменува ако са нека безъ отлаганье или по отпосль, безсрочно (*безъ вадѣ*) или срочно (*съ вадѣ*). Безсрочното поржчителство е неотложно неканото. А срочното т. е. което е съ срокъ е онуй, що са не нека освѣнь въ едно опредѣлено време въ бждушее (въ опредѣленъ день).

Чл. 626.) Дѣйствително е да са поржчителствува за другъ поржчитель.

Чл. 627.) Допроцава са да сж мнозина поржчителитъ.

ГЛАВА ВТОРА.

За условїята на поржчителството.

Чл. 628.) Когато са съставлява поржчителството, поржчительтъ трѣба да е съвршеннолѣтенъ и съ здравъ разумъ.

Прочее не е дѣйствително поржчителството на лудъ, на обезумѣль (*матуга*) и на несъвршеннолѣтенъ.

Щото несъвршеннолѣтнийтъ ако и да неповѣдва послѣ пълнолѣтието си поржчителството, което е былъ далъ доро не е былъ етапкъ съвршеннолѣтенъ не са прогонва за него.

Чл. 629.) Не е нужда, щото дѣйствителныйтъ длъжникъ т. е. ози за когото са дава поржчителството да е съвршеннолѣтенъ или съ здравъ разумъ.

Прочее дѣйствително е да са поржчителствува за дълга на лудъ или на несъвршеннолѣтенъ.

Чл. 630.) Когато предметътъ на поржчителството е лице, то трѣба да е познато.

Тъзи нужда не сжществува, когато предметътъ е вещь.

Прочее, ако рече нѣкой: *поржчителствувамъ за долга на еди-кой человекъ*, поржчителството има пълна сила ако еще и количествомъ на дълга е непознато.

Чл. 631.) Въ дѣйствиелното поржчителство трѣба предъжѣтъ на поржчителството да е въ тяжесть на дѣйствиелныя длѣжникъ, сирѣчь да може да са иска отъ него.

Прочее, дѣйствиелно е да са поржчителствува за заплащаньето на стойността на нѣкое нѣщо продадено, за наема на зето подъ наемъ нѣщо и за сѣкоя какъвъто и да бы былъ явентъ далгъ.

Сжцо е дѣйствиелно поржчителството за поврыщаньето на грабнато нѣщо; прочее щомъ са поиска туй нѣщо, поржчительтъ е длѣженъ да го предаде сжцото или да заплати стойността му.

Сжцо, когато са зема нѣкое нѣщо за да са пригледа, или испита и послѣ да са купи, дѣйствиелно е да са поржчителствува за поврыщаньето му, ако са е была условила предвариелно цѣната му (сирѣчь ако са е было дало подъ прицѣненіе).

Но преди да са предаде продаденото нѣщо, не са допрошава да поржчителствува нѣкоя за сжщността му.

Защото ако са загуби нѣщото въ ржцѣтъ на продавача, продажбата са уничтожава; слѣдователно той не е длѣженъ да го предаде, но да повърне стойността, ако я е вече получилъ.

Сжцо не е дѣйствиелно да са поржчителствува за сжщността на нѣщо заложено, или като беззаплатенъ заемъ дадено, или и подъ насмъ дадено, какъво и за сѣко друго нѣщо вѣтѣрено за наязанье (*еманѣтъ*), защото тѣ не оставатъ при дѣйствиелныя длѣжникъ подъ негова отвѣтственность.

Но дѣйствиелно е да са поржчителствува че тѣ нема да са загубѣтъ или продадѣтъ отъ страна на дѣйствиелныя длѣжникъ. Сжцо е дѣйствиелно да са поржчителствува за предаваньето на продаденото нѣщо какъто и на сичкытъ горѣвзложены.

И когато са тѣ поискжтъ, поржчительтъ е длѣженъ да ги предаде, ако не сжществува нѣкое право за задржанье.

Но какъто въ личното поржчителство като умре дѣйствиелныйтъ длѣжникъ, сирѣчь онзи за когото са е дало поржчителството, поржчительтъ са освободава отъ отговорността на поржчителството; сжцо и като са поврѣдѣтъ тѣзи нѣща, никое исканье не може да са повдигне противъ поржчителя.

Чл. 632.) Въ наказателныйтъ дѣла не са приема замѣстваньето. Прочее не е дѣйствиелно поржчителството за противонаказаніе (*кисѣсъ*) и за сѣко друго лично наказаніе.

Но дѣйствиелно е да се поржчителствува за убиецъ или паранителъ ради стойността на кръвта (*diem*) или на раната (*eris*) (*).

Чл. 633.) Не е нужда да е състоятеленъ (богатъ) онзи за когото се дава поржчителството; слѣдователно може да поржчителствува нѣкой и за испаднѣлъ въ несъстоятелностъ.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ.

За дѣйствието на поржчителството.

(Дѣли са на три главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

За дѣйствието на безсрочното поржчителство или на непосредствено исканото, на срочното (съ опредѣленъ день) и на зависящето отъ условіе.

Чл. 634.) Дѣйствието на поржчителството е исканъето; си рѣчь да има право заимодавецътъ да иска отъ поржчителя предметъ на поржчителството.

Чл. 635.) Въ непосредствено исканото поржчителство ако дългътъ на дѣствителния длъжникъ е безъ срокъ или съ нетекълъ срокъ, може тутъкъ да се направи тѣжба противъ поржчителя; ако ли е съ срокъ, сѣмо по истечението на срока може заимодавецътъ да понесе правото си отъ него.

Чл. 636.) По поржчителството, което се е дало подъ нѣкое условіе или съ уговоръ за да нема сила освѣнь постѣ едно

(*) *Eris* са именува стойността, която плаща онзи, който е паранителъ нѣкого и ускатитъ лѣсой неговъ удъ. (Заб. на Изд.).

опредѣлено време, не може да са поиска доро са не изпълне онуй условіе, или доро не истече уговореното време.

Н. п. Когато нѣкой каже нѣкому: *плащавамъ ти азъ, ако еди-кой не ти плати исканъето ти*, тѣзи дума съставлява поръчителство подъ условіе; прочее само тогази занмодавецътъ може да са отправи до оногози, който е далъ туй поръчителство, като предварително поиска отъ дѣйствителния си длѣжникъ своето право и земе отъ него отрицателенъ отговоръ; но не може да са отправи непосредственно до поръчителя, доро предварително не оыта дѣйствителния длѣжникъ.

Сжцо, когато нѣкой каже нѣкому: *ако еди-кой ти открадне нѣщо, азъ поръчителствувамъ за него*, съставеното чрезъ тѣзи речъ поръчителство е дѣйствително, и въ случай когато са докаже, че лицето за което са е дало поръчителството е откраднѣло нѣщо, тогази са дыри онзи който е далъ поръчителството.

Сжцо, когато стане нѣкой поръчитель за нѣкого, съ условіе, щото поръчителството му да са не дыри освѣнь послѣ едно опредѣлено време отъ който день са извѣсти отъ занмодавца, той като предложн исканъето си длѣженъ е да остави да са измине условеното време и тогази да направи тѣжба противъ него; а поръчительтъ не може вече да поиска и другъ толкѣвзи почакъ.

Сжцо, когато рече нѣкой: *поръчителствувамъ за исканъето ти отъ еди-кого, което са бы законно доказало или за количеството, което ще му заемешъ, или за нѣщото което ти бы грабнѣлъ на сила, или за стойността на нѣщото, което ще му продадешъ*, само като са изпълнѣтъ тѣзи условія, сирѣчь като са докаже исканьето, или като са даде заемтъ, или като са докаже грабванъето, или като са продадѣ и предадѣ нѣщото става дѣйствително поръчителството.

Сжцо, ако нѣкой рече: *поръчителствувамъ да представѣмъ единого презъ еди-кой день*, не може да са задѣлжи за да представи лицето за което е далъ личното поръчителство преди опредѣления день.

Чл. 637.) Съ изпълненіето на условіето трѣба да са изпълне съвременно и съдружающето го допълнително опредѣленіе и о-граннченіе.

Н. п. Когато рече нѣкой: *поръчителствувамъ да платѣмъ съко задѣлженіе на което са бы осждилъ еди-кой*, не стѣба да исповѣда той че е длѣженъ толкози гроша, за да са иска поръчи-

телството, но е нужна, да са припознае този му дългъ и чрезъ съдебно рѣшеніе.

Чл. 638.) Когато въ поржчителството върху оспоряваніе (*Гледай Чл. 616-ми*), нѣкое трето лице бы предложило по здраво владѣтелно право върху продаденото нѣщо, поржчительтъ не са дига на съдъ, освѣнь като са осжди чрезъ рѣшеніе продавачьтъ за да повърше стойността на нѣщото.

Чл. 639.) Въ привременното (до опредѣлень день) поржчителство поржчительтъ само въ времето на поржчителството си е отговоренъ.

Н. п. Когато нѣкой каже: *поржчителствувамъ отъ днесъ до единъ мѣсеца*, поржчительтъ е отговоренъ само презъ продълженіето на него мѣсець; не подыръ истеченіето му, освободава са отъ отговорността на поржчителството.

Чл. 640.) Подыръ съставленіето на поржчителството поржчительтъ не може да са оттегли отъ него.

Но въ поржчителството, което са не иска тутъкси и което зависи отъ условіе поржчительтъ може доро не са е усществило задълженіето на оногони за когото поржчителствува да са освободи отъ поржчителството.

Н. п. Като нѣкой стане поржчитель чрезъ непосредственно искано поржчителство за лицето или за дълга на нѣкого не може да са оттегли отъ туй поржчителство. Също и ако каже: *поржчителствувамъ за сичкыя дългъ на еди-кого, който си бы доказалъ*, не може вече да земе надыръ думата си; защото ако и доказателството на дълга бы было по мостѣднѣ отъ поржчителството, но при сичко туй той е сществуваель, сирѣчь сществуваель е преди туй съставленіе.

Но когато рече нѣкой нѣкому: *поржчителствувамъ за сичко косто продадемъ на еди-кого чельовька*, той е отговоренъ за сичко восто му бы продало лицецо що е приело туй поржчителство като са направи продажбата, но тя доро не е станъла поржчительтъ може да са оттегли отъ поржчителството.

Сирѣчь, ако поржчительтъ каже на продавачя: *азъ са оттеглямъ отъ поржчителството, косто дадохъ; за туй не продавай на ози чельовькъ нищо*, а продавачьтъ продаде нѣщо на него, въ такъвзи случай не може да подигне тжжба противъ поржчителя, понеже той са е вече освободиль отъ поржчителството.

Чл. 641.) Който е поржчителствуваель за повърщаньето на

грабнато нѣщо или на беззаплатенъ займиъ, той сѣщійтъ като повърне нѣщото на ступанина му, има право да се тѣжи противъ грабителя, или противъ заемоземница (*Гледай Кн. VI. Чл. 766-ия*) за разноскитѣ на пренасянѣето; сирѣчь зема отъ него разноскитѣ за пренасянѣето.

ГЛАВА ВТОРА.

За дѣйствието на личното поръчителство.

Чл. 642.) Дѣйствието на личното поръчителство е задълженіето да се представи лицето, което е предметътъ на туй поръчителство.

Сирѣчь, поръчителътъ е длъженъ да представи лицето, за което е далъ поръчителство щомъ го поиска получившии поръчителството, като настане условеното време. А като го не представи задължава са за туй чрезъ сила.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За дѣйствието на дѣйствиелното поръчителство.

Чл. 643.) Поръчителътъ е отговоренъ за обезщетяванѣето.

Чл. 644.) Заимодавецътъ има избирателното право колкото за располагањето на исканіята си; той може да поиска правото си отъ поръчителя или отъ дѣйствиелныя длъжникъ безъ разлика. Но като са отправи до одного отъ тѣхъ не губи правото си отъ да се тѣжи противъ другия; като поиска правото си отъ одногото, може да го поиска относлъ и отъ другия; наконецъ има право да го иска и отъ двамината съврѣменно.

Чл. 645.) Когато нѣкой стане поръчителъ за дълга за който е отговоренъ нѣкой поръчителъ поради дѣйствиелно поръчителство, което е былъ далъ предварително, заимодавецътъ може да поиска правото си отъ когото щѣ отъ двамината поръчителя.

Чл. 646.) Когато нѣкои длъжници станѣтъ поръчители единъ за други (взаимнопоръчители) за дълга, който поради една и сѣщата причина длъжѣтъ изобщо, сѣкій отъ тѣхъ е отговоренъ за цѣлото количество на този дългъ.

Чл. 647.) Когато сѣществуватъ мнозина поръчители за единъ и сѣщия дългъ, ако са дали поръчителство за него особно сѣкій, сѣкій отъ тѣхъ е отговоренъ за цѣлыя дългъ.

Ако ли еж дали поржчителство за него изобщо сичкитѣ, сѣкѣй отъ тѣхъ е отговоренъ сѣмо за частъта, която му са пада отъ дълга.

Но ако сѣкѣй поржчитель е далъ поржчителство за частъта, която са пада на другитѣ, сирѣчь ако еж взаимнопоржчителни, тогази сѣкѣй отъ тѣхъ е отговоренъ за цѣлыя дългъ.

Н. п. Ако, като стане пѣкой поржчитель за дълга на нѣкого отъ 1,000 гроша, нѣкос третьо лице даде ново поржчителство за истия дългъ, заимодавецътъ може да поиска туй количество отъ когото ще отъ двамната поржчителни.

Но ако двамната тѣзи станжтъ поржчителни изедно за 1,000-та гроша, тогазы сѣкѣй отъ тѣхъ е отговоренъ сѣмо за половината отъ туй количество; освѣнь ако единътъ отъ тѣхъ е станжлъ поржчитель и за частъта, която са пада на другаря му (на съпоржчителя му), защото въ таквози обстоятелство и единътъ и другитѣ еж отговорни за 1,000-та гроша.

Чл. 648.) Поржчителството са измѣнява на прехвърлянье на дългъ (*савалѣ*), когато има заедно съ него условіе, което объе-вява неотвѣтствененъ дѣйствителныя длъжникъ.

Чл. 649.) Прехвърляньето на дългъ (*савалѣ*), което е станжло съ условіе што лицето што прехвърля (*мухѣл*) да е отвѣтственно за неодобреніето му съставлява просто поржчителство.

Прочее, когато нѣкой рече на длъжника еп: *прехвърли дълга си шо ми длъжишь на еди-кой человекъ, но съ условіе че и ти ще следувашъ да си отговоренъ за дълга*, длъжникътъ като одобри туй предложеніе, заимодавецътъ може да поиска правото еп отъ когото ще отъ тѣхъ.

Чл. 650.) Когато нѣкой има при себе си нѣщо чуждо като вѣврено за пазянье (*еманѣтъ*) допрошава му са да стане поржчитель за нѣкой дългъ на ступанина на нѣщото съ условіе, че въ нужда ще го заплати отъ стойността на вѣврено нѣщо за пазянье. Поржчительтъ са принуждава да плати дълга отъ туй вѣврено нѣщо за пазянье. Обаче, ако са е вѣврено нѣщо за пазянье загубило, никака отвѣтственность не остава върху поржчителя.

Но ако хранительтъ като стане поржчитель повѣрне вѣврено нѣщо за пазянье на ступанина му, тогази той е отговоренъ за дълга за който е станжлъ поржчитель.

Чл. 651.) Когато стане нѣкой поржчитель за нѣкое лице съ

условіе че, въ случай, когато не го бы представилъ презъ опредѣленото време, са задължава да заплати дълга му, той като не представи тогози чловѣка по опредѣленото време осжда са да заплати дълга.

Ако ли подыръ смъртта на поръчителя неговитѣ наслѣдници представѣтъ чловѣка за когото са е было дало поръчителство презъ опредѣленото време, или ако са той представи отъ само себе си, условіето на поръчителството, което са касае до паричната часть остава недействително. Но ако нито наслѣдницитѣ на поръчителя представѣтъ чловѣка, нито той са представи презъ опредѣленото време, тогази дългътъ за който са е дало поръчителство са заплаща отъ наслѣдіето на поръчителя.

Ако ли умре лицето, което е присло поръчителството сирѣчь заимодавецътъ, исканіята му са прехвърлѣтъ връхъ наслѣдницитѣ му.

Но ако поръчителътъ като представи лицето за което е станалъ поръчител, заимодавецътъ са скрие (ради осуетеніе на представяннето), поръчителътъ призовава съдебното Началство, за да опредѣли единъ свой повѣренъ на когото предава лицето.

Чл. 652.) Въ неопредѣленото поръчителство, ако са дългътъ непосредственно иска отъ действителныя длъжникъ, непосредственно са иска и отъ поръчителя. Ако ли е подъ опредѣленъ день за първия, сжцо подъ опредѣленъ день са счита и за втория.

Чл. 653.) Въ поръчителството подъ условіе колкото за исканнето му тутъкси или не има сила уговореното условіе.

Чл. 654.) Действително е да са дава поръчителство съ почакъ за дългъ съ почакъ; а почакътъ на поръчителството може да е не само равенъ съ почака на дълга, но и по дългъ отъ него.

Чл. 655.) Заимодавецътъ като отетжна почакъ на длъжника си отетжна го съвременно и на поръчителя, сжцо и на поръчителя на поръчителя му.

Сжцо отетжпаннытъ почакъ на първия поръчител са разумва че е отетжпенъ и за втория поръчител.

Но отетжпаннытъ почакъ на поръчителя не са счита че са е отетжпалъ и на действителныя длъжникъ.

Чл. 656.) Длъжникътъ съ почакъ като иска преди истеченіето на почака си да отиде на друго мѣсто, по исканнето на заимодавца си задължава са отъ Началството да даде поръчителство за дълга си.

Чл. 657.) Когато става нѣкой порѣчителъ за дѣлга на нѣкого, по исканьето му и послѣдствіе на порѣчителството като са принуждава да плати този дѣлгъ нека послѣ отъ дѣйстви- телныя дѣлжникъ не нѣщото, което е далъ на заимодавца за издѣлженіе на дѣлга, но онуй за което е далъ порѣчителството.

Но ако са е былъ спогодилъ съ заимодавца като заплати само една частъ отъ дѣлга на дѣйствителныя дѣлжникъ, тогази не може да поиска отъ него цѣлото количество, за което е стан- жалъ порѣчителъ по само частъта, която е заплатилъ чрезъ спогожданьето.

Н. п. Ако, като е станжалъ порѣчителъ да плати въ монета чиста бы далъ на заимодавца монета размѣсена получава отъ дѣйствителныя дѣлжникъ чиста монета; и напротивъ, ако, като е станжалъ порѣчителъ за размѣсена монета бы заплатилъ чиста, не може да поиска отъ дѣйствителныя дѣлжникъ друга освѣнъ размѣсена монета.

Скщо, ако вмѣсто опредѣленото парично количество за което е станжалъ порѣчителъ заплати на заимодавца, чрезъ спогож- данье, което е станжло помежду имъ, друго нѣщо, порѣчителътъ зема отъ дѣйствителныя дѣлжникъ паричното количество за косто е станжалъ порѣчителъ.

Но ако като е былъ станжалъ порѣчителъ за 1,000 гроша из- дѣлжи този дѣлгъ като заплати на заимодавца само 500 гр., тогази не може да поиска отъ дѣйствителныя дѣлжникъ, освѣнъ само тѣзи 500 гроша.

Чл. 658.) Като измами нѣкой нѣкого въ съставленіето на нѣкое условіе (*акди муавезѣ*), отговоренъ е за щетата която му са бы причинила.

Н. п. Купува нѣкой отъ друго едно мѣсто върху което съ- зижда едно зданіе; а послѣ туй като представа нѣкое третьо лице по здравы владѣтелни права върху мѣстото придобыва го; въ този случай купувачътъ зема надырѣ отъ продавачи не само стойността на мѣстото, но и стойността която струва зданіето по времето на предаваньето.

Другъ примѣръ. Представя са нѣкой на нѣкой търговецъ въ пѣщата и му казва: *отъ сега нѣмамъ продавай стока на този ми несъвършеннолѣтненъ сынъ, защото му дадохъ воля да търгува;* търговецътъ продава на несъвършеннолѣтныя различни стоки, но послѣ са научава, че той не принадлежи на оногози, който

го е препоръчилъ; но е сынъ на другога нѣкого; въ такъвзи случай търговецътъ иска отъ лицето което е препоръчило младя стойността на стокитъ, които му е былъ продавъ.

РАЗДЪЛЪ ТРЕТИЙ.

За освобожденіето отъ отговорността на поръчителството.

(Дѣли са на три глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Общи постановленія.

Чл. 659.) Нѣщото което е подъ поръчителство като са предаде на занмодавца, който е зель поръчителството было отъ дѣйствителныя длъжникъ, было отъ поръчителя му, поръчительтъ са освободява отъ отговорността на поръчителството.

Чл. 660.) Като рече лицето, което е зело поръчителството: *освободихъ поръчителя отъ отговорността на поръчителството, или нищо не дѣря отъ поръчителя*, поръчительтъ е вече неотговорепъ.

Чл. 661.) Неотговорността на поръчителя не принася по нужда и неотговорността на дѣйствителныя длъжникъ.

Чл. 662.) Неотговорността на дѣйствителныя длъжникъ принася по нужда неотговорността на поръчителя.

ГЛАВА ВТОРА.

За освобожденіето отъ отговорността на личното поръчителство.

Чл. 663.) Поръчительтъ като предаде на лицето, което е гриело поръчителството опогози за когото е былъ далъ поръ-

чителството си въ мѣсто, дѣто е възможно да се представи на сѣдилището сирѣчь въ градъ или градецъ освободява са отъ поржчителството было приело, или нѣ, лицето което е зело поржчителството за туй предаванье. Но ако са е било условило предварително, што предаваньето да стане въ нѣкой опредѣленъ градъ, не може да са освободи отъ поржчителството като предава оногози за когото е былъ станжлъ поржчитель въ другъ а нѣ въ условеня градъ. Ако са е условило да стане предаваньето предъ сѣдебното Началство, поржчительтъ не са освободява отъ поржчителството като предава лицето на пжтя; но са освободява отъ него като го предадѣ предъ изпълнителната Власть или предъ Полиціята.

Чл. 664.) Поржчительтъ като предадѣ просто оногози за когото е былъ далъ поржчителството си по исканьето на заимодавца освободява са отъ поржчителството.

Но не са освободява отъ него като го предадѣ безъ исканьето на заимодавца, освѣнь когато каже по предаваньето, че го изпълнява послѣдствіе на поржчителството, което е былъ далъ.

Чл. 665.) Който е станжлъ поржчитель да предадѣ нѣкого въ нѣкой опредѣленъ день освободява са отъ поржчителството като го предадѣ и предъ онзи день, ако еще и да не е приело предаваньето лицето, което е зело поржчителството.

Чл. 666.) Като умре лицето, което са намѣрва подъ поржчителство освободява са отъ поржчителството нѣ само поржчительтъ му, но еще и поржчительтъ на поржчителя, ако съществува такъвзи.

Сжщо и смъртьта на поржчителя нѣ само че нѣго освободява отъ поржчителството но еще и поржчителя му, ако има такъвзи.

Смъртьта обаче на лицето, което е зело поржчителството сирѣчь на заимодавца не освободява поржчителя, но той са дыри отъ наслѣдницѣтъ му.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За освобожденіето отъ дѣйствиелното поржчителство.

Чл. 667.) Като наслѣди длъжникътъ цѣлото имущество на умрѣлия си заимодавецъ, поржчительтъ са освободява отъ поржчителството.

Ако заимодавецътъ има и други наслѣдници, поржчительтъ

не са освободява отъ поръчителството, освѣнъ сѣмо колкото за наследственния дялъ на длъжника.

Чл. 668.) Като са спогоди поръчителъ или дѣйствиелный дѣлжникъ съ лицето, което е зело поръчителството т. е съ заимодавца за да заплати сѣмо една часть отъ дълга, ако по спогожданъето са е было условило, што и двамината, или сѣмо дѣйствиелный дѣлжникъ да сж неотговорны, или ако не е было станжло никое таквозп условие, и двамината тѣзи т. е. и дѣйствиелный дѣлжникъ и поръчителъ са освободяватъ първыйтъ отъ дълга, а другыйтъ отъ поръчителството. Но ако са е условила сѣмо неотговорността на поръчителя, сѣмо той са освободява; а заимодавецътъ има избирателното право между слѣдующытъ двамина, ако щѣ нека цѣлъя дългъ отъ дѣйствиелныя дѣлжникъ, или количеството на спогожданъето отъ поръчителя, а остатока отъ дѣйствиелныя дѣлжникъ.

Чл. 669.) Поръчителъ като препраща чрезъ прехвърлянье (*авалѣ*) лицето което е зело поръчителството, за да са наплати отъ нѣкое третьо лице, а лицето което държи поръчителството и примателъ на прехвърляньето като приемжтъ туй прехвърлянье, тогази и поръчителъ и дѣйствиелный дѣлжникъ са освободяватъ отъ сѣка отговорность.

Чл. 670.) Като умре онзи, който е далъ дѣйствиелно поръчителство (*кефѣли билъ-мала*), нѣщото което е подъ поръчителството му са нека отъ наследственното му имущество.

Чл. 671.) Който е станжлъ поръчителъ за нѣкое продадено нѣщо освободява са отъ поръчителството, щомъ са унищожи продажбата, или като са придобие нѣщото отъ нѣкое третьо лице, което има пѣ дѣйствиелно право върху него, или като са върне надырѣ на продавача поради нѣкой недостатокъ.

Чл. 672.) Когато са земе подъ наемъ нѣкое нѣщо за нѣкое опредѣлено време, а наемътъ му са положи подъ поръчителството на другыго нѣкого, щомъ истече времето на наеманъето заедно съ него са прикрятява и поръчителството; прочее ако са бы отпослъ пакъ далъ подъ наемъ сжщото нѣщо чрезъ ново дѣло, прежнето поръчителство нема никоя свързка съ туй ново наеманъе.

Подписаны:

Министрътъ на Правосѣдието

Ахмѣтъ Джисвѣтъ.

ЧЛЕНОВЕ ОТЪ ВЪРХОВНОТО СЪДИЛИЩЕ

*Сейдъ Ахметъ Хулюси,**Сейдъ Ахметъ Хилми.*

ЧЛЕНОВЕ ОТЪ ДЪРЖАВНИЯ СЪВЪТЪ

*Сейфъ Ед-динъ,**Мехметъ Еминъ.*

ЧЛЕНЪ ОТЪ КОМИССИЯТА

Ибли Авидинъ Заде Алаеддинъ.

احكام عدليه

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ЧЕТВЪРТА.

کتاب الحواله

За прехвърляне на дългъ.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(14 Мухарремъ, 1,288 — 24 Марта, 1,871 г.).

КНИГА ЧЕТВЪРТА.

ЗА ПРЕХВЪРЛЯНЬЕ НА ДЪЛГЪ.

﴿ كَابُ الْخَوَالِه ﴾

(Дѣли са на предисловіе и два раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

**Юридически условия употребителны въ пре-
хвърлянето на дългъ.**

Чл. 673.) حواله *Хавалѣ* = Прехвърляне на дългъ:
е прехвърлянето на задълженіе отъ едно лице на друго.

Чл. 674.) محيل *Мюхилъ* = Лице което прехвърля

дѣлгъ: е лицето което е прехвърлило собственыя си дѣлгъ върху другоу т. е. дѣлжникътъ.

Чл. 675.) محال له *Muhammad leha* = Лицето за което става прехвърлянето: е заимодавецътъ.

Чл. 676.) محال عليه *Muhammad alaiha* = Лицето върху което става прехвърлянето: е третото лице, което приема прехвърляния върху си дѣлгъ, примателътъ на прехвърлянето.

Чл. 677.) محال به *Muhammad biha* = Предмѣтътъ на прехвърлянето: е прехвърляното нѣщо, или дѣлгътъ.

Чл. 678.) حواله مقيدة *Хавалей мукийдѣ* = Ограничено прехвърляне: е прехвърлянето, което става съ условіе, щото примателътъ да заплати прехвърляния върху му дѣлгъ отъ парятъ, които дѣлжи на лицето което прехвърля, или отъ нѣщото на лицето което прехвърля което нѣщо са намѣрва въ рѣцѣтъ му (на примателя); (сирѣчь когато съществува въ отстъпанъето назоваемото предвидѣніе (provision). (Гледай въ Томъ I. Стр. 139-та за мѣчаніето на Чл. 73-иѣ отъ Търговскыя Законъ).

Чл. 679.) حواله مطلقة *Хавалей мутлака* = Неограничено прехвърляне; е прехвърлянето което става неопредѣлено, т. е. безъ условіе да заплати примателътъ отъ нахожданото имущество при него, което принадлежи на лицето що прехвърля.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВИЙ.

За съставленіето на прехвърлянето.

(Дѣли са на двѣ главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

За началата на прехвърлянето дългъ.

Чл. 680.) Прехвърлянето на дългъ са съставлява чрезъ споразумяването и съгласіето и на тритѣ лица, сирѣчь на лицето което прехвърля (прехвърлячтъ или длъжникътъ), на лицето което е дало займа (займодавецтъ) и на лицето което приема върху си прехвърлянето (примателтъ).

Чл. 681.) Прехвърляне на дългъ може да са уговори и само между займодавца и примателя.

И. п. Ако каже пѣкой нѣкому : »прими отгорѣ си дълга шо ми дължи еди-кой отъ толкова гроша,« и той отговори : »пріехъ го отгорѣ си :« или ако вторийтъ каже : »прими да са прехвърли върху ми шо искамъ толкова гроша отъ еди-кого« и нѣрвийтъ отговори : »пріехъ,« прехвърлянето са съставлява дѣйствително; щото ако са бы отпослѣ раскаялъ примателтъ, не може да са освободи отъ задълженіето, което е пріель върху си.

Чл. 682.) Само тогази става дѣйствително условеното прехвърляне между займодавца и длъжника, когато като са съобщни на третото лице са приема отъ него.

И. п. Ако длъжникътъ съ съгласіето на займодавца си прехвърли дълга си върху нѣкое е третю лице, което са нахожда на друго мѣсто, прехвърлянето не придобыва дѣйствителность освѣнь като са извѣсти третюто лице та изражи и то съгласіето си.

Чл. 683.) Уговоряното прехвърляне между прехвърляча и примателя не може да има никакое дѣйствіе върху займодавца освѣнь като изражи и той своето съгласіе.

И. п. Когато рече нѣкой нѣкому : »прими върху си дълга ми къмъ еди-кого« и той отговори : »пріехъ го върху си,« прехвърлянето са съставлява дѣйствително за тѣзи двамината, но не става изключително, свѣнь като изражи и займодавецтъ съгласіето си.

ГЛАВА ВТОРА.

За качества на прехвърлянето на дългъ.

Чл. 684.) Когато се уговаря прехвърлянето на дългъ изисква се, щто прехвърлячтъ и заимодавецтъ да сж съ здравъ разумъ, а третото лице върху което се прихвърля дългътъ да е хемъ съ здравъ разумъ хемъ и съвршеннолѣтно.

Прочее несъвршеннолѣтнѣицтъ, който нѣма още развито своето разсужденіе т. е. който е близо до дѣтнството не може да прехвърля действително върху другото собствения си дългъ, нито може да приеме прехвърлянето върху нѣкое трето лице на заемтъ си. Но былъ ималъ развито своето разсужденіе, или нѣ, и былъ са намѣрвалъ подъ законно възбраненіе или нѣ, въ никой случай не може да приеме върху си дѣйствително чрезъ прехвърляніе чуждъ дългъ.

Чл. 685.) За да има прехвърлянето пълна дѣйствителноотъ, изисква се и длѣжнѣицтъ и заимодавецтъ да сж съвршеннолѣтны.

Прочее, когато несъвршеннолѣтнѣицтъ, който има развито своето разсужденіе прехвърля собствения си дългъ, или приеме прехвърлянето върху трето лице на заемтъ си, прехвърлянето не придобива пълна дѣйствителноотъ освѣнъ послѣ одобреніето на настойника му.

Съ тѣзи разлика че, и когато несъвршеннолѣтнѣицтъ приема прехвърлянето на заемтъ си, за да е дѣйствително прехвърлянето, изисква се освѣнъ одобреніето отъ страна на понечителя или настойника му да е и приимателтъ по състоятеленъ отъ прехвърлячя, т. е. отъ дѣйствителния длѣжнѣицъ.

Чл. 686.) Не са изисква да е длѣженъ нѣщо приимателтъ на прехвърлячя за да е дѣйствително прехвърлянето; слѣдователно то има пълна дѣйствителноотъ и когато нищо нѣма да зема прехвърлячтъ отъ приимателя.

Чл. 687.) Съко задѣженіе, което не приема порѣчителство, нито прехвърляне приема.

Чл. 688.) Съко задѣженіе, което приема порѣчителство и прехвърляне приема,

Но трѣба да е познато прехвърлянето нѣщо; прочее недѣйствително е прехвърлянето на непознатъ дългъ.

Н. п. Ако би режъл нѣкой нѣкому: »земањето ти което са би доказало че има да земамъ отъ еди-кого примамъ го отгоре си«, прехвърлянето е недѣйствиелно.

Чл. 689.) Прехвърлянето на дългъ, който произхожда отъ поръчителство или прехвърляне е също дѣйствиелно както и прехвърленето на собственъ дългъ; (сирѣчь лицето което е приело чрезъ прехвърляне чуждъ дългъ и който са неса отъ поръчителство, прехвърлятъ тѣзи дългове също дѣйствиелно като че сж были дѣйствиелны тѣхны длъжници).

РАЗДЕЛЪ ВТОРЫЙ.

За дѣйствието на прехвърлянето.

Чл. 690.) Дѣйствието за прехвърлянето на дългъ състои въ туй че както дѣйствиелныйтъ длъжникъ тѣи и поръчителъ му, ако има такъви, са освободаватъ единътъ отъ дълга, а другийтъ отъ поръчителството.

А задълженіята на дѣйствиелныя длъжникъ къмъ заимодавца са пренасѣжтъ на приимателя.

Еще же заимательтъ който държи залога като приема прехвърлянето върху третьо лице на дълга на длъжника си, лишава са отъ сѣко право да държи вече залога.

Чл. 691.) Спорѣдъ неограниченото прехвърляне (Гледай Чл. 679-ий) когато прехвърлячтъ нѣма да зема нѣщо отъ приимателя, той като заплати дълга, който е приелъ върху си чрезъ прехвърлянето, има право да поиска послѣ отъ прехвърлячя заплатенитѣ.

Но ако прехвърлячтъ има да зема, като заплати приимательтъ приетото върху си чрезъ прехвърлянето прихваща го ва дълга си.

Чл. 692.) Спорѣдъ ограниченото прехвърляне (Гледай Чл.

679-ий) прехвърлячът са лишава отъ сѣко право върху прехвърляното нѣщо. Слѣдователно прѣимателътъ не е длъженъ вече да го даде на прехвърляча. Ако ли го даде отговоренъ е.

Но прѣимателътъ като истегли (прѣтърпѣ) отговорността, има право да са тѣжи противъ прехвърляча.

Ако ли дору не са е заплатилъ дългътъ бы умрѣлъ прехвърлячътъ и оставилъ дългове по вече отъ наследственни си имотъ, другитѣ звимодавци не могатъ да са намѣсѣтъ въ прехвърляното нѣщо.

Чл. 693.) Въ прехвърлянето на дългъ, което става съ опредѣлено условіе щото прѣимателътъ да заплати отъ колкото дължи на прехвърляча поради покупката на нѣкое нѣщо, ако са еще и бы загубило продаденото на него нѣщо предаванъето (кото го освободява отъ задълженіето за да заплати стойността) или повържло нѣщото на продавача, който го е прехвърлил по силата на нѣкое избирателно право (Гледай Раздѣлъ IV въ Първата книга отъ Чл. 300 и надолу за избирателнитѣ права) или наконецъ по каква да е друга прѣчина ако са бы унищожила продажбата, пакъ прехвърлянето не са уничтожава; но прѣимателътъ е длъженъ да заплати дълга, който е прѣелъ върху си чрезъ прехвърлянето и послѣ да направи тѣжба противъ прехвърляча, сирѣчь да поиска отъ него заплатениѣтъ. Но ако продаденото нѣщо са бы придобило чрезъ оспореніе, т. е. отнело изъ рѣштѣ на прѣимателки купувачъ отъ нѣкое трето лице, което има по здраво владѣтелно право върху него, прѣимателътъ са освободява отъ отговорността на прехвърлянето като докаже, че нищо не дължи на прехвърляча поради уничтоженото купуванъепродаванъе.

Чл. 694.) Въ прехвърлянето на дългъ, което става съ опредѣлено условіе, щото прѣимателътъ да заплати отъ вътрешното нѣщо което са намѣрва при него за назанъе, то като са придобие чрезъ сѣдъ отъ нѣкое трето лице, прехвърлянето става недѣйствително и дългътъ преминува върху прехвърляча.

Чл. 695.) Въ прехвърлянето, което става съ опредѣлено условіе щото прѣимателътъ да заплати дълга отъ нахожданиѣтъ при него пари, които принадлежатъ на прехвърляча, като са изгубилъ тѣзи пари, прехвърлянето са уничтожава и дългътъ преминува на прехвърляча, ако прѣимателътъ не му дѣла обезпѣчаванъе за изгубанъето на паритѣ му.

Но ако му дължи обезщетяване, прехвърлянето остава действително.

Н. п. Прехвърля нѣкой дълга си върху другото съ условие да го заплати отъ въврѣненитѣ му за пазанье при него пари. Ако дору не си е зель паритѣ заимодавецѣтъ, са изгубѣтъ въврѣненитѣ за пазанье пари, безъ причина на хранителя примателъ, прехвърлянето са уничтожава и заимодавецѣтъ е длъженъ да са обърне къмъ прехвърляча за да иска паритѣ си. Но ако тѣзи пари сж са задържѣли неправедно отъ примателъ, или ако сж быле при него въврѣнени за пазанье, а пѣкъ сж са изгубили по причина на хранителя, съ други думи, ако примателѣтъ дължи обезщетяване на прехвърляча за тѣзи парм, прехвърлянето, ако и да са изгубѣтъ тѣ, остава действително.

Чл. 696.) Ако бы прехвърлил нѣкой върху нѣкого дълга си съ условие, што примателѣтъ да продаде нѣкое негово опредѣлено нѣщо (т. е. вѣщо на прехвърляча) и отъ стойността да заплати дълга, прехвърлянето е действително; слѣдователно примателѣтъ може и съ сила да са задължи да продаде онуй нѣщо и да заплати прехвърляния върху му дългъ отъ стойността.

Чл. 697.) Въ сумнителното прехвърляние сирѣчь въ онуй, което става безъ условие за кога ще бѣди искано отъ примателъ, ако е былъ дългѣтъ тутѣкси исканъ отъ прехвърляча, и прехвърлянето е тутѣкси искано отъ примателъ, и слѣдователно той е длъженъ да заплати тутѣкси дълга, който е приелъ върху си. Но ако на дълга не е былъ еще истекълъ ероеѣтъ (вадѣто) заимодавецѣтъ е длъженъ да чака истечението на ерока, за да поиска отъ примателъ заплащаньето му.

Чл. 698.) Примателѣтъ никое право нема противъ прехвърляча дору не заплати дълга, който е приелъ върху си чрезъ прехвърлянето.

И когато като испълни туй условие подигне тѣжба противъ прехвърляча, не може да поиска отъ него друго освѣнь онуй, което му са е било прехвърлило,

Сирѣчь какъвто видъ пари е приелъ върху си да плати тагъзи може и да иска отъ прехвърляча.

А не видѣтъ, който е той платилъ.

Н. п. Ако, като е приелъ върху си чрезъ прехвърляние да заплати въ сребърни монети бы платилъ въ златни, има право да поиска отъ прехвърляча сребърни; а никогъ златни.

Скщо и ако заплати дълга съ стоки или съ други вещи, не получава други освѣнъ прехвърлянитъ върху му паря.

Чл. 699.) Приемателтъ са освободява отъ прехвърляния върху му дългъ не само кѣто го заплати или като го прехвърли върху другитъ или по нѣкой другъ начинъ като са издължи съ заемодавеца, но еще и когато му принесе дълга заемодавецтъ като даръ или милостыня; въ този послѣдень случай за да е дѣйствиелно издълженіето, трѣба предварително кримателтъ да обясви че присма подареніето или милостынята.

Чл. 700.) Приемателтъ като наслѣди прехвърляца когато умрѣ, никоя дѣйствиелность не остава въ прехвърлянето.

ПОДПИСАНИ :

Министръ на Правосѣдіето,

Ахметъ Дневдетъ ;

Членове отъ Върховното Сѣдищище

Сеидъ Ахметъ Хумоси,

Сеидъ Ахметъ Хяли.

Членове отъ Държавния Сѣвѣтъ

Сеиф-Ед-динъ,

Мехметъ Еминъ

Членъ отъ Комиссіята

Ибни Авидинъ Заде Алаеддинъ.

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

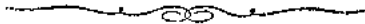
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ПЕТА.

За залаганье.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(14 Мухарремъ 1,228 = 24 Марта, 1,871. г.)

КНИГА ПЕТА.

За залаганье.

(Дѣли се на Предисловіе и четири Раздѣла.)

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия, които са отнасятъ до залаганьето.

Чл. 701.) Рѣхинъ = Залаганье: е да се плати подъ владѣніето на нѣкого нѣкое нѣщо противъ нѣкое исканье, щото въ нуздѣ да се издѣлжи туй исканье отъ онуй нѣщо.

Нѣщото са казва залогъ (рѣхинъ) и заложно (мерхунъ).

Чл. 702.) „Иртиханъ“ = Земанье въ залогъ.

Чл. 703.) „Рахинъ“ = Залогодатель: който залага собственото си нѣщо.

Чл. 704.) „Муртехинъ“ = Залогоприматель; който зема нѣщо като залогъ.

Чл. 705.) „Адилъ“ = Посрѣдствующій въ залаганьето: е онзи, на когото дѣтѣ уговорвани страны т. е. залогодательтъ и залогопримательтъ повѣрватъ залога.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За съставленіето на залаганьето.

(Дѣли са на три главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Началата на залаганьето.

Чл. 706.) Залаганьето са съставлява чрезъ предложеніето и одобреніето на уговорванитѣ страны. Не са счита обаче окончателно, нито задължително-испълнително и неповратно преди приеманьето.

Прочее, залогодательтъ може да са отегли отъ залаганьето дору не е предалъ нѣщото.

Чл. 707.) Предложеніето и одобреніето са изражава чрезъ речитѣ: „дадохъ ти туй нѣщо като залогъ противъ дълга си на тебе,“ отъ страна на залогодателя, и чрезъ речитѣ: „приехъ го, или одобрихъ, отъ страна на залогопримателя, или и чрезъ други израженія, които изражаватъ сжщото значеніе.

Сирѣчь не е необходима нужда да са изрече думата: »залогъ. Н. п. Когато купувачатъ като купи нѣщо отъ търговеца му предаде друго нѣщо и рече: »дръжъ туй нѣщо дору ти донесъ парите«, предаденото на търговеца нѣщо се счита като залогъ

ГЛАВА ВТОРА.

Качества, които са изискватъ законното съставленіе на залаганьето.

Чл. 708.) И двѣтъ страни, които са уговарятъ за залаганьето трѣба да сж съ здравъ разумъ.

Но не са изисква да сж и съвършеннолѣтны.

Слѣдователно несъвършеннолѣтнѣтъ който има развито своето разсужденіе (сабий мюмейзъ) дѣйствително дава и зима залогъ.

Чл. 709.) Залогатъ трѣба да е нѣщо, което може да послужи като предметъ на продаванье.

Прочее трѣба да съществува когато са залага, да е за уговарянье, сирѣчь нѣщо на което употребленіето не е забранено отъ закона (Гледай Ен. I. Членъ 127-ми) и на което предаваньета е възможно.

Чл. 710.) Нѣщото за което са дава залогътъ трѣба да е нѣщо отъ което произтича задълженіе (отговорность).

Прочее допрощава са да са земе залогъ противъ грабяхто или насила задържено нѣщо.

Но нѣма сили залогътъ, който са е зель противъ вѣвѣрено нѣщо за пазянье (еманетъ).

ГЛАВА ТРЕТА.

За неотдѣляемѣтъ послѣдствія на залога и за проиѣненіето и увеличеніето му послѣ съставленіето на залаганьето.

Чл. 711.) Сичкитѣ нѣща, що са обьематъ въ нѣкое нѣщо които и безъ особно условіе го слѣдуютъ въ продажбата слѣдуютъ го и въ залаганьето; прочее когато са залага земія залагатъ са заедно съ нея и дърветата и растеніята съ плодетѣ имъ, които са памѣрватъ въ нея, ако и да не са е было особно за тѣхъ поменало когато са е правало условіето на залаганьето,

Чл. 712.) Може человекъ да замѣни залога съ другъ.

Н. П. Ако длъжникътъ вмѣсто часовникъ, който е билъ и-малъ заложенъ противъ дълга си, бы принесълъ на заемода-вца сабя и заемодавецътъ като одобри тѣзи замѣна задържи сабята и повърне на длъжника часовника, като залогъ за дълга са счита останжалата сабя у заемодавца.

Чл. 713.) Длъжникътъ може послѣ съставленіето на залаганьето да увеличи залога, т. е. да приложи и друго нѣщо на него.

Сирѣчь ако, като скъсествува залаганьето, длъжникътъ при-ложи и нѣкое друго нѣщо на дадения предварително залогъ, туй приложеніе има сила и са счита като неотдѣляемо нѣщо отъ собственото дѣло на залаганьето; т. е. двѣтѣ нѣща са считать и двѣтѣ изедно като залогъ противъ скъсествующія дългъ когато е станкло приложеніето.

Чл. 714.) Ако залогопримателътъ или заемодавецътъ про-тивъ залогъ увеличи займа задоволянъ съ нахожданиа въ рж-цѣтѣ си залогъ, туй увеличеніе е дѣйствително.

Н. п. Ако длъжникътъ на 1,000 гр., който е заложилъ про-тивъ тѣхъ единъ часовникъ отъ стойность на 2,000 гр. поиска и земе други 500 гр. отъ заемодавца си, но съ условіе що-то истыйтъ часовникъ да послужи като залогъ и на тѣзи 500 гр., дѣлото е дѣйствително и часовникътъ са счита като за-ложенъ за 1,500 гроша.

Чл. 715.) Увеличаваніята на залога, т. е. онѣзи спорѣдъ които са той увеличава изпомежду туй време, са считать и тѣ като заложени заедно съ него.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ.

За уговорванитѣ страни.

Чл. 716.) Самѣто исканье на заимодавца стига за уни-
чтоженіето на залаганьето.

Чл. 717.) Безъ съгласіето на заимодавца длѣжникътъ не
може да унищожи залаганьето.

Чл. 718.) Длѣжникътъ и заимодавецътъ чрезъ общо съгласіе
унищожаватъ залаганьето. Но заимодавецътъ може да задър-
жи нѣщото доро си получи паритѣ, противъ които му са е
было дамо като залогъ.

Чл. 719.) Допрошава са да даде лицето за което са е
было дамо поржчителство отъ нѣкого (длѣжникътъ) залогъ на
свои поржчитель.

Чл. 720.) Допрошава са двамина поржители за единъ
длѣжникъ да зематъ едно и сѣщото нѣщо като залогъ противъ
исканіята си, быле тѣ съдружници, или не.

Туй же нѣщо са счита като залогъ и противъ двата займа.

Чл. 721.) Допрошава са заимодавецътъ на двама различни
длѣжници да земе едно и сѣщото нѣщо и за двата си займа.

Туй же нѣщо са счита като залогъ и противъ двата займа.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТІЙ.

За заложеното нѣщо или залога.

(Дѣли се на двѣ главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

За тяжеститѣ и разноскитѣ на залога,

Чл. 722.) Залога е длъженъ да го варди екщитѣ заимодавецъ, или да възбри пазянето му на свой достовѣренъ членовецъ, както сж членовеца на фамилията му, съдружницитѣ и слугитѣ му.

Чл. 723.) Разносцитѣ за пазянето на залога, както сж наемтъ за внагалшцето и заплатата на вердача, сж въ тяжестъ на заимодавца, който го има въ рѣцѣтъ си.

Чл. 724.) Разносцитѣ за запазването и уллученіето на залога, (потрѣбнитѣ и полезни разноски) сиречь храната и заплатата на пастуха, ако е жавотно, поправката, поеннето, сѣденнето, изважданнето на трѣвитѣ и очитаннето на обкопитѣ му, ако е земленно стяжаніе, са заплащатъ отъ залогодателя.

Чл. 725.) Ако едната отъ уговорванитѣ страны т. е. залогодательтъ и залогопримательтъ заплати отъ себе си принадлежащитѣ на другия разноски, дѣлото му става като подареніе; слѣдователно не може да ги поиска отъ него.

ГЛАВА ВТОРА.

За залога чрезъ беззаплатенъ займъ.

Чл. 726.) Допрощава се да земе нѣкой въ займъ чуждо нѣщо и да го заложн по позволеніето на ступанина му.

То са казва „залогъ чрезъ беззаплатенъ займъ“ (рѣчи мюстеаръ). (Гледай Книга VI. Чл. 765-ий).

Чл. 727.) Ако позволеніето на ступанина на нѣщото е неопредѣлено, лицето което го е зело въ займъ може да го заложн по който начинъ иска.

Чл. 728.) Ако ступалинникътъ на нѣщото опредѣли начина на залаганьето думаящъ на лицето на което го дава, че го дава за да го заложитъ противъ дългъ отъ токози тронца, или противъ тавовозитъ задълженіе, или да го заложитъ на едни-кой чело-вѣкъ или въ едни-кой градъ, получившии нѣщото не може да го заложитъ, освѣнъ съгласно съ предназначениитъ му условия.

РАЗДѢЛЪ ЧЕТВЪРТІЙ.

За дѣйствието на залаганьето.

(Дѣли се на четири Глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За дѣйствието въобще на залаганьето.

Чл. 729.) Дѣйствието на залаганьето е, че до разрѣшеніето му, залогопринимательтъ заимодавецъ има право да държи залога; а като умре длѣжникътъ, има право да са предпочте преди сичкитѣ му други съзимодавци, за да получи займа си отъ залога що е въ рѣцѣтъ му.

Чл. 730.) Залогътъ не възбранява исканьето на дълга; а послѣ връщаньето му правото за да са иска отъ длѣжника що дължитъ слѣдува да ежшествува за заимодавца.

Чл. 731.) Залпащаньето на една часть отъ дълга не принася съ себе си и нуждата да са върне една часть отъ залога, но има право да го държи цѣлъ заимодавецътъ, до окончателното издѣлженіе на займътъ му.

А когато има заложени двѣ нѣща, отъ които сѣво едно е опредѣлено за една часть на займа, длѣжникътъ като заимати едната часть отъ тѣхъ, освободява само залога, който са отнася до нея.

Чл. 732.) Който е заемъ нѣкое нѣщо на другитѣ за да го

даде като залогъ съ условие че ще го освободи и върне намирѣ, може да го дигне на съдъ и да поиска повръщаньето на туй нѣщо.

Ако ли оъзи, който го е взелъ въ заемъ като е несъстоятеленъ не може да заплати дълга си, ступанинътъ на заложено нѣщо може като заплати този дългъ да освободи нѣщото отъ залаганьето.

Чл. 733.) Смертьта на заимодавца или на длъжника не унищожавя залаганьето.

Чл. 734.) Като умре длъжникътъ неговитѣ наследници, ако сж съвршеннолѣтны застъпнатъ мѣстото му, слѣдователно тѣ сж длъжны да заплатятъ дълга отъ наследственныя имотъ и да освободятъ залога.

Ако ли сж наследниците несъвршеннолѣтны, или като сж съвршеннолѣтны, но отсъствуватъ по далечны страны, настояникътъ или попечительтъ имъ продава съ одобренieto на заимодавца залога и издължава дълга отъ стойността му.

Чл. 735.) Былъ живѣлъ, или преди разрѣшенieto на залаганьето умрѣлъ длъжникътъ, който е заложилъ чуждо нѣщо по съгласieto на ступанина му дору са не заплати дългътъ, този послѣднийтъ т. е. ступанинътъ на нѣщото не може никога да отнеме залога отъ рѣцѣтъ на заимодавца, който е взелъ залога.

Чл. 736.) Като умре въ непаданье на несъстоятельность оъзи който е заложилъ чуждо нѣщо, залогътъ слѣдува да стое въ рѣцѣтъ на заимодавца що го има.

Но не са продава безъ съгласieto на оногизи що го е взелъ, т. е. на ступанина му.

Ако ли той поиска да го продаде за исплащаньето на дълга, когато стойността на нѣщото е равна съ дълга, продава са и безъ съгласieto на заимодавца, който го държи; но когато стойността му не покрыва дълга, тогизи не може да са продаде безъ съгласieto му.

Чл. 737.) Ако оъзи на когото нѣщото са намѣрва заложено противъ чуждѣ дългъ умре и остави дългове но вече отъ наследственныя си имотъ, заповѣдва са оъзи който е заложилъ оуи нѣщо да плати дълга си и като го освободи да върне залогътъ.

Но ако той като е несъстоятеленъ не може да заплати дълга си, нѣщото слѣдува да стое въ рѣцѣтъ на заимодавца що го държи като залогъ.

Могътъ обаче наследниците на ступанина на нѣщото да го освободѣтъ, като заплатѣтъ този дългъ.

Ако ли заимодавцѣтъ на ступанина на нѣщото поискжтъ продаването му, нѣщото са продава безъ согласіето на оногози който го държи, когато стойността му стига да покрѣе дълга, противъ който е заложенъ.

Но въ противенъ случай не може да са продаде безъ согласіето му.

Чл. 738.) Като умре заимодавецътъ що е приелъ залогъ, правдинѣтъ му върху залога преминуватъ на наследниците му.

Чл. 739.) Който е заложилъ едно и сжщото нѣщо у двамина съвременно заимодавци, като са наплати на едногого не може да поиска повръщанеъто на половината отъ залога си, който не са освободява освѣнъ подыръ издълженіето и на двата дълга.

Чл. 740.) Който е зель единъ и сжщъ залогъ отъ двамина разны длъжници, не е длъженъ да го върне, освѣнъ послѣ издълженіето и на двата си займа.

Чл. 741.) Ако са загуби залогътъ, или му са причини нѣкоя поврѣда по прѣчина на длъжника, отвѣтственостъта на загубата или на поврѣдата принадлежи на него. Сжщо, ако загубанеъто или поврѣдата е прѣистекла отъ заимодавца, който държи залога, той е отвѣтствененъ; въ този послѣденъ случай стойността на залога са смѣта противъ дълга.

Чл. 742.) Ако нѣкое третьо лице разруши или поврѣди залога, заплаща стойността която е имало нѣщото, когато са е то изгубило.

А тѣзи стойность остава като залогъ у заимодавца.

ГЛАВА ВТОРА.

За владѣчеството на длъжника и на заимодавца надъ залога.

Чл. 743.) Нито длъжникътъ безъ позволеніето на заимодавца, нито нѣкъ той безъ позволеніето на длъжника, могжтъ да заложжтъ на нѣкое третьо лице залога; ако ли стане нѣкое гаввози второ залаганье, то е недѣйствително.

Чл. 744.) Ако длъжникътъ по позволеніето на заимодавца си заложж отъ ново на нѣкое третьо лице залога, първото залаганье са уничтожава и има сила само второто.

Чл. 745.) Ако заимодавецът по позволеніето на длъжника си заложил на нѣкое трето лице залога, първото залаганье са уничтожава и второто има сила като залаганье чрезъ беззалогенъ займъ (Гледай Чл. 726-ий и нататъкъ).

Чл. 746.) Ако заимодавецътъ продаде залога безъ позволеніето на длъжника, той има избирателното право между подтвърденіето и уничтоженіето на продажбата, щото ако иска уничтожава я, ако ли даде позволеніето, прави я дѣйствителна и консултативна.

Чл. 747.) Когато длъжникътъ безъ позволеніето на заимодавца си продаде залога, подобната продажба нѣма сила; и никоя поврѣда не са причинява отъ нея на правото на задържаньето, което има заимодавецътъ върху залога. Но като заплати длъжникътъ дълга си, продажбата на залога придобива цѣлата си дѣйствителность.

Сжщо става дѣйствителна и тѣзи продажба, щомъ заимодавецътъ объяви, че я припознава за таквази; въ този случай продаденото нѣщо избѣзва отъ свойството на залога, и зема мѣстото му стойността. Ако ли заимодавецътъ не припознае продажбата, купувачътъ има право или да чака до разрѣшеніето на залаганьето, или да поиска чрезъ съдебния пъкъ уничтоженіето на продажбата.

Чл. 748.) Длъжникътъ по позволеніето на заимодавца и заимодавецътъ по позволеніето на длъжника могатъ да заематъ на трето лице залога.

А сѣкій единъ отъ тѣхъ може пакъ отпослѣ да го повърни въ състояніето на залогъ.

Чл. 749.) Заимодавецътъ може да заеме залога на длъжника.

Въ този случай ако бы умрѣлъ длъжникътъ, този заимодавецъ има право да са предпочите върху залога отъ другитѣ заимодавци на длъжника.

Чл. 750.) Заимодавецътъ безъ позволеніето на длъжника, не може да направи никакво употребленіе съ залога.

Но когато има позволеніето му, употребява го и получава плода му, сирѣчь овозиата, млѣкото и пр. безъ стойността имъ да са смѣта противъ дълга.

Чл. 751.) Заимодавецътъ като откожда на друго мѣсто, може да земе съ себе си и залога, когато пътятъ презъ който ще премине е безопасенъ.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За дѣйствието на посредствуванъето.

Чл. 752.) Посредствуванъето има сжщото дѣйствиє съ залаганъето.

Сирѣчь, когато нѣкои двѣ лица предадѣтъ нѣкое нѣщо за пазинъе на свой вѣренъ чловѣкъ, и той като приеме го земе, нѣщото са счита като залогъ. А посредствующето лице зема мѣстото на заимодавца, който държи залогъ.

Чл. 753.) Уговорваното залаганъе може да са измѣни на посредствуванъе; сирѣчь, като съгласихъте уговорванитѣ страны за да са даде нѣщото на заимодавца, могатъ избощо да го предадѣтъ на нѣкое третьо лице.

Чл. 754.) Дору сжществува дългѣтъ, посредствующето лице не може да предаде нѣщото нито на заимодавца безъ позволеніето на длѣжника, нито на него безъ позволеніето на другия; ако ли го даде на едного отъ тѣхъ безъ позволеніето на другия, има право да поисква връщанъето му.

Чл. 755.) Като умре посредствующето лице, по взаимното съгласіе на двѣтѣ страны, нѣщото са предава на друго посредствующе лице.

Ако ли заимодавецѣтъ и длѣжникѣтъ не могатъ да са съгласихъте за туй, нѣщото са вѣвѣрва на посредствующето лице, което са би показало отъ сждебното Началство.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За продаванъето на залога.

Чл. 756.) Нито длѣжникѣтъ безъ позволеніето на заимодавца, нито заимодавецѣтъ безъ позволеніето на длѣжника могатъ да продадѣтъ залога.

Чл. 757.) Когато, като истече срокѣтъ (вадѣто) на займа длѣжникѣтъ са противи да го заплати, заповѣдва му са отъ сждебното Началство да продаде залога и плати отъ него дълга си.

Ако ли са пакъ противи длѣжникѣтъ, сждебното Началство изважда залога на принудителна продажба и заплаща дълга отъ стойността му.

Чл. 758.) Като отсжтветвува длѣжникѣтъ и като не е познато живѣ ли е, умрѣлъ ли е, заимодавецѣтъ може да подѣйствиува продаванъето на залога чрезъ сждебното Началство.

Чл. 759.) Заимодавецът като предвижда бѣдѣща поврѣда или погубель на залога, продава го по позволеніето на съдебното Началство. А стойността му остава въ рѣцѣтъ му като залогъ. Но безъ позволеніето на съдебното Началство не може да продаде залога, ако ли стори туй, отговоренъ е.

Сжщо, ако като настане времето на обирањето плодътъ на заложено лозе или на друго земленно стежяніе, заимодавецътъ предвижда че ще са изгуби плодътъ ако остане необранъ, обира го и го продава по позволеніето на съдебното Началство; ако ли го продаде самопроизволно отговоренъ е.

Чл. 760.) Като истече срокътъ на займа, длъжникътъ може да назначи свой повѣренъ за продаванъето на залога не само заимодавца или посредствующото лице, но и кого да е друго.

Но като даде на едного туй пълномощіе (довѣренность), не може вече да го оттегли. Пълномощіето не са оттеглява нито поради смъртта на заимодавца нито на длъжника.

Чл. 761.) Упълномощенныйтъ за продаванъето на залога е длъженъ щомъ истече срокътъ на займа да продаде залога и предаде стойността му на заимодавца. Ако ли са и той противи, продава са залогътъ принудително чрезъ съдебното Началство.

Ако ли са не знае длъжникътъ или наследниците му дѣ са намѣрватъ, принуждава са изпълномощенныйтъ да продаде залога.

Ако ли са противи той, продава са залогътъ чрезъ съдебното Началство.

ПОДПИСАНЫ :

Предсѣдатель на съчинителната Комиссія на настоящитѣ закони и членъ отъ испытательния Вѣрозаконенъ Съвѣтъ,

Омеръ Хулюси.

Настоятель на Вѣрозаконнитѣ уроци и членъ отъ испытательния Вѣрозаконенъ Съвѣтъ,

Сеидъ Халилъ.

Членъ отъ Държавния Съвѣтъ,

Сеиф-Ед-динъ

Членъ отъ Върховното Сѣдѣлище,

Ахметъ Хулюси,

Ахметъ Халии.

Членъ отъ съчинителната комиссія на настоящитѣ закони,

Ибни Авидинъ Заде Алаеддинъ.

Членъ отъ испытател. Вѣрозак. Съвѣтъ, | Управит. на Вѣрозак. Сѣдѣлище,

Иса Рухи.

Юнусъ Вехби.

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

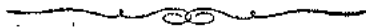
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ШЕСТА.

За вѣвѣряванье нѣщо за пазянье.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

„ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.“

(24 Зилхиджѣ 1,288—21 Февруарій 1,872 л.).

КНИГА ШЕСТА.

За вѣвѣряванье нѣщо за
пазянѣ.

(Дѣли са на Предисловіе и три Раздѣла.)

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически обьясненія.

Чл. 762.) Еманѣтъ = Вѣвѣрено нѣщо за пазянѣ :
е нѣщото което са намѣрва вѣвѣрено при нѣкое достовѣрно
лице за пазянѣ, т. е. дадено на съхраненіе.

Было му са предадо чрезъ условіе, което са касае до тѣзи цѣль, както е вѣвѣреното нѣщо за пазянье, былъ го притежвалъ по силата на каквото и да бы било друго условіе, сирѣчь по наеманье и по беззаплатенъ займъ; или наконенъ било преминкло въ рѣдѣтъ му случайно и безъ никое условіе, както е нѣщото, което го е вѣтърътъ довѣялъ въ ежцата ни отъ нѣкоя съсѣдна ежца, то не остава въ рѣдѣтъ ни като вѣвѣрено за пазянье, защото не ни са е предадо за пазянье чрезъ условіе, но е просто вѣвѣреніе, сирѣчь „еманѣтъ“.

Чл. 763.) „Ведійай“ = Вѣвѣрено нѣщо за пазянье: е нѣщото което са оставя при нѣкого за пазянье.

Чл. 764.) „Идай“ = Вѣвѣряванье нѣщо за пазянье: е да вѣвѣрява нѣкой собственното си нѣщо нѣкому за пазянье. Който е далъ нѣщото са именува „мюддій“, = вѣвѣритель на нѣщо за пазянье, а който го е зель „веддій“ и „мюстейдій“ = хранитель на вѣвѣрено нѣщо за пазянье.

Чл. 765.) „Арийѣтъ“ = Беззаплатенъ заемъ (commodat): е нѣщото, на което употребленіе отстъпа нѣкой въ заемъ на другыто даромъ; при тѣмъ са казва и „мюайръ“ и „мюстейръ“.

Чл. 766.) „Іарѣ“ = Употребленіе: е да са заема за употребяванье. Който е далъ нѣщото са именува „мюайръ“ = заимодавецъ на нѣщо за употребяванье.

Чл. 767.) „Истіарѣ“ = Даванье, заеманье за употребяванье: който е зель нѣщото са именува „мюстейръ“ = заимоприматель на нѣщо за употребяванье.

РАЗДЪЛЪ ПЪРВЫЙ.

Общи правила за въвѣренитѣ нѣща на чужды рѣцѣ (еманатъ).

Чл. 768.) Отъ въвѣреното нѣщо за назанье (еманетъ) не са поражада отговорность. Сирѣчь, ако са бы нахожданото чуждо нѣщо при нѣкое достовѣрно лице поврѣдило безъ негова причина или несчасіе (таксиръ), хранительтъ не подлежи на обезщетяванье.

Чл. 769.) Ако, като намѣри нѣкой на нѣтя или на друго мѣсто нѣкое нѣщо, го бы зель съ намѣреніе за да го освой, счита са като грабителъ (похитителъ).

Слѣдователно, ако са бы изгубило онуй нѣщо, и ако ѣще да не е сществувазала причина или несчасіе отъ негова страна въ туй, той пакъ е отговоренъ за загубваньето.

Но когато го е приелъ съ намѣреніе, за да го предаде на ступанина му, нѣщото са счита като просто въвѣрено за пазанье (еманетъ) въ рѣцѣтъ му, и е длъженъ да го предаде на лицето, що го е изгубило, ако е тѣ познато.

Ако ли е непознатъ ступанинѣтъ на нѣщото, тогази тѣ остава корнеть; но пакъ остава въ рѣцѣтъ на лицето, което го е намѣрило като въвѣрено за пазанье (еманетъ).

Чл. 770.) Който е намѣрилъ нѣкое изгубино нѣщо, прогласява на публиката намѣрваньето си.

И дору са представи ступанинѣтъ на нѣщото, тѣ остава у него като въвѣрено за пазанье. Но е длъженъ да го повърне, щомъ са бы представилъ нѣкой и доказалъ че е то негово.

Чл. 771.) Ако са бы по случай изгубило нѣкое нѣщо, когато са тѣ намѣрва въ чужды рѣцѣ, притежлющитѣ го длъженъ е безъ друго да обезщети ступанина му, ако го е былъ зель безъ негово позволеніе. Ако ли го е притежявалъ съ позволеніето на ступанина му, не го обезщетява; защото въ този случай нѣщото са счита като въвѣрено за пазанье.

Но ако го е былъ зель водъ прицѣненіе, за да го купи, или препродаде, длъженъ е обезщетяванье.

Н. п. Ако нѣкой като са намѣрва въ нѣкоя стѣкларница бы зель безъ позволеніето на стопанина ѣ въ рѣцѣ накой чеша

подлежи на обезщетяване, ако чешата, като падне отъ ржцѣтъ му са счули.

Ако ли я е взелъ по позволеніето на ступанина и като я е приглеждалъ, а тя падне случайно отъ ржцѣтъ му и са счули, тогази не отговаря. Но ако падне връхъ други семдове, та счули и тѣхъ, тогази отговаря само за тѣзи последнитѣ, но не и за онѣзи, които са е намѣрвала въ ржцѣтъ му като въвѣрена за пазяне (е м а н е т ѣ).

Обаче, ако е поинталъ за цѣната ступанина на стѣларницата и той като я е опредѣлилъ е още и казалъ: »земѣ«, а ти падне послѣ отъ ржцѣтъ му и са счули, отговоренъ е.

Скщо ако, като піе нѣкой нѣкое питіе, са истърве чешата отъ ржцѣтъ му и са счули, не отговаря, защото я е държалъ като беззаплатенъ займъ и слѣдователно била е въвѣрена за пазяне (е м а н е т ѣ).

Но ако е чешата паднала поради лоцето му или невнимателно употребленіе, отговоренъ е.

Чл. 772.) Разумѣването позволеніе е равносильно съ именно даването.

Но ако съществува именно възбраненіе, нѣма сила разумѣването позволеніе.

Н. и. Който е вгѣзълъ въ къща съ позволеніето на ступанина ѝ, счита са че има позволеніе да піе вода и съ чешата, която е предъ очитѣ му. Прочее ако, като піе са случайно изхлъзне чешата, та падне и са счули, не отговаря.

Но ако домовладиката му е билъ възбранилъ именно да не бута онѣзи чеша, а той я земе въ ржцѣ, отговоренъ е за паданъето и счупванъето ѝ.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЪЙ.

За вѣврѣното нѣщо за пазянье (вадїай).

(Дѣли са на двѣ Главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Съставленїето и опредѣленїето на условїата за вѣвръзанье нѣщо за пазянье (идай)

Чл. 773.) Вѣвръжаньето нѣщо за пазянье са съставлява чрезъ предложенїе и одобренїе, было са именно изражїло, было са и просто разумѣвало.

И. п. Ако ступанинѣтъ на вѣвръженото нѣщо за пазянье рече: »вѣвръхъ ти туй нѣщо да го пазяшь« и хранителѣтъ отговори: »приехъ«, съставлява са вѣвръжанье за пазянье чрезъ взаимно съгласїе именно изражено.

»Другъ примѣръ«. Ако, като влѣзе нѣкой въ гостопрїемница и като попыта дѣ да вържи животното си, гостопрїемникѣтъ покаже нѣкое мѣсто за туй и той върже тамъ животното си, съставлява са разумѣвано вѣвръжанье за пазянье.

»Другъ примѣръ«. Ако, като остави нѣкой въ дюгента на нѣкого нѣкое нѣщо замине, а ступанинѣтъ на дюгента като го види премълчи, нѣщото остава при него като вѣвръжено за пазянье.

Но ако ступанинѣтъ на дюгента даде надырѣ нѣщото думяющъ, че не го прїема, не са съставлява вѣвръжанье за пазянье.

Скщо, ако бы нѣкой оставилъ при нѣкои като вѣвръжено за пазянье нѣкое нѣщо, а тѣ като го видѣтъ премълчѣтъ, свѣкѣтъ са считатъ като неговы хранители, но ако заминѣтъ отъ онуй мѣсто единъ подырѣ другий, послѣднійтъ що остане са счита като единственнїйтъ хранителъ.

Чл. 774.) Какъто вѣвръжившїй нѣщо за пазянье тѣй и хранителѣтъ можѣтъ когато исежѣтъ да уничтожѣтъ отдѣлно уговора на вѣвръжаньето за пазянье,

Чл. 775.) Необходимо е условїе што вѣвръжаньето нѣщо за пазянье да е владѣемо и прїеманьето му възможно.

Прочее недѣйствително е въвѣрванъето за пазянье на птица, що лети по въздуха.

Чл. 776.) Измскава са, щото и двѣтъ уговорванъ страни, да сж съ здравъ разумъ и развито разсжжденіе.

Но не е нужда, да сж и съвършеннолѣтны.

Слѣдователно, лудыйтъ и несъвършеннолѣтныйтъ, който нѣма развито своето разсжжденіе, нито могатъ дѣйствително да въвѣрватъ нѣщо за пазянье, нито нѣтъ да зематъ въвѣрено нѣщо за пазянье:

Дѣйствително обаче зема и дава въвѣрено нѣщо за пазянье несъвършеннолѣтныйтъ, който има развито своето разсжжденіе, като е освобожденъ изъ подъ настояническа власть.

ГЛАВА ВТОРА.

Дѣйствието на въвѣреното нѣщо за пазянье и происходящата отъ него отвѣорность.

Чл. 777.) Въвѣреното нѣщо за пазянье (ведійай) е въвѣреніе (аманетъ) въ ржцетѣ на хранителя.

Прочее, ако са бы изгубило или поврѣдило безъ причина на хранителя или безъ негово несчастіе (таксиръ) поради пазяньето, той никоя отвѣорность нѣма.

Обаче, ако хранительтъ е приелъ върху си пазяньето на въвѣреното нѣщо съ заплатата, и го поврѣди чрезъ причина, която е можѣлъ да отстрани, подлежи на обетщетавање.

Н. п. Ако въвѣренныйтъ за пазянье при нѣкого часовникъ бы случайно паднжлъ отъ ржцетѣ му и са счунилъ, той не отговаря; но отговаря ако бы струшилъ часовника, като го настжи, или ако като нѣкое нѣщо падне отъ ржцетѣ му го счупи. Сжщо, ако бы нѣкой приелъ отгорѣ си пазяньето на чуждо нѣщо, като му са е платило за него, и го изгуби чрезъ причина, която е можѣлъ да отстрани, сирѣчь ако са е отградвжло нѣщото, подлежи на обетщетавање.

Чл. 778.) Ако отъ ржцетѣ на слугата на хранителя бы наднжло нѣщо върху въвѣреното нѣщо за пазянье и го счупи, обетщетавањето е въ тяжесть на слугата.

Чл. 779.) Престжпленіе (теаддѣ) е каквото и да бы било употребленіе на въвѣреното нѣщо за пазянье противъ волята на въвѣрвниа.

Чл. 780.) Хранителтъ пази въвѣреното нѣщо за пазянье като свое пѣщо, или той самичкъ, или и чрезъ друго свое достовѣрно лице.

Ако ли въвѣреното нѣщо за пазянье са бы изгубило безъ причина или несчастіе на достовѣрното лице на хранителъ никой отъ тѣхъ не отговаря.

Чл. 781.) Хранителтъ може да пази въвѣреното на него нѣщо за пазянье въ истото мѣсто, дѣто пази и собственнѣтъ си нѣща.

Чл. 782.) За пазянье на въвѣреното нѣщо е длъженъ да полага чловѣкъ истото стараніе, което са обмжновенно полага за пазяньето и на приличнѣтъ му нѣща.

Прочее, ако въвѣреното нѣщо за пазянье когато състои въ пары или въ драгоценни каманье са остави въ пѣвня, съставлява небреженіе отъ кѣмъ пазяньето му, заради туй ако са то загуби, хранителтъ му подлежи на обезщетяванье.

Чл. 783.) Когато хранителтъ на въвѣрено нѣщо за пазянье сж мнозина, а въвѣреното нѣщо е нераздѣляемо, тогати или по позволеніето на единия го пази другнѣтъ, или сѣкій отъ тѣхъ го пази по изрежданье.

Ако въ този случай въвѣреното нѣщо са бы поврѣдило или изгубило безъ причината или несчастіето на нѣкого, никой отъ хранителнѣтъ не отговаря.

Ако ли въвѣреното нѣщо за пазянье е раздѣляемо, хранителнѣтъ го разделятъ на равни части и сѣкій отъ тѣхъ пази частъта си. И никой отъ тѣхъ не може да предаде частъта си на другъ хранителъ безъ позволеніето на въвѣрившия.

Ако ли го даде и са загуби въ ржцѣтъ на другия, безъ причина или несчастіе, лицето що го е приело не отговаря.

Но който го е далъ подлежи на обезщетяванье за своята часть.

Чл. 784.) Уговорваннѣтъ условія по съставленіето на въвѣриваньето за пазянье само тогати сж дѣйствиелны, когато сж полезны и съхраненіето имъ възможно, въ противенъ случай са считатъ недѣйствиелны.

Н. п. Ако въвѣреното нѣщо за пазянье което е былъ приелъ хранителтъ съ условіе за да го пази въ кщтата си, поради избухнжлъ пожаръ са принуди да го пренесе на друго мѣсто, условіето на което са е подложилъ, когато е приемжлъ въвѣреното нѣщо е вече недѣйствиелно. Заради туй, ако са бы въ

този случай подиръ пренасянъето му на друго мѣсто поврѣдило или изгубило ввѣреното нѣщо безъ причина или несчастіе на хранителя, той за нищо не отговаря.

Скщо, ако ввѣрившии нѣщо за пазяне заповѣда на хранителя да нази самичкъ ввѣреното нѣщо, като му възбранява да го предаде на скупругата си, на чедото си, или на слугата си, или на оногози на когото повѣрва обыкновенно собственитѣ си нѣща, туй възбраненіе нѣма сила, ако хранителтъ са би намѣрилъ въ нужда да предаде нѣщото на нѣкого отъ реченитѣ. Въ подобенъ случай като са поврѣди или изгуби ввѣреното нѣщо за пазяне подиръ предаванъето безъ причина или несчастіе на нѣкого, никой не подлежи на обезщетяванъе.

Но хранителтъ подлежи на обезщетяванъе, ако е предалъ нѣщото безъ нужда.

Скщо, ако са е било условію, за да са нази ввѣреното нѣщо въ нѣкоя опредѣлена стая на кащата, а хранителтъ го тури въ друга стая на същата къща, туй условіе са счита като недействително, ако сж и двѣтъ стая равни отъ гѣмъ здравината.

Слѣдователно и въ този случай хранителтъ не е отговоренъ за поврѣдата на ввѣреното нѣщо.

Ако ли стаятъ различаватъ, сирѣчь ако е едната каменна, а другата дървена, условіето е действително и хранителтъ е длъженъ да нази ввѣреното нѣщо въ условената стая.

Но като остави ввѣреното нѣщо въ стая, която не е толкова сигорна спорѣдъ условената, тогази е отговоренъ за сѣка поврѣда.

Чл. 785.) Хранителтъ на ввѣрено нѣщо за пазяне, на което е ступанійтъ му изгубенъ, безъ да е познато ако е живъ или умрѣлъ, длъженъ е да го нази дору са докаже смъртъта му.

Но ако ввѣреното нѣщо за пазяне състои въ нѣща, които подлежатъ на развала, може, по позволеніето на съдебното Началство, да го продаде и да задържи стойността му като ввѣрена за пазяне.

Но ако нѣкъ не продаде ввѣреното нѣщо и са то поврѣди отъ времето, хранителтъ за нищо не е отговоренъ.

Чл. 786.) Разносектъ за съдържаніето на ввѣреното нѣщо за пазяне, сирѣчь, ако е конь или волъ и неса прихрана, сж въ тяжестъ ва ступаніина му.

Ако ввѣрившии е изгубенъ, хранителтъ са отнася до съдебното Началство, което повсказва по износнитѣ за ввѣрившии

сирѣчь, ако въвѣреното нѣщо за пазяне е възможно да се даде подѣ наемъ, дава го хранителътъ по одобреніето на реченото Началство и отъ наема изживява за съдържаніето, или го продава на цѣна не по долна отъ прицѣнената му стойность отъ свѣдуши прицѣнители. Ако ли не може да се даде подѣ наемъ, пакъ по одобреніето на съдебното Началство, продава го тутакси, или послѣ три най късно дни, на цѣна също равна съ прицѣнената му стойность, и презъ тѣзи дни го поддържа отъ себе си. Въ подобенъ случай хранителътъ неса отъ въвѣрившия за три дни, най много, разноска за съдържаніето на въвѣреното нѣщо за пазяне.

Но ако е изживилъ безъ позволеніето на съдебното Началство, не може да поиска тѣзи разноска отъ ступанина на въвѣреното нѣщо за пазяне.

Чл. 787.) Като са развали въвѣреното нѣщо за пазяне, или като са умали стойността му, по причина или несчастіе на хранителя, той е отговоренъ за обезщетяванъе.

Н. п. Ако хранителътъ изживи за собственнѣтъ си нужди въвѣреннѣтъ на него за пазяне пары, длъженъ е да обезщетити ступанина имъ.

Тѣй сирѣчь, ако хранителътъ, като изживи за собственнѣтъ си нужди паритѣ, които му съ са въвѣрили въ групъ, ги замѣсти отъ своитѣ си, пакъ е отговоренъ ако са изгубятъ отъ послѣ паритѣ, макаръ и да не е станало изгубянеето по негова причина или несчастіе.

Също, ако хранителътъ като са покаче на въвѣреното нему за пазяне животно безъ позволеніето на въвѣрившия, отиде нѣгдѣ и изъ нѣтъ пострада животното отъ извъредния пакъ, или отъ нѣкоя друга причина, или и безъ ниеоя причина са изгуби, или отерадни изъ нѣтъ, хранителътъ е отговоренъ за обезщетяванъе.

Също са отговоренъ счита хранителъ за въвѣреното на него нѣщо за пазяне като са изгуби отъ пожаръ, ако не са е погрѣшилъ да го пренесе на друго мѣсто, дору е можѣлъ да направи туй.

Чл. 788.) Престѣпленіе на хранителя са счита, и ако размѣсе въвѣреното на него нѣщо за пазяне безъ позволеніето на ступанина му съ друго нѣщо, отъ което не може послѣ да са отхѣли.

Прочее, ако хранителятъ като размѣси въвѣренитѣ на него н. п. златни Турски лири съ други свои или и съ чужди сжщо въвѣрени на него лири отъ сжщия видъ, послѣ ги загуби, отговоренъ е за обезщетяванье; сжщо е отговоренъ и ако сж са отерадижили лиритѣ.

Ако ли е нѣкое третьо лице намѣсило тѣзи лири, отговорно е туй третьо лице.

Чл. 789.) Ако намѣсянето какъто по горѣ на въвѣреното нѣщо за назанье съ други нѣща са извърши отъ хранителя по позволеніето на въвѣрителя, или стане случайно и безъ причина на хранителя, т. е. ако са пробіе отъ самосебе си торбата, която са пазн като въвѣреніе въ касса, и лиритѣ що сж въ торбата като са испикътъ са разбъркатъ съ другитѣ въ кассата, хранителятъ и въвѣрителятъ сподѣлятъ помежду си суммата на размѣсата изравно, сирѣчь съразмѣрно съ количеството, което е принадлежало на сѣмьго одного преди размѣсянето.

Въ такъзвн случай като са изгуби въвѣреното нѣщо за назанье безъ причина или несчасіе на нѣкого (случайно), никоя отговорность не проистича за хранителя,

Чл. 790.) Хранителятъ не може да въвѣри нѣщо за назанье на другото безъ позволеніето на ступанина му.

Ако ли стори туй, отговоренъ е за сѣка поврѣда и изгубянье.

Ако ли въвѣреното нѣщо за назанье са е изгубило по причина или небреженіе на втория хранитель, ступанинтѣ му направя противъ вогото иска отъ двамината хранители тѣжба за обезщетяванье; ако ли първийтъ хранитель обезщети ступанина на въвѣреното нѣщо за назанье, той може да са тѣжи противъ втория.

Чл. 791.) Ако хранителятъ въвѣри нѣщото, що му е въвѣрено за назанье на другото, и ступанинтѣ му изрази съгласіето си за туй, първийтъ хранитель пристава отъ да е такъзвн и остава на негово мѣсто вторийтъ.

Чл. 792.) Хранителятъ не само че може да употреби въвѣреното нѣщо за назанье съ позволеніето на ступанина му, но може и да го даде подъ наемъ, еше и въ заемъ за употребяванье, или и въ залогъ.

Но ако го даде подъ наемъ, или въ заемъ, или въ залогъ безъ позволеніето на ступанина му и са то поврѣди, или му са причини нѣкоя щета въ рѣцѣтѣ на наемшия, или на заемпримателя

или на залогопримателя т. е. на работодателя, обезщетяването е въ негова (на хранителя) тежестъ.

Чл. 793.) Ако хранителятъ даде въ зайъмъ вѣвѣренитѣ на него за пазянье паритъ, и вѣвѣрившиятъ не изрази съгласието си за туй, паритѣ бѣдствувать въ тежестъ на хранителя.

Сжщо за хранителя бѣдствувать паритѣ конто, като са биле вѣвѣрени за пазянье на него, ты е расположилъ въ прекъсчанье на дългѣтъ на вѣвѣрившия, ако той не одобри туй дѣло.

Чл. 794.) Щомъ като поиска вѣвѣрившиятъ да му са повѣрие надирѣ вѣвѣреното нѣщо за пазянье, хранителятъ е длъженъ да са повинни. Разносекитѣ за повръщаньето, трудитѣ сирѣчь и разноскитѣ сж въ тежестъ на ступанина на вѣвѣреното нѣщо за пазянье.

Ако ли хранителятъ са повинни на призованieto на вѣвѣрившия, вѣвѣреното нѣщо за пазянье бѣдствува отъ тогази нататѣкъ за негова смѣтка.

Обаче, ако хранителятъ не е предалъ вѣвѣреното нѣщо за пазянье поради оправдателно възбранение, сирѣчь защото вѣвѣреното нѣщо за пазянье са е било намѣрвало далечъ когато са е то поискало, бѣдствиата послѣ туй време на вѣвѣреното нѣщо за пазянье не сж въ негова тежестъ.

Чл. 795.) Хранителятъ дава надирѣ вѣвѣреното нѣщо за за пазянье или самолично или чрезъ свой вѣренъ человекъ. Но когато го проважда чрезъ подобенъ человекъ, не отговаря за съва случайна поврѣда, която са бы причинила на вѣвѣреното нѣщо за пазянье преди пристигването му въ рѣцитѣ на ступанина му.

Чл. 796.) Ако двама нѣкои вѣвѣрихтѣ за пазянье нѣкое съдружеско помежду имъ нѣщо, и единитѣ като откъствува, другитѣ са представи на хранителя и поиска дългѣтъ си, той може да му го даде надирѣ, ако вѣвѣреното нѣщо за пазянье е отъ замѣствяванитѣ (Гледай Чл. 145-ий.)

А не и когато е отъ незамѣствяванитѣ. (Гледай Чл. 146-ий.)

Чл. 797.) Повръщаньето надирѣ на вѣвѣреното нѣщо за пазянье става тамъ, дѣто е станало и предаваньето.

Н. П. Вѣвѣреното нѣщо за пазянье въ Цариградъ са повръща надирѣ на ступанина му пакъ въ Цариградъ. Никой же не може да задѣлки хранителя да го повѣрие въ Одринъ.

Чл. 798.) Ползатъ отъ вѣвѣреното нѣщо за пазянье принадлежатъ на ступанина му.

Н. П. Рожбата на вѣвѣреното въ чужды рѣцѣ за пазянье животно, мѣето и вѣлигата му принадлежатъ на ступанина му.

Чл. 799.) Ако, като е изгубенъ ступанинътъ на вѣвѣреното нѣщо за пазянье, нѣкой отъ онѣзи, които е билъ спорѣдъ закона длъженъ (ступанинътъ) да пренитава, сполучи (лицето ще чака прехраната си отъ вѣвѣрителя) да му са назначи отъ съдебната власть прехрана въ тяжесть на вѣвѣреното нѣщо за пазянье, хранителтъ като дава тѣзи прехрана, нѣкоя отговорность не привлича върху си. Въ другъ случай оставатъ въ негова тяжесть сичкитѣ разноски, що е направилъ безъ позволѣніето на съдебната власть.

Чл. 800.) Когато хранителтъ са зарази отъ лудостъ, отъ която неостава нѣкоя надѣжда за испѣленіе, ако не са съхранява вече въ същность вѣвѣреното нѣщо за пазянье, което е той получилъ, дору е билъ още съ здравъ разумъ, ступанинътъ му има право да поиска обезщетяванье отъ имота на лудия, като принесе уважаемъ поржчителъ.

Обаче ако, като са искѣри, отпослѣ оспори, че е билъ повърналъ предварително на ступанина му вѣвѣреното нѣщо за пазянье, или че са е било то случайно загубило, възлага му са клятва, посѣдъ която му са повръща зетото обезщетяванье.

Чл. 801.) Когато умре хранителтъ, вѣвѣреното на него нѣщо за пазянье ако са съхранява въ същность, премичнува въ рѣцѣтѣ, на неговитѣ наследници подъ истото свойство (като еманетъ) и са повръща на вѣвѣрившия.

Ако са обаче не съхранява въ същность, наследниците като доказатъ че хранителтъ още дору е билъ живъ е исповѣдалъ, че е повържилъ вѣвѣреното нѣщо за пазянье на ступанина му, или че то безъ причина са е изгубило, освободиватъ са отъ сѣко обезщетяванье.

Сжщо, ако наследникътъ исповѣда че е знаилъ вѣвѣреното нѣщо за пазянье и го опинше, но оспори че са е то изгубило безъ причина и безъ небреженіе, освободава са отъ обезщетяваньето, като увѣри туй си оспореніе чрезъ клятва.

Ако ли хранителтъ умре безъ да обвини нѣкому за вѣвѣреното на него нѣщо за пазянье, счита са че го е скрилъ по времето на умирањето си, заради туй вѣвѣреното нѣщо за

пазянъе са заплаща отъ наследственния имотъ както и другитѣ дългове.

Сжко, ако наследникътъ каже, че знае въврѣното нѣщо за пазянъе, безъ обаче да го опише, и да оспори че са е то изгубило, оспореніето му е безсилно, и като не може да докаже че дѣйствително са е изгубило, обезщетява въврѣвния отъ наследственния имотъ.

Чл. 802.) Като умрѣ въврѣтельтъ, въврѣното нѣщо за пазянъе са предава на негова наследникъ.

Обаче, ако е наследіето претоварено съ много дългове, предаванетоъ става чрезъ съдебната власть,

Хранителтъ же въ подобенъ случай е отговоренъ ако предаде въврѣното нѣщо за пазянъе на наследника безъ знаніето на съдебната власть, и ако този наследникъ го отчужди, както и да е, отъ рѣцѣти си.

Чл. 803.) Когато са касае да са даде обезщетяванъе за въврѣно нѣщо за пазянъе, ако е било то нѣщо отъ замѣстванитѣ, повръща са друго нѣщо прилично на него; ако ли е отъ незамѣстванитѣ, заплаща са стойността, която е имало въврѣното нѣщо за пазянъе, но времето когато са е случило приключеніето, което предизвиква обезщетяванъето.

РАЗДЪЛЪ ТРЕТИЙ.

За беззаплатенъ займъ (*)

(Дѣли са на двѣ главы.)

ГЛАВА ПЪРВА.

За съставленіето и условіята на беззаплатния займъ.

Чл. 804.) Беззаплатниятъ займъ са съставлява чрезъ предложеніе и одобреніе, както и чрезъ мълчаливо дѣйствіе.

II. II. Ако нѣкой каже нѣкому: заехъ ти туй си нѣщо,

(*) Гледай Чл. 765-ий. (Заб. на Изд.).

или дадохъ ти го като беззаплатенъ займъ, и той отговори: приехъ, или безъ да отговори нѣщо, приеми нѣщото, съставлява са договоръ на беззаплатенъ займъ. Сѣщо съставенъ са счита този договоръ и когато нѣкой каже: заеми ми туй нѣщо, а другийтъ безъ да отговори нѣщо, предаде нѣщото на него.

Чл. 805.) Мълчанието на заимодавца на беззаплатния займъ не са счита като одобрение.

Прочее, ако нѣкой поиска отъ нѣкого нѣкое нѣщо като беззаплатенъ займъ, и той не му отговори, като земе нѣщото счита са за грабителъ. (Гледай Чл. 881-ий.)

Чл. 806.) Заимодавецътъ на нѣщо за употребяване може да поиска надирѣ беззаплатния си займъ когато ще.

Чл. 807.) Като умре едната отъ уговоренитѣ страни, было заимодавецътъ было заимопримателътъ на беззаплатния займъ, договорътъ са уничтожава.

Чл. 808.) Даваното като беззаплатенъ займъ нѣщо трѣба да е таевози, щото да може нѣкой да го употреби, или да извлече каква да е полза отъ него.

Слѣдователно животно косто е поближло, не може да послужи като предметъ на беззаплатенъ займъ.

Чл. 809.) Заимодавецътъ и заимопримателътъ на беззаплатенъ займъ трѣба да сж съ здравъ разумъ и да имжтъ разсужденіето си развито. Но не е нужда да сж и съвършеннолѣтны.

Прочее, нито лудийтъ, нито несъвършеннолѣтнийтъ, който нѣма развито своето разсужденіе може дѣйствително да заключи договоръ за беззаплатенъ займъ; а нѣкъ освободеныйтъ изъ подъ власть несъвършеннолѣтенъ дава и зема дѣйствително беззаплатенъ займъ.

Чл. 810.) Беззаплатныйтъ займъ са сривна чрезъ приеманьето, а преди него нѣкое дѣйствие нѣма.

Чл. 811.) Предметътъ на займа трѣба да е опредѣленъ.

II. II. Ако са каже че са дава като беззаплатенъ займъ еднийтъ отъ двата коня, безъ обаче да са опредѣли кой отъ тѣхъ ще са даде, нито да са устжи на получающія займътъ правото да избере когото иска, отъ туй слово не са съставлява договоръ за беззаплатенъ займъ; защото за да са той счете съставенъ, трѣба предварително заимодавецътъ на безза-

платния займъ да опредѣли кой отъ двата разбира да даде. Но ако даде на заимопримателя на безплатния займъ избирателното право между двата, думашъ му: земи кой то искашъ, договорътъ са съставлява дѣйствиелно.

ГЛАВА ВТОРА.

За дѣйствието на безплатния займъ и за произходящата отъ него отговорность.

Чл. 812.) Заимопримательтъ на нѣщо за употребяване са ползува отъ ползатѣ на безплатния займъ даромъ.

Прочее, заимодавецътъ на безплатния займъ не може да поиска заплатата отъ заимопримателя за употребленіето на даденото въ займъ нѣщо.

Чл. 813.) Безплатныйтъ займъ остава въ рѣцѣтъ на заимопримателя като въвѣрено нѣщо за пазанье.

Ако са прочее случайно загуби или пострада нѣщо, което намалява стойността му, заимопримательтъ не подлежи на обезщетяване.

Н. П. Ако заетото огледало случайно падне отъ рѣцѣтъ на заимопримателя и са страни, или ако той, като са хлкъне го ступи съ ногата си, не подлежа на обезщетяване. Скъщо, ако връхъ черта, която държи нѣкой като безплатенъ займъ, падне нѣщо и я упада, не подлежи на обезщетяване за намаденіето на стойността на чергата, което е произлѣзло отъ упаданьето.

Чл. 814.) Причината и несчастіето на заимопримателя на безплатенъ займъ го правятъ отговоренъ за сѣка загуба или поврѣда на безплатния займъ, отъ каквато причина и да би произхождала тя.

Н. П. Ако заимопримательтъ на безплатния займъ отиде съ даденото на него въ займъ животно само за единъ день на мѣсто, отстояще два дена пкътъ, и животно умре или испусталѣ тѣй, щото да са намали стойността му, той подлежи на обезщетяване. Скъщо, ако отиде на мѣсто подалечно отъ онуй, за което е зель въ займъ животно, и животно умре изъ пкътя отъ само себе си поради естественна смъртъ като премине условеното мѣсто, заимопримательтъ подлежи на обезщетяване.

Сжщо, ако е зель пѣкой въ займъ угърлица и като я укаче на пята на малолѣтно дѣте го остави ненаблюдавано (безъ вардачь) и са открадне угърлицата, займопримательтъ не подлежи на обезщетяванье, ако е было дѣтето кадрно да назн укаченитѣ по него нѣща, напротивъ же подлежи на обезщетяванье, ако дѣтето не е было кадрно за туй.

Чл. 815.) Разпослитѣ за съдържаніето на беззаплатныя займъ сж въ тяжесть на займопримателя му.

Прочее, ако займопримательтъ не даде храна на животното и то умре отъ гладъ, той подлежи на обезщетяванье.

Чл. 816.) Когато договорътъ на беззаплатныя займъ е безусловень, когато сирѣчь не са е възложило на займопримателя нѣкое ограниченіе колкото за времето, за мѣстото, или за начина на употребленіето отъ страна на заимодавца, той може да го употреби дѣто ще, когато ще и както ще.

Разумѣва са обаче че употребленіето не трѣба да е извънь общая.

Н. II. Ако нѣкой даде въ займъ воня си безъ да възложе нѣкое ограниченіе, займопримательтъ може да му са покаче когато ще и да слѣзе отъ него дѣто ще.

Не може обаче да извърви въ единъ часъ едно пространство, до което са обикновенно отхожда за два часа.

Сжщо, въ стаята на нѣкой ханъ, която са е дала въ займъ по този начинъ, займопримательтъ може или да са насели, или и да натурѣж стоки.

Не може обаче противъ общая да упражни въ нея ковачество.

Чл. 817.) Когато въ договора на беззаплатныя займъ са опредѣлитѣ времето и мѣстото на употребленіето, займопримательтъ не може да наруши туй условіе.

Н. II. Който е зель въ займъ нѣкое животно, за да го бзди три часа, не може да го бзди четири. Нито може да отиде на друго мѣсто, който е зель въ займъ животно, за да отиде на нѣкое опредѣлено мѣсто.

Чл. 818.) Който е зель въ займъ нѣкое нѣщо, подъ условіе за да го употреби въ нѣщо опредѣлено, не може да направи по голѣмо употребленіе съ нѣщото.

Може обаче да направи подобно, или по малко отъ опредѣленото употребленіе.

Н. П. На животното което е зель нѣкой въ займъ за да натовари жито, не може да натовари жельзо или камънѣе.

Може обаче да натовари друго нѣщо равно съ тѣжината или по леко отъ жельзото,

Сжщо, не може нѣкой да натовари товаръ на животното, което е зель въ займъ за ѣздяне.

Може обаче да ѣзди животното, което е зель въ займъ за товаранье.

Чл. 819.) Ако заимодавецъ на беззаплатенъ займъ е принесълъ нѣщото безъ да опредѣли употребителя, заимопримателъ може да направи не само непосредственно но и посредственно употребленіе съ него.

Може сирѣчь и самичъкъ да употреби нѣщото, и на друго да устжи употребленіето му.

Туй са разумѣва не само за нѣщата, които са не измѣняватъ като са промѣнява заимопримателъ, както е стаята, но и за онѣзи, които са измѣняватъ, както е коньтъ.

Н. П. Ако нѣкой каже нѣкому: дадохъ ти въ займъ стаята си, заимопримателъ може ако исеа да обитава истыйтъ въ стаята, или и да я устжи другому за обитаване.

Сжщо, ако каже: дадохъ ти въ займъ този конь, заимопримателъ може да го ѣзди самичъкъ, или ако исеа, да го устжи на нѣкое трете лице за ѣздяне.

Чл. 820.) Опредѣленіето на лицето, което ще употреби нѣщото има сила, когато заеманото нѣщо е отъ онѣзи, които са промѣняватъ заедно съ промѣненіето на употребителя; но нѣма сила когато нѣщото не е талвози.

Обаче, ако заимодавецъ запрети имено на заимопримателя устжаньето къмъ трете лице на нѣщото, той не може да направи освѣнъ непосредственно употребленіе съ него.

Н. П. Ако заимодавецъ каже: дадохъ ти въ займъ туй животно, за да го ѣздишь самичъкъ, заимопримателъ не може да го устжи за ѣздяне на слугата си.

Ако ли като са касеа за стая рече: дадохъ ти въ займъ тѣзи стая, за да обитавашь самичъкъ въ нея, заимопримателъ може и той да обитава въ стаята и на друго да я устжи.

Но ако заимодавецъ е приложилъ: да не я устжашъ другому, тотази не може освѣнъ само той да обитава въ нея.

Чл. 821.) Когато зема пѣкой въ займъ животно, зѣ да отиде негдѣ, и сжществуваць много пктица, които водѣтъ за оную мѣсто, може да отиде презъ който ще отъ тѣзи пктица, ако сж обыкновенны при публиката. Но ако отиде презъ пкть необыкновенъ и изъ пктя пострада животното, той подлежи на обезщетяванье. Сжщо займопримательтъ, когато отиде презъ другъ пкть, а не презъ онзи, който е былъ опредѣлили займодавецтъ, отговоренъ е за изгубваньето на животно, което са бы случило изъ пктя, ако този пкть е былъ по дългъ, или необыкновенъ при публиката, или наконецъ ако не е былъ обезпеченъ.

Чл. 822.) Ако пѣкой поиска като беззаплатенъ займъ отъ жена пѣщо, принадлежаше на ежпруга ѣ, и ти го даде безъ негово позволѣние, нито жената, нито займопримательтъ подлежатъ на обезщттыванье за причиненото по случай изгубванье на пѣщото, ако е было то отъ онѣзи пѣща, които служащи въ къщата, са намѣрватъ по обычай въ рѣцѣтъ на жената.

Но, ако не е было такъови, сирѣчь ако е было конь, ежпругтъ може да поиска обезщттыванье или отъ жената ся или отъ займопримателя по избиранье.

Чл. 823.) Безъ позволѣнieto на займодавца, займопримательтъ не може да даде подъ наймъ или да заложн пѣщото, което е былъ зель въ займъ за употребяванье. Нито може да заложн за дългъ, който има въ другъ градъ пѣщото, което е зель въ займъ за да го заложн противъ дългъ, който има въ другъ градъ.

Ако ли стори туй и са изгуби беззаплатный займъ, отговоренъ е за обезщттыванье.

Чл. 824.) Займопримательтъ може да вѣвбри за пазянье на друго пѣщото, което е былъ зель за употребяванье.

И ако са то изгуби въ рѣцѣтъ на хранителя безъ причина, неподлежи на обезщттыванье.

Н. П. Ако, като отиде пѣкой на опредѣленото мѣсто съ дадення на него за туй въ займъ конь го предаде, когато е былъ той уморенъ, на пѣкого тамъ за пазянье, като умре животното отъ естественна смърть, не подлежи на обезщттыванье.

Чл. 825.) Шомъ като поиска займодавецтъ пѣщото, займопримательтъ е дълженъ да го пазьне.

Ако ли го задържи безъ причина и са изгуби или намали стойността му, подлежи на обезщетяване.

Чл. 826.) Щомъ като истече именното или опредѣленото време на беззаплатния заемъ, займопримателтъ е длъженъ да повърне нѣщото.

Допрощава са обаче обыкновенното закъсняване.

Н. П. Ако земе нѣкой въ заемъ нѣкое украшение; съ условие да го употреби до вечерята на еди-кой денъ, длъженъ е да го върне щомъ настане опредѣленото време.

Скщо, украшенията които сме зели въ заемъ за да послужатъ по свадбата на нѣкого, трѣба да сж повърнатъ щомъ са извърше свадбата.

Допрощава са обаче едно обыкновенно закъсняване въ повръщанъето.

Чл. 827.) Ако са е нѣкое нѣщо зело за употребяване, за да послужи въ нѣкой работа, подиръ окончаніето на работата остава въ рѣцѣтъ на займопримателя като въврено нѣщо за пазяне (еманетъ).

Слѣдователно не може вече да го употреби, нито да го задържи по вече отъ изискваното по обичай време за повръщанъето му. Ако ли стори туй, отговоренъ е.

Чл. 828.) Займопримателтъ повръща нѣщото самолично или чрезъ свой въренъ человекъ на занмодавца.

Ако ли го проводи съ человекъ, който не са радва на поврненіето му, и са изгуби дору не е стигнало въ рѣцѣтъ на занмодавца, подлежи на обезщетяване.

Чл. 829.) Когато зетитъ нѣща въ заемъ за употребяване сж драгоценни, сирѣчь діаманти и пр. трѣба да са повърнатъ самолично на занмодавца.

Колкото са касае до другитъ нѣща, доста е да ги занесе человекъ и положи на мѣсто, дѣто спорѣдь обичай са считатъ като предавани.

Н. П. Зетото за употребяване животно са счита като поврнато, ако займопримателтъ го е завелъ въ яхжра на занмодавца, или ако го е предалъ на сензина му.

Чл. 830.) Разноскагъ за повръщанъето на беззаплатния заемъ сж въ тяжесть на займопримателя.

Чл. 831.) Дѣйствително е да са зема въ заемъ земѣж за съзиждане здание или за посаждане дървета.

Но заимодавецътъ когато иска, може да задължи заимопримателя да дигне приложеното нѣщо и да му повърне земята. Но ако е былъ договорътъ направенъ за опредѣленъ срокъ, длъженъ е заимодавецътъ да обезпечи заимопримателя, като му заплати разликата, която съществува между стойността на дърветата, когато са искоренѣтъ, и онѣзи която быха имали въ истечението на срока, ако бы да останатъ до тогази на мѣстото си.

Н. П. Ако стойността на веществото на дърветата или на зданията като са тутаки искоренѣтъ или насѣкътъ е 12 лиры, а са вижда че, ако останатъ на мѣстото си до истечението на срока, стойността имъ ще възлѣзе на 20 лиры, заимодавецътъ е длъжанъ да заплати на заимопримателя 8 лиры.

Чл. 832.) Заимодавецътъ на земя за насяванье, былъ направенъ договорътъ съ срокъ былъ безъ срокъ, не може да го отблъсне и да земе надырѣ земята дору са не обяре плодѣтъ.

ПОДПИСАНЫ:

Ахметъ Дневдетъ;

Членъ отъ Върховн. Сѣдилище,	Ахмедъ Хилми;
Членъ отъ Сѣвѣта на Вѣроз. испит.,	Омеръ Хулуси;
Подѣлителъ на наслѣдїята,	Ахметъ Халилъ;
Настоятелъ на Вѣрозкон. уроцы,	Есседъ Халилъ;
Управителъ на Вѣрозак. училище,	Юнусъ Вехби;
Хранителъ на фетфытъ,	Есседъ Халилъ;

Членове отъ съчинителната комиссія,

Абдулъ Лативъ Шуври и Сенфъ Единиъ.

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

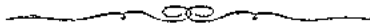
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА СЕДМА.

за подаряванъе

ВЪ ИМЕТО
НА
ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪЖАНИЕТО.»

(59 Мухадресъ 1,289 — 27 Марта 1,872 г.).

КНИГА СЕДМА.

за подаряванъе.

(Дѣли се на Предисловіе и два Раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия.

Чл. 833.) Хиbbe = Подареніе: е устжпката на стунанството на нѣкое нѣщо къмъ друго безъ замѣна. Лицето което тѣй устжна нѣщото се именува ва хиbbъ = подаритель, а лицето на което се устжна мевхубунъ дѣхъ = подаренъ и нѣщото мевхубъ = даръ, подареніе. = Итти-хъbbъ значи приеманъето на подареніето.

Чл. 834.) Х е д и ъ ъ = Даръ: е нѣщото що са по приятелство проважда или принася нѣкому.

Чл. 835.) С а д а ъ ъ = Милостыня: е подаряваното нѣщо за душевна полза.

Чл. 836.) И б а х ъ ъ = е даванъето воля, за да яде нѣкой нѣкое нѣщо даромъ.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За съставленіето на подареніето.

(Дѣл са на двѣ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Условія за приеманъето на подареніето.

Чл. 837.) Подареніето са съставлява чрезъ предложеніето и одобреніето, а са свръшва чрезъ приеманъето.

Ул. 838.) Въ подареніето предложеніе е да са каже: х а р и з а х ъ или п о д а р и х ъ, или каква да е друга речъ означающа устжанъето безъ замѣна на ступанъето на нѣкое нѣщо въ полза на другыго.

И ако скпругтъ принесе на скпругата си единъ двоекъ-облицы или друго нѣкое украсненіе думаящъ ъ: з е м ъ и г и н о с ъ, дѣлото му, какъто и сѣко друго като него, са счита като подареніе.

Чл. 839.) Подареніето са съставлява и дѣйствително и мълчаливо.

Чл. 840.) Въ подареніето и въ милостыната проважданъето и приеманъето застжпатъ мѣсто на предложеніето и одобреніето чрезъ слово.

Чл. 841.) Въ подареніето приеманьето равномилствува съ одобреніето въ продажбата.

Прочее ако, като каже подарителтъ: подарихъ ти туй нѣщо, подаренныйтъ го земе безъ да рече, че го приема, подареніето е окончателно.

Чл. 842.) Приеманьето трѣба да стане по именното или разумѣвано позволѣніе на подарителя.

Чл. 843.) Отъ предложеніето (приношеніето) на подарителя са разумѣва позволѣніето за приеманье.

Именно позволѣніе обаче не може да съществува, освѣнь когато подарителтъ каже, като е на лице нѣщото: подарихъ ти туй нѣщо, земй го прочее; а като не е на лице: подарихъ ти еди-кое нѣщо, идй прочее и земй го.

Чл. 844.) Като даде подарителтъ именно позволеніе за приеманье на нѣщото, подаренныйтъ може да го приеме или тутъкъ, или и като са отдѣли отъ него.

Обаче, ако позволеніето не е именно, по са разумѣва просто, нѣма сила освѣнь дору подарителтъ е присутствующъ, а подырь неговото отиванье или на подаренныя, приеманьето е дѣйствително.

Н. II. Ако подарителтъ каже: подарихъ ти туй нѣщо и подаренныйтъ го приемо дору не съ са раздѣлили единъ отъ другый, подареніето са счита окончателно; но ако го приеме подырь раздѣленіето, приеманьето е недѣйствително.

Скъщо, ако подарителтъ каже: подарихъ ти моето нѣщо що са намѣрва на еди-кое мѣсто, безъ обаче да приложи: идй и земй го, подаренныйтъ не приема нѣщото дѣйствително.

Чл. 845.) Купувантъ може да подари на трете лице нѣщото, косто е былъ еуниль, дору не го е присель.

Чл. 846.) Ако ступанинътъ на нѣкое нѣщо го подари на оногози, въ ржцѣтъ на когото са то намѣрва, не са изыскава ново предаванье, но и само чрезъ одобреніето отъ страна на подаренныя, подареніето са счита окончателно.

Чл. 847.) Ако нѣкой подари на своя длъжникъ земањето си, или го освободи отъ него, длъгътъ са счита издѣлжонъ, ако не откаже подареніето длъжникътъ.

Чл. 848.) Ако нѣкой подари нѣкому ислањето си отъ

трете лице, като му даде именно позволение за приеманье, подарението са счита окончателно, като подарениятъ отиде и го приеме.

Чл. 849.) Като умре подарителтъ или подарениятъ преди приеманьето, подарението са счита недѣйствително.

Чл. 850.) Когато подарява нѣкой нѣкое нѣщо на свой съвършеннолѣтенъ и съ здравъ разумъ смнѣ, дръбба да стане и предаваньето и приеманьето.

Чл. 851.) Когато настойникътъ или попечителтъ на нѣкой несъвършеннолѣтенъ му подари нѣкое нѣщо, било еж то намѣрвало въ рѣшитѣ му, било при друго въвѣрено за лажнѣ, туй подарение са счита окончателно, и несъвършеннолѣтниятъ (са счита) ступанинъ на нѣщото само чрезъ предложението, безъ да е нужда за предварително приеманье.

Чл. 852.) Когато подарява нѣкой нѣкое нѣщо на дѣте, подарението са счита окончателно, като приеме нѣщото настойникътъ на дѣтето или наставникътъ му.

Чл. 853.) Когато подарява нѣкой нѣкое нѣщо на несъвършеннолѣтенъ, който има развито своето разсужденіе, подарението са счита окончателно, щомъ го приеме несъвършеннолѣтниятъ, ако бже той и да са намѣрва подъ попечителство.

Чл. 854.) Общаніе за подарение що ще стане въ опредѣлено бждще време е недѣйствително.

Н. II. Ако какъ нѣкой нѣкому: отъ намадаото на идущія мѣсець ти подарявамъ еди-кое нѣщо, той нѣкое задълженіе не приема върху си срѣщу него.

Чл. 855.) Дѣйствително е подарението що става подъ условіе на противоположеніе, и условіето е ежщо дѣйствително.

Н. II. Когато нѣкой подари некому нѣкое нѣщо, подъ условіе да му са противоположи друго нѣщо, или да заплати подарениятъ едно опредѣлено количество неговъ дългъ, подарението са счита неповратно, ако подарениятъ испълни туй условіе; но ако не го испълни, може и подарителтъ да земе надырѣ своето подарение. Ежщо когато нѣкой подари и предаде нѣкому собствення си имотъ, подъ условіе, за да го храни подарениятъ пожизнено, не може относѣ като са раскае да поиска надырѣ подарението, дору подарениятъ му устна храна съобразно съ направеното условіе.

ГЛАВА ВТОРА

Качествата на подаряването.

Чл. 856.) Когато са съставлява подарението, нѣщото трѣба да скжествува.

Недѣйствително е прочее подарението на гроздето, което ще роди нѣкое лозе, и кончето, което не е утолчила още кобылата.

Чл. 857.) Подаряваното нѣщо трѣба да е стяжаніе на подарителя.

Не подарява прочее нѣкой дѣйствително чуждо нѣщо безъ позволѣніето на ступаница му.

Обаче, ако подирь подарението ступанинцътъ изрази своето одобреніе, подарението става дѣйствително.

Чл. 858.) Подаряваното нѣщо трѣба да е познато и опредѣлено.

Прочее, ако каже нѣкой нѣкому: подарихъ ти една часть отъ нѣщото си, или една отъ тѣзи два коня, подарението е недѣйствително.

Но когато каже: подарихъ ти една отъ коньетѣ, който си избереши, подарението е окончателно, ако подарениятъ рѣши кой отъ двата пріема дору не се е разлило събраніето. Подирь разижданьето обаче подарениятъ нѣма право вече да опредѣли изираньето си, и подарението е недѣйствително.

Чл. 859.) Подарителятъ трѣба да е съвършеннолѣтенъ и съ здравъ разумъ.

Несъвършеннолѣтнийтъ прочее, луднийтъ и отъ старость обезумѣлнийтъ не подаряватъ дѣйствително.

Дѣйствително обаче взематъ подареніе.

Чл. 860.) Подарението трѣба да става по собствената воля на подарителя.

Недѣйствително е прочее подарението, което са е зело насилственно.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ

За дѣйствието на подареніето.

(Дѣли са на двѣ Главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Възвръщанье на подареніето.

Чл. 861.) Подареныйтъ щомъ приеме подареніето става ступанинъ на нѣщото.

Чл. 862.) Преди предаванъето подарителтъ може отъ само себе си да възвърне (уничтожи) подареніето.

Чл. 863.) Ако подарителтъ послѣ предложеніето (приношеніето) запрети на подарения приеманъето на нѣщото, то са счита като възвръщанье на подареніето.

Чл. 864.) Подиръ предаванъето на нѣщото подарителтъ може да възвърне подареніето или дарътъ по одобреніето на подарения. Ако ли подареныйтъ са отказва, подарителтъ проси намѣсанъето на скдебната власть, която може да уничтожи подареніето, ако не съществува нѣкое препятствіе отъ оубзи, що ще са поменятъ въ нѣ долинтѣ членове, но ако съществува едно отъ тѣзи препятствія, не може.

Чл. 865.) Подарителтъ подиръ предаванъето на нѣщото, като го отнеме отъ рѣцѣтъ на подарения безъ негово одобреніе и безъ скдебно рѣшеніе, счита са като грабитель (Гледай чл. 881-ый).

Прочее, ако са изгуби нѣщото въ рѣцѣтъ му, подлежи на обезщетяванье.

Чл. 866.) Не са възвръща подареніето, което е подарилъ нѣкой на своитѣ нисходящи и въходящи родняны (*), на

(*) Родътъ е связь отъ сичкитѣ членове на мъжеския и женскій полъ, които происхождатъ отъ единый общъ родоначалникъ, макаръ и нѣкои отъ тѣхъ да не носѣтъ негово фамилярно наименованіе.

Близостта на родствата са опредѣляватъ на линіи и степени. Связьтъ на едното лице съ другитѣ посредствомъ рожденіята състав-

свѣтѣ братья и сестры и на тѣхнитѣ чада, или на свѣтѣ по баща и майка стриковци, вуйчовци и чели.

Чл. 867.) Ако, дору са продължава свадбата, единитѣ отъ скпрузитѣ подаря и предаде нѣщо на другия, подарението е неновратно.

Чл. 868.) Ако подарителтъ е получилъ нѣкое противовлява степенъ, а сваятъ на степенитѣ, като са непрерывно продължава, съставлява линія.

Степенитѣ отъ които произхождатъ двѣ или по вече линіи, са назоваватъ въ отношеніе къмъ тѣхъ, колѣна; а тѣзи линіи въ отношеніе къмъ своето колѣно, отрасли или поколѣнія.

Родственитѣ линіи сж три рода: нисходящи, възходящи и сребряни роднини.

Нисходящата линія се съставлява отъ степени или рождениа, които са простиратъ отъ дащото лице къмъ негова синъ, внукъ, правнукъ и пр. къмъ неговото потомство.

Възходящата линія се съставлява отъ степенитѣ, които идатъ отъ дащото лице къмъ негова баща, дѣда, прадѣда и пр. къмъ неговитѣ праотци.

Въ нисходящитѣ и възходящи линіи се считатъ толкова степени, колкото сж и рождениа. Прочее, въ нисходящитѣ смятъ занимава първа степенъ, внукитѣ втория, правнукитѣ третия, и пр., въ възходящитѣ, първия степенъ занимава бащата, втория дѣдата, третия прадѣдата, и пр.

Въ линіата на сребрянитѣ роднини степенитѣ равномерно са считатъ по рождениата, и като начиватъ отъ дащото лице, възхождатъ по права линія къмъ общия родоначалникъ, а отъ него, преминуватъ по линіата на нисходящитѣ, къмъ истия родственникъ, на който степенъ отъ родството са налъ намѣрватъ. При тѣзи двародни братья са намѣрватъ въ втория степенъ, чичата и шеменикитѣ въ третия, двоероднитѣ братья въ четвъртия, смятъ на двоеродния братъ въ петия, внукитѣ на двоеродния братъ въ шестия, и пр.

Първата линія на сребрянитѣ роднини изхожда отъ първия възходящия степенъ, т. е. отъ бащата и майката на дащото лице, и се простира къмъ братята и сестритѣ му, отъ тѣхъ къмъ шеменикитѣ, и пр.

Втората линія на сребрянитѣ роднини изхожда отъ втория възходящия степенъ, т. е. отъ двамата дѣдовци и отъ двѣтѣ бабы, и се простира къмъ дѣдата на дащото лице, отъ него къмъ двоеродния му братъ, и пр.

Третия линія на сребрянитѣ роднини изхожда отъ третия възходящия степенъ, т. е. отъ четиритѣ прадѣди и отъ четиритѣ прабаби и се простира къмъ тѣхнитѣ нисходящи.

Спорѣдъ този начинъ се опредѣлватъ и другитѣ линіи на сребрянитѣ роднини, отъ възходящитѣ родственници нисходящитѣ.

(Заб. на Изд.).

подареніе, за подареніето що е бѣлъ подарилъ, не може вече да го възвърне.

Прочее ако, было подаренійтъ, было нѣкое трете лице, принесе на подарителя противъ подареніето му друго нѣкое нѣщо, и подарителътъ като одобри го земе, подареніето става неповратно.

Чл. 869.) Приложеното наращеніе на нѣщото, що са е произвело чрезъ притурка направена отъ страна на подаренія, сирѣчь ако е было земя и подаренійтъ е насѣлъ или сѣзидѣлъ зданіе върху нея, или пустолю животно и като го е хранилъ, го е бѣлъ затлъстиялъ, и измѣненіето му на другъ видъ, сирѣчь ако е было жито и като го е емѣлъ го е преобразилъ на брашно, възбраняватъ възврѣщанъето на подареніето.

Но наращеніето, което не е приложено, не са счита като препятствіе за възврѣщанъе.

Зачатіето прочее на подарената кобыла, което са е случило послѣ приеманъето, възбранява възврѣщанъето на подареніето; но послѣ рожденіето препятствіето липцава, кончето обаче принадлежи на подаренія.

Чл. 870.) Като излѣзе нѣщото отъ ржѣтъ на подаренія чрезъ продажба или свършено подареніе, подарителътъ изгубя правото на възврѣщанъето.

Чл. 871.) Като са иждиви нѣщото отъ подаренія, възврѣщанъето на подареніето става невѣзможно.

Чл. 872.) Смъртъта на подарителя или на подаренія възбранява възврѣщанъето на подареніето.

Какъто прочее, като умре подаренійтъ, подарителътъ не може да възвърне подареніето, тѣй и като умре подарителътъ, наследниците му немогътъ да поискътъ уничтоженіето му.

Чл. 873.) Займодавецътъ като подари веднѣкъ на своя длъжникъ дълга му, не може вече да възвърне подареніето (Гледай Чл. 51, 848 и 1,525-вѣ).

Чл. 874.) Подаръ предаванъето по нѣкой начинъ не са възврѣща милостинята.

Чл. 875.) Ако нѣкой даде нѣкому позволѣніе, да яде нѣщо отъ нѣщата му, получившия позволѣніето неможе да продаде или подари на трете лице туй нѣщо, но има право само да яде отъ него, ступанигътъ же на нѣщото въ този послѣденъ случай, не може да поиска стойността на нѣщото.

Н. П. Ако нѣкой иде грозде отъ лозе съ позволеніето на ступанина му, той не може да поиска стойността на гроздето.

Чл. 876.) Ако по обрядитѣ на свадбытѣ и на обрѣзваніята призованитѣ донесктѣ дарове, тѣ принадлежатъ на онуй отъ лицата на фамиліята, сирѣчь на булката, на дѣтето или на родителитѣ, на когото кажатъ подарителитѣ че ги принасятъ.

Ако ли не кажатъ нѣщо и е невъзможно да са попытаатъ отпослѣ, зема са въ вниманіе мѣстнитѣ обычай.

ГЛАВА ВТОРА.

Подареніе отъ близосмъртенъ.

Чл. 877.) Онзи който нѣма наслѣдници като лежи на умирање, дѣйствително подарява сичемя си имотъ на чуждо лице, и ако преди смъртта си го предаде, управленіето на Държавното съкровище (бейтулмаалтъ) не може да са намѣси послѣ въ наслѣдіето.

Чл. 878.) Ако скпрузитѣ нѣматъ други наслѣдници, можктѣ взаимно да подарѣктѣ когато лежатъ на умирање единъкъ на другия цѣлото си достояніе, и като стане приеманъето преди смъртта на болния, подареніето става окончателно и дѣйствително.

А подиръ смъртта на болния отъ скпрузитѣ, управленіето на Държавното съкровище не са намѣса въ наслѣдіето.

Чл. 879.) Ако нѣкой, като лежи боленъ на умирање подарил нѣщо на одного отъ своитѣ наслѣдници, послѣ смъртта му подареніето е недѣйствително, дору другитѣ наслѣдници не одобриктѣ подареніето.

Обаче, ако подаренитѣ не е былъ наслѣдникъ, подареніето са счита дѣйствително, дору подареното нѣщо не надминува по стойността си третата часть на цѣлото наслѣдіе.

Ако подареніето е по вече отъ третата часть на наслѣдіето и наслѣдницитѣ не го одобряватъ, тогази има сила само за третата часть, и подаренитѣ е длъженъ да повърне на наслѣдницитѣ по вechето.

Чл. 880.) Когато наслѣдіето е натоварено съ дългове,

не са зема въ вниманіе подареніето, което умрѣлиятъ е подарилъ когато е билъ боленъ на умирање, било на нѣкой свой наслѣдникъ, било на чуждо лице, но цѣлото му васлѣдіе принадлежи на заимодавцятъ, които го подѣляватъ помежду си съразмѣрно съ земањето си.

ПОДПИСАНИ :

Ахметъ Дживдетъ ;

Членъ отъ Върховното Сѣдилище на правосѣдіето,

Ахметъ Хилми ;

Членъ отъ Свѣта на вѣрозаконнитѣ испитанія,

Ахметъ Хулюси ;

Подѣлителъ на наслѣдіята,

Ахметъ Халиль ;

Настойщикъ на вѣрозаконнитѣ уроци,

Ессеидъ Халиль ;

Управителъ на училището на вѣрозаконнитѣ сѣди,

Юнусъ Вехби ;

Хранителъ на фетхитѣ,

Ессеидъ Халиль ;

Членове отъ съчинителната Коммиссія,

Абдуль-Латифъ Шукри

и

Сеифъ Еддинъ.

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ОСМА.

за похищаванье и поврѣжданье

ВЪ ИМЕТО
НА
ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

„ДА ВЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.“

(23 Ребі-ул-ахиръ 1,289 — 17 Іуній 1,872 л.).

КНИГА ОСМА.

ЗА ПОХИЩАВАНЬЕ И ПОВРЪЖДАНИЕ.

(Дѣли се на Предисловіе и два Раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия.

Чл. 881.) Гасбъ = Похищаванье, грабянье или незаконно присвоиванье: е земањето и присвоиванњето на чуждо нѣщо безъ позволеніето на ступанина му; лицето що зема нѣщото се именува гасѣбъ = похитителъ, грабителъ, а нѣщото магеубъ = похитено, грабижто, и ступанинѣтъ му матсубунъ мѣнхъ = уграбенъ (лицето отъ което се е грабижло).

Чл. 881.) Кайменъ Кійметъ = Стойността на стое-
енъето: е стойността на зданията и на дърветата, когато са на-
мърватъ цѣлы на мѣстото си. Тѣзи стойность са намърва спо-
рѣдъ слѣдующія начинъ: Прицѣпява са най първо земята
засдно съ зданията и дърветата, що ех върху нея, послѣ са
прицѣпява особно земѣта, гола предполагагала, сирѣчь безъ
зданія или дървета; отъ първата стойность са приснема вто-
рата, а остатъкътъ е стойността на зданіето или на дърве-
тата за стоеенъето имъ.

Чл. 883.) Мѣбніенъ Кійметъ = Стойността на
зданіята, що са намърватъ цѣлы и неповрѣдени на мѣстото
си; има истото значеніе съ предидущето, но е въ употребе-
ніе само за зданія.

Чл. 884.) Маклуанъ Кійметъ е стойността на ве-
ществото отъ съспано зданіе и на дървата отъ искоренено дърво.

Чл. 885.) Мюстахаке-ул-кадъли оларакъ кій-
метъ = е стойността на веществото отъ съспано зданіе
или на дървата отъ искоренено дърво, що остава послѣ при-
снеманъето на разноскитѣ за разсипанъето или за иско-
реняванъето.

Чл. 886.) Ноксани ёрзъ = е разликата, която смще-
ствува между наймътъ, който струва една нива дору не е
набѣяна и онзи който струва като са набѣе.

Чл. 887.) Мюбаашеретенъ итлафъ = е онзи
който самичкъ поврѣжда нѣкое нѣщо; причиняющій поврѣ-
дата самолично са зове файли мюбааширъ = самоиз-
вършителъ.

Чл. 888.) Тесебюбенъ итлафъ = е онзи който
става причина за поврѣдата на нѣкое нѣщо; е извършванъе-
то върху нѣкое нѣщо нѣкое дѣло, на коото непосредственото
и неотбѣжното слѣдствие е поврѣжданъето на друго нѣщо;
извършителътъ на туй дѣло са именува мютесеббѣбъ,
виновенъ за поврѣдата.

Сирѣчь, непосредственно и неизбѣжно слѣдствие на преря-
занъето на въжето, отъ което виси нѣкое кандило, е пада-
нъето и ступванъето на кандилото; прерязавшій прочее въ-
жето става за поврѣдата му самоизвършителъ, а за поврѣдата
на кандилото виновенъ.

Също, нѣкой като пробіе мяхъ пѣленъ съ масло, става самозвѣршителъ за поврѣдата на мяхътъ, виновенъ же за издѣното масло.

Чл. 889.) Тека дѣюмъ = Предувѣдомленіе или предизвѣстяванье: е да са привлѣче изнапредъ вниманіето на нѣкого за предварване на случайна поврѣда.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВИЙ.

За похищаванье или грабнуванье.

(Дѣли са на три глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Дѣйствието на похищаваньето.

Чл. 890.) Ако грабнхтото нѣщо са съхранава истото, поврща са на ступанина му тамъ дѣто са е извършило грабнуваньето. Ако ли ступанинхтъ на нѣщото ерѣцне въ другъ градъ грабителя като носи съ себе си грабнхтото, може, ако не да поиска тамъ поврщаньето му; ако ли иска да му са повърне нѣщото тамъ дѣто са е било то грабнхло, разносятѣ за пренасяньето му сж въ тежестъ на грабителя.

Чл. 891.) Грабителхтъ като иждиви грабнхтото нѣщо, подлежи на обезщетяванье. Също подлежи на обезщетяванье и ако са е нѣщото поврѣдило или изгубило по причина или безъ причина негова.

Обезщетяваньето става въ пари, ако е било нѣщото отъ незамѣстяванхтъ, а въ нѣщо прилично на изгубеното, ако е било отъ замѣстяванхтъ. Когато обезщетяваньето става въ

паръ, грабителътъ заплаща стойността, която е имало нѣщото, въ което мѣсто и врѣме са е то грабижло.

Чл. 892.) Грабителътъ като повърне веднѣжъ грабижното нѣщо на ступанина му, въ което мѣсто и врѣме го е билъ грабижль, не подлежи вече на никакъ обезщетяванье.

Чл. 893.) Грабителътъ като положи грабижното нѣщо предъ ступанина му, на начинъ щото да може той да го приеме, счита са че е повърнжль нѣщото, ако още и да не са е извършило дѣйствителното приеманье.

Но не са случава истото колкото и за повръщаньето на стойността на грабижното и поврѣдено нѣщо; грабителътъ въ този случай за да са освободи отъ сѣко задълженіе, трѣба ступанинътъ на нѣщото, да приеме дѣйствително положената предъ него стойность.

Чл. 894.) Ако грабителътъ иска да повърне нѣщото въ мѣсто обдѣственно, ступанинътъ му има право да откаже приеманьето, грабителътъ же въ този случай не са освободава отъ отговорността.

Чл. 895.) Ако ступанинътъ на нѣщото, което са е поврѣдило, са откаже да приеме стойността му, която му принася грабителътъ, той прибѣгнава до съдебната власть и го задължава чрезъ нея за приеманьето.

Чл. 896.) Грабителътъ на нѣщо, принадлежаще на несьвършенполѣтенъ, като го повърне, освободава са отъ отвѣтственността, ако несьвършенполѣтнийтъ има развито своето разсжженіе, и ако е вадженъ да пази нѣщото; въ противенъ случай повръщаньето е недѣйствително.

Чл. 897.) Ако грабижното е овошье, и като е остангло при грабителя измѣни своето състояніе, сирѣчь ако исжхне, ступанинътъ му има право да го земе какъто си е било, или, ако иска, да земе обезщетяванье.

Чл. 898.) Ако грабителътъ, като е приложилъ нѣщо на грабижното, го неизмѣни въ нѣщо, ступанинътъ на нѣщото има право да земе обезщетяванье, или, ако иска, да земе какъто си е било нѣщото, като заплати стойността за направената притурка.

Н. П. Ако грабителътъ боядиса грабижното платно, ступанинътъ му или зема обезщетяванье, или, ако иска, зема пла-

тноси, като заплати стойността за боядисването му.

Чл. 899.) Грабителъ като преобрази грабителото нѣщо, на пачинъ щото то да промѣни името си, подлежи на обезщетяване, а нѣщото остава за него.

Н. П. Ако грабителото е жито, грабителъ като го смѣле, подлежи на обезщетяване, а брашното остава за него.

Сжщо, ако нѣкой като грабие житото нѣкому, го посеѣ въ собствената си нива, обезщетява ступанина на житото, храната же която бы произлѣзла принадлежи нему.

Чл. 900.) Ако послѣ грабнуването са намали стойността на грабителото нѣщо, ступанинътъ му нѣма право да откаже присмапъето му и да иска стойността му, що е била по врѣмето на грабнуването.

Но, ако са умали стойността на нѣщото отъ употребленіето на грабителя, той подлежи на обезщетяване.

Н. П. Който е грабилъ нѣкому животното, като го повѣрие пустало, длъженъ е да заплати и разликата, която са е причинила на стойността на животното поради зануствяването; сжщо, ако който е грабилъ дрѣхы ги съдѣре, като поврѣща дрехитѣ, длъженъ е да обезщети съврѣменно ступанина имъ за умаленіето, което са е причинило на стойността имъ отъ съдиранъето, ако е поврѣдата маловажна, сирѣчь; ако е по малка отъ едната четвъртъ на стойността на дрехитѣ. Ако ли е поврѣдата извѣнмѣрна, сирѣчь: ако е равна, или ако надминува четвъртата часть отъ стойността на грабителитѣ, ступанинътъ имъ има избирателно право; сирѣчь ако иска, зема обезщетяванъе за поврѣдата отъ съдиранъето, или напуца нѣщата на грабителя, и зема отъ него цѣлата имъ стойность.

Чл. 901.) Като разруши нѣкой ступанството върху нѣкое нѣщо, принадлежаше на нѣкое трете лице, счита са самоправно като грабителъ, когато дѣлото му равносилствува съ похищеніе, сирѣчь хранителъ на вѣвѣрено нѣщо за назанъе като отказва вѣвѣреното нѣщо за назанъе (Гледай Чл. 763-ий) счита са като грабителъ. Прочее, ако послѣ отказванъето са то изгуби безъ насиліе и безъ негово дѣйствиѣ, отговоренъ е.

Чл. 902.) Като са случайно разруши нѣкое стаманіе чрезъ друго, сирѣчь когато са срути брѣгътъ заедно съ гра-

дината що е на него и ладис връхъ друга градина въ полѣтъ му лежаща, стѣжаніето що е съ по малката стойностъ са устѣпа на онуй, що има по голѣмата.

Сирѣчь, ступанинѣтъ на стѣжаніето що струва по вече зема въ владѣніето си образеното мѣсто отъ срутванѣето, и обезщетява ступанина на по малкото стѣжаніе.

И. П. Ако преди срутванѣето на градината, що е била на брѣгѣтъ е струвала 500 гроша, а лежащата въ пулитѣ му 1,000, ступанинѣтъ на втората градина завладѣва онуй мѣсто като заплати на ступанина на първата петѣтъхъ стотинѣ гроша. Сжцо, ако надне отъ рѣитѣ на нѣкого единѣ бисеръ, който струва 50 гроша и го елвие нужда еубонца, който струва 5 гроша, ступанинѣтъ на бисеря дава 5 гр. и зема куконската (Гледай Чл. 27, 28 и 29-ий).

Чл. 903.) Прибавленіята на грабнжтото нѣщо принадлежтъ на ступанина му.

Прочее, грабителѣтъ и похитителѣтъ като ги изживи, подлежи на обезщетяванѣе.

И. П. както малкото което са дом отъ животното, въ рѣцѣтъ на грабителя като са намѣрва (животното) тѣи и рѣцбата му принадлежтъ на ступанина на животното. Сжцо, плодотетѣ които призвожда градина, когато са тя намѣрва въ рѣцѣтъ на грабителя, на ступанина на градината принадлежтъ.

Сжцо, ако бы нѣкой похитилъ чуждѣ кошѣръ заедно съ ичелитѣ въ него, ступанинѣтъ на кошѣра като си го земе надѣрѣ, зема съвременно и медѣтъ що са е произвѣлъ, когато този кошѣръ са е намѣрвалъ въ рѣцѣтъ на похитителя.

Чл. 904.) Медѣтъ на ичелитѣ които сж са паронли (установили) въ градината на нѣкого, принадлежи на ступанина на градината. Ако ли другъ нѣкой земе медѣтъ, той подлежи на обезщетяванѣе.

ГЛАВА ВТОРА.

За похищаванѣе на недвижими стѣжанія (*).

Чл. 905.) Ако похитеното нѣщо е недвижимо, похитителѣтъ

(* Недвижими стѣжанія. Гледай разясненіето на тѣзи думи въ Чл. 421-ий у § 3-ий. (Заб. на Нед.).

лътъ е длъженъ да го повърне на негова ступиниъ, безъ да му направи нѣкое измѣненіе или умаленіе.

Похитителтъ же е отговоренъ за сѣбе умаленіе на стойността на стаяніето, което бы произлѣзло по негова причина.

Н. П. Ако нѣкой съсиле нѣкою часть отъ ежщата, която е похитилъ, или я поврѣди като обитава въ нея, подлежи на обезщетяванье за умаленіето, което са е причинило на стойността на ежщата.

Сжщо, ако ежщата изгори, поради запаления въ нея огнь отъ похитителя, той обезщетява ступанина на ежщата като заплати стойността, която е имала, когато са е тя още съхранявала (Следай Чл. 883-ий).

Чл. 906.) Ако похитеното е земя и похитителтъ създа здание или посади дървета върху нея, заповѣдва му са да дигне зданіето или да искорени дърветата, и да повърне земѣта на ступанина ѝ.

Ако ли диганьето на зданіето или искорененіето на дърветата е врѣдително на земѣта, ступанинѣтъ ѝ става и на тѣхъ ступанинѣ като заплати на похитителя стойността за веществото послѣ прикеманьето разноемѣтъ, които са бы изискували за съенпваньето на зданіето, или за искорененіето и отсичаньето на дърветата.

Но, ако стойността на дърветата или на зданіето е по голѣма отъ стойността на земѣта, а създавниѣ зданіето или посадивниѣ дърветата е пристѣпниѣ въ създаваньето или въ посажданьето, защото му са е струвало че е ималъ право, спорѣдъ закона, да стори туй (по добро повѣреніе), въ подобенъ случай създавниѣ зданіето или посадивниѣ дърветата става и на земѣта ступанинѣтъ, като заплати нейната стойность на ступанина ѝ.

Н. П. Върху земѣ, която е наследилъ нѣкой отъ баща си въздига зданіе, за което издвнвява едно парично количество по голѣмо отъ колкото струва земѣта; ако послѣ туй нѣкое трете лице, като представи по владѣтелни правдини за ступанството на тѣзи земѣ, я отнеме, ступанинѣтъ на зданіето като заплати стойността на земѣта освоява я.

Чл. 907.) Ако, като е похитилъ нѣкой чужда нива я на сѣбе, ступанинѣтъ на нивата като я отнеме получава съвремен-

но и причинената от насъването щета (Гледай Чл. 886-ий). Сжщо, ако единътъ от ступанитѣ на съдружеска нива неподбляема я насѣе, другитѣ съдружинеѣ като отнеме своя дялъ, получава и щетата от насъването (Гледай Чл. 886-ий), които са дава на този дялъ.

Чл. 908.) Ако нѣкой, като е похитилъ чужда нива я разоре, изпослѣ като повръща нивата на ступанина ѣ, нѣма право да иска възмездіе за разоранъето.

Чл. 909.) Ако нѣкой запрянява чужда земіж, и насипва въ нея нечистотин или други нѣща, задължава са да дигне тѣзи нѣща и да остави свободна земіжта.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За подпохититель (подграбитель).

Чл. 910.) Подпохитительтъ (гасибъ - ул-гасибъ) сирѣчь който похищава отъ похититель, той са счита като първообразенъ (сжщъ) похититель.

Прочее ако, като похити нѣкой нѣкое нѣщо отъ человекъ, който го е притежавалъ отъ похищеніе, и го иждиви, или поврѣди или загуби, ступанинътъ на нѣщото зема обезщетяванъето си отъ когото ще, отъ двамата похитители; еше же, може часть отъ обезщетяванъето да поиска отъ първия похититель и часть отъ втория.

Ако земе обезщетяванъето отъ първия, той има право да са отнесе до втория.

Но, ако го земе отъ втория, той нѣма право да са отнесе до първия.

Чл. 911.) Когато подпохитительтъ сирѣчь вторитѣ похититель повърне похитеното нѣщо на първия похититель, освободява са сѣмо той, а когато го повърне на ступанина му, и двамата сирѣчь и похитительтъ и подпохитительтъ са освободяватъ отъ отвѣтственността.

РАЗДЪЛЪ ВТОРЫЙ.

За поврѣждане.

(Дѣли са на четири глави.)

ГЛАВА ПЪРВА.

За самозвършител на поврѣда.

Чл. 912.) Който, било по умисель, било безъ умисель, като поврѣди чуждо нѣщо, което са намѣрна при него или при чловѣкъ на поврѣненіето му, подлежи на обезщетяванье.

Но, ако поврѣди нѣкой чуждо нѣщо, когато са то намѣрна въ ржцѣтъ на похититель, ступанинѣтъ на нѣщото има избирателното право, и може да поиска обезщетяванье или отъ кетия похититель, и тогати той има право да са отнесе до поврѣдителя, или отъ поврѣдителя и тогати нѣма право да са отнесе до похитителя.

Чл. 913.) Ако нѣкой, като са хлъзне и падне, поврѣди чуждо нѣщо, подлежи на обезщетяванье.

Чл. 914.) Ако нѣкой поврѣди чуждо нѣщо, като му са струва че о негово, подлежи на обезщетяванье.

Чл. 915.) Ако нѣкой, като дръгне дрехата нѣкому, я сѣкса, подлежи на обезщетяванье за цѣлата стойность на дрехата; но ако земе само въ ржцѣ дрехата, и ступанинѣтъ на дрехата я дръгне и сѣкса, подлежи на обезщетяванье само за полувината стойность. Сжцо, ако нѣкой сѣдне на егута на нѣкого и той като не знае работата стане и са сѣкса дрехата, сѣднавшій подлежи на обезщетяванье за полувината стойность.

Чл. 916.) Несвършенполѣтенъ като поврѣди чуждо нѣщо длъженъ е да обезщети отъ себе си ступанина му. Ако ли е сиромахъ несвършенполѣтнийчѣ, ступанинѣтъ на нѣщото чака дору спечѣли. Попечительтъ му подѣ никое обезщетяванье не подлежи поради туй нѣщо.

Чл. 917.) Като намали нѣкой стойността на чуждо нѣщо, подлежи на обезщетяванье за туй намаленіе.

Чл. 918.) Ако нѣкой разсили безправедно чуждо стяжаніе, сирѣчь ежца или дюгень, ступанинѣтъ на стяжаніето има избирателното право.

Сирѣчь, ако исеа като му утетиши веществото отъ разсиваньето, задължава го да заплати цѣлата стойность на ежцата за стоеньето ѝ (мѣбніенъ кій метъ, сирѣчь стойността на ежцата, когато е била тя цѣла и неповрѣдена; Гледай Чл. 883-й), или задържа веществото и като навали стойността му отъ стойността на ежцата за стоеньето ѝ, исеа остатъка.

Ако похитителѣтъ съзида изново ежцата, както е била изнапредъ, освободява се отъ обезщетяваньето.

Чл. 919.) Ако, като избухне пожаръ въ нѣкой махала, съсипи нѣкой чужда ежца безъ позволеніето на ступанина ѝ, и пожарѣтъ са сирѣ тамъ, не подлежи на обезщетяванье, ако е направилъ съсипаньето по заповѣдъ на Владѣтеля (Правителството).

Ако ли я е съсипѣлъ само произволно подлежи на обезщетяванье.

Чл. 920.) Ако нѣкой отсѣче неправедно дърветата въ чужда градина, ступанинѣтъ имъ има избирателното право.

Може сирѣчь или да поиска стойността на дърветата за стоеньето имъ (кай менъ кай метъ), като му утетиши отсѣченитѣ дърва, или да задържи тѣзи дърва и като приснеме стойността имъ на отсѣчени отъ стойность на дърветата за стоеньето, да поиска остатъка.

Н. П. Ако градината съ дърветата, като са намѣрватъ на мѣстото си струва 10,000 гроша, а безъ дърветата 5,000 само, а стойността на отсѣченитѣ дървета е 2,000 гроша, ступанинѣтъ на градината има избирателното право между слѣдующитѣ двѣ нѣща: или оставя отсѣченитѣ дървета на оногизи, що ты е отсѣгѣлъ и зема отъ него 5,000 гроша, или зема отсѣченитѣ дървета и заедно съ тѣхъ 3,000 гроша.

Чл. 921.) Униправданитѣ нѣма право да противоуниправди, сирѣчь противоуниправдаваньето не са допрощава (Гледай Чл. 19-ий).

Н. П. Ако нѣкой поврѣди нѣщото на другою и той за противоуниправдаванье поврѣди ежцо нѣщото негово, и двамата подлежатъ на обезщетяванье.

Сжщо, ако нѣкой като принадлежи на една народност, поврѣди нѣщото на друго, който принадлежи на друга народност, и той за противоотмъщение поврѣди нѣщото на нѣкое трете лице, което принадлежи на първата народност, и сѣкое отъ поврѣдителитѣ подлежи на обезщетяване за поврѣдата която е направилъ.

Тожде, като са излѣзе нѣкой и земе калпава монета нѣма право да я даде другому.

ГЛАВА ВТОРА.

За виновния въ поврѣждане нѣщо.

Чл. 922.) Ако стане нѣкой виновенъ въ поврѣдата или въ умалението на цѣната на чуждо нѣщо, сирѣчь ако нѣкое негово дѣло земе като непосредственно и неизбежно слѣдствие поврѣдата или умалението на цѣната на чуждо нѣщо, подлежи на обезщетяване.

Н. П. Ако нѣкой, като са обвие съ дрехата на друго, са сборичка съ него и изпомежду туй падне отъ втория този нѣкое нѣщо и са поврѣди или развали, обвитыйтъ подлежи на обезщетяване.

Сжщо, ако нѣкой пресѣче безправедно водата на чужда нива или градина, и отъ безводието исхне посѣяното или насаѣното въ нея, или ако водата като наводни погрме нивата на нѣкое трете лице и поврѣди насаѣното въ нея, подлежи на обезщетяване.

Тожде, ако нѣкой отвори вратата на нѣкой чуждъ а х ж р ъ (уборъ) и побѣдне животното що е било въ него, или ако отвори чужда клѣтка (кафезъ) и побѣдне птицата що е била въ нея, подлежи на обезщетяване.

Чл. 923.) Ако животното на нѣкого, като са ушлаше по причина на друго нѣкое, побѣгне и са загуби, виновныйтъ на ушлашаньето не подлежи на обезщетяване. Но ако по умыселъ е подплашилъ животното, тогази отътветвува.

Сжщо, ако когато нѣкой ловець гръмне, а животното на друго като са ушлаше фугне да бѣга и като бѣга падне и умре, или си усалати краката, ловецьтъ не отътветвува.

Но, ако е гръмналъ съ памѣрение да подплаше животното, тогази подлежи на обезщетяване (Гледай Чл. 93-ий).

Чл. 924.) Виновникъ за да стане, както са каза, повиненъ, трѣба въ дѣлото му да съществува преминуване на право; сирѣчь за да стане нѣкой отговоренъ за щета, за която е былъ виновенъ, трѣба да е извършилъ дѣлото, на което непосредственно слѣдствие е была щетата, по преминуване на право.

И. П. Ако нѣкой ископае на публичния пѣть гирани безъ позволеніето на владѣтеля и като падне животното на друго въ него са затріе, отговарява.

Но ако е ископалъ гирани въ собствената си земя, нѣкой отговорность не носи за паданьето въ него на животното.

Чл. 925.) Ако нѣкой извърше дѣло, което причинява поврѣдата на нѣкое нѣщо, и измежду туй са случи друго самодолно дѣло, сирѣчь ако другъ нѣкой по собствената си воля послужи като непосредственъ самоизвършителъ за поврѣдата на нѣщото, повиненъ става самоизвършившии самодолното дѣло, сирѣчь непосредственникъ самоизвършителъ на поврѣдата (Гледай Чл. 90-ий).

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За нововъзвонданитѣ по публиченъ пѣть.

Чл. 926.) Сѣкой има право да преминува по публиченъ пѣть; подъ условіе обаче да са обезпечени другитѣ.

Подъ условіе сирѣчь да не поврѣда нѣкого чрезъ дѣло, което може да отбѣгне.

Прочее, ако въ публичния пѣть падне товарътъ що е на гърбътъ на нѣкой товароносець и поврѣди нѣкое чуждо нѣщо, товароносецьтъ подлежи на обезщетяване.

Сжшо, ако некритѣ, които исхвъркватъ отъ ковацница, когато ковачьтъ чука жѣзото, изгорѣтъ дрехата на нѣкого като минува изъ публичния пѣть, ковачьтъ подлежи на обезщетяване.

Чл. 927.) Безъ позволеніето на Владѣтеля нѣкой не може да сѣдне на публиченъ пѣть, за да продава или купува. Сжшо, нито да положи или да нововъведе нѣщо на него може.

Ако ли стори туй, отговаря за сѣба поврѣда или щета, която би протекла отъ туй дѣло.

Ако, проче, патрупа нѣкой на публиченъ пѣть дърволакъ или камъне и животното на другото нѣкого като са сѣтне, падне и са утрепе, подлежи на обезщетяване.

Сжщи, ако нѣкой илиене на публиченъ пѣть нѣкое хлѣзгаво нѣшо, сирѣчь масло, и животното на другото като са хлѣзие падне и са утрепе, подлежи на обезщетяване.

Чл. 928.) Ако, като са срути нѣкой дуваръ причини тшета, ступанинъ му неответвува.

Но ако изнапредъ дуварѣтъ е билъ готовъ за срутване и другъ нѣкой го предувѣдоми и му предизвѣсти думающъ: еъ сиии дувара, ответвува, ако остави да са измине испомежду толкови време, коелото е стигало за съсниванѣто на дувара.

Съ тѣзи разлика обаче че предизвѣстивнѣи трѣба да има туй право за предувѣдомяванѣто и предизвѣстяванѣто (Гледай Чл. 889-ий).

Сирѣчь, ако е дуварѣтъ паднѣлъ отъ съсѣдната ежца, предизвѣстивнѣи трѣба да е единъ отъ обитающѣтъ въ нея ежца; предувѣдомяванѣто и предизвѣстяванѣто отъ другъ человекъ нѣма нѣкоя сила.

Ако ли е паднѣлъ на частенъ пѣть, предизвѣстивнѣи трѣба да е единъ отъ онѣзи, които иматъ право за преминуване презъ него пѣть.

Ако е паднѣлъ на публиченъ пѣть, сѣкой въобще има право за предувѣдомяване и предизвѣстяване.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За наностягъ отъ животныгъ.

Чл. 929.) Ступанинѣтъ на нѣкое животно не е отговоренъ за тшетата, която би то причинило като върше отъ самосебе си (Гледай Чл. 94-ий).

Ако обаче, когато животното поврѣжда чуждо нѣшо, ступанинѣтъ му като го гледа, не го възбранява, подлежи на обезщетяване.

Сжщо, ако нѣкой има бодливъ биегъ или ханливо буче и

нѣкой отъ съсѣдытъ или отъ съсѣленытъ му го предувѣдоми и му прѣдизвѣсти като го съвѣтува да ограничи быгѣтъ или гучето си, подлежи на обезщетяванье; ако гучето или быгѣтъ като са оставятъ да са сѣнтатъ свободно, утрещѣтъ друго животно, или поврѣдытъ нѣкое нѣщо.

Чл. 930.) Ако животно на нѣкого, когато са намѣрва въ собственото му стѣжаніе, причини нѣкой поврѣда на друго, като го удари съ преднія си кракъ, или блъсна съ главата си, или шибна съ опашката си, или ритне съ заднія си кракъ, ступанинѣтъ му не подлежи на обезщетяванье, биль са той намѣрвалъ на животното, или не.

Чл. 931.) Когато вкара нѣкой своето животно въ чуждо стѣжаніе, по позволѣніето на ступанина на стѣжаніето, животното са счита че са намѣрва въ стѣжаніето на ступанина си, прочее той, съобразно съ горѣизложеня членъ, не подлежи на обезщетяванье за сѣка поврѣда, която са бы причинила спорѣдъ означаемыя начинъ въ истия членъ.

Ако ли го е вкаралъ безъ позволѣніето на ступанина на стѣжаніето, биль въсѣдѣлъ на него, биль го водялъ като го държи отъ поводника, или го каралъ изодадъ, или просто са намѣрвалъ до него, въ сѣкой случай, подлежи на обезщетяванье за щетата, която бы причинило животното.

Но, ако животното като са развърже влѣзе отъ самосебе си въ чуждо стѣжаніе, ступанинѣтъ му не подлежи на обезщетяванье, за която щета бы то причинило въ него.

Чл. 932.) Сѣкой има право и съ животното си да премишува презъ публичныя нѣтъ. Слѣдователно не подлежи на обезщетяванье, ако, когато е минавалъ по нѣтъ съ животното си, то е причинило нѣкой щета, на която отдалеченіето е невъзможно.

Н. II. Ако прѣсканыйтъ отъ краката на животното прахъ и калъ уцалатъ дрехитѣ на нѣкого, или ако животното като ритне съ заднія си кракъ, или като шибне съ опашката си, причини нѣкой щета, ступанинѣтъ на животното не подлежи на обезщетяванье.

Но, ако щетата е произлѣзла отъ блъснваньето на животно, или отъ ударянето съ преднія му кракъ или съ главата, ступанинѣтъ му подлежи на обезщетяванье.

Чл. 933.) Въ публичния пяхъ който кара изодзаль и който веди отъ поводника животното равни сж съ всадника.

И тѣ сирѣчь подлежатъ на обетщетавање въ обсолютстата, спорѣдъ които подлежи на него всадникътъ.

Чл. 934.) Никой нѣма право да остави да стои или да върже на публиченъ пяхъ животното си.

Ако прочее стори нѣкой туй и животното причини нѣкой поврѣда, било като удари съ преднія си кракъ, или като ритне съ заднія си, или както и да е по другъ начинъ, въ сѣбой случай е отговоренъ за която тщета е причинило животното му.

Исключаватъ са обаче мѣстата, които сж назначени за стоење на животни, както е торжището на животните и мѣстото въ което стојатъ коньетѣ за наеманье.

Чл. 935.) Ако нѣкой остави развързано на публиченъ пяхъ животното си, отговаря за сѣба тщета, която бы то причинило.

Чл. 936.) Когато е нѣкой всѣдникъ на конь, былъ са намѣрвалъ на собственото си стяжаніе или другадѣ, ако животното настъпи или поврѣди нѣщо съ преднія си или задній кракъ, всадникътъ са счита като виновенъ за тщетата и слѣдователно отговаря за нея.

Чл. 937.) Ако всадникътъ неможе да управлява коня, когато са той подпашни, не подлежи на обетщетавање, за която тщета бы причинилъ.

Чл. 938.) Ако, когато има нѣкой вързано животното си въ собственото си стяжаніе, другъ нѣкой като доде, върже тамъ и своето, и животното на ступанина като ритне утрепе животното, не са плаща обетщетавање. Но ако чуждото животно утрепе животното на ступанина на стяжаніето, плаща са обетщетавање.

Чл. 939.) Ако двама нѣкои вържжтъ животните си на мѣсто, дѣто и двамата иматъ право да ги врзватъ и едного отъ тѣхъ утрепе другото, не са плаща обетщетавање.

Н. П. Ако двама нѣкои, като иматъ нѣкой съдружеска клица, вържатъ животните си въ нея и едного отъ тѣхъ утрепе другото, не са плаща обетщетавање.

Чл. 940.) Ако двама нѣкой вържжтъ животните си въ което мѣсто нѣматъ за туй право, и вързаното изнапредъ жи-

вногн утрепе вързаното отпослѣ, не са плаща обезщетяванѣ.
Ако ли вързаното отпослѣ утрепе вързаното изнапредѣ, плаща
са обезщетяванѣ.

ПОДПИСАНЫ :

Ахметъ Джевдетъ ;

Омеръ Хулюси ;

Настойникъ на вѣрозаконныѣ уроцы,

Ессеидъ Халилъ ;

Подѣлителъ на наслѣдїята,

Ахметъ Халилъ ;

Хранителъ на фотфыѣ,

Ессеидъ Халилъ ;

Управителъ на училището на вѣрозаконныѣ сждїа,

Ессеидъ Юнусъ Вехби ;

Цариградскїй сждїа,

Сеифъ Уддинъ ;

Членове отъ съчинителната Коммиссія,

Абдулъ-Латяезъ Шури

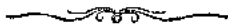
Членъ отъ Върховното Сждилище,

Ахметъ Хулюси ;

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ДЕВЕТА.

за запрещение, насиліе и право на
предпочитанье.

ВЪ ИМЕТО
НА
ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮПА.

„ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.“

КНИГА ДЕВЕТА.

**за запрещение, насиліе и право на
предпочитанье.**

(Дѣли са на Предисловіе и три Раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условія.

Чл. 941.) Х а д ж р ъ = Запрещение: е да са отнема отъ нѣкое опредѣлено лице правото отъ да управлява собственния си имотъ, и отъ да прави договори; лицето отъ което са е отнело туй право са именува м а х д ж у р ъ = запретень или забранень.

Чл. 942.) Извънъ = Освобождение изъ, подъ власть: е диганъето на заповиенъето, падението на правото на заповиенъето; получившии освобождение си изъ подъ власть са именува мейзунъ освободенъ изъ подъ власть.

Чл. 943.) Салъри гаъри мюмеиъзъ = Малолѣтенъ който нѣма развито своето разсуждение (който е близо до дѣтството) е дѣтето, което не може да разбира отъ купуване продаване; което не разбира сирѣчь, че чрезъ продажбата продава нѣкой, а чрезъ покупката че са придобива нѣщо, и което не може да различава малката и простителна измама (габни и есиръ) отъ чрезвычайната или безмѣрна поврѣда (габни фахънъ Гледай Чл. 165-на), сирѣчь което ще каже да са измами нѣкой на полувенъ въ стойността. Който различава подобитѣ са именува сагаъри мюмеиъзъ = Малолѣтенъ който има развито своето разсуждение (юноша). (*).

Чл. 944.) Меджунъ = Сумасшедшии, лудъ, безуменъ: е два вида:

Първиитѣ са казва меджунни мютбѣнъ = съвършено лудъ: той е сѣбога отъ лудостъ привзетъ; другиитѣ же са казва меджунни гаъри мютбѣкъ = който страда отъ периодическа лудостъ или сумасшествие.

Чл. 945.) Маатухъ = Обезумѣлъ, вдѣтененъ: е по-

(*) Опредѣлене на чловѣческитѣ възрасти.

Чловѣческитѣ възрасти въобще са опредѣляватъ на седмъ степеня: 1-о) Младенецъ; 2-о) Дѣте; 3-о) Отрокъ; 4-о) Юноша; 5-о) Мжжъ; 6-о) Старъ и 7-о) Старецъ.

Младенецъ	е отъ 1 до 7-мата си годишна възраст		
Дѣте	е отъ 8 до 14-тата си	>	>
Отрокъ	е отъ 15 до 21-тата си	>	>
Юноша	е отъ 22 до 25-тата си	>	>
Мжжъ	е отъ 26 до 49-тата си	>	>
Старъ	е отъ 50 до 56-тата си	>	>
Старецъ	е отъ 57 година на горѣ.		

Законодателитѣ же въобще опредѣляватъ възраститѣ както слѣдува: Въ несъвършенполнѣтата са полагаатъ три възраста: първата отъ рождението до 14 години, втората отъ 14 до 17 години, третата отъ 17 до 20 години. Въ течението на първитѣ два възраста лицата отъ двата пола въ закона са именуваатъ малолѣтны, въ третата несъвършенполнѣтны; туй обаче различие въ наименованата сѣбога не са нази.

(Заб. на Изд.)

вреденъ въ умѣтъ, на начинъ што разсужденіето му да е слабо, думатъ му несвязны и дѣлата да принасятъ видѣтъ на престѣпленіе.

Чл. 946.) Се ф ѿ х ѣ = Расточителенъ, развратенъ: е който иждивава имота си на щѣло и яещѣло; който го распилва чрезъ безмѣрны и безусловны разноски.

И онзи, който отъ безумство или глупость и добродушіе не е вреденъ да търгува, но са по вѣчето ками въ земањедаванята си, са счита като расточителенъ или развратенъ.

Чл. 947.) Р е ш ѿ д ѣ = Разуменъ: е онзи който е вреденъ да запази имота си, който отбѣгнува сѣко безусловно иждивеніе и расточеніе.

Чл. 948.) И к р а х ѣ = Принужденіе, насиліе: е да са накарва нѣкой безправедно чрезъ заплашванія за да избврши неволно нѣкое дѣло; подобниѣтъ са именува м ю к р е х ѣ, подпаднавшии подъ насиліе, насиленъ, принуденъ; а който го принуждава или насилва м ю д ж б ѿ р ѣ = насилецъ; извршваното чрезъ насиліе дѣло м ю к р е х у н ѣ а л е й х ѣ, а злото отъ което са застрашава че ще пострада насилваныйтъ м ю к р е х у н ѣ б ѿ х ѣ.

Чл. 949.) Насиліето е два вида:

Първыйтъ видъ е И к р а х и м ю л д ж ѿ = Голѣмото насиліе, когато угрозява нѣкой нѣкого да го убіе или усапати или да го бие до толвози што да пострада едного отъ тѣзи.

Вторый видъ е И к р а х и г а ѿ р ѿ м ю л д ж ѿ = Малкото насиліе: е насиліето шо са възлага чрезъ заплашванье сѣзло, което неможе да произведе друго освѣнъ сѣтѣрѣ и болѣжъ, сирѣчь запиранье и бѣанье.

Чл. 950.) Ш ю ф ѿ = Право на предпочитанье (въ сѣдружество и сѣсѣдство): е да може да са купува по предпочитанье нѣкое стяжаніе противъ истата цѣна, на която го е купилъ другъ нѣкой.

Чл. 951.) Ш е ф ѿ ѿ ѿ: е онзи шо има право за предпочитанье.

Чл. 952.) М е ш ф у ѿ: е стяжаніето, върху което има нѣкой правото за предпочитанье.

Чл. 953.) М е ш ф у у н ѣ б ѿ х ѣ: е стяжаніето, отъ което проистича за нѣкого правото за предпочитанье.

Чл. 954.) Халѣтъ = Съслужакѣи са въ нѣщо: е онзи който има право за водочерпанье или за преминуванье по рѣка, или по нѣтъ презъ който минаватъ и други лица; който са съслужва заедно съ други лица отъ едно и истото нѣщо.

Чл. 955.) Шерби хасъ = Особно служанье на вода: е да има нѣкой право за водочерпанье отъ рѣка, отъ която само пѣком опредѣлени лица иматъ право да водочерпѣтъ; а не е особно служанье да са водочерпи отъ рѣки, отъ които са публиката ползува.

Чл. 956.) Тарѣни хасъ = Особенъ нѣтъ: е слѣпата улица (чигмазъ сукакъ).

РАЗДѢЛЪ ПЪРВИЙ.

За запрешеніе.

(Дѣли са на четири глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Класоветъ на запретекѣи и юридическѣи нѣтъ постановленія.

Чл. 957.) Нестъвернонолѣтнийтъ, сумасшедшиятъ или лудийтъ обезумѣлийтъ или вѣтенныйтъ сж самоправно запретены.

Чл. 958.) Расточителныйтъ може да са положи подъ запрешеніе отъ съдебното началство.

Чл. 959.) И длъжникътъ може да са запрети отъ съдебното началство по исканьето на заимодавцѣи му.

Чл. 960.) Договоритъ, сирѣчь купуванье продаваньето и пр. които са свързватъ отъ принадлежащитъ на горѣпоменатитъ классове запретены, пѣматъ сила; при сичѣот уѣ обаче

тѣ сж отвѣтственни за сѣка тцета, която бж прѣстекла отъ собственното имъ дѣло.

Н. П. Дѣтето, ако и да нѣма развито своето разсжжденіе, като поврѣди чуждо нѣщо, отговорно е за обезштетяванье.

Чл. 961.) Сждіята като запрещава расточителни, или длѣжника объеява на публиката туй запрещеніе и причината, която го е предизвикала.

Чл. 962.) Лицето що ще са запрети отъ сждіята не е нужда да е прѣстѣтвующе; запрещеніето е дѣйствиетлно и въ негово отсжствіе когато стане; въискава са обаче да му са събщи.

А дору не стигне до него извѣстіето на запрещеніето, не са счита като запретенъ и сичкитѣ договори, които е свързалъ и самопризнанія (исповѣданія), които е далъ до неа минута сж дѣйствиетлни.

Чл. 963.) Развратныйтъ и злонаравныйтъ (фасилтъ) дору не распилява за щѣло и нещѣло имотътъ си, не са запрещава сѣмо за развратността и злонаравіето му.

Чл. 964.) Запрещавасть са при тѣмъ и други нѣкои, които причинявасть тцета на публиката, сирѣчь неученитѣ дѣвари и пр.

Но тука запрещеніето състон въ да са възбравявасть отъ нѣкое дѣло, а не въ да имъ са запрещава отъ да управлывасть собстеныя си имотъ и отъ да земасть и давасть.

Чл. 965.) Като са управлывава нѣкой въ нѣкое торжище съ нѣкое художество, или като са занимава съ казва да е търговія, другитѣ му съ художници или търговци нѣматъ право да му запретижтъ управненіето названіето му по причина че са тѣ оцѣтавасть.

ГЛАВА ВТОРА.

За несъвършеннолѣтны, луди и обезумѣны.

Чл. 966.) Ако още и да има позволеніето на настойника (опекуна) си близкыйтъ до дѣтинство малолѣтенъ, не може да управлыва имотъ или да са договаря дѣйствиетлно.

Чл. 967. Отрокътъ, сирѣчь несъвършеннолѣтнѣйтъ, който има развито своето разсѣленіе, може да свръзва договоръ, отъ който само полза му произхожда, сирѣчь да приема подареніе, безъ позволеніето на настойника си. Напротивъ же никаква сила нѣма съгласіето му въ договоръ, отъ който произхожда чиста щета за него, ако още и да е било съгласіе по позволеніето на настойника си.

Колкото са обаче касае до договоритѣ, отъ които може да произстече и щета и полза, тѣхъ само съ позволеніето на настойника си сключва дѣствително.

Настойникътъ же е свободенъ да отѣтжи или на туй позволеніе.

Сирѣчь, ако вижда че дѣлото е полезно за несъвършеннолѣтния, дава позволеніето, ако ли не, отказва го.

Н. П. Ако отрокътъ несъвършеннолѣтнѣй продаде нѣщо безъ позволеніето на настойника си, ако още и да го е далъ на цѣна по висока отъ стойността му, продажбата не става дѣствителна и не повратна освѣнь като я одобри настойникътъ.

Защото продажбата е отъ онѣзи нѣща, отъ които може да произстече и полза и щета.

Чл. 968.) Настойникътъ може за опитванье да даде на отрока несъвършеннолѣтнѣй позволеніе да прави земаньдаванье, като му предаде часть отъ имота му.

И ако са докаже че е разуменъ, настойникътъ му предава и другия имотъ.

Чл. 969.) Подкачаньето на спекулативни дѣла равносилствува съ позволеніе за земаньдаванье.

Н. П. Ако настойникътъ каже на несъвършеннолѣтния: правй земаньдаванье или земй едикой видъ стога и продавай, туй равносилствува съ позволеніе за земаньдаванье.

Но ако му заповѣда извриваньето на единъ договоръ, сирѣчь, ако му каже: иди на пазаря и продай едикое нѣщо, туй не съставлява позволеніе за земаньдаванье, но е една служба и порѣчка, която по обмѣновеце са възлага на дѣцата.

Чл. 970.) Позволеніето на настойника не може да са

ограничи въ време, или въ нѣкое мѣсто или въ единъ само видъ земањедаваніе.

Н. П. Ако даде на отрока несъвършеннолѣтенъ позволеніе за единъ день или за единъ мѣсець, той се счита като освободенъ изъ подъ власть напълно, поради туй и за сѣкога остава такъвъи, ако не го запрети пакъ настояникътъ.

Осичо, ако му каже: тѣргувай въ еди-кой пазаръ, несъвършеннолѣтнийтъ има позволеніе да тѣргува на сѣкадѣ.

Тожде, ако му каже: земй и продавай еди-кой видъ стоки, има право да копува и продава сѣкой видъ стоки.

Чл. 971.) Позволеніето (освобожденіето изъ подъ власть) може да се даде не само именно но и подразумѣваемо.

Н. П. Ако настояникътъ види отрока несъвършеннолѣтний че прави договоръ и замѣлчи, подразумѣва се че го е освободилъ изъ подъ власть.

Чл. 972.) Богато настояникътъ освободи изъ подъ власть несъвършеннолѣтния, що е подъ неговото настояничество, той се счита като съвършеннолѣтенъ въ предмѣтѣтъ, които принася освобожденіето изъ подъ власть; и тѣй договорѣтъ му като продаванъето и наеманъето сж дѣйствителны.

Чл. 973.) Настояникътъ, който е освободилъ изъ подъ власть несъвършеннолѣтния, що е былъ подъ настояничеството му, може като уничтожава освобожденіето изъ подъ власть, пакъ да му запрети. Но трѣба да му запрети спорѣдъ истия начинъ, спорѣдъ който го е былъ и освободилъ изъ подъ власть.

Н. П. Ако позволеніето за земањедаваніе, което е былъ далъ настояникътъ на несъвършеннолѣтния, е станкло извѣстно на оичемѣтъ хора въ пѣяцата, за да има сила запрещеніето, що ще стане относѣ, трѣба да е и то общо, сирѣчь трѣба да стане извѣсно на сѣшго въ тѣржицето. А нѣма сила запрещеніето, което става въ ешцата на настояника предъ двѣ само или три лица.

Чл. 974.) Настояникъ на несъвършеннолѣтенъ е:

1-о) Баща му;

2-о) Настояникътъ по завѣщаніе, ако не е живъ бащата, сирѣчь онзи когото цору е еще былъ живъ бащата го е избралъ и назначилъ за настояникъ на чедото си;

3-о) Настояникътъ по завѣщаніето на настояника, онзи си-рѣчь когото назначеныйтъ отъ бащата настояникъ е назна-чилъ за свой намѣстникъ, когато е былъ еще въ животь ;

4-о) Дѣдата на баща на несъвършеннолѣтныя и дѣдата по баща на баща му ;

5-о) настояникътъ по завѣщаніе на дѣдата ;

6-о) Настояникътъ когото е назначилъ настояникътъ по завѣщаніе и

7-о) Сждіята, или назначаваныйтъ отъ него настояникъ (вассѣ).

Братътъ обаче, стрижата (чичата) и прочіитъ родственници, ако не сж настояници назначены отъ сждіята, немогътъ да освободіятъ изъ подъ власть несъвършеннолѣтныя.

Чл. 975.) Сждіята като вижда че освобоженіето изъ подъ власть на отрока несъвършеннолѣтный ще му бжди полезно, може, макаръ и да са противи настояникътъ, да го освободи изъ подъ власть ; при сичко че настояничеството на настоя-ника е но силно отъ настояничеството на сждіята ; но пъкъ не може вече първыйтъ да опровергае освобоженіето изъ подъ власть на вторыя.

Чл. 976.) Ако, като настояникътъ освободи изъ подъ вла-сть несъвършеннолѣтныя умре, освобоженіето изъ подъ вла-сть са уничтожава ; смъртъта обаче или овлоненіето отъ слу-жба на сждіята не уничтожава даденото отъ негова страна освобождение изъ подъ власть.

Чл. 977.) Само сждіята, който е былъ освободилъ изъ подъ власть несъвършеннолѣтныя, или пресмникътъ му може да го положи пакъ подъ запрещеніе, но не може баща му или кой да е другъ неговъ настояникъ да го освободи изъ подъ вла-сть, послѣ смъртъта или сваянъето отъ служба на сждіята.

Чл. 978.) Обезумѣлийтъ и вдѣтененыйтъ са счита като отрокъ несъвършеннолѣтенъ.

Чл. 979.) Съвршенно лудийтъ са счита като близекый до дѣтневото несъвършеннолѣтенъ.

Чл. 980.) Договоритъ, които страдающійтъ отъ періоди-ческа лудость е заключилъ когато е былъ здравъ, иматъ сила кагъто и договоритъ на разумныя.

Чл. 981.) Когато порасте дѣтето, не трѣба да му са предава тутагъси имотътъ му, но да са онытва постепенно.

Ако ли послѣ нѣкое време поиска да опровергае дѣлата, които е заключилъ послѣ самопризнаніето на съвършеннолѣтнѣтото, оспоряющъ че когато е режълъ че е билъ съвършеннолѣтень, е билъ лъжълъ, туй му исканье са отхвърля.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За запретеня расточителень.

Чл. 990.) Запретеныйтъ расточителень са счита предъ закона като отрокъ (несъвършеннолѣтень сиручъ който има развито своето разсужденіе), но настояниетъ на расточителныя е само сждіята.

Никое право за настояничеството пѣмать върху него баща му или дѣда му, нито назначеныйтъ отъ тѣхъ настояниці.

Чл. 991.) Договорытъ на расточителныя послѣ неговото запрещеніе нѣмать никака дѣйствителность; договорытъ обаче преди запрещеніето иматъ сила както и договорытъ на другытъ хѣра.

Чл. 992.) И запретеныйтъ расточителень и онзи на кагато прехранванъето е въ негова тяжесть, са храникътъ отъ имота си (на запретенныя).

Чл. 993.) Ако запретеныйтъ расточителень продаде нѣкое свое нѣщо, продажбата е недѣйствителна, сждіята обаче може да я направи дѣйствителна чрезъ своето одобреніе и съгласіе, ако я вижда полезна.

Чл. 994.) Ако запретеныйтъ расточителень исповѣда че дльжи нѣкому, туй му самопризнаніе е съвършенно недѣйствително.

Сиречь, самопризнаніето му не може да има никое вліяніе, нито върху сществующія му имотъ преди запрещеніето, нито върху придобитыя послѣ запрещеніето.

Чл. 995.) Исканіята отъ запретенныя расточителень на трети лица са заплащатъ отъ имота му.

Чл. 996.) Когато запретеныйтъ земе въ займъ отъ възъ шары и ги иждиви за своето прелитаніе, сждіята ги заплаща отъ имота му, ако не надминуватъ обыкановеныйтъ му разности.

Но ако ги надминуватъ, сждіята заплаща само количеството, което стига за прехраната на запретенныя, а другото обявьява неспрѣсто.

Чл. 997.) Ако запретениятъ расточителенъ са оцѣлюмъдри, сждіята дига запрещеніето.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За запретения дължникъ.

Чл. 998.) Ако сждіята види, че дължникътъ при сичко че е въ състояніе да заплати дълга си, отлага заплащаньето му а заимодавцитѣ поискатъ да са продаде часть отъ стяжаніята му за заплащаньето на дълга, сждіята запретава дължника.

И ако са отрича да продаде истиятъ стяжаніето си и да заплати дълга си, сждіята продава стяжаніето и заплаща дълга му.

Заплащаньето на дълга става спорѣдъ слѣдуюція редъ: продаватъ са най първо онѣзи нѣща на които продаваньето може да причини по малка тѣта на дължника и най послѣ които могатъ да причинятъ по голѣма, сирѣчь най първо са издивяватъ въ заплащаньето готовитѣ пари на дължника, и ако не стигнатъ, продаватъ са стокитѣ му, ако ли не стигнатъ и тѣ, сждіята продава и стяжаніята му.

Чл. 999.) Ако испадне въ несъстоятелность дължникътъ, сирѣчь, ако дълговетѣ му достигнатъ равни или повече отъ имота му, заимодавцитѣ му, за предварванье на сѣко по нататашно намаленіе на този имотъ, было поради вѣдителини търговски дѣла, было поради угравванье, или поради устѣпанье на една негова часть къмъ трете лице, могатъ да поискатъ да са запрети на дължника, да не управлява вече имота си и да не признава вече дългъ къмъ трете лице.

Върху туй исканье сждіята запретава дължника.

И като продаде имота му, подѣлява стойността на заимодавцитѣ.

Но оставя на него едно или двѣ облѣкла.

Съ тѣзи разлика обаче, че ако дължникътъ има едно скъпоцѣнно облѣкло и може да са задоволи съ по ѣфтено, продава са и скъпоцѣнното облѣкло и отъ стойността му купува му са едно облѣкло ѣфтено, а избытъекътъ са предава на мас-

сата на заимодавцитѣ. Сжщо, ако има една голѣма ежца и му стига една нѣ малка, продава са голѣмата ежца и отъ стойността ѝ му са купува друга ежца съразмѣрна съ послуженіето му, а избытъкътъ са предава на массата на заимодавцитѣ.

Чл. 1,000.) Въ продълженіето на запрещенію му испадналийтъ въ несъстоятелность и окѣзи които е длѣженъ да съдържава са хранѣтъ отъ имота му.

Чл. 1,001.) Запрешеніето за дългъ сѣмо върху имота, който е притежаваль длѣжнникътъ по времето на запрещеніето му, има сила; никое же дѣйствіе нѣма върху имота, който е той придобылъ послѣ запрещеніето.

Чл. 1,002.) Запрешеніето дѣйствува върху сѣко нѣщо, което ошетава массата на заимодавцитѣ, сирѣчь върху подареніето, мьлостынята и върху продаванъето на цѣна по долна стойността по прицѣненіе на нѣщото.

Договоритѣ прочее които свързва испадналийтъ въ несъстоятелность въ врѣда на заимодавцитѣ, сирѣчь продаванъето, подаряванъето и пр. на имота, който е притежаваль по времето на запрещеніето, никоя дѣйствителность нѣмать.

Имать сила обаче тѣзи договори ако са отнасятъ до придобития отъ испадналия въ несъстоятелность имотъ послѣ запрещеніето.

Ако ли самопризнава испадналийтъ въ несъстоятелность че длѣжи и на нѣкое трете лице нѣкое количество, самопризнаніето му никоя сила нѣма колкото до имота, който е притежаваль по времето на запрещеніето.

Има обаче сила послѣ диганъето на запрещеніето, и тогази са счита като длѣжнникъ. Трѣба да са забѣлѣжи чи сжщо има сила самопризнаніето на дългъ, който прави испадналийтъ въ несъстоятелность подъ условіе че ще го заплати, ако спечѣли послѣ диганъето на запрещеніето.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ

За насиліе.

Чл. 1,003.) Насилникътъ трѣба да е вреденъ да извърши заплашването си.

Заплашванетоъ прочее на чловѣкъ, който не е вреденъ да го извърше не са счита като насиліе.

Чл. 1,004.) Насилванійтъ трѣба да са страхува, за да не са извърше заплашванетоъ противъ него: сирѣчь трѣба да има почти убѣжденіе че, ако не извърше нѣщото за което са насилва, насилникътъ ще осжществи заплашванетоъ си.

Чл. 1,005.) Насиліето са счита дѣйствително, ако насилванійтъ извършва злото за което са задѣлава въ присхствіето на насилника или на чловѣка му, тогази насиліето са счита недѣйствително, защото послѣ липцаванетоъ му са е извършило дѣлото.

И. П. Насилва нѣкой нѣкого да продаде собственото си нѣщо; ако насилванійтъ ступаникъ го продаде въ отххствіето на насилника и безъ да е присхствующъ нѣкой неговъ чловѣкъ, не са счита като подложенъ на насиліе, заради туй продажбата е дѣйствителна.

Чл. 1,006.) Сключванійтъ чрезъ дѣйствително насиліе договори за купуванъепродаванъе, наеманъе, подаряванъе, устхпанъе и за спотажданъе (парично) и даваното чрезъ подобно насиліе признаванъе, издѣлженіе, почакъ за дългъ и оставка отъ право на предпочитанъе сж недѣйствителны.

Обаче, ако насиленійтъ ги одобри послѣ дялцаванетоъ на насиліето, тогази придобыватъ дѣла дѣйствителность.

Чл. 1,007.) Внешето насиліе е дѣйствително и въ договоритѣ и въ прочіитѣ дѣла.

Малкото обаче насиліе има сила само въ договоритѣ, а не и въ прочіитѣ дѣла.

Прочее, ако каже нѣкой нѣкому: поврѣдй имота на еди-кого, защото въ противенъ случай та убивамъ, или ти отсичамъ нѣкой удъ, а насиле-

ныйтъ поврѣди нѣщото, насилието са счита дѣйствително и само насилникѣтъ подлежи на обезщетяванье.

Но ако насилникѣтъ каже: поврѣдѣ нѣщото на ѣдикого, защото въ противенъ случай та бѣйвамъ, или та за пирвамъ, насилваныйтъ като извърше тѣзи заповѣдь, подлежи само той на обезщетяванье.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТЫЙ.

За правото на предпочитаньето.

(Дѣли са на четири главы.)

ГЛАВА ПЕРВА.

Степенословіе на правото на предпочитаньето.

Чл. 1,008.) Отъ три причины проистича правото на предпочитаньето.

Първата причина — е участіето въ продаваемото нѣщо.

Сирѣчь, когато притязавать двама нѣкои едно и истото стяжаніе неподѣлаемо.

Втора причина е съслужаньето.

Сирѣчь, когато служи нѣкоя рѣчка или частенъ нхтъ на двѣ или повече по опредѣлены стяжанія.

Н. П. Когато са продава градина, която са пом по служанье отъ рѣчка, която служи и на други опредѣлены градини, сичкытъ ступаны на тѣзи градини иматъ право за предпочитанье въ покупката, была съѣдствуваала тѣхната съ продаваемата, или нѣ.

Сжщо, когато са продава кжца, на която вратата лежхтъ на частенъ нхтъ, сичкытъ ступаны на кжщкытъ, на които вратята лежхтъ на истия нхтъ, иматъ правото за предпочитанье

върху покупката на тѣзи ежца, биде до нея съсѣды или не.

Когато са обаче продава ежца, която водочерпни отъ рѣка, отъ която сичектѣ могатъ да водочерпнѣтъ, или има вратата си на публиченъ пѣтъ, водочерпачитѣ отъ рѣката и имѣющитѣ ежци, които са отварятъ отъ тѣмъ публичния пѣтъ, нѣматъ право за предпочитанье върху покупката на тѣзи ежца.

Третя причина е съсѣдството до нея.

Чл. 1,009.) Правото на предпочитаньето принадлежи първо на имѣющия участіе въ продаваемото стяжаніе (съступанинѣтъ); второ, на имѣющия стяжаніе съслужвано заедно съ продаваемото, и трете, на съсѣдствующия съ него.

Когато е купувачъ първѣтъ, правото за предпочитаньето на другитѣ двама остава за относѣ; ежцо, правото на втория е по силно отъ правото на третия.

Чл. 1,010.) Ако нѣма съступанинѣтъ на продаваемото, или ако има, а нѣкъ устѣгна правото, което има за предпочитанье, туй право преминува на имѣющия стяжаніе съслужвано заедно съ продаваемото.

Ако ли нѣма нито съслужванѣтъ, или ако има, но е устѣгнѣлъ правото си, то тогатази преминува на съсѣда до него.

И. II. Ако са продава нѣкое стяжаніе принадлежаше на единъ само ступанинѣтъ, или ако са продава единъ дялъ отъ стяжаніе принадлежаше на двама ступани, и единѣтъ отъ тѣхъ не ще да були продаваемѣтъ дялъ, правото на предпочитаньето върху покупката на цѣлото стяжаніе въ първото обстоятелство, и на дялѣтъ въ второто, принадлежи на имѣющия стяжаніе съслужвано, било отъ нѣкой пѣтъ, било отъ рѣчка заедно съ продаваемото. Ако ли нѣма съслужванѣтъ, туй право преминува на съсѣда до него.

Чл. 1,011.) Когато горнѣтъ етажъ на нѣкое здание принадлежи на едного, а долнѣтъ на другого, тѣ са считатъ като съсѣды единъ до другѣ.

Чл. 1,012.) Онзи, който е съступанинѣтъ на стѣната на нѣкой ежца, счита са и като съступанинѣтъ на ежцата. Но, ако не е съступанинѣтъ на стѣната, но само грѣдытъ на ежцата му еж сложени на нея, счита са като съсѣдъ на нея. Понесе има само право да слага грѣдытъ на ежцата си върху

онъзи слѣна, не може да са счете нито като състуканикъ, нито като съслужванъ.

Чл. 1,013.) Когато мнозина изедно иматъ правото за предпочитанье, зема са въ вниманіе числото имъ, а не количеството и величината на дяловетѣ имъ.

Н. II. Ако полуvinата на нѣкоя ежца принадлежи на едно-го, третата же часть на другото, а шестата на трете лице, и имбющитѣ полуvinата продава дялтѣ си, другитѣ двама представляеми като купувачи по силата на правото, което иматъ за предпочитанье, подѣлватъ на полуvenъ продаваемия дялъ.

Не може сирѣчь имбющитѣ третата часть отъ ежцата да купи по голѣма часть съразмѣрно съ дялтѣ си.

Чл. 1,014.) Когато съществуватъ отъ два класса съслужвани, принадлежащитѣ на по особнякъ класъ са предпочитани отъ принадлежащия на по общия.

Н. II. Ако са продава градина на която земята е съвършенна собственость (мюлеъ), и която са служи отъ водопроводъ, отворенъ на рѣчка, заедно съ служаньето му, ступанитѣ на стяжаніе, които са служатъ отъ истия водопроводъ иматъ по силно право за предпочитанье върху покупката ѝ.

Но, ако градината са служи направо отъ рѣката, тогази сичкитѣ съслужвани было, отъ нея, было отъ водопровода, иматъ изравно право за предпочитанье върху покупката ѝ.

Другъ примѣръ. Като прибавленіе на една слѣна улица има друга слѣна, и на тѣзи втората съществуватъ вратата на ежца, която са продава; правото за предпочитанье върху покупката на тѣзи ежца принадлежи на ступанитѣ на ежцитѣ, на които вратята лежатъ на тѣзи втора слѣна улица.

Но, ако тѣзи ежца лежи не на прибавената улица, но на първата слѣна улица, тогази сичкитѣ които са служатъ отъ тѣзи улицы иматъ изравно право за предпочитанье върху покупката на ежцата.

Чл. 1,015.) Когато служената отъ рѣчка градина са продава сама, сирѣчь безъ служаньето на рѣката, ступанитѣ на съслужванитѣ ѝ стяжанія нѣматъ право за предпочитанье върху покупката ѝ.

Истото постановленіе има сила колкото са касае до служанъето на лѣтъ.

Чл. 1,016.) Служанъето на вода е по силно отъ служанъето на лѣтъ.

Прочее, ако продаваемата градина са съслужва на една страна отъ рѣчката, а на друга отъ лѣтъ, правото за предпочитаніе върху покупката ѝ принадлежи на ступанина на съслужваната отъ рѣчката градина.

ГЛАВА ВТОРА

Опредѣленіе на право за предпочитаніе.

Чл. 1,017.) Стяжаніето (Гледай Чл. 952-ий) върху което са поражда правото за предпочитаніе трѣба да е недвижима съвършенна собственост (мю лѣтъ).

Прочее правото за предпочитаніе нѣма сила върху корабитѣ и прочитѣ движими стяжанія, нито върху вакуфскитѣ стяжанія и държавнитѣ земи.

Чл. 1,018.) Скъщо и стяжаніето (Гледай Чл. 953-ий) чрезъ което са поражда правото за предпочитаніе, трѣба да е недвижима съвършенна собственост.

Като са продава прочее нѣкое недвижимо собствено стяжаніе, попечителтъ (мю те в е л л і я т а) на вакуфското съсѣдно до него стяжаніе или притежателтъ на съсѣдната държавна земіж, нѣматъ право за предпочитаніе върху тѣзи покупка.

Чл. 1,019.) Лежащитѣ върху вакуфската или държавна земіж дървета или зданія, които са съвършенна собственост, са считатъ като движими имущества, за туй върху тѣхъ не са приспособява правото за прѣдпочитаніе.

Чл. 1,020.) Когато лежащитѣ върху земіж отъ съвършенна собственост дървета или зданія са продаватъ заедно съ тѣзи земіж, правото за предпочитаніето са приспособява и върху дърветата и върху зданіята по подчиненіе.

Но ако са продаватъ сѣмо зданіята и дърветата, правото на предпочитаніето остава надирѣ.

Чл. 1,021.) Правото на предпочитанъето се съставлява само чрезъ сключванъето на договора на продажбата.

Чл. 1,022.) Подареніето подъ условіе на противоподареніе се счита като продажба.

Прочее, ако подари нѣкой нѣкому ежната си подъ условіе за противоподареніе на друго нѣщо, съѣдътъ до него има право за предпочитанъе върху одобреніето на подареніето подъ истото условіе.

Чл. 1,023.) Върху стяжаніята, които се подаряватъ безъ условіе на противоподареніе, или които се прехвърлятъ въ владѣніето на трете лице безъ заплата, сирѣчь чрезъ наслѣдїе или завѣщаніе, правото на предпочитанъето не се приспособява.

Чл. 1,024.) Имѣющійтъ правото за предпочитанъе (за да може да го упражни) не трѣба да е билъ съгласилъ било именито било подразумѣваемо въ съставленіето на договора на продажбата.

Н. П. Ако, като слуша съставленіето на договора на продажбата каже: твърдѣ добръ, изгубя правото за предпочитанъе и не може вече да поиска, щото чрезъ силата му да погупи стяжаніето.

Също, ако като научи съставленіето на договора, поиска да погупи или земе подъ наймъ стяжаніето отъ купувача, изгубя правото за предпочитанъе.

Тожде, който продава чуждо стяжаніе, по силата на упълномощяванъе отъ страна на ступанина му, нѣма право за предпочитанъе (Гледай Чл. 100).

Чл. 1,025.) Даваното като стойность на стяжаніето трѣба да е опредѣлено нѣщо отъ позната стойность. Върху стяжаніето прочее, което се продава противъ стойность като не е нѣщо опредѣлено, не се приспособява правото за предпочитанъе.

Н. П. Ако, като зема нѣкой подъ наймъ хамѣмъ, даде за наймъ една ежца отъ съвършенна собственость, нѣма сила правото за предпочитанъе върху тѣзи ежца.

Също, върху стяжаніето отъ съвършенна собственость, което се дава като стойность на предбраченъ даръ нѣма сила правото за предпочитанъе.

ЗА ЗАПРЕЩЕНІЕ, НАСИЛІЕ И ПРАВО НА ПРЕДПОЧИТАНЬЕ. 253
РАЗДѢЛЪ III.

Чл. 1,026.) За да са роди правото за предпочитанье, трѣба стязаніето да излѣзе отъ владѣніето на продавача.

Прочее въ незаконната продажба, дору продавачътъ има правото за унищоженіе на продажбата, правото на предпочитаньето остава надырѣ.

И въ продажбата съ избиранье по условие (Гледай Чл. 300), ако правото за унищожаванье са е оставило само на продавача, правото за предпочитанье има сила; по нѣма сила, ако правото за унищожаванье са е оставило на продавача, освѣнь като той изгуби правото си; избираніята обаче по недостатъчностъ (поврѣда) и по вижданье не възбраняватъ поражданьето на правото за предпочитанье.

Чл. 1,027.) Въ подѣленіето на недвижими стязанія правото на предпочитанье остава надырѣ.

Н. П. Като са подѣлява нѣкое стязаніе съдружеско отъ неподѣляемитѣ между състунанитѣ му, съсѣдътъ до него нѣма право за предпочитанье.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

Упражненіе на правото за предпочитанье.

Чл. 1,028.) По упражненіето на правото за предпочитанье са измиславатъ три нѣща:

- а) Исканьето съ бързостъ,
- в.) Призованіето на свидѣтели и
- г.) Тжжба за придобыванье.

Чл. 1,029.) Имбюційтъ право за предпочитанье върху покупецата на нѣкое стязаніе, длъженъ е въ събраніето дѣто е чуль продаваньето на туй стязаніе да каже: азъ имамъ право за предпочитанье върху покупецата на туй стязаніе, или по силата на правото, което имамъ за предпочитанье купувачъ съмъ за него, или какъво да е друго израженіе означающе че има намѣреніе да упражни правото, което притежава, за предпочитанье.

Туй са именува (талѣби мюваасебѣ) съ бързостъ исканье срѣчь упражненіе на правото за предпочитанье.

Чл. 1,030.) Послѣ непосредственното поисканье на правото си, длъженъ е имѣющійтъ правото за предпочитанье да тури свидѣтели за искамето си. Туи става спорѣдь слѣдующія начинъ: Отива близо до стяжаніето и казва на двама присѣтствующи: ёди-кой покупилъ туй стяжаніе, но азъ имамъ върху него право за предпочитанье и го искамъ; бждете свидѣтели; ако ли е купувачтъ присѣтствующъ, тогази тѣзи речи ги казва нему; и ако стяжаніето са намѣрва ёще въ рждѣтъ на продавача, него трѣба да извѣсти за правото си.

Ако имѣющійтъ правото за предпочитанье е далечъ и не може да изпълне горѣреченитѣ извършва ги чрезъ повѣренъ.

И ако не намѣрва повѣренъ, извѣстява чрезъ писмо.

Чл. 1,031.) Послѣ призованіето какъто по горѣ на свидѣтели, имѣющійтъ правото за предпочитанье длъженъ е да поиска правото си като направи тжжба предъ съдебното началство.

Туй са именува хусумѣтъ въ темеллютъ = тжжба за придобиванье.

Чл. 1,032) Ако имѣющійтъ правото за предпочитанье отложи изпълненіето на спѣшното исканье (та эѣби мюва а-е себе), сирѣчь ако въ събраніето дѣто е чулъ продаваньето не каже тутъкъси че възнамѣрва да упражни правото си, но стори нѣщо което показва че устѣпа правото си, т. е. ако са занимае въ друга работа, или ако похуртува за другъ предметъ, или ако безъ да каже нѣщо си замине отъ тамъ, изгубя правото си.

Чл. 1,033.) Ако имѣющійтъ правото за предпочитанье отложи представленіето на свидѣтели по вече време отъ колкото са е изискало за упражнеіето му макаръ и чрезъ писмо, изгубя го.

Чл. 1,034.) Ако имѣющійтъ правото за предпочитанье, като не е откътсвующъ нито възбраніемъ отъ друга нѣкоя подобна законна причина, остави да са измине единъ мѣсець послѣ призованіето на свидѣтелитѣ, безъ да направи тжжба предъ съдебното началство, изгубя правото си.

Чл. 1,035.) На запретенитѣ правото за предпочитанье го има настояниците имъ.

Ако ли го той не стори, несъвършеннолѣтнитѣ не може вече послѣ съвършеннолѣтіето си да го поиска.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За слѣдствието на правото за предпочитанье.

Чл. 1,036.) Имбюційтъ правото за предпочитанье става ступаниць на стяжаніето, като го прие́мо било по одобреніето на купувача, било по силата на съдебно рѣшеніе.

Чл. 1,037.) Земањето на нѣкое стяжаніе по силата на право за предпочитанье равносилствува съ купуванњето му изначало.

Прочее набирателнытъ по вижданье, по недостаточность и прочии права, които иматъ сила въ продаванњето, иматъ сила и тука.

Чл. 1,038.) Ако имбюційтъ правото за предпочитанье умре дору не е станжлъ ступаниць на стяжаніето, било по одобреніето на купувача чрезъ изпълненіето на двѣтъ отъ тритѣ какъто по горѣ формалности, било по силата на съдебно рѣшеніе, туй право не преминува на наследницитъ му.

Чл. 1,039.) Ако имбюційтъ правото за предпочитанье изпълни двѣтъ отъ тритѣ какъто по горѣ формалности, но дору не е станжлъ спорѣдъ горѣреченныя начинъ ступаниць на стяжаніето продаде своето стяжаніе (Гледай Чл. 953-ий), изгубя правото за предпочитанье.

Чл. 1,040.) Ако имбюційтъ право за предпочитанье дору не е станжлъ, спорѣдъ горѣреченныя начинъ, ступаниць на стяжаніето, са продаде друго нѣкое стяжаніе отъ съвѣременна собственность съседно на него, реченныйтъ нѣма право за предпочитанье и върху послѣднето туй.

Чл. 1,041.) Правото на предпочитанье не приема раздѣленіе.

Слѣдователно имбюційтъ туй право не може да купи само една часть отъ продаваемото стяжаніе и да остави другата.

Чл. 2,042.) Когато мнозина изедно иматъ право за предпочитанье, не могатъ нѣкои отъ тѣхъ да подарѣтъ на другытъ собственото си право.

Като го подарѣтъ отпадатъ отъ правото си.

Чл. 1,043.) Ако единъ отъ имбюційтъ право за предно-

читанье го изостави преди изданіето на съдебното рѣшеніе .
 другийтъ може да земе стяжаніето цѣло.

Ако ли единътъ изостави правото си послѣ рѣшеніето на
 сждитѣ, другийтъ не може да земе туй право.

Чл. 1,044.) Ако купувачьтъ приложи нѣщо на стяжаніето
 отъ себе си, сирѣчь ако го боядиса, имбюційтъ правото за
 предпочитанье има избирателното право.

И ако иска напуща го, ако ли не заедно съ стойността на
 стяжаніето заплаща и стойността на прилежаното.

Ако ли купувачьтъ съзида или посади нѣщо върху стяжа-
 ніето, имбюційтъ правото за предпочитанье е длъженъ или
 да нанусне правото си или да приеме стяжаніето заедно съ
 посадениятъ дървета и създанитѣ здания, като заплати заедно
 съ стойността на стяжаніето и стойността на тѣзи послѣднитѣ.

Не са задължава сирѣчь купувачьтъ да исторени дърветата си.

ПОДПИСАНЫ :

Ахметъ Джевдетъ ;

Членъ отъ вѣрозаконното испыталище,

Ахметъ Халиль ;

Цариградскый сждія,

Сеифъ Уддинъ ;

Хранитель на фетфытѣ,

Ессендъ Халиль ;

Членове отъ Върховното Сждилище,

Ахметъ Хулюси ;

Ахметъ Хялими ;

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

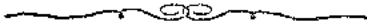
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ДЕСЕТА.

За Общество или Дружество.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

„ДА ВЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.“

(13 Джемази-ул-евелъ 1,291 = 15 Юний 1,874.)

КНИГА ДЕСЕТА.

за общество или дружество.

(Дѣли са на Предисловіе и осемъ Раздѣла.)

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Разясненіе на нѣкои юридически условия, що са срѣщатъ
въ настоящата книга.

Чл. 1,045.) Ширкетъ = Общество или дружество: е
въобще за да принадлежи нѣкое нѣщо на лица по вече отъ
едно, и да са различаватъ тѣзи лица върху онуй нѣщо.

Юридически обаче речта ширкетъ значи и договорътъ
на дружеството, сирѣчь дѣлото отъ което произхожда обществото.

Обществото прочее е два вида: ширкѣти мюлкъ = дружество отъ ступаниване (случайно дружество), босто причинча отъ покупката, отъ приеманьето даръ, или отъ каквато и да бы было друга причина отъ онѣзи на ступаниванеето и ширкѣти йгдъ = дружество отъ договоръ, което са съставлява чрезъ предложеніето и одобреніето, сирѣчь чрезъ взаимното съгласіе на двѣтъ страни.

Въ особни глави ще са помене за сѣкой отъ тѣзи видове дружества.

Освѣнь тѣзи два вида дружества съществува и друго едно называемо Ширкѣти ибахъ = сирѣчь дружество върху общитѣ натурални пѣща които, понеже не сж на никого собственность, сичкитѣ человекъци иматъ общо право да ги направиктъ собствени, като ги зематъ въ свое владѣніе, т. е. водата и пр.

Чл. 1,046.) Кжсметъ = Подѣляване.

Опредѣленіето му ще са покаже въ особна Глава.

Чл. 1,047.) Хайтъ = Ограда, видъ, дуваръ: было тѣй отъ камъне, или отъ дръвы или отъ друго вещество.

Множественното му число е хайтанъ.

Чл. 1,048.) Маррѣ = Пжтенственницитѣ, преминувачитѣ, що преминувать по публиченъ нхтъ.

Чл. 1,049.) Канатъ = Изземень водопроводъ, гиркы, лагкы.

Чл. 1,050.) Мюсенатъ = Наведенитѣ страни (жунитѣ) на снора, на водопровода и на вадата.

Множественното му число е мюсеннитъ.

Чл. 1,051.) Ихъя = Оплодотворяване: е удобно въ значеніето на опытомяванъ и обработванъ земикта.

Чл. 1,052.) Тахджиръ = Заграждане съ камане или съ други пѣща нѣкой земикъ, съ дѣль да са запази отъ чуждо завладѣване.

Чл. 1,053.) Ифакъ = Издаиванье имотъ.

Чл. 1,054.) Нафакъ = Прехрана, издивенье: е пары и хранитѣ що сж предназначени за нуждытъ на живота и за прехраната.

Чл. 1,055.) Текаббюль = Приеманье отъ нѣкого извриваньето на нѣкое дѣло, или свриваньето на нѣкой работа.

Чл. 1,056.) Мюфавизейнъ = Взаимнопоручителны съдружници.

Чл. 1,057.) Рёес-уд-малъ = Капиталь.

Чл. 1,058.) Рйбхъ = Полза, печѣла.

Чл. 1,059.) Избай = Даванье нѣкому капиталк съ условіе да принадлежи сичката печѣла нему (на господаря на капиталнтъ); даванйтъ по този начинъ капиталъ са именува полагаанье бязай; що го дава, полагагетель мюзбий а що го приема, прииматель мюстебзий. (Думата Избай е прилична на търговската дума поручка).

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За дружество отъ ступанисванье.

(Дѣли са на три Глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Опредѣленіе и раздѣленіе на дружеството отъ ступанисванье.

Чл. 1,060.) Дружество отъ ступанисванье е да принадлежи нѣкое нѣщо на лица по вече отъ едно, и да произхожда туѣ задружно ступанисванье отъ покупка, отъ приеманье даръ, отъ завѣщаніе, отъ наслѣдіе, или отъ друга нѣкоя владѣтелна причина (*).

Отъ ступанисванье са именува дружеството и когато произхожда отъ волното или неволно намѣсванье на нѣща, принадлежащи на ступанн по вече отъ единъ; но намѣсваньето трѣба да е таквози, щото отдѣленіето на намѣсенитъ нѣща да е невъзможно.

Н. П. Ако двамина нѣкой купятъ едно нѣщо, или ако имъ са подари, или даде отъ наслѣдіе, и приематъ подареніето

(*) Разъясненіето гледай въ Чл. 1,243-ий. (Заб. на Изд.)

или наслѣдието, или на конецъ ако премине върху имъ отъ наслѣдство, туй нѣщо имъ става общо и тѣ сж именуваатъ съдружници на нѣщото и състунани.

Сжщо, ако двама нѣкой намѣсикъ житата си, или ако житата имъ са намѣсикъ отъ пробиванъето на човалитѣ или отъ друга причина, тѣзи смѣса имъ става общо стяжаніе.

Чл. 1,061.) Ако една златна монета на нѣкого са бы намѣсила въ други двѣ като нея монеты, принадлежащи на друго, различіето же ѝ стане невъзможно, и са изгубитѣ двѣтѣ монеты, съхраняемата монета принадлежи изобщо на двамата по съразмѣрность $2/3$ и $1/3$; отъ които $2/3$ отъ монетата принадлежатъ на стунанина на двѣтѣ монеты, а $1/3$ на стунанина на другата.

Чл. 1,062.) Дружеството отъ стунанисванъе са дѣли на двѣ: на волно и принудително.

Чл. 1,063.) Волно е дружеството, когато произстича отъ частно дѣло на съдружницитѣ.

Таквози е дружеството що произхожда отъ покупка, отъ приеманъе даръ, или наслѣдіе, или отъ волно намѣсванъе, както са по горѣ помена.

Чл. 1,064.) Принудително е дружеството когато произхожда отъ каква да е друга причина освѣнъ дѣлото на съдружницитѣ.

Таквози е дружеството що произхожда отъ наслѣдіе или отъ случайно (неволно) намѣсванъе на нѣща.

Чл. 1,065.) Взаимното задълженіе на мнозина хранители на вѣвѣрено нѣщо за пазянъе въ скривалището на влаганъето прави дружество волно.

Обаче, ако като завѣе вѣтъръ довѣе дрехата на нѣкого въ съдружеска ежца, дружеството на стунанитѣ, що е дрехата въ скривалището имъ, е принудително.

Чл. 1,066.) Дружеството отъ стунанисванъе са дѣли еше на дружество въ нѣща и на дружество въ исканъе.

Чл. 1,067.) Дружество въ нѣща е имеющето предметъ на смѣсено нѣщо.

Сирѣчь, когато една овца или едно стадо овцѣ, е общо нераздѣляемо стяжаніе на двѣ лица.

Чл. 1,068.) Дружество въ исканье е да еж нѣкои съзакъ-
модавци на нѣкого.

Казвото е дружеството на двѣ лица, имѣющы да зематъ
едно нарично количество отъ трете лице.

ГЛАВА ВТОРА.

За ступанисване и употребяване на съдружескы нѣщъ.

Чл. 1,069.) Какъто самыйтъ ступанинъ на нѣкоо нѣщо го
употребява по волята си, ежщо и съступанитѣ на съдружеско
нѣщо го употребяватъ по взаимно съгласіе какъто си искатъ.

Чл. 1,070.) Съступанитѣ на съдружеска къща могатъ да
живѣятъ заедно въ нея. Обаче ако единътъ отъ тѣхъ понека
да введе чуждо лице, другыйтъ може да го възбрани.

Чл. 1,071.) Единътъ отъ съступанитѣ може да употреби
самичътъ съдружеското нѣщо съ позволеніето на другыя.

Но не може да употреби туй нѣщо въ вреда на другыя.

Чл. 1,072.) Единъ отъ съступанитѣ не може да поиска
насилственно отъ другыя да му продаде дялътъ си, или да
гуши негова.

Обаче ако стязаніето е подѣляемо, и съступанинътъ му не е
отскетвующъ става подѣлата; ако ли е неподѣляемо, съступа-
нитѣ му го употребяватъ по изрежданье.

По разяснителны постановленія за тези предмѣтъ гледай въ
Втория раздѣлъ.

Чл. 1,073.) Произведеніята на съдружескытъ нѣща чрезъ
дружество отъ ступанисване са подѣляватъ между съступанитѣ
съразмѣрно съ дяловетѣ имъ.

Прочее, ако са положи условіе че единътъ отъ съступанитѣ
на съдружеско животно да зема по вече отъ колкото му са
пада отъ мѣлото му или отъ рожбытъ му, туй условіе е не-
дѣйствително.

Чл. 1,074.) Рожбытъ принадлежатъ на майкитѣ.

И. П. Ако коньтъ на нѣкого са събере (направи съединеніе)
съ кобылата на другыго, колцето що са бш родило принадлежи
на ступанина на кобылата.

Ежщо, ако нѣкой има мъжкыи гълъбъ, а другъ нѣкой жен-

ский, измененитѣ отъ тѣхъ гължичета принадлежатъ на ступанина на женскыя.

Чл. 1,075. Въ дружеството отъ ступанисванье сѣкой отъ съдружницитѣ бива чуждѣ колкото отъ къмъ дялтъ на съдружника си.

Сирѣчь не е единтъ повѣренъ на другыя.

Прочее безъ позволеніето на едина, другыитѣ нигде опутребленіе не може да направи съ дялтъ на другыя.

Съдружеската обаче кжца колкото до обитаванъето въ нея, както и до влѣзванъето и излѣванъето, и до прочитѣ послѣдователны на правото на обитаванъето, са счита като принадлежаща цѣла на сѣмго отъ съступанитѣ.

Н. П. Ако единтъ отъ съступанитѣ на съдружескый конь го даде въ займъ или подъ наймъ безъ позволеніето на другыя, и коньтъ са изгуби въ ржцѣтѣ на получившия го въ займъ или подъ наймъ, първыитѣ е отвѣтствененъ предъ вторыя за дялтъ му.

Скщо, ако единтъ въсѣдне или натовари съдружескыя конь безъ позволеніето на другыя и са усакати коньтъ, отвѣтсува за дялтъ му.

Скщо, ако отъ употребленіето са поболн коньтъ и са намали стойността му, отвѣтсува употребившиитѣ за поврѣдата що са пада на съступанина му.

Обитающитѣ обаче въ съдружеската кжца безъ позволеніето на съступанина си, счита са като обитающій въ собственната си исклучително кжца.

Слѣдователно не е длъженъ да плати наймъ на съступанина си за дялтъ му.

И ако бы случайно изгорѣла кжцата, не отвѣтсува за обезщетиванье.

Чл. 1,076.) Ако единтъ отъ съступанитѣ на съдружеска земіж я обработи, другыитѣ нѣма право да поисква дялъ отъ произведеніята, сирѣчь третята нмъ часть или четвъртата спорѣдъ мѣстныя обичай.

Обаче, ако поради обработванъето са умали стойността на земіжта, обработившиитѣ обезщетява съступанина за поврѣдата, що му са пада.

Чл. 1,077.) Бато единтъ отъ съступанитѣ даде подъ

наймъ съдружеското стѣжаніе, и земе найма, предава на състунанина си дяльтъ що му са пада.

Чл. 1,078.) Като отекствува единтъ отъ състунанитѣ, прикштвующійтъ може да са ползува съразмѣрно съ дяльтъ си отъ поламтѣ на съдружеското стѣжаніе, ако са забѣлѣжа че скштествува за туй съгласіето на отекствующія, съобразно съ постановленіята на слѣдующитѣ членове.

Чл. 1,079.) Одобреніето на отекствующія въ употребленіето отъ прикштвующія на съдружеското стѣжаніе са забѣлѣжа като скштествующе, когато отъ туй употребленіе са неповрѣжда отекствующійтъ.

Чл. 1,080.) Не са забѣлѣжа като скштвующа съгласіето на отекствующія въ употребленіето на съдружеското стѣжаніе което са промѣнява, като са промѣни употребляющійтъ го.

Прочее, като отекствува единтъ отъ състунанитѣ на дрехи, другійтъ не може да ги облича. Сжщо единтъ въ отекствіето на другія не може да ѣзди съдружеския конь, но може да го употреби, колкото му са пада, въ друга работа, въ която не са промѣнява като са промѣни употребляющійтъ: сирѣчь може да пренасѣж съ него товари или да оре земѣта.

Сжщо, като отекствува единтъ отъ онѣзи що държѣтъ съдружески единъ главенъ цѣбенъ слуга, другійтъ може да го употребява на работата си, но день презъ день.

Чл. 1,081.) Обитаваньето въ кжца не е отъ онѣзи, които промѣняватъ нѣщото като са промѣни употребляющійтъ го.

Прочее, като отекствува единтъ отъ двамата, които напоуенъ състунанисватъ нѣсоя кжца, другійтъ може да я употреби колкото му са пада, сирѣчь може да обитава въ нея шесть мѣсеца презъ годината, и да я оставя празна другитѣ шесть.

Съ тѣзи разлика обаче че когато фамиліята на прикштвующія е многочисленна, тогати обитаваньето са счита че е отъ онѣзи, които промѣняватъ нѣщото, като са промѣни употребляющійтъ и слѣдователно не са забѣлѣжа съгласіето на отекствующія въ употребленіето както по горѣ.

Чл. 1,082.) Ако съдружеската кжца е раздѣлена между състунанитѣ, и сѣкой владѣе особно мѣсто, прикштвующійтъ не може да обитава въ отдѣленіето на отекствующія.

Схдіята обаче когато предвижда че оную стяжаніе като остава празно, овехтява и са разрушава, дава го подъ наймъ и съхранява найма за отсктвуюющія.

Чл. 1,083.) Правото за употребяванье по изрежданье нѣма сила, освѣнъ като са направи тѣжба за него.

Прочее, като е обитавалъ само единътъ отъ състунанитѣ въ съдружеската ежща нѣколко време, безъ да заплати наймъ за дялтѣ на другия, той не може да поиска нито наймъ за дялтѣ си, нито да обитава въ ежщата друго толкови време. Може обаче да поиска подѣлата на ежщата, ако е подѣляема, или ако иска, да поиска употребленіето ѳ за въ бъдещее понзрежданье.

Обаче ако, като оскствува единътъ, другийтъ обитала въ ежщата нѣколко време, отсктвующійтъ като са завърне, може да обитава въ нея друго толкови време.

Чл. 1,084.) Присктвующійтъ състунанинъ има право да дава подъ наймъ съдружеската ежща, и като получава найма да пазн дялтѣ, що са пада на отсктвуюющія.

Отсктвующійтъ като са завърне, зема този дялъ на найма отъ присктвуюющія.

Чл. 1,085.) Като отсктвува единътъ отъ състунанитѣ на съдружеска земія, другийтъ може да я работи нѣла, ако са досаже че работянъето не е вредително, но е полезно за земіята.

А като са завърне отсктвующійтъ работи земіята и той толкови време, колкото я е работилъ състунанинътъ му.

Но ако е вѣрно, че работенъето е вредително за земіята, а оставянъето ѳ неработена е полезно понеже я засява, тогави не са забѣлѣва като съществующе съгласіето на отсктвуюющія въ работенъето ѳ отъ присктвуюющія.

Присктвующійтъ прочее не може освѣнъ само дялтѣ що му са пада да работи: сирѣчь, ако земіята имъ принадлежи наполуевенъ, работи само полувинаята.

Сжшо и слѣдующата година не може да работи освѣнъ лаялъ тѣзи полувиная: сиречъ не може да работи тѣзи година едната страна на нивата, а грядущата година другата.

Ако ли работи нѣлата земія, като са завърне отсктвующійтъ иска отъ него обезщетаванье за поврѣдата що му са пада.

Горѣречениитѣ подробности иматъ сила дору присктвующійтъ не са е отнесълъ до схдіята.

Но ако са отнесе до сѣдѣята, той му позволява да работи нѣщата земѣж, за да са не изгуби десѣтъгѣтъ или земнѣйтѣ далѣтъ.

Въ подобный же случай отсѣтъвующѣйтѣ като са завърне не може да поиска обезщѣтаванѣ за поврѣдата на земѣжта.

Чл. 1,086.) Въ отсѣтъвѣето на единѣтъ отъ състѣпаннѣйтѣ на сѣдрусѣско лозе, другѣйтѣ като обработва лозето, зема и издѣнява далѣтъ що му са пада отъ произведенѣето.

Може и да продаде далѣтъ що са пада на отсѣтъвующѣя и да запази стойностѣта.

Но, ако са завърне отсѣтъвующѣйтѣ има избѣрателното право между слѣдующѣйтѣ двѣ нѣща: ако одобрява продажбата, зема съхранѣмата стойностѣ, ако ли я не одобрява, нека обезщѣтаванѣ отъ състѣпаннѣна си.

Чл. 1,087.) Далѣтъ на едного отъ състѣпаннѣйтѣ остава като вѣвѣрено нѣщо за пазянѣ въ рѣжѣйтѣ на другѣя.

Прочѣе, ако единѣтъ отъ самосѣбе си вѣвѣри за пазянѣ въ трѣте лице сѣдрусѣското нѣщо, и са то загуби, отвѣтъствува за обезщѣтаванѣ ради далѣтъ на състѣпаннѣна си (Глед. Чл. 790.)

Чл. 1,088.) Единѣтъ отъ състѣпаннѣйтѣ ако иска може да продаде далѣтъ си на другѣя.

Ако ли иска, може сѣщо да го продаде и на трѣте лице безъ позволѣнѣето на състѣпаннѣна си. (Глед. Чл. 215.)

Обаче, ако сѣдрусѣството на нѣщото е прѣстѣкло отъ намѣсванѣ волю или неволю, какѣто означава Първата глава, единѣтъ отъ състѣпаннѣйтѣ не може да продаде далѣтъ си на трѣте лице безъ позволѣнѣето на другѣя.

Чл. 1,089.) Ако нѣкои отъ сѣнаслѣднѣйтѣ на пива посѣжѣтъ въ нея сѣ позволѣнѣето на другѣйтѣ, или на тѣхнѣйтѣ настѣйницѣ, ако сѣ несѣвършеннолѣтнѣ, сѣме сѣдрусѣско, произведенѣето ще принадлежи на сѣчѣйтѣ сѣнаслѣднѣйтѣ.

Обаче, ако нѣкои отъ тѣхъ насѣе свое сѣме, произведенѣето принадлежи сѣмо на него.

Отговорѣнтѣ е обаче за обезщѣтаванѣ прѣдѣ своитѣ сѣнаслѣднѣйтѣ поради причинѣната поврѣда на нивата отъ работѣето (Глед. Чл. 907.)

Чл. 1,090.) Ако единѣтъ отъ сѣнаслѣднѣйтѣ земе и

употреби въ търговия нѣкое количество отъ наслѣдіето преди подѣлата му, тѣщата и ползата отъ туй количество оставатъ само за негова смѣтка.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За съдружески исканія.

Чл. 1,091.) Ако паритѣ, които иматъ да зематъ двама или и по много души отъ трете лице, произхождатъ отъ една и истата причина, считатъ се като общъ займъ на двамата.

Ако ли не произхождатъ отъ една и истата причина неставляватъ общъ займъ

Туй начало се разяснява пространно въ слѣдующитѣ членове.

Чл. 1,092.) Какъто имотътъ на наслѣдството принадлежи общо на сичкитѣ сънаслѣдници, съразмѣрно съ наслѣдственния дялъ на сѣкого, също и исаніята на умрѣлия отъ трете лице по истата съразмѣрность принадлежатъ на сънаслѣдницитѣ.

Чл. 1,093.) Количеството което дължи нѣкой за обезщетяване, като е былъ поврѣдлѣ съдружеското нѣщо на други лица, принадлежи като общо исанье на съступанитѣ на онуй нѣщо.

Чл. 1,094.) Ако двамна нѣкои даджтъ въ займъ на другото едно количество общо на тѣхъ, длѣжнѣитѣ длѣжи туй количество общо и на двамата.

Обаче, ако двамна нѣкои даджтъ въ займъ на истото лице, но особно сѣкой, займитѣ имъ не се считатъ като общи между имъ, но сѣкой особно е заемодавецъ на онуй лице.

Чл. 1,095.) Ако се продаде съдружеско нѣщо съ пълна стойность, безъ да се опредѣли по времето на продажбата дялтѣ отъ стойността, що се пада на сѣкого отъ съступанитѣ, стойността се счита като общъ займъ на сичкитѣ съступани въ купувача.

Обаче, ако се опредѣли по времето на продажбата дялтѣ или видѣтѣ му, що се пада на сѣкого, сирѣчь ако се каже че единътъ ще получи толкози гроша за дялтѣ си, а другитѣ толкози, или че единътъ ще се наплати въ чисти пари, а другитѣ въ размѣсени, продавачитѣ не се считатъ като съзаемодавци, но сѣкой е особенъ заемодавецъ на купувача.

Скщо ако, като продаде нѣкой дялътъ си отъ ненодѣляемо нѣщо на трете лице, а послѣ и другийтъ съступанинъ продаде своя на истото лице, не са считатъ като съзаймодавци на купувача за стойността, но сѣкой иска особно своя си.

Чл. 1,096.) Ако двамина нѣкои продадѣтъ по едно свое нѣщо на трете лице съ пълна стойность, сирѣчь ако като иматъ единътъ конь, а другийтъ кобыла, тѣ продадѣтъ изедно и двата за толковн грона, туй количество са счита бато общо исканье на продавачитѣ.

Обаче, ако сѣкой отъ тѣхъ опредѣли особно стойността на животното си, суммата на двѣтъ стойности не са счита като общо исканье, но сѣкой отъ продавачитѣ иска особно своята.

Чл. 1,097.) Като заплатѣтъ двамина нѣкои послѣдствие на поржчителство дългѣтъ на трете лице, считатъ са като неговн съзаймодавци, ако въ заплащаньето на дълга сж расположили съдружеско свое нѣщо.

Чл. 1,098.) Като заплатѣтъ двамина нѣкои по заповѣдь на трете лице дълга му, считатъ са като неговн съзаймодавци, ако въ заплащаньето на дълга сж расположили съдружеско нѣщо.

Обаче, ако паритѣ що са дали не са биле съдружески, но сѣкой е далъ отъ своитѣ, не са считатъ като съзаймодавци за тѣзи сѣмо причина, че сж заплатили изедно.

Чл. 1,099.) Ако займѣтъ не е общъ, сѣкой отъ займодавцитѣ иска и зема особно паритѣ си отъ дължника.

И което зема сѣкой отъ тѣхъ, прихваща го противъ займа си. Другийтъ займодавецъ не може да поиска дялъ отъ него.

Чл. 1,100.) Ако займѣтъ е общъ, сѣкой отъ займодавцитѣ може да поиска дялътъ си отъ дължника.

А като са отнесе за туй единътъ отъ съзаймодавцитѣ въ отсктствието на другия до сждията, той заповѣдва на дължника да плати дълга си.

Чл. 1,101.) Което земе единътъ отъ съзаймодавцитѣ противъ общия займъ, счита са общо между него и съзаймодавца му, който зема отъ него принадлежащия си дялъ.

Сирѣчь получившии не може да прихване зетото само противъ собствениия си дялъ.

Чл. 1,102.) Ако единътъ отъ съзаймодавцитѣ на общъ

займъ земе собственния си дялъ и го изживи, съзаймодавецътъ му може да поиска отъ него обезщетяване за дяльтъ си.

Н. П. Ако единтъ отъ двамата съзаймодавци наполовентъ на 1,000 гроша земе отъ длъжника и изживи принадлежащитъ си 500 гроша, другийтъ може да поиска отъ него 250-тъхъ.

И по този начинъ длъжницитъ отъ длъжника още 500 гроша са считатъ като общъ займъ на двамата съзаймодавци.

Чл. 1,103.) Ако единтъ отъ съзаймодавцитъ не земе отъ длъжника противъ общия займъ парц, но нѣкоя стока, другийтъ съзаймодавецъ не са считатъ съучастникъ въ тѣзи стока. Но иска дяльтъ си отъ стойността на стоката.

Обаче, ако съгласитъ съзаймодавцитъ да зематъ изобщо стоката, тя тогачи са счита обща между имъ.

Чл. 1,104.) Ако единтъ отъ съзаймодавцитъ са спогоди колекото са касасе само до правото му съ длъжника, като земе н. н. едно количество части отъ платъ, има избирателното право между слѣдующитъ двѣ нѣща.

Ако иска, предава отъ платоветъ що е зель на съзаймодавца си принадлежащия му дялъ.

Или дава му парично количество равно съ принадлежащия му дялъ отъ правото си което е нануснжлъ.

Чл. 1,105.) Билъ, часть или цѣлага сумма отъ общия займъ, зель единтъ отъ съзаймодавцитъ, билъ стока погубилъ противъ дяльтъ си, или са спогодилъ за дяльтъ си като земе стока, както са помена по горѣ, другийтъ има избирателното право върху слѣдующитъ:

Ако иска, припознава и одобрява тѣзи дѣла на съзаймодавца си и зема, спорѣдъ горнитъ членове, отъ него дяльтъ си.

Ако не припознава дѣлото на своя съзаймодавецъ, иска дяльтъ си отъ длъжника.

Ако ли испадне въ несъстоятелность длъжникътъ, има право да са отнесе и тжжи противъ получившия.

Че не е билъ припозналъ предварително дѣлото, не му отнема правото за тжжанье.

Чл. 1,106.) Ако единтъ отъ съзаймодавцитъ, като е зель отъ длъжника дяльтъ си отъ общия займъ, го изгуби случайно, не отвѣтствува въ обезщетяване за принадлежащата часть на съзаймодавца си отъ този дялъ.

Но дялътъ му се счита като издълженъ.

А въ тяжесть на длъжника останалиятъ още дялъ принадлежи на другия съзанимодавецъ.

Чл. 1,107. Ако единътъ отъ съзанимодавцитѣ прибяре на службата си съ заплатата длъжника, като прихваща тѣзи заплатата противъ дялътъ си отъ общія займъ, другийтъ може да поиска отъ него дялътъ що му се пада отъ тѣзи заплатата.

Чл. 1,108.) Ако единътъ отъ съзанимодавцитѣ земе залогъ за дялътъ си и се изгуби въ рѣцѣтъ му, другийтъ може да поиска отъ него дялътъ, що му се пада отъ този залогъ.

Н. П. Ако общийтъ займъ наполуенъ, състоящъ отъ 1,000 грона, единътъ отъ съзанимодавцитѣ земе за дялътъ си залогъ за 500 грона, и този залогъ се загуби въ рѣцѣтъ му, понеже по този начинъ се изгубва полувишата займъ, другийтъ съзанимодавецъ може да поиска отъ него принадлежащитѣ си 250 грона.

Чл. 1,109.) Ако единътъ отъ съзанимодавцитѣ земе отъ длъжника поръчителъ за дялътъ си, или прехвърляне на дълга върху трете лице, другийтъ съзанимодавецъ има общо право заедно съ първия върху количеството, което е той земъ отъ поръчителя, или отъ прѣимателя на дълга.

Чл. 1,110.) Ако единътъ отъ съзанимодавцитѣ подари дялътъ си отъ общето искане на длъжника, или му даде издълженіе за него, туй подареніе и издълженіе се дѣйствителны.

И подари туй не отвѣтствува въ обезщетяване за дялътъ на съзанимодавца.

Чл. 1,111.) Ако единътъ отъ съзанимодавцитѣ поврѣди нѣкое нѣщо на длъжника и се прихване тѣщата на дялътъ му отъ общія займъ, другийтъ съзанимодавецъ може да поиска отъ него дялътъ си.

Обаче, ако, единътъ отъ съзанимодавцитѣ, като е длъжалъ по каквато и да бы било причина нѣкое количество на длъжника на общія займъ преди сключването на този займъ, причисли дялътъ си съ своя дялъ отъ общія займъ, другийтъ съзанимодавецъ не може да поиска отъ него обезщетяване за собственныя си дялъ.

Чл. 1,112.) Единътъ отъ съзанимодавцитѣ не може безъ позволеніето на другия да даде срокъ за заплащането на дълга на длъжника.

ПРИТУРКА.

Чл. 1,113.) Ако нѣкой продаде нѣкое нѣщо на двамина, иска особно отъ сѣгото що му са пада отъ дѣлгътъ.

Сирѣчь дору купувачитѣ не сж поржчители единъ за другий, не може да понска отъ едногого дѣлгътъ на другия.

РАЗДѢЛЬ ВТОРЫЙ

За подѣляванье.

(Дѣли са на деветъ главы.)

ГЛАВА ПЪРВА.

Опредѣленіе и раздѣленіе на подѣляванъето.

Чл. 1,114.) Подѣляванье е опредѣленіето на въображаемъ дѣлъ, що са казва и друго яче дѣлъ отъ неподѣляемо нѣщо.

Сирѣчь то е отдѣлянъето и различаванъето на дѣловетѣ единъ отъ другъ съ една мѣрка, т. е. съ енло, теглило, или съ аршинъ.

Чл. 1,115.) Спорѣдъ два начина става подѣляванъето.

Ако са касае да са подѣли нѣкое количество съдружески нѣща, то количество са раздѣли на дялове.

Сирѣчь подѣляванъето на 30 овцѣ между три лица са дѣли по 10 овцѣ на сѣко лице. То са именува подѣляванье чрезъ раздѣляванье.

Ако са касае да са подѣли едно съдружеско нѣщо и тогази раздѣли туй нѣщо на дялове.

Сирѣчь подѣляванъето на земіж. То са именува подѣляванье чрезъ отдѣляванье.

Чл. 1,116.) Подѣляванъето подъ единъ изгледъ е раздѣляванье, а подъ другъ промѣняванье.

Н. П. Сѣко зърно отъ едно жито като принадлежи наполоу-
венъ на двѣ лица, принадлежи и зърното на полувенъ на
тѣзи двѣ лица. Прочее като са раздѣли житото на двѣ части,
и като са даде едната частъ на едното лице, другата же на
другото, сѣко отъ тѣхъ зема полувината отъ дяльтъ си, а промѣ-
нява другата полувина съ полувината отъ дяльтъ на другото.

Сжщо, сѣка частъ земя, принадлежаща наполоувенъ на двама
ступани, принадлежи и тя на полувенъ на тѣхъ. Прочее като
са подѣли земята на два дяла, сѣком отъ съступанитѣ зема
полувината отъ дяльтъ си, а промѣнява другата полувина
съ полувината на дяльтъ на другия.

Чл. 1,117.) Въ замѣстванитѣ нѣща са предпочита по-
дѣляванъето чрезъ раздѣляванъе.

Сѣкой прочее отъ съступанитѣ на замѣствани нѣща съ-
дружески, може да земе дяльтъ си въ откъствието на другия.

Обаче, дору са не предаде на откъствующия дяльтъ му, не
са счита като свършено подѣленіето.

Ако ли преди предаванъето са загуби дяльтъ на откъству-
ющия дяльтъ който е зель другитѣ съступанитѣ, остава
общъ между двамата.

Чл. 1,118.) Въ незамѣстванитѣ нѣща са предпочита по-
дѣленіето чрезъ замѣняванъе.

Замѣняванъето же става чрезъ взаимното съгласіе на стра-
нитѣ, или чрезъ силата на съдебно рѣшеніе.

Единътъ прочее, отъ съступанитѣ на нѣща незамѣствани
не може въ откъсвіе и безъ позволеніето на другия да
земе дяльтъ си.

Чл. 1,119.) Сичкитѣ що са мѣрѣтъ съ кыло, и що са
теглітъ, какъто и онѣзи що си приличать едни на други
и що са броѣтъ (Гледай Чл. 147.) сирѣчь орѣхитѣ, айцата
и пр. сж нѣща отъ замѣстванитѣ.

Онѣзи обаче отъ теглянитѣ, които като сж направени раз-
личавать едно отъ друго поради разновидната си направа,
сирѣчь съдоветѣ и прочии мебели, не сж замѣстванъе.

Сжщо и онѣзи отъ замѣстванитѣ които сж произлѣзли отъ
намѣстванъето на друговидни нѣща, сирѣчь на жито, ече-
мытъ, са считать като незамѣствани, когато е невъзможно
отдѣленіето имъ отъ нѣщата съ които сж са тѣ намѣсили.

Мърянитѣ съ аршинъ съ замѣствявани, когато съ единовидни произведенія отъ истата фабрика и продаваемы на истата цѣна, сирѣчь сукното и прочитѣ тканія.

Неприличнитѣ обаче едно на друго и преброявани (Глед. Чл. 148), които различаватѣ, по етойността си, сиречь животнитѣ, пшеницитѣ и дърнитѣ съ незамѣствявани.

Ръкописанитѣ книги съ незамѣствявани, а напечатанитѣ за мѣствявани.

Чл. 1,120.) Подѣляванъето чрезъ раздѣляванъе и подѣляванъето чрезъ отдѣляванъе е два вида: Подѣляванъе волно и подѣляванъе принудително.

Чл. 1,121.) Волно подѣляванъе е що става по взаимното съгласіе на съступанитѣ, било отъ иститѣ тѣхъ било отъ сждіята.

Чл. 1,122.) Принудително подѣляванъе е що става принудително отъ сждіята по исканъето на нѣкого отъ съступанитѣ.

ГЛАВА ВТОРА.

Качества на подѣляванъето.

Чл. 1,123.) Предмѣтътъ на подѣляванъето трѣба да е опредѣленъ и на лице.

Прочее недѣйствително е подѣляванъето на съдружескый займъ преди получванъето (събиранъето) му.

Н. II. Ако умрѣлийтъ има да зема отъ различни, и наслѣдницитѣ подѣлжтъ тѣзи займи като опредѣлжтъ, че единътъ наслѣдникъ ще земе еди-кой займъ, а другитѣ еди-кой и тѣй натагътъ, подобото подѣляванъе е недѣйствително.

Въ подобенъ случай, което събере единътъ отъ сънаслѣдницитѣ, то принадлежи изобщо на сичкитѣ (Глед. Раздѣлъ I. Глава III).

Чл. 1,124.) Подѣляванъето не е дѣйствително дору са не отдѣлжтъ и различжтъ дяловѣтъ.

Н. II. Ако единътъ отъ съступанитѣ накуни жито и важе на другия: „земй ти опъзи часть жито, а другата да остане за мене“, подобото нѣщо не е подѣляванъе.

Чл. 1,125.) Нѣщото що ще са подѣлява трѣба да е стаяжаніе на съдружницитѣ, по което го време подѣляватѣ

Прочее, ако послѣ подѣленіето нѣкое трете лице отнеме цѣлото подѣлено нѣщо, подѣленіето става недѣйствително.

Сжщо, ако са отнеме само една часть отъ подѣленото нѣщо, сирѣчь полуvinата или третината му, подѣленіето пакъ са уничтожава и е нужда да стане нѣщо.

Сжщо, ако са отнеме цѣль единтъ дяль, подѣленіето става недѣйствително, а оставяльйтъ дяль остава общъ между състунаньтѣ.

Ако ли са отнеме само една часть отъ една дяль, получившій този дяль, ако иска уничтожава туй подѣленіе; ако ли не, не го уничтожава, иска обаче отъ другия допълненіето на дяльтъ си що му са пада.

Н. II. Ако послѣ подѣленіето на два равни дяля земѣж отъ 160 аршина, са отнеме полуvinата отъ една дяль, стунаньтъ на този дяль, има право, или да уничтожи подѣленіето, или да поиска отъ съдружника си четвъртата часть отъ дяльтъ му, сирѣчь да земе отъ него други 20 аршина.

А когато са отнеме една часть и отъ двата дяля, подѣленіето не са уничтожава, ако отнетитѣ части сж равни.

Но ако различаватъ по колкавината или величината си, зема са въ вниманіе по голѣмата часть, и тогази са повръщамъ на случая, спорѣдъ който само една часть отъ една дяль са отнема.

Онзи прочее, на когото е принадлежала по голѣмата часть отъ отнетитѣ части, има право да уничтожи подѣленіето, или да поиска отъ другия допълненіето на дяльтъ си, що му са пада.

Чл. 1,126.) Дѣйствителността на произволното подѣленіе зависи отъ одобреніето му чрезъ слово или дѣло.

Н. II. Ако нѣкой подѣли произволно нѣкое съдружеско нѣщо, туй подѣленіе е недѣйствително.

Обаче, ако стунаньтѣ на нещото, вато кажтъ добро е подѣленіето, го одобрятъ чрезъ слово, или ако пристѣпѣтъ до нѣкое дѣло върху дяловетѣ си, отъ онѣзи които съставляватъ цѣлостта що слѣдуватъ стунанството, сирѣчь, ако ги дадѣтъ подъ наймъ, или продадѣтъ, подѣленіето става дѣйствително.

Чл. 1,127.) Подѣленіето трѣба да е праведно: сирѣчь дяловетѣ трѣба да сж съразмѣрни съ правата на състунаньтѣ, и да не сжществува чревычайна разлика.

Прочее, ако въ подѣленіето сжществува чрезвънчайна поврѣда, може да са направи тжжба за зачертаванъето ѝ.

Обаче ако подѣлившиятъ нѣщото исповѣда, че сѣкой отъ тѣхъ е получилъ правото си, тжжбата за чрезвънчайна поврѣда не са зема въ внимание.

Чл. 1,128.) Въ волното подѣленіе са наемква да сжществува съгласіето на сичкытѣ, що иматъ право за дялъ.

Прочее, ако единътъ отъ тѣхъ е отскетвующъ, волното подѣленіе е недѣйствително.

Ако ли между тѣхъ сжществува нѣкой несъвършеннолѣтенъ попечителътъ или настойникътъ му го замѣства.

Ако ли нѣма попечителъ или настойникъ, работата остава на сждіята.

Въ подобенъ случай сждіята назначава единъ настойникъ, който зема участие въ подѣленіето.

Чл. 1,129.) Въ принудително подѣленіе са изискава да предшества тжжба.

Прочее, дору неописка поке единътъ отъ съступанитѣ подѣленіето, сждіята не може да го подѣйствува чрезъ сила; ако ли го подѣйствува тѣй, счита са недѣйствително.

Чл. 1,130.) Когато нѣкои отъ съступанитѣ искатъ подѣленіето, а нѣкой не, сждіята го изврынва спорѣдъ слѣдующитѣ Главы III и IV, ако е нѣщото подѣляемо.

Но ако е неподляемо, сждіята не може да направи подѣленіето.

Чл. 1,131.) Подляемо нѣщо спорѣдъ закона са именува съдружеското нѣщо, което може да са подѣли на дялове.

Безъ разумѣна са, да произлѣзе нѣкоя поврѣда коякото отъ гъмъ унотребленіето за което е предопредѣлено нѣщото.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За подѣляванъето чрезъ раздѣляванъе.

Чл. 1,132.) Върху съдружески единовидни и опредѣлены нѣща може да стане принудително подѣленіе.

Сирѣчь, по исканъето сѣмо на нѣкои отъ съступанитѣ, сждіята може да направи и възложи принудително на сичкытѣ

подѣленіето, было нѣщото замѣстявано, было незамѣстявано.

Чл. 1,133.) Понеже единицитѣ на еднoвoиднѣтъ замѣ-
стявани неразличаватъ по между си, подѣленіето имъ не само
че не може да бѣди вѣдительно на нѣкомъ отъ съступанитѣ,
по и чрезъ него получава сѣкой напълно правото си и става
свършенъ ступанинъ на принадлежащія си дялъ.

Н. П. Като са подѣли едно количество жито съдружеско ме-
жду двама съступани съразмѣрно съ дѣловѣтѣ имъ, сѣкой
отъ тѣхъ зема правото си и става свършенъ и непосредно-
венъ ступанинъ на житото, що му са е на дялтѣ паднѣло.

Подобно е и подѣленіето на едно количество злато, сребро,
бакъръ, жельзо, на дѣски, или на нѣкомъ части еднoвoиднѣ
тканія.

Чл. 1,134.) Ако ли и между единицитѣ на еднoобразнѣтъ
замѣстявани нѣща съществува нѣкоя разлика, по понеже е тя
малеа и незначителна, заради туй са считатъ и тѣ като подѣдѣемъ.

Н. П. Като са раздѣлѣтъ на два съразмѣрни дяла съдру-
жескѣтъ между двама на 500 овицѣ, сѣкой отъ тѣхъ са счита
че е получилъ напълно правото си.

Подобно е и подѣленіето на едно число камилы или волове.

Чл. 1,135.) Върху нееднoвoиднѣтъ съдружескѣ нѣща не
са изврѣива никога принудително подѣляванье.

Быле тѣ замѣстявани, быле незамѣстявани.

Сирѣчь, сѣдѣята не може никога по некальето на единѣтъ
отъ съступанитѣ, да подѣли принудително тѣзи нѣща.

Н. П. Не е доппростено на сѣдѣята да даде принудително
на едното нѣколко кыла жито, а на другѣ нѣколко кыла
сечемъкъ; или на едното нѣколко овицѣ, а на другѣ камилы
или волове, или на едното сабя, а на другѣ сѣдло; или на
конецъ на едното кыща, а на другѣ дюгень или градина.

Но ако са съгласѣтъ съступанитѣ, допрощава са подобното
подѣленіе, като волно.

Чл. 1,136.) Мобелитѣ на които направата е различна са
считатъ като другoвиднѣ между си, ако еше и да съ израбо-
тены отъ истѣя металлъ.

Чл. 1,137.) И украиненіята и едрѣтъ маргары и прочитѣ
драгоценны камъне съ нѣща другoвиднѣ по между си.

Дребнитѣ обаче маргары, които не правѣтъ разлика поме-

жду си отъ къмъ стойността, и дремнитъ драгоцѣнни камъ-
нѣе, кагѣто сж малекитъ діаманти, що са именуваатъ камънѣе
бронтели (сай ташъ), са считатъ като едновидни нѣща.

Чл. 1,138.) И по вчето отъ една кщца, дюгени и гра-
дини са считатъ като друговидни нѣща и не са подѣляватъ
чрезъ раздѣляванѣе.

И. П. Не са допрощава принудителното подѣленіе върху
много кщци, като са даде едната на едина съступаниѣ, а
другата на другия; но може да са подѣли сѣба отъ тѣхъ
особно чрезъ отдѣляванѣе спорѣдъ слѣдующія начиня.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За подѣляванѣето чрезъ отдѣляванѣе

Чл. 1,139.) Ако отдѣляванѣето на нѣкое съдружеско нѣщо
на дялове не е врѣдително на нѣкого отъ съступанитъ, онуй
нѣщо са счита подѣляемо.

И. П. Като са подѣлява на дялове нѣкое празно мѣсто, сѣкой
даль може да послужи за съизяданѣе на зданіе, за посажданѣе на
дрѣвета или за ископаванѣе на гирани; слѣдователно употребе-
ніето за което опредѣлено мѣстото не са поврѣжда отъ
подѣленіето.

Скщо, като са отдѣлява нѣкоя кщца на двѣ части, на на-
чинѣ што обиталището на мжжѣтъ (селямжѣтъ) и обита-
лището на женѣтъ (харемжѣтъ) ѣ да съставляватъ двѣ
особни обиталища, не са поврѣжда употребленіето за което
е била предѣделена кщцата, сирѣчь сѣбота е възможно
обитаванѣето въ нея, и слѣдователно сѣбой отъ съступанитъ
става безусловенъ ступаниѣ на по едно обиталище.

Прочее, и върху празното мѣсто и върху кщцата може да
са извърши принудително подѣленіе.

Сирѣчь, ако единѣтъ отъ съступанитъ като иска подѣле-
ніето, другитъ противостом, скдіята дѣйствиува и възлага на-
силственно и на двамината подѣленіето.

Чл. 1,140.) Когато подѣленіето на съдружеско нѣщо е по-
лезно на едного отъ съступанитъ, а врѣдително на другия,
сирѣчь, когато принадлежащитъ даль на едного не може да
послужи за цѣльта, за която е изначало билъ предѣдѣ-

ленъ, сждіята може да подѣйствува насилствено подѣленіето по исцаньето на оногизи на когото е то полезно.

Н. II. Ако отъ съдружеска кжца има нѣкой единъ малкъ дялъ, който послѣ подѣленіето не служи за обитаванье, сждіята може да подѣйствува насилствено подѣленіето по исцаньето на имеющія по голѣмния дялъ.

Чл. 1,141.) Не са подѣлява принудително съдружеското нѣщо, на което подѣленіето е врѣдително на сичкитѣ състунани.

Н. II. Мѣлницата като са подѣли на дялове, не може вече да служи като мѣлница.

Подѣленіето прочее направя невъзможно употребленіето, за което е била предназначена мѣлницата. Слѣдователно, сждіята не може по исцаньето на едногого само отъ състунанитѣ да я подѣли.

Може обаче да са подѣли мѣлницата, когато съгласуватъ въ туй сичкитѣ състунани.

Отъ този видъ е и хамамътъ, лагжмътъ, малката стачеа, и преградата между двѣ кжцы.

Сжщо, подъ истата категорія подлежи и животното или колѣта, сѣдлото, дрехата и прѣстенникитѣ камъкъ и сичкитѣ нѣща, които не могатъ да ся подѣлятъ, дору са не срѣжятъ или счуніжтъ.

Сирѣчь, върху сичкитѣ тѣзи не са възлага принудително подѣленіе.

Чл. 1,142.) Не са допрощава да са подѣлява на листове съдружеската книга, нито пѣтъ на томове, ако е сжкнодѣнна.

Чл. 1,143.) Когато нѣкой пжтъ е съдружескый между дѣѣ или по вече опредѣлени лица безъ да има другъ нѣкой право за преминуванье презъ него, а единитѣ отъ състунанитѣ поиска подѣленіето на този пжтъ, става подѣленіето ако са види и докази предварително, че остава за сѣбего отъ състунанитѣ особенъ пжтъ послѣ подѣленіето.

Въ противенъ обаче случай не става принудително подѣленіе. Освѣнь ако сѣбой отъ тѣхъ има и другъ преходъ или входъ освѣль съдружеския.

Въ подобенъ случай пакъ са подѣлява съдружескитѣ пжтъ.

Чл. 1,144.) На съдружескитѣ пжтища приличатъ и съдружескитѣ водостеченія (месиль). Когато и въ тѣхъ единитѣ отъ състунанитѣ поиска подѣленіето, а другитѣ противостом,

извършва са подѣленіето, ако като са отдѣли водопроводѣтъ на дялове, остава мѣсто доволно за прокарването на водитѣ на сѣкоя отъ състунанитѣ, или ако сѣкой отъ тѣхъ има и другъ водопроводъ освѣнъ съдружеския.

Въ противенъ обаче случай не са подѣлява водопроводѣтъ.

Чл. 1,145.) Какъто стунанинѣтъ на нѣкой пъкъ може да го продаде, като еи запази правото да минува презъ него, тѣй и въ подѣленіето на съдружеско стяжаніе, може да са подѣли съдружескиятъ пъкъ, като земе единѣтъ стунанството на пъкъ, и като са устѣни на другия само правото да минува презъ него.

Чл. 1,146.) Въ подѣленіето на съдружеска къща, стѣната между двата дяла може да са съхрани обща; но сѣщо може да са устѣни цѣла на едного отъ състунанитѣ.

ГЛАВА ПЕТА.

За начинитѣ на извършването на подѣляването.

Чл. 1,147.) Ако съдружеското нѣщо е отъ мѣренитѣ съ кѣло нѣща, подѣленіето става съ кѣло.

Ако ли е отъ тегленитѣ, съ теглило; ако е отъ брояванитѣ, съ броење, ако ли е отъ примѣрванитѣ съ аршинъ, съ тѣзи мѣрка.

Чл. 1,148.) Мѣстата за къщи и вѣобще земитѣ като сѣ отъ примѣрванитѣ съ аршинъ, подѣляватъ са съ аршинъ.

Дрѣветата обаче, що сѣ върху тѣхъ, и зданията, са подѣляватъ спорѣдъ прицѣненіето на стойността имъ.

Чл. 1,149.) Когато са подѣлява къща, ако домозданіето шо съставлява единѣтъ дѣлъ струва по вече отъ домозданіето на другия дялъ, прилага са на по бѣдотення дялъ по вече земя, на начинъ, што двата дяла да имѣтъ равна стойность; ако ли не сѣществува земя за туй уравненіе, прилагатъ са паръ.

Чл. 1,150.) Когато ще са подѣлява нѣкоя къща на начина, што горниѣтъ етажъ (вѣтъ) да остане на едного отъ състунанитѣ а долниѣтъ на другия, прицѣняватъ са двата ежажа и подѣленіето става по основаніето на стойността имъ.

Чл. 1,151.) Когато ще са подѣлява къща, подѣлятельтъ предварително ѣ сменя хартата и като примѣри съ аршинъ

земѣта ѱ, прицѣнава домозданіето и я подѣлява съразмѣрно съ дяловетѣ на съступанитѣ, отдѣляющѣ, ако е възможно пжтищата, лагомицитѣ (улицитѣ) и водопроводитѣ на водостепеніята на начинѣ што да нѣматъ спошеніе еднитѣ съ другитѣ; послѣ наименоува дяловетѣ една, първий, другия, вторий, а третия, третій и тѣй нататѣкъ, и послѣ жребосва.

Първийтъ дялъ принадлежи на оногози, на когото името излѣзе най напредѣ; вторийтъ на оногози, на когото името е излѣзло послѣ, а третійтъ на оногози, на когото името е излѣзло най послѣ.

Истийтъ редѣ са съхранява и когато съществуватъ по вече дялове.

Чл. 1,152.) Обществениитѣ данъци, ако са касаѣтъ до пазянето на живота, подѣляватъ са на глави, съ исключеніе на женитѣ и на малолѣтнитѣ. Ако ли са касаѣтъ до съхраненіето на собственостята, подѣляватъ са съразмѣрно съ стѣжаніята.

Защото, какѣто са помена въ 87-ия членъ: задълженіето е сравнително съ ползуванѣето.

ГЛАВА ШЕСТА.

За избирателното право, (Право за уничтожаванѣе)

Чл. 1,153.) Какѣто въ продажбата, тѣй и въ подѣляванѣето на неподобни (различни) нѣща има сила Правото за уничтожаванѣе, що е по условіе, по вижданѣе и по недостаточность.

Н. II. Като са подѣлѣжтъ съдружески нѣща по взаимно съгласіе на съступанитѣ и единътъ отъ тѣхъ като е зель нѣколко еила жито, а другиятъ нѣколко кыла ечемикъ, или единътъ нѣколко овцѣ а другиятъ нѣколко вола, единътъ отъ тѣхъ, има право да уничтожи подѣленіето, ако са е било условило помежду имъ да има право за уничтожаванѣе въ едно опредѣлено число дни. Сжщо, ако единътъ отъ съступанитѣ не е видялъ еще подѣленото нѣщо, има право да уничтожи подѣленіето като го види. Наконецъ, ако въ една отъ дяловетѣ са открье нѣкой недостатѣкъ, лицето што го е зело има право да уничтожи подѣленѣето, ако иска,

Чл. 1,154.) Правото за унищожаванье, що е по условие, по вижданье и по недостатъчност или поврѣда, има сила и върху подѣляваньето на еднoвиднитѣ незамѣствявани нѣща.

И. П. Като са подѣлѣтъ сто овцѣ съразмѣрно съ дяловетѣ на състунанитѣ имъ, ако единитѣ отъ тѣхъ е билъ положилъ условіе, че ще има право да унищoжи подѣленіето въ едно опредѣлено време, той има право да потвърди или да унищoжи подѣленіето презъ цѣлото продълженіе на опредѣленото време.

Ако ли не е видялъ ѣще овцѣтѣ, той е свободенъ да приеме или не дѣлѣтъ си.

Сѣщо, ако на овцѣтѣ шо сж са паднали на дѣлѣтъ на едното са открити нѣкой вехтъ (предисенъ) недостатъкъ, той има избирателното право, и може, ако ще, да задържи дѣлѣтъ си, или да го отхвърли.

Чл. 1,155.) Ако въ подѣленіето на еднoвидни замѣствявани нѣща и да нѣма сила правото за унищожаванье, шо е по условие и по вижданье, има обаче сила Правото шо е по недостаточностъ.

И. П. Като са подѣлява съдружеский купъ жито принадлежаше на двѣ лица не може да са устжи на едното отъ тѣхъ правото да унищoжи подѣленіето въ едно опредѣлено врѣме; ако ли са услови подобно нѣкое условие, то е недѣйствително.

Ако ли едното отъ тѣхъ лица не е било видѣло житото, не придобива правото за унищожаваньето, като го види.

Обаче, ако на едното лице са е било дало отъ върха на житото, а на другото отъ дѣното, и са крме послѣ че на дѣното е било житото поврѣдено, получившии туй жито има право да унищoжи подѣленіето, ако не ще да го задържи.

ГЛАВА СЕДМА.

За унищоженіе на подѣляваньето.

Чл. 1,156.) Като са жребосать дяловетѣ, подѣленіето са счита свършено.

Чл. 1,157.) Като са свършни подѣленіето, никой не може вече да са оттегли отъ него.

Чл. 1,158.) Когато са извършва подѣленіето, сирѣчь, дору, като сж са истеглили по вechето жреби, остава ѣще

на само въ урната, ако нѣкой отъ съступанитѣ поиска да са оттегли отъ него, вѣдѣ са ако подѣленіето е волно или принудително. И въ първия случай зема са въ вниманіе оспореніето му, а въ втория, не са зема и подѣленіето са свръшва

Чл. 1,159.) Съступанитѣ могатъ послѣ подѣленіето да го унищожатъ по взаимното си съгласіе и да вѣстановятъ нѣщото съдружеско както е било изначално.

Чл. 1,160.) Като са докаже че въ подѣленіето съществува извънредна повреда, подѣленіето са унищожаватъ и нѣщото са изново подѣляватъ по праведенъ начинъ.

Чл. 1,161.) Ако послѣ подѣленіето на наслѣдството са открие нѣкой дългъ на умрѣлия, подѣленіето са унищожаватъ.

Освѣнъ, ако наслѣдникитѣ заплатятъ дългътъ, или заимодавнитѣ го устакитъ, или наконѣкъ ако освѣнъ подѣленитѣ нѣща съществува и други и са исплати отъ тѣхъ дългътъ.

Въ тѣзи случаи сирѣчь подѣленіето не са унищожаватъ.

ГЛАВА ОСМА.

За дѣйствието на подѣляваніето.

Чл. 1,162.) Сѣкой отъ съступанитѣ послѣ подѣленіето става безусловенъ ступанинъ на дялтъ си, и никое право вече не му остава върху дяловѣтъ на другитѣ.

И, както ще са расказе въ Третія раздѣлъ, употребиватъ както си ще дялтъ си.

Ако н. п. като са подѣли нѣкоя къща, единитѣ земе домозданіето, а другитѣ голата ѝ земѣ, ступанинѣтъ на земѣта може не само гыранъ или подземникъ да ископае въ нея, но и да съзида зданіе колкото иска високо, като присѣче въздуха и слънцето на преждесъществующето домозданіе, безъ да може да го възбрани ступанинѣтъ му.

Чл. 1,163.) Въ подѣленіето на земѣ дърветата, и въ подѣленіето на чифтликъ дърветата и домозданіята, са обѣматъ въ подѣленіето, безъ да са коменува особно за тѣхъ.

Сирѣчь дърветата и домозданіята на когото въ дялтъ лежатъ, на него стяжаніе ставатъ.

Не е нужда по врѣмето на подѣленіето да са приложи нѣкое разясненіе за тѣхъ, сирѣчь да са рече: този дялъ

съ сичкитѣ си права или принадлежности.

Чл. 1,164.) Въ подѣленіето на земя, или на чифликъ съдбитѣ и плодетѣ не са обематъ въ него, ако са особно не помене, но оставатъ съдружески както изнапредъ.

А то, ако още и да са бѣ приложило по времето на подѣленіето общето опредѣленіе: дялтѣ заедно съ сичкитѣ му права.

Чл. 1,165.) Работнитѣ отъ древно време пятаца върху съсѣдни земи, и водистичаніята на подѣленото нѣщо въ сѣкой случай са обематъ въ подѣленіето.

Сирѣчь, на когото на дялтѣ са паднѣтъ, на него правото остава.

Было сж приложило, или не, по времето на подѣлата, опредѣленіето: дялтѣ съ сичкитѣ му права.

Чл. 1,166.) Ако по времето на подѣлата са приложи опредѣленіето: единътѣ дялъ да има работенъ нѣтъ или истичанъе за вода върху другия, туй опредѣленіе са съхранява.

Чл. 1,167.) Ако, като има единътѣ дялъ работенъ нѣтъ върху другия, не са приложи по врѣмето на подѣлата условіето за да са съхрани този работенъ нѣтъ, тогази този нѣтъ са примѣся на друга страна, ако е възможно примѣстванъето му.

Было са приложило, или не опредѣленіето: заедно съ сичкитѣ права.

Обаче, ако е невъзможно да са примѣсти нѣтътѣ на друга страна, тогази са остава на което мѣсто са е намѣрилъ, ако по времето на подѣленіето са е положило опредѣленіето: заедно съ сичкитѣ права.

Ако ли не са е приложило туй общо опредѣленіе, подѣленіето са уничтожава.

Иститѣ ностановленія иматъ сила и за дѣйствието отъ древно време въ истичанъето на водитѣ.

Чл. 1,168.) Ако въ ежца принадлежаща на двама ступани нѣкое трете лице има право да минува презъ нея, то не може да ги възбрани, отъ да не подѣлѣтъ помежду си ежцата, ако искатъ.

Но и тѣ като подѣлѣватъ ежцата, оставятъ работния нѣтъ въ което са състояніе той намѣрва.

И ако по общото на тримата съгласіе заедно съ къщата са продаде и работниятъ пѣтъ, стойността са подѣлява и между тримата, ако пѣтътъ е билъ съдружеский на сичкитѣ.

Ако ли ступанството на пѣтъ е принадлежалъ на ступанитѣ на къщата, а третитѣ е ималъ само право за преминуванье, съвѣй отъ тѣхъ получава правото си спорѣдъ слѣдующія начинъ.

Най първо са прицѣнява земѣта заедно съ правото на преминуваньето, а послѣ безъ туй право, та разликата между двѣтъ цѣни са дава на имѣющія право за преминуванье.

Остатѣлътъ принадлежи на ступанитѣ на къщата.

Истатѣ имать сила и за дѣйствието отъ древно време въ истичаньето на водитѣ.

Сирѣчь ако презъ съдружеска къща нѣкой третій има право да си прикарва водитѣ, ступанитѣ на къщата като си я подѣляватъ, оставятъ водопровода въ което състояніе са намѣрва.

Чл. 1,169.) Ако въ двора на къща има обиталище, принадлежаще на трете лице, което има право да преминува презъ двора, то не може да възбрани ступанитѣ на къщата като искатъ да си я подѣлятъ.

Но и тѣ като си подѣляватъ къщата, длѣжни са да оставѣтъ на ступаннина на обиталището вѣтъ широеъ, колкото сж и вратата на обиталището.

Чл. 1,170.) Ако между двата дяла на които са е раздѣлила подѣлената къща сжествува стѣна, и върху тѣзи по срѣдъ стѣна сж сложени грѣдытъ отъ другитѣ стѣним на другия отъ дяловетѣ, тѣзи грѣды са дигатъ, ако е станжло подобно условіе по времето на подѣленіето, а са оставятъ на мѣстото си, ако не е станжло подобно условіе.

Истото постановление има сила и когато по времето на подѣленіето едната между двата дяла стѣна е останжла цѣла на едного отъ съступанитѣ, а сложениитѣ на нея грѣды сж останжли на другия.

Чл. 1,171.) Сжино не са отсичатъ и клоноветѣ на лежанитѣ въ едина дялъ дървета които висѣтъ въ другия, ако не са е било условило отсичаньето имъ по времето на подѣленіето,

Чл. 1,172.) Като са подѣли съдружеска къща, която има право за преминуване презъ особенъ пътъ, съкой отъ подѣлящитѣ я може да отвори врата и прозорецъ надъ този пътъ.

Другитѣ състунанинъ не могатъ да ги възбранятъ.

Чл. 1,173.) Ако върху съдружеско подѣляемо стѣжаніе единътъ състунанинъ въздигне домозданіе за своя смѣтка, безъ позволеніето на другия, и този послѣднійтъ поиска подѣленіето на стѣжаніето, то става както слѣдува.

Ако домозданіето са падне на дялтъ на въздигнавшія го, не са зема въ вниманіе, но сж счита като неществующе.

Ако са обаче падне на дялтъ на другия, той може да го срути и да освободи земѣта си.

ГЛАВА ДЕВЕТА.

За употребяванъето по изреждане.

Чл. 1174.) Употребяванъето по изреждане е подѣленіето на полнитѣ на нѣкое стѣжаніе.

Чл. 1,175.) Употребяванъето по изреждане не са извършва върху замѣстяванитѣ нѣща.

Употребяванъето по изреждане са извършва върху онѣзи незамѣстяваны нѣща, които употребява нѣкой и са ползува отъ тѣхъ, безъ да са тѣ иждивяватъ.

Чл. 1,176.) Употребяванъето по изреждане е два вида.

Първийтъ видъ е употребяванъето по изреждане на време.

Сирѣчь, като иматъ двамина нѣкои съдружеска земѣ, работятъ я едната година единътъ, а другата година другийтъ; или като иматъ къща обитаватъ въ нея по една година съкой наредъ.

Вториятъ видъ е употребяванъето по изреждане на мѣсто.

Сирѣчь, като иматъ двамина нѣкои съдружеска земѣ, съгласяватъ са да работи единътъ полувиная ѝ, другийтъ же другата полувина; или като иматъ съдружеска къща, съгласяватъ са да обитаватъ единътъ въ едната ѝ страна, другийтъ же въ другата; или единътъ на горнія етажъ, а другийтъ на долнія; или наконецъ, като иматъ двѣ съдружески къщи, съгласяватъ са да обитаватъ единътъ въ едната, а другийтъ въ другата.

Чл. 1,178.) Употребяването по изреждане на време е единъ видъ промѣняване.

Сирѣчь единътъ отъ състунанитѣ като употребява нѣкое време пѣлото нѣщо, получава заедно съ ползатѣ на дялтѣ си и ползатѣ отъ дялтѣ на другия; истото же прави и другитѣ когато му доде редътъ да употреби нѣщото. Тѣй прочее двамата състунани промѣняватъ дяловетѣ си, и колкото време употребява единътъ дялтѣ на едното, друго толкози време употребява и другитѣ дялтѣ на другия.

И спорѣдъ този начинъ употребяването по изреждане на време са счита като наеманье.

Слѣдователно въ подобното употребяване трѣба да се опредѣлява единъ срокъ, сирѣчь толкози дни или толкози мѣсеци.

Чл. 1,179.) Употребяването по изреждане на мѣсто е единъ видъ отдѣляване.

Сирѣчь, дору сѣкой отъ двамата състунани има право да употребява сичкитѣ безъ исклучение страни на съдружеската н. п. ежца, раздѣлява са на двѣ нѣщото и правото на сѣгото отъ състунанитѣ са осерѣдоточава въ едната само отъ тѣзи страни.

Слѣдователно въ подобното подѣленіе на употребяването не е нужда да са опредѣли срокъ.

Чл. 1,180.) Въ употребяването по изреждане на време, жребіето рѣшава кой отъ състунанитѣ ще употреби по напредъ нещото. Спорѣдъ този же начинъ са рѣшава и кой отъ състунанитѣ ще употреби едната страна, а кой другата въ употребяване по изреждане на мѣсто.

Чл. 1,181.) Ако единътъ отъ състунанитѣ на много съдружески нѣща иска употребяването по изреждане, то са възлага на другия насилствено, ако сичкитѣ тѣзи нѣща сж отъ истото употребяване. А нѣ ако сж и отъ различно употребяване. Н. П. Ако сжщесвуватъ двѣ ежци и единътъ отъ състунанитѣ имъ иска употребяването по изреждане, то са възлага принудително и на другия и тѣй едната ежца употребява единътъ, а другата другитѣ.

Истото става и за два съдружески конья.

Но ако сжществува една ежца и единъ хамамъ или една ежца и една нива, употребяването по изреждане става само

по взаимното согласие на съступанитѣ, и тогази единѣтъ обитава въ ежната другитѣ же дава подѣ наймъ хамамѣ или работи нивата.

Но исканъето обаче на еднотога сѣмо не са възлага подобно то употребяванъе и върху другия принудително.

Чл. 1,182.) Ако съдружеското нѣщо е подѣляемо и единѣтъ отъ съступанитѣ иска подѣленіето му, другитѣ же употребяванъето по изреждане, зема са въ вниманіе просбата за подѣляванъето.

Ако ли никой не иска подѣленіето, а единѣтъ иска употребяванъето по изреждане, то са възлага принудително на другия.

Чл. 1,183.) Ако единѣтъ отъ съступанитѣ иска употребяванъето по изреждане на съдружеското нѣщо, другитѣ же противостои, то са възлага принудително.

Чл. 1,184.) Съдружескитѣ стѣжанія, които елужатъ обикновенно за даванъе подѣ наймъ сирѣчь, корабитѣ, мѣлницитѣ, кафенетата, хамоветѣ, хамамитѣ и пр. са даватѣ подѣ наймъ, а приходѣтъ са подѣлява между съступанитѣ.

Ако ли нѣкой отъ тѣхъ са отказва да даде подѣ наймъ дялѣтъ си, тогази са възлага на сички употребяванъето по изреждане.

Обаче, ако единѣтъ отъ тѣхъ земе презъ продълженіето на редѣтъ си нѣ вече наймъ отъ другитѣ, нѣ вечето са подѣлява между иститѣ съступани.

Чл. 1,185.) Сѣкой отъ съступанитѣ има право въ употребяванъето по изреждане на време, нѣ сѣмо да употреби иститѣ съдружеското стѣжаніе презъ времето на редѣтъ си, но и да го даде подѣ наймъ, получающъ за свои смѣтка наймѣтъ.

Сѣщо и въ употребяванъето по изреждане на мѣсто има право да даде подѣ наймъ дялѣтъ си щому са е надналь отъ съдружеското стѣжаніе.

Чл. 1,186.) Ако, като са рѣши началото на употребяванъето по изреждане, по основаніе на прихода, и като даде подѣ наймъ сѣкой отъ съступанитѣ редѣтъ си, единѣтъ отъ тѣхъ получи по времето на редѣтъ си нѣ вече приходъ (сирѣчь наймъ), другитѣ не може да поиска дялѣтъ отъ тѣзи врѣхнина.

Но, ако са е условидо просто употребяванъето по изрежда-

нѣе, сирѣчь ако са касае за съдружеска екипа и са е условно да получава наймътъ на единъ мѣсець едиянътъ, на другия же другиятъ, по вѣчето наймъ е съдружескии.

Обаче, ако съ екипътъ двѣ и са е условно, единътъ да получава приходътъ отъ едната, другиятъ же отъ другата, не са счита съдружеска връхнината на прихода, който би принесла едната отъ тѣхъ колкото до прихода отъ другата.

Чл. 1,187.) Въ опредѣленитѣ нѣща не дѣйствува употребленіето по изреждане.

Н. Н. Плодътъ на съдружескиятъ дървета, и мѣлото и вълната на съдружескиятъ животни съ нѣща опредѣлены.

Не са допрощава прочее да са условіятъ съступанитѣ на съдружески дървета, што на нѣкои отъ тѣхъ плодетѣ да обира единътъ, а на други другиятъ.

Върху съдружескии овицѣ не е дѣйствително условіето на съступанитѣ, да получава единътъ мѣлото и вълната на едно стадо, другиятъ же мѣлото и вълната на друго.

Чл. 1,188.) Извриваното съ взаимно съгласіе употребленіе по изреждане може да го развали и само единътъ отъ съступанитѣ.

Обаче, ако единътъ е далъ подъ наймъ редътъ на употребленіето си, другиятъ не може да развали условіето на употребленіето по изреждане, освѣнъ послѣ истеченіето на наеманъето.

Чл. 1,189.) Въложеноето чрезъ еждебно рѣшніе употребленіе по изреждане не са развали по исанъето на едногоето само, но по общето съгласіе на екипътъ съступаннѣ.

Чл. 1,190.) Единътъ отъ съступанитѣ има право да развали употребленіето по изреждане, когато са касае да продаде дялътъ си.

Ако иска обаче развалианъето безъ причина, и за самата цѣль за да повърне съдружеското нѣщо на първото му състояніе, еждебната власть отхвърля туй му исканъе.

Чл. 1,191.) Условіето за употребяванъето по изреждане не са уничтожава поради смъртъта на едногоето или на другитѣ съступаннѣ.

РАЗДѢЛЬ ТРЕТЫЙ

За преграды (стѣны и сѣбаковы отдѣляванія съ дувары), и за взаимныѣ между съсѣдны мѣста задѣлженія и права.

(Дѣли се на четири главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Нѣкои правила за дѣйствието на ступаниванъето стеманія.

Чл. 1,192.) Сѣкой употребява по волята си своето стяжаніе.

Обаче, ако другъ нѣкой има нѣкое право върху стяжаніето, той възбраява ступанина му да го употребява съвършенно и както си иска.

И. П. Ако горніѣтъ етажъ на нѣкое здание принадлежи на единъ, а долніѣтъ на другъ ступаникъ, ступанинѣтъ на горнія етажъ има право за стоење въ него, а ступанинѣтъ на долнія има право за покрывѣ, сирѣчь за запазване отъ слънцето и дъждѣтъ. Слѣдователно единѣтъ отъ тѣхъ не може бези позволеніето на другия да расположи този етажъ на начинъ вредителенъ за него, нито да съели домозданіето си.

Чл. 1,193.) Когато и горніѣтъ и долніѣтъ етажъ иматъ едни и иститѣ врата за излизанье, ступанинѣтъ имъ ги употребяватъ изобщо.

Някой отъ тѣхъ не може да запрети на другия входа или исхода.

Чл. 1,194.) Ступанинѣтъ на земѣта е ступанинъ и на нѣщата що сж надъ нея, и на нѣщата що сж подъ нея.

Сирѣчь ступанинѣтъ на земѣхъ може да въздигне върху нея здание на която, височина иска.

Сжщо може да копае въ нея и да направи подземниѣ или да ископае гиранъ, еолкото иска дълбокъ, и подобниѣ.

Чл. 1,195.) Никой не може да надладе къщата си стрѣха надъ къщата на съседа си. Ако ли я надладе, отрѣзва се страната на стрѣхата, що е надладена надъ съседната къща.

Чл. 1,196.) Ако клоноветъ на дървото въ градината на нѣкого, са простиратъ надъ къщата или надъ градината на съседа, той може да поиска отсичаньето или завръщаньето на тѣзи клонове, на начинъ, што да остане свободенъ въздухътъ му.

Но не се отсича нѣкое дърво по причина че сѣнката му поврѣжда посѣдбнтъ въ съседната земѣ.

Чл. 1,197.) Никой са не възбранява отъ да употребява собственото си стѣпаніе.

Обсѣнь ако отъ употребленіето проистича чрезвъчайна тѣщата за друго нѣкого.

Тогати може да са възбрани.

Туй ще са раскаже въ слѣдующата Глава.

ГЛАВА ВТОРА.

За съседни права и задълженія.

Чл. 1,198.) Сѣкой може да възвѣши коекото иска стѣпната (дуварѣтъ), която е негово стѣпаніе и да тури каквото иска на нея, безъ да може да го възбрани съседътъ му, дору са не касае до чрезвъчайна тѣщата за него.

Чл. 1,199.) Сѣко нѣщо което поврѣжда зданіето, или което го обезсилва и става причина да са срути, както и сѣко нѣщо което възбранява употребленіето за което са е създало зданіето, сирѣчь, което поврѣжда обитаваньето въ него, са счита като чрезвъчайна повреда.

Чл. 1,200.) Чрезвъчайната тѣщата са зачертава съ сѣкой начинъ :

Н. П. Ако до нѣкоя къща са направи ковачница или мѣлница, и отъ удраньето (кованьето) на желѣзата или отъ мѣннѣето на мѣлницата са поврѣжда зданіето на къщата ; или ако са направи фурпа или фабрика за лѣняно масло и отъ многото пушѣтъ или отъ голѣмата вунѣж, притекательтъ на къщата са обезпокоява толкови, што му става невъзможно да

обитава въ нея, тѣзи тѣсти са зачертаватъ задължително съ сѣбой намятъ.

Скщо, ако нѣкой въ зря на праздното си мѣсто, що е про-
тѣнено до кѣщата на другото, неопасе вода за прекарване
вода на мѣлницата си и поради туй обезсили дувара; или
ако нѣкой хвърли до дувара на сѣбѣда си нечистотин и отъ
туй са поврѣди дуваруть, ступанинть на дувара нека за-
чертаванъето на тѣзи поврѣда.

Толде, ако прахть що влѣзва отъ хармана, който е на-
правилъ нѣкой до кѣщата на другото, обезмокоява толдези
ступанина на кѣщата, што да не може да стои въ нея, за-
дължава са ступанинть на хармана да зачертае тѣзи поврѣда.

Подобно и ако нѣкой до хармана на нѣкого сѣзида високо
здание, което пресича вѣтъра на хармана, подобното нѣщо
съставлява презвычайна тѣста, което е длъженъ да зачертае
виновныйтъ.

Скщо, ако нѣкой въ торжището на тѣанията отвори готвар-
ница, на която пушъельтъ поврѣжда презвычайно стоктъ на сѣ-
сѣда му, тѣзи поврѣда са зачертава.

Скщо, ако лагжеть на нѣкоя кѣща са отвори и петельтъ
печистотинтъ въ сѣсѣдната кѣща та причиняватъ презвычайна
тѣста, по тѣжбата на сѣсѣда грѣба да са поправи този лагжъ.

Чл. 1,201.) Не са счита като презвычайна тѣста оуи, що
възбранава ползатъ, които не сѣ отъ необходимитѣ нужди,
срѣчь сѣо нѣщо което пресича въздуха или нѣгледа на нѣ-
коя кѣща или въспира входа на сѣнцето въ нея.

Съвършенното обаче възбраненіе на свѣтлината е презвы-
чайна поврѣда.

Прочее ако нѣкое здание, което е сѣзидаль нѣкой затули
на такъвъ степенъ прозораца на нѣкой стая на кѣщата на
сѣсѣда му, што видѣлилата що влѣзва, да не стига за
прочитанье на писмо, подобното са счита като презвычайна
поврѣда, за която са задължава ступанинть на зданието
да я зачертае.

Не може да рече: нека му свѣто отъ вратата, за-
што вратата на стаята е нужно да са затварѣтъ поради
студеть и други причини.

Но, ако стаята има два прозораца и са е затворилъ само

единиѣтъ отъ зданіето спорѣдъ горнія начинѣ, туй не съста- влява чрезвъчайна поврѣда.

Чл. 1,202.) Гледаньето въ мѣста дѣто обитаватъ или че- стѣжтъ жени (въ харемлиѣтъ), сирѣчь въ готварницата, или при устата на хирана, или въ двора на кѣщата, съста- влява чрезвъчайна поврѣда.

Прочее, ако прозорецѣтъ, който е отворилъ нѣкој въ кѣща- та си, или прозорецѣтъ на кѣщата която е новосъздадеъ, гле- да въ мѣстата на съсѣдната или презъ пѣтя лежача кѣща, въ които обитаватъ жени, заповѣдва са зачерганіето на тѣзи поврѣда.

А са задѣжава ступанициѣтъ на пѣрвата кѣща, да зачер- тае тѣзи поврѣда, като създа дуварѣ, или като направи дѣс- чена рашетка, на начинѣ што да са не виждатъ жениѣтъ.

Но не са принуждава да затвори съсѣмъ прозорецѣтъ си.

Спорѣдъ този начинѣ, ако презъ нукижтѣ на дѣсеченна таборѣ са вижда харемлицѣтъ на съсѣдната кѣща, заповѣдва са ступанициѣтъ на табора да истуан тѣзи нукижтѣ.

Но не са принуждава да развали табора и да въздигне вмѣсто него дуварѣ.

Гледай 22-ия членѣ.

Чл. 1,203.) Ако прозорецѣтъ на нѣкој е по влесеъ отъ чловѣческа врьстѣ (бој) съсѣдѣтъ му нѣма право да поксеа затваряньето му, съ причина че бележѣ ступанициѣтъ на прозорца ще са повача съ стѣла и ще гледа въ харемлика му.

Гледай 74-ия членѣ.

Чл. 1,204.) Градината не са счита като харемлицѣ, си- рѣчь като мѣстообитаванье на жени.

Прочее, ако отъ кѣщата на нѣкого не са вижда харемлицѣтъ на съсѣда му, но само градината му, той не може да му каже: пресѣчѣ гледѣтъ на кѣщата си отъ кѣмъ гра- дината ми, защото са гледатъ отъ тамъ жени- тѣ ми, когато излѣзаватъ въ градината.

Чл. 1,205.) Ако отъ плодноспото въ градината на нѣко- го дѣрво са вижда харемлицѣтъ на съсѣда му, длѣженѣ е когато са покача на дѣрвото, да прѣдизвѣства съсѣдната кѣща, за да са затулятъ жениѣтъ.

Ако ли са покаче безъ предизвѣстіе, сждіята му запрещава да са покача за въ бжджшее безъ предизвѣстіе.

Чл. 1,206.) Ако отъ едната страна на нѣкоя кѣща, която двамата ѝ съступаны еж я подѣлили помежду си, са вижда харемликътъ на другия, заповѣдва са и на двамата да въздигнатъ изобщо една рашѣтка.

Чл. 1,207.) Ако, като употребява нѣкой законно собственото си стѣжаніе, другъ нѣкой съзида до него кѣща, на която жителитѣ са поврѣждатъ отъ законното, както по торѣ, употребленіе на съсѣдното стѣжаніе, тѣзи поврѣда е длъженъ да зачертае не ступанинътъ на преждесшествующето стѣжаніе, но на послѣ съзиданата кѣща.

Н. II. Ако отъ сжществующитѣ изнапредъ прозорци на нѣкоя кѣща са вижда харемликътъ на послѣсъзиданата кѣща, тѣзи тѣчета треба да зачертае ступанинътъ на новата кѣща, безъ да има право да понесе татвози нѣщо отъ ступанина на преждесшествующата.

Сжщо, ако нѣкой върху празното си мѣсто, що съсѣдствува на нѣкоя ковачница съзида кѣща, не може да понесе да са затвори тѣзи ковачница по причина че отъ чуканьето на жѣлѣзото са причинява презвычайна поврѣда на кѣщата му.

Тожде, ако до мѣсто косто изнапредъ е служило за харманъ, съзида нѣкой кѣща, не може да запрети на ступанина на хармана да не вършее въ него, по причина че прахътъ отъ вършенитѣ храмы влѣзва въ кѣщата му.

Чл. 1,208.) Сжществующитѣ изнапредъ прозорци на нѣкое зданіе гледатъ къмъ съсѣдното правно мѣсто. Туй зданіе изгаря и подыръ пожарътъ ступанинътъ на съсѣдното празно мѣсто съзидва кѣща върху него. Ако, като са изново съзида по послѣ изгорѣлото зданіе спорѣдъ вехтия му планъ, прозорцитѣ му гледатъ въ харемлика на послѣсъзиданата кѣща, тѣзи поврѣда трѣба да зачертае ступанинътъ на тѣзи кѣща, и нѣма право да понесе отъ ступанина на зданіето да прѣсѣче изгледа си.

Чл. 1,209.) Между новоотворенитѣ прозорци на нѣкоя кѣща и харемлика на съсѣдната кѣща има една висока етал, съставляюща часть отъ тѣзи втора кѣща и възбраняюща гледаньето отъ реченитѣ прозорци въ харемлика. Ако, ступани-

нѣтъ на тѣзи послѣдния кѣща като е развалилъ относѣ стаята и помежду, прозорциѣ на първата кѣща гледатъ въ харемлика на втората кѣща, ступанинцѣтъ ѝ нѣма право като намѣра за Причина новосъздаването на прозорциѣтъ да поиска затварянѣето имъ или както и да е пресичанѣето на изгледа отъ ступанина на другата кѣща, но е длѣженъ да са погрижи самичѣтъ за зачертанѣето на причинваната му тѣщета.

Чл. 1,210.) Никой отъ съступанитѣ на съдружескѣй дуваръ не може да го възвыши, или да създа стая или друго нѣщо надъ него безъ позволенѣето на другия, былъ са поврѣжда отъ туй другитѣ съступанинѣ или нѣ.

Обаче ако, като създа върху мѣстото си, поиска да закрѣпи грѣдѣтъ на зданѣето о съдружеския дуваръ, съступанинѣтъ му не може да го възбрани.

Но понеже, колкото грѣди закрѣпи о дувара единѣтъ, има право да закрѣпи и другитѣ други толкови; първитѣ грѣба да закрѣпи само полуината отъ колкото грѣди може да одържи дуварѣтъ а нѣ по вече.

И ако са закрѣпяватъ о дувара грѣди на равно число отъ двѣтъ страни, единѣтъ съступанинѣ има право да възбрани другия, като иска да приложи и други грѣди.

Чл. 1,211.) Никой отъ съступанитѣ на съдружескѣй дуваръ не може да промѣни мѣстата на закрѣпенитѣ о него грѣди и да ги пренесе отъ дѣсно на лѣво или отъ долу на горѣ.

Може обаче, ако грѣдѣтъ сж закрѣпени на високо мѣсто, да ги свади по на ниско.

Чл. 1,212.) Ако нѣкой до гира на другото направѣ заводъ (жужнякъ), или гирѣзъ за заводъ, отъ който са умърсява водата, задлѣжава са да зачертае тѣзи поврѣда.

Ако ли е невъзможно зачертанѣето на поврѣдата по къкъвъ да е другъ начинъ, затвара са съвѣтъ заводѣтъ, или гирѣзѣтъ.

Сжщо, ако при водопрода на нѣкого, другъ нѣкой направѣ гирѣзъ, на който нечистотѣятъ като стигатъ чакъ до водата, причиняватъ чрезвычайна поврѣда, този гирѣзъ са затвара съвѣтъ, ако нѣма другъ способъ за зачертанѣето на злото,

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За пътища.

Чл. 1,213.) Като има пъкой двѣ ежци, лежащи една срѣщу друга на истата улица, и като иска да ги съедини съ мостъ възбранява са.

Но като са направил мостътъ, не са разваля, ако не обезпокоява преминувачитѣ.

Подобнитѣ обаче мостове и балкони, които сж направени на улица, сирѣчь на публиченъ пътъ, не могатъ да са съхранѣтъ.

Слѣдователно може да са възбрани поправянѣето на направенна, спорѣдь горѣпоменѣтия начинъ, върху публиченъ пътъ мостъ, послѣ съинправѣето му.

Чл. 1,214.) Искитѣ върху публиченъ пътъ балкони и прочи наддадени мѣста, които обезпокояватъ преминувачитѣ, са отсичатъ ако ѣще и да са съхраняватъ отъ незапомнено време.

Гледай 7-ия членъ.

Чл. 1,215.) Като иска нѣкой да поправи своята ежца, може да си направи потребната калъ на една страна на пътя, по трѣба да работи скоро и на начинъ, щото да не обезпокоява преминувачитѣ.

Чл. 1,216.) Въ нужда за отваряне на пътъ може чрезъ царска заповѣдь да са земе стяжанѣето на нѣкого, като са заплати стойността му, и туй стяжанѣе да са приложи на пътя.

Но дору са не заплати стойността, не са зема отъ ржцѣтъ на ступанина стяжанѣето му.

Гледай 251 и 262-ия членове.

Чл. 1,217.) Може нѣкой да еуни отъ Правителството, като заплати стойность по прицѣненіе, изливното мѣсто на пътя, и да го приложи на ежцата си, ако не са поврѣждатъ отъ туй преминувачитѣ.

Чл. 1,218.) Сѣкой може да отвори изново врата на публичния пътъ.

Чл. 1,219.) Който нѣма право за преминуванѣе презъ особень пътъ, не може да отвори врата изново на този пътъ.

Чл. 1,220.) Частинитѣ нѣтъ са счита като съдружеско стѣпаніе на сичитѣ, що иматъ право да минуватъ по него.

Нѣкой прочее отъ състунанитѣ не може да предприеме нѣкое ново дѣло върху този нѣтъ, безъ позволеніето на другитѣ, било вредително туй дѣло, било не.

Чл. 1,221.) Като съзидва нѣкой отъ състунанитѣ на частенъ нѣтъ нова къща върху този нѣтъ, не може да отпрати по него водитѣ отъ стрѣхата на къщата, безъ позволеніето на състунанитѣ си.

Чл. 1,222.) Като затвори нѣкой вратата си върху частенъ нѣтъ, не отнема правото отъ да са не минува презъ нея.

Слѣдователно и той и новитѣ ступанитѣ на къщата, ако са е продала, има право да отвори пакъ вратата.

Чл. 1,223.) Нагрупваното върху публичния нѣтъ множество преминувачи може да влѣзе въ частния нѣтъ.

Слѣдователно състунанитѣ на частенъ нѣтъ не могатъ да са съгласятъ и да го продадѣтъ.

Нито да си го подѣлятъ.

Но нито да затворятъ входа му.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За правото на преминуванье, водопровожданье и водостичанье.

Чл. 1,224.) Въ правата на преминуванье, водопровожданье и водостичанье са зема предъ видъ древното състояніе: сирѣчь подобнитѣ права оставатъ и са съхраняватъ както сж са намѣрили отъ незапомняно време.

Защото спорѣдъ 6-ия членъ сжществующето отъ незапомняно време, са съхранява въ което състояніе са е намѣрило отъ древно време.

И не са измѣнява, дору са не представи доказателство за противното.

Но сжществующето отъ незапомняно време незаконно състояніе, не са зема въ вниманіе.

Сирѣчь направеното незаконно, ако и да са съхранява отъ незапомняно време, не са зема въ вниманіе; прочее затертава са протсходящата отъ него поврѣда, ако е тя чрезвычайна.

Гледай 27-ия членъ.

Н. П. Ако нечистотити на нѣкоя екща са изливатъ на публичния пѣтъ, като поврѣждатъ преминувачитѣ, подобната поврѣда са дига отъ ередѣ, безъ да са земе въ вниманіе съществуваніето отъ незапамятно време на туй врѣдително състояніе.

Чл. 1,225.) Когато има нѣкой право за преминуванье презъ чуждо мѣсто, ступанинѣтъ на туй мѣсто не може да му възбрани преминуваньето.

Чл. 1,226.) Който дава позволѣніе на другото да употреблива и иждивява собственото му нѣщо, може да си го оттегли когато иска.

Сирѣчь позволѣніето и одобреніето на нѣкого не го задължава да търпи за сѣкога преисходящата отъ туй му одобреніе поврѣда.

Прочее, ако безъ да има нѣкой право за преминуванье презъ чужда земѣ, преминува презъ нея до нѣкое време по позволѣніето на ступанина ѣ, той може когато иска да му възбрани преминуваньето.

Чл. 1,227.) Ако, като има нѣкой право за преминуванье презъ опредѣлено мѣсто на чужда земѣ, ступанинѣтъ на тѣзи земѣ въздигне здание на онуй мѣсто, по неговото одобреніе, той изгуби правото за преминуванье, а не може вече да подигне тѣжба за него противъ ступанина на земѣта.

Гледай 51-ия членъ.

Чл. 1,228) Ако водата или водопроводѣтъ на нѣкого преминува съ притязателно отъ древне време право презъ чужда земѣ, ступанинѣтъ на земѣта не може да каже на имѣющія туй притязателно право: не оставямъ вече да преминува водата ти презъ моята земѣ.

И като са тѣ нуждайтъ отъ поправа, ступанинѣтъ имъ влѣзва, ако е възможно въ тѣхъ, и ги поправа.

Но ако е невъзможно поправаньето имъ дору са не влѣзе въ земѣта, а ступанинѣтъ ѣ запрещава влѣзваньето, сждіята го задължава или да даде позволѣніе за влѣзванье, или да поправи той водопровода или вадата.

Чл. 1,229.) Ако каньтѣ отъ стрѣхата на нѣкоя екща капнѣтъ отъ незапамятно време върху съсѣдната екща, ступанинѣтъ ѣ не може да каже на съсѣда си: за въ бжджщее

не оставямъ да кана жтъ капкнтѣ отъ кщата ти върху мюта.

Чл. 1,230.) Ако капкнтѣ отъ стрѣката на кщитѣ върху нѣкой жтъ капкнтѣ отъ незапамтно време на този жтъ, и отъ тамъ тскжтъ презъ лежащето по долу мѣсто, ступанинжтъ на мѣстото не може да затвори водопровода на водитѣ, що минува презъ мѣстото му.

Ако ли го затвори, скждебната власть го отваря, и го изново полага на състоинието му отъ незапамтното време.

Чл. 1,231.) Никой не може да направи да капкнтѣ капкнтѣ отъ стрѣката на новоотворената си стая върху чужда кща.

Чл. 1,232.) Нито ступанинжтъ на нѣкой кща, нито купувачжтъ ѝ като са тя продаде, може да възбрани преминуванжето презъ нея на работния отъ древне време гирѣзъ, но сж длжжны да оставяжтъ свободно истичанжето какъто е било изнапредъ.

Чл. 1,233.) Ако работнийжтъ отъ древне време презъ нѣкоя кща гирѣзъ са напъдне, или пробие и отъ туй са причинява чрезвичайна поврѣда на ступанина на кщата, ступанинжтъ на гириза са задължава да зачертае тѣзи поврѣда.

РАЗДѢЛЪ ЧЕТВЪРТЫЙ.

За общитѣ въобще нѣща.

(Дѣля са на сѣдемъ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Кои нѣща сж общы на стьного и кои не.

Чл. 1,234.) Водата, трѣвата и огньжтъ сж на сичкитѣ людие общы.

Сичкитѣ хора колкото за тѣзи три нѣща сж съступаны.

Чл. 1,235.) Водитѣ що извиратѣ изъ земѣта на нѣкого стязаніе не сж.

Чл. 1,236.) Изворитѣ, които като не са произвѣденіе отъ работа на опредѣлено лице служатѣ отъ древно време за нуждитѣ на хората, сж отъ общитѣ на сичкитѣ людѣ нѣща.

Чл. 1,237.) Моретата и голѣмитѣ ъзера сж общи нѣща.

Чл. 1,238.) Отъ рѣкитѣ общи сж онѣзи, които нѣматѣ ступане, сирѣчь които не сж подѣлены на нѣкои лица; защото на подобнитѣ рѣкѣ ступанството принадлежи на обществото на тѣзи лица.

Общи рѣкѣ сж н. п. Нилъ, Дунавъ, Марица.

Чл. 1,239.) Ступанскитѣ рѣкѣ, сирѣчь подѣляемитѣ, какъто по горѣ, сж два вида.

Първитѣ видѣ сж онѣзи рѣкѣ, на които водата е отдѣлена и подѣлена между съдружницитѣ.

Но безъ да са съвѣтъ изгубя въ земитѣ имъ, истича изобитѣтъ, и тече по мѣста общи, сирѣчь по безступанскѣ земѣ.

Рѣкитѣ отъ този видѣ сж подъ единъ изгледъ общи, поради туй са дава и на тѣхъ туй наименованіе.

При тѣмъ же нѣма сила съсѣдного право за предпочитанѣе.

Вторитѣ видѣ е съвършено ступанскитѣ рѣкѣ, на които водата е отдѣлена и подѣлена по земитѣ на нѣкои опредѣлены лица.

И като са изгубя цѣла въ земитѣ имъ не са истича въ безступанско мѣсто.

Само върху подобнитѣ рѣкѣ има сила съсѣдното право за предпочитанѣе.

Чл. 1,240.) Тинята що довлѣча рѣката въ стязаніето нѣкому, тя принадлежи на ступанина на туй стязаніе.

Никой другъ нѣма право да участвува въ нея.

Чл. 1,241.) Какъто самораслитѣ въ безступанска земѣ трѣви, тѣ и растящитѣ отъ самосебе си и безъ причина въ стязаніето на нѣкого сж общи.

Обаче, ако въ прозябанѣето имъ е далъ причина ступанинѣтъ на стязаніето, сирѣчь ако е приготвилъ какъто и да е земѣта си за прозябанѣето на трѣвата, като я е н. п. помѣлъ,

или загърдили съ обкоитъ, понижалитѣ въ тѣзи земѣж растенія сж негово стяжаніе.

Никой нѣма право да земе нѣщо отъ тѣхъ.

И ако като ги земе ги изнури, подлежи на обезщетяванье.

Чл. 1,242.) Трѣва са казва растеніята безъ листа, щото туй опредѣленіе не объема и дърветата.

И гхбата са счита като трѣва.

Чл. 1,243.) Самораслитѣ дървета, що сж по общитѣ горы, сирѣчь онѣзи горы които не сж преминали въ владѣніето на нѣкого, сж общы.

Чл. 1,244.) Израслитѣ отъ самосебе си въ стяжаніето на нѣкого дървета на него принадлежатъ.

Безъ негово позволѣніе никой не може да ги отсѣче.

А като ги отсѣче подлежи на обезщетяванье.

Чл. 1,245.) Когато нѣкой насади нѣкое дърво, и израслитѣ отъ насаждамето ластари и плодетѣ му сж стяжаніе на лицето шо ги е насадилю.

Чл. 1,246.) Произвѣденіето отъ семето, което е посѣялъ нѣкой за себѣ си, негово стяжаніе е, и никой другъ не може да го оспори.

Чл. 1,247.) Ловьтъ е общъ.

ГЛАВА ВТОРА.

За начина спертѣ който са придобыва владѣніето на общытѣ нѣща.

Чл. 1,248.) Причинитѣ сирѣчь начинитѣ за придобываньето владѣніе сж три :

1-о.) Прехвърляньето му отъ лице на лице, какъто става чрезъ купуванье продаваньето, подаряваньето и пр. ;

2-о.) Наслѣдството, сирѣчь поставяньето нѣкого на мѣстото на другото какъто въ наслѣдваньето, и

3-о.) Присвояваньето на нѣщо естественио общо, като нѣма ступанинъ.

Присвояваньето трѣба да са зема не сѣмо общезначително, но и вреносно, какъто става нѣкой ступанинъ на нѣщото, което е земя и държи въ рждѣ, тѣй е ступанинъ и на дѣждовната

вода н. п., която са е събрала въ есждѣтъ, който е билъ турилъ за тѣзи цѣль.

Сжщо, начинъ за присвояванье е и приготвянъето на сръдствата за улавянъето на ловъ, сирѣчь залаганъето на капанъ (сѣтъ).

Чл. 1,249.) Който е уловилъ, сирѣчь подвелъ подъ владѣніето си общо нѣщо, става дѣйствителенъ съступанинъ на него.

Н. П. Водата която е налѣлъ нѣкой въ вѣдрица или въ другъ есждѣ отъ рѣка е присвоена и слѣдователно е негово стяжаніе.

Никой же другъ нѣма право да са ползува отъ нея.

И ако нѣкой, като я земе, я изживи безъ позволѣніето на ступанина ѝ, подлежи на обезщетяванье.

Чл. 1,250.) Въ присвояванъето трѣба да сжществува и мысль

Прочее, ако нѣкои тури негдѣ есждѣ, съ цѣль да събире дъждовна вода, набраната въ него вода е имущество на положившия есждѣтъ.

Сжщо и набранитѣ воды въ направената за събранье вод черня, сж имущество на направившия чернята.

Но събранитѣ въ турення негдѣ безъ цѣль есждѣ дъждовни воды, не сж имущество на положившия есждѣтъ.

Тѣзи вода може другъ нѣкой да земе и да я направи свое имущество.

Глѣдай 2-ия членъ.

Чл. 1,251.) За да са счете като присвоено сирѣчь като преминже въ исключителната власть на нѣкого водата, не трѣба да о непрерывно текуща.

Водата прочее на изворъ, що извира непрестанно не са присвоява.

Слѣдователно, ако нѣкой земе и изживи изврѣлата въ подобенъ изворъ вода безъ позволеніето на ступанина на извора, не подлежи на обезщетяванье.

Сжщо не са счита като присвоена непрерывно текущата въ чернитѣ вода, онѣзи сирѣчь, която непрестанно са подновява като итича отъ едната страна количеството, което са влива отъ другата.

Чл. 1,252.) Самораслитѣ растенія са считатъ като присвоени, сирѣчь, като стунански, щомъ са съборжтѣ и навържтѣ на снопове.

Чл. 1,253.) Сѣкой може да си бѣре дърва отъ самораслытъ по общытъ горы дървета.

И само чрезъ събираньето става ступаникъ на дървата.

Не са измеква и да ги свѣрже.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За общото дѣйствиѣ на общытъ нѣща.

Чл. 1,254.) Сѣкой може да получава ползытъ отъ общото нѣщо. Но подь условіе, че не ще причинява тѣщета на другыго.

Чл. 1,255.) Никой не може да възбрани другыго отъ да ступаниса или завладѣе общето нѣщо.

Чл. 1,256.) Сѣкой може да пусни животнытъ си, да пактъ самораслытъ растенія въ безступанскытъ горы, и да завладѣе колкото иска отъ тѣхъ растенія.

Чл. 1,257.) И произвожданытъ въ ступанска земѣж отъ самосебе си и безъ причина на ступанина растенія сѣ общи, но ступанинхъ на земѣта може да възбрани на другытъ да влѣзватъ въ нея.

Чл. 1,258.) Ако нѣкой земе дървата, които другъ като ты е набралъ въ обща гора, ты е бѣлъ оставилъ тамъ, събравшии ты има право да поиска повръщаньето имъ.

Чл. 1,259.) Сѣкой може да обяре плодетѣ отъ безступанскытъ дървета, що са намѣрватъ въ общы горы, въ безступанскы мѣста и въ пасбищны земли.

Чл. 1,260.) Когато глави нѣкой нѣкого за да му набяре дърва отъ нусты мѣста, или да му кули за негова смѣтка; дървата които е набралъ и ловѣтъ който е уловилъ наемникхъ (главенытъ) принадлежатъ на наемниа.

Чл. 1,261.) Който е разпалилъ огнь въ собственото си стѣжаніе, може да възбрани на другытъ да влѣзятъ въ него и да са ползуватъ отъ топлината на огньа.

Но когато разпали нѣкой огнь въ голо мѣсто безступанско, сѣкой може да са ползува отъ него. Сирѣчь може:

Да са топли при него.

И да ушіе нѣщо на свѣтлината му.

И да запади свѣщята си отъ него.

Безъ да може да го въбрани ступанинѣтъ на огъня.
 Но не може да земе нито единъ въгледъ безъ позволеніето на разпализишія.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За правото на водопоење, водочерпняње и водопіяње.

Чл. 1,262.) Водочерпняње е редѣтъ който има нѣкой, за да са ползува отъ нѣкой вода, като пон земѣ или животны.

Чл. 1,263.) Право за водопіяње е правото да са піе вода.

Чл. 1,264.) Какѣто са ползува сѣкой отъ ползытъ на въздуха и видѣляната, тѣй може да са ползува и отъ ползытъ на моретата и на голѣмѣтъ ѳзера.

Чл. 1,265.) Сѣкой може да пон земитѣ си отъ безступансѣитѣ рѣкы.

Може сѣщо да отвори и вѣда за туй поєње, какѣто и за направата на воденица.

Но подъ условіе да не поврѣди нѣкого.

Обаче, ако подобното прекарванье на водата причинява на народонаселеніето поврѣда, какѣто е наводненіето на вадата, или пресича сѣвѣмъ водата на рѣката, или прави невъзможно плаваньето на корабѣтъ, запрещава са.

Чл. 1,266.) Отъ неосвоената вода сичѣитѣ людіе и животны иматъ право за піяње, сирѣчь могатъ да піѣтъ.

Чл. 1,267.) Право за водочерпняње отъ ступанскитѣ рѣкы, сирѣчь отъ ступанскитѣ вѣды иматъ право сѣмо ступанитѣ имѣ.

Другитѣ нѣматъ освѣнъ право за піяње отъ тѣхъ.

Слѣдователно никой другъ не може да пон земитѣ си безъ позволеніе, отъ принадлежащата на нѣкой община рѣка, или вѣда, или подземенъ водопроводъ, или изворъ.

Но понеже има право за піяње, може да піе вода отъ тѣхъ.

Сѣщо може да закара и да напои и животнытъ си, ако не сѣ толкови много што да е страшно да са не испиѣтъ жунитѣ (крайбрѣжіята) на рѣката, или на вадата, или на водопровода.

Сѣщо бива да нагрѣбе отъ тѣхъ и занесе въ кѣщада си, или въ градината си вода съ вѣдрицы, или съ возилница.

Чл. 1,268.) Ступанинѣтъ на стѣжаніе въ което има щерна или изворъ съ непрерывно текуща вода, или рѣка, може да възбрани входа на искателя да влѣзе и не вода.

Но ако нѣма тамъ близо друга обща вода, ступанинѣтъ на стѣжаніето е длѣженъ или да устѣпи вода на искателя, или да му позволи да влѣзе и нагрее.

И ако по му устѣпи вода ступанинѣтъ на стѣжаніето, има право да влѣзе и земе отъ него.

Но подъ условіе че не ще причини тѣтета.

Сирѣчь, подъ условіе че не ще поврѣди устата на щерната, или на извора, или на рѣката.

Чл. 1,269.) Единѣтъ отъ съступанинѣтъ на съдружеска рѣка не може да отдѣли отъ нея друга рѣчка, бара сирѣчь или вада, безъ позволеніето на другѣтъ.

Нито може да промѣни опредѣленія си отъ незапамятно време редъ.

Сѣщо же не може водата, що са пада на редѣтъ му, да издиви въ земи принадлежащи на человекъ, който нѣма право за водочерпаяне отъ онѣзи рѣка.

И ако прочитѣ съступанамъ одобрижтъ подобното употребленіе, послѣ и тѣ и наследницинѣтъ имъ могатъ да унищожжтъ удобропіето си.

ГЛАВА ПЕТА.

За обработване на мрътвынѣ земи.

Чл. 1,270.) Мрътвынѣ земи са именуванѣ онѣзи мѣста, които никой не притѣжава, нито сѣ пасбище на нѣкое село или градъ, нито гора оставена на народонаселеніето за бранѣе дърва (балгалжѣ), и които лежжтъ далечъ отъ границата на населенынѣ мѣста.

Сирѣчь, които сѣ толкози отдалечены, што да са не чува отъ лежачицѣтъ на послѣднынѣтъ краица на селото или на градѣтъ ежѣци гласѣтъ на високо гласенѣ человекъ (*).

Чл. 1,271.) Земитѣ що сѣ близо до населенынѣтъ мѣста, са оставятъ на жителитѣ, за да имъ служжтъ, като пасбище, хармани, и мѣста за бранѣе дърва.

(* Гледай въ Томъ II. законѣтъ за земитѣ на стр. 9-а чл. 6-ий. (заб. на изд.)

Тъзи земи са зовкътъ, земи оставени за общо употребление.

Чл. 1,272.) Който съ Царско позволение е опытомялъ или обработилъ часть отъ мъртва земя, става нейнъ ступанинъ.

Ако ли царьтъ или повѣренныйтъ му дозволи нѣкому да обработи мъртва земя, съ условіе само да са ползува отъ нея, а не и да е нейнъ ступанинъ, подобныйтъ нѣма върху тъзи земя нѣ голѣма отъ дадената на него власть, сирѣчь може само да са ползува отъ нея.

А не и да я владѣе.

Чл. 1,273.) Който е обработилъ една часть земя, а е оставилъ другата необработена, става ступанинъ на обработената часть, а не и на необработената.

Обаче, ако посредъ земитѣ, които е обработилъ, е останхла нѣкоя часть пуста, и тъзи часть принадлежи нему.

Чл. 1,274.) Ако, като е обработилъ нѣкой една часть отъ мъртва земя, други като додѣтъ обработитѣ мѣстата отъ четиритѣ ѣ страни, пѣтътъ на стяжаніето въ сръдата е самонаправно презъ най послѣ обработеното мѣсто.

Сирѣчь презъ туй мѣсто са отвара пѣтътъ му.

Чл. 1,275.) Обработване на земя е не само насѣванъето и посѣванъето растенія, но и разораванъето и напояванъето, както и ископаванъето вада или водопроводъ за поенъе.

Чл. 1,276.) Който загради една часть мъртва земя, или който издигне съ насѣнъ околността ѣ, на начинъ што да са заназва отъ набиранъето на дъждовнитѣ води, счита са че е обработилъ онуй мѣсто.

Чл. 1,277.) Загражданъето на земя съ натрунване на камъне или тръне, или на клонъе отъ дърво, очиставанъето ѣ отъ дивитѣ растенія, или изгарянъето на тръпестѣ въ нея, или ископаванъето на гыранъ въ нея не съставляватъ обработване, но просто заграждане (гледай 1,052-ия членъ).

Чл. 1,278.) Ако, като е покосилъ нѣкой въ мъртва земя трѣва, или насѣкалъ тръне, и като ги е натруналъ около земията ги покрие съ прѣсть, безъ обаче да възврани околността на начинъ што да са възбранява втичанъето на дъждовнитѣ води, не са счита че я е обработилъ, но просто че я е заградилъ.

Чл. 1,279.) Който е заградилъ една часть мъртва земя

за три години, има право за предпочитанье върху ступанството на оный мѣсто.

Изгубя обаче туй право, ако въ разстояніе на три години не обработи мѣстото.

И тогази са дава туй мѣсто на другото за обработванье.

Чл. 1,280.) Който съ царско позволеніе е ископалъ гыранъ въ мрътва земѣ, става неговъ ступанинъ.

ГЛАВА ШЕСТА.

За окръга на ископаныѣ гырани и водопроводы, и на посѣденыѣ дървета върху мрътва земѣ по царско позволеніе.

Чл. 1,281.) Земята около гырана до пространство 40 аршина отсѣкадѣ, са счита гато неговъ окръгъ, сирѣчь съставлява двора на гыраня.

Чл. 1,282.) Окръгътъ на изворыѣ на водыѣ, сирѣчь на мѣстата отъ които като извира водата, тече по повърхността, са съставлява отъ околната имъ земѣ до пространство 500 аршина отсѣкадѣ.

Чл. 1,283.) Окръгътъ на голѣмыѣ рѣки, които нѣматъ нужда отъ всегданно чистянье, са съставлява отъ двѣѣ крайбрѣжія отъ земѣ равна съ полувишната имъ ширина, штоо цѣлата ширина на земѣта отъ двѣѣ страни на подобныѣ рѣки, що е присъединена на двѣѣ крайбрежія е равна съ ширината на рѣката.

Чл. 1,284.) Окръгътъ на малкыѣ рѣки, които иматъ нужда отъ всегданно чистянье, сирѣчь на вѣдыѣ, водопроводыѣ и на подземныѣ гиризы, е толкози сѣмо мѣсто, колегото стига да са полага камъта и камъньетѣ, що са изваждатъ богато са чистѣтъ.

Чл. 1,285.) Окръгътъ на подземныѣ гиризы (канатъ), на които водата тече по повърхността на земѣта, е равна съ ширината на изворыѣ, сирѣчь има отъ сѣва страна пространство 500 аршина.

Чл. 1,286.) Окръгътъ на гыраныѣ е стяжаніе на ступанина имъ.

Никой другъ не може да го завладѣе и да са ползува отъ него по никой начинъ.

Въ окръга на чуждѣ гырань никой не може да исконае другъ гырань. Ако ли исконае затваря са този гырань.

Истытъ постановленія иматъ сила и за окръжытъ на рѣкытъ и на подземнытъ гыризы.

Чл. 1,287.) Ако нѣкой до двора (окръга) на чуждѣ гырань исконае по царско позволѣніе другъ гырань, земята до 40 аршина около другытъ страны на този вторый гырань съставлява окръга му.

Но отъ съмъ страната на преждеждествующія гырань не може да надмине окръга или двора му.

Чл. 1,288.) Ако исконае нѣкой гырань, вѣнъ отъ двора или окръга на другъ гырань, и водата на прежнія премине въ вторыя, ступанинытъ на прежнія не може да са тѣжи противъ вторыя.

Скъщо, какъто не са затваря дѹгенътъ, що са е отворилъ до другъ преждеждествующій, ако отваряньето му е намалю тѣрговіята му.

Чл. 1,289.) На посаденото по царско позволѣніе въ мрѣтва земѣ дѣрво окръжътъ е земята около него до пространство петъ аршина на сѣка страна,

Прочее никой не може да посади дѣрво въ този окръжъ.

Чл. 1,290.) Жунытъ на вадата, що преминува презъ чужда земѣ, принадлежътъ на ступанина на вадата.

Но тѣзи жунѣ са разумѣва, че иматъ сѣмо толѣози ширина, колѣкото стига да дѣржи водата въ вадата.

Ако ли сж жунытъ высокы, сичемътъ възвышени страны принадлежътъ на ступанина на вадата.

Обаче, ако не сж жунытъ нито высокы, нито нѣкъ сжществва нѣщо което да показва на кого отъ двамата ступаны принадлежътъ жунытъ, тогази са разбира че принадлежътъ на ступанина на земѣта.

Подобно доказателство е и. н. сжществуванието на посадени дѣрвета по жунытъ на вадата.

На когото отъ двамата принадлежътъ дѣрветата, на него принадлежътъ и жунытъ.

Но и въ случая, когато жунытъ принадлежътъ на ступанина на земѣта, ступанинытъ на вадата има право когато я чисти да трупя върху тѣхъ изриваната калъ отъ вадата.

Чл. 1,291.) Гирантъ който е ископанъ нѣкой въ собственната си земѣ, нѣма свой окръгъ. Прочее съѣдтъ му може да ископае близо до оизи гиранъ и въ собственната си земѣ другъ гиранъ.

Ступанинъ на прежнія гиранъ не може да го възбрани, но причина че гирантъ на съѣда отнема водата на негова гиранъ.

ГЛАВА СЕДМА.

За ловъ.

Чл. 1,292.) Допрошава са ловьтъ, било съ паранително орждіе (оржжіе) както е копіето и пушката, било съ плотоядно животно или птица, както съ ловецкѣтъ кучета и дуганьтъ.

Чл. 1,293.) Ловъ е дивьтъ животны що не съ навьенкѣтъ съ хората.

Чл. 1,294.) Какъто нѣтомнѣтъ, тѣи и опытоменѣтъ дивы не са ловѣтъ на ловъ.

Прочее, ако са улови гълъбъ, имѣющъ знаковетъ на нѣтомность, или дуганъ носящъ завръзка на еракъ, или рогачъ носящъ гирданъ на шія, не са счита като ловъ, но като намѣрено нѣщо, прочее, който го е уловилъ длъженъ е да извѣсти намѣрваньето си, и да го предаде на ступанина му, щомъ са той представи.

Чл. 1,295.) Ловьтъ трѣба да е недостъпенъ на чловѣкъ; сирѣчь да е въ положеніе за да може да побѣдне и да са спасе било съ обганье, било съ хвърканье.

Ако ли е въ положеніе, за да не може да са спасе съ бягъ, както е ругачьтъ, що е наднжлъ въ траль, тогази са счита че е излѣзлъ отъ ловецкото състояніе.

Чл. 1,296.) Който е извадилъ нѣкой ловъ отъ ловецкото състояніе, той са счита че го е уловилъ.

Чл. 1,297.) Ловьтъ принадлежи на оногози, що го е уловилъ,

Н. Н. Ако нѣкой като е ударилъ ловецко животно го нарани тѣи, щото да не може да са спасе съ бягъ, става неговъ ступанинъ.

Но ако го нарани щото раната да не възбранява бяганьето му, не става неговъ ступанинъ, ако и да го улови другъ, било съ ударянье, било по другъ начинъ, той става неговъ ступанинъ.

Сжщо, ако животно като са удари отъ гѣбого и като надне са дигне пакъ и побѣгне, другъ може да го улови и да го придобне като бяга.

Чл. 1,298.) Ако ядрата на двама ловци ударятъ съвременно истия лова, той принадлежи напълненъ и на двамината.

Чл. 1,299.) Ако пускхтѣ отъ двама ловци кучета уловѣтъ изедно единъ лова, той принадлежи общо и на двамата ступанинъ на кучетата.

Ако им уловѣтъ два, тогази сѣкой зема уловенима отъ кучето си.

Сжщо, когато отъ двѣ ловецы кучета едното завали животно, а другото го удуши, ако първото куче е било завалило животно гѣй, щото да не може вече да се спасе съ бяганье, ловѣтъ принадлежи на ступанина на туй куче.

Чл. 1,300.) Нахожданата въ вадата на нѣкого рыба която са неулавя освѣнъ съ ловенье, може да лови и сѣкой другъ и тогази уловената рыба принадлежи нему.

Чл. 1,301.) Ако нѣкой съ намѣреніе за ловенье рыба приготви на крайбрѣжіето на водата нѣкое мѣсто и като навѣзе много рыба въ него са умали водата до толкози, щото рыбата да са улави безъ ловенье, тогази сичката рыба принадлежи нему.

Обаче, ако поради многото вода, рыбата що е въ онуй мѣсто не са улави освѣнъ съ ловенье, тя не принадлежи на оногизи що е приготвилъ мѣстото, но и сѣкой другъ може да я завладѣе като я улови.

Чл. 1,302.) Ако въ нѣкоя къща влѣзѣ ловецко животно, домовладѣката като затвори вратата за да го улови, става неговъ ступанинъ.

Не става обаче неговъ ступанинъ дору него е уловилъ и само защото е билъ затворилъ вратата; но другъ нѣкой ако го улови, той става неговъ ступанинъ.

Чл. 1,303.) Уловеното въ мрежа или въ влѣтка (канагъ), или въ друго нѣщо, заложено съ цѣль за лова, принадлежи на заложившия.

Но ако са услови нѣщо въ мрежа, която ступанинѣтъ ѝ е прострѣлъ за исушаванье, той не става ступанинѣ на уловеното.

Какъто и надиклото въ трапѣтъ що е въ земѣта на нѣкого животно принадлежи не на ступанина на трапѣтъ, но на оногъзи що го е извадилъ отъ тамъ.

Обаче, ако ступанинѣтъ на земѣта е ископалъ трапѣтъ съ намѣреніе за ловъ, тогази има нѣ голямо право отъ другитѣ върху ловѣтъ.

Гледай 1,250-ия членъ.

Чл. 1,304.) Дивата птица, която е направила гнѣздото си и е снесла яйца въ градина, непринадлежи поради туй на ступанина на градината.

Слѣдователно, ако другъ земе отъ тамъ яйцата или птиченцата на птицата, ступанинѣтъ на градината не може да поиска повръщанъето имъ.

Обаче, ако приготви градината си съ цѣль да доджтъ въ нея дивы гадини и да снесжтъ, тогази яйцата или птиченцата на излупенитѣ тамъ гадинки принадлежжтъ нему.

Чл. 1,305.) Медътъ що е произведенъ отъ пчели, установени въ ступанска градина, са счита като едно произведеніе отъ тѣзи градина и принадлежи на ступанина ѝ.

Никой не може да му го оспори.

Но е длъженъ да даде десетъка отъ медътъ на Държавата.

Чл. 1,306.) Събранитѣ въ кошора на нѣкого пчели са считатъ като нѣщо присвосно (ступанско).

Медътъ имъ принадлежи на ступанина на кошора.

Чл. 1,307.) Ако изхвъркнжжйтѣ отъ кошора на нѣкого роякъ пчели доде въ чужда кжща, и ступанинѣтъ на кжщата го прибаре, ступанинѣтъ на рояка може да поиска повръщанъето му.

РАЗДѢЛЪ ПЕТЫЙ

За изживенія по съдружески нѣща.

(Дѣли са на двѣ Глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За поправки на съдружески нѣща и за другитѣ имъ разноски.

Чл. 1,308.) Когато нѣкое съдружеско стязаніе има нужда отъ поправка, състопанитѣ го поправятъ изобщо съразмѣрно съ дяловетѣ си.

Чл. 1,309.) Ако единтъ отъ съдружниците съ позволѣніето на другия поправи съдружеското стязаніе, като изживи по необходимостъ потребното количество пары, има право да иска отъ състопанна си дялътъ, що му са пада.

Сирѣчь, което отъ разноскитѣ са пада на състопанна му, зема го отъ него.

Чл. 1,310.) Като откъствува единтъ отъ състопанитѣ на съдружеско стязаніе, което има нужда отъ поправка, другитѣ като иска да го поправи, получава позволѣніе отъ съдебната власть.

Позволѣніето же на съдебната власть равностойствува съ позволѣніето на откъствующия.

Прикъствующиятъ сирѣчь състопанинъ, който е поправилъ съдружеското стязаніе съ позволѣніето на съдебната власть са счита че го е поправилъ съ позволѣніето на откъствующия, и слѣдователно иска отъ него разноскитѣ, що са падатъ на дялътъ му.

Чл. 1,311.) Който поправи съдружеското стязаніе отъ само себе си и безъ да поиска позволѣніе отъ състопанна си, или отъ съдебната власть, счита са, като подарителъ.

Сирѣчь не може да поиска отъ състопанна си разноскитѣ, що са падатъ на дялътъ му.

Было подбляемо стяжаніето, было не.

Чл. 1,312.) Ако бы нѣкой поправиль подбляемото съдружеско стяжаніе отъ само себе си, а неговѣтъ съступанинъ са съпротивлява за поправката, той (поправившій) са счита като подаритель.

Сирѣчь не може да поиска разноскытѣ, що са падать на дялтъ на ступанина му.

И ако, като гледа съпротивленіето на съступанина си, прибѣгне до съдебното началство, то съобразно съ 25-мя членъ пе го принуждава, да съучаствува въ разноскытѣ на поправката.

Но насилно възлага подбляеніето на стяжаніето.

Подирь подбленіето другийтъ може да стори, което иска въ своя дялъ.

Чл. 1,313.) Ако, като са нуждае отъ поправка нѣкое неподбляемо съдружеско стяжаніе, т. е. мѣлница, или хамамъ, единьтъ отъ съступанитѣ иска да я направи, а другийтъ не ще. Въ подобень случай искательтъ еато поиска и земе позволѣніе отъ съдебната власть, направя поправката, като издиви отъ себе си по необходимость потрѣбното количество пары.

И има да зема отъ съступанина си разноскытѣ, що са падать на дялтъ му.

Той може да даде подъ наймъ туй съдружеско стяжаніе и да задържи отъ найма разноскытѣ що е издивиль.

Ако ли е направиль поправката, безъ да е поискыль и получилъ позволѣніе отъ съдебната власть, не са зема въ вниманіе количеството, което е издивиль, но може да земе спорѣдъ горнійа начинъ, дялтъ що са пада на съступанина му отъ стойността на зданіето, що е была по времето на поправката.

Чл. 1,314.) Ако подобното неподбляемо стяжаніе т. е. мѣлницата или хамамътъ са съсипи съвѣмъ и остане гола земя, единьтъ же отъ съступанитѣ иска да го изново създа, а другийтъ не ще. не са възлага изново съзиданъето, но са подблява мѣстото.

Чл. 1,315.) Като са съсипи или като изгори зданіето, на което горнійтъ етажъ е принадлежалъ на едного, долнійтъ же на другыго, съвой отъ тѣхъ въздига собственото си зданіе.

Не могатъ да са възбранитѣ помежду си за туй.

Ако ли, като каже ступанина на горния етажъ на ступанина на долния: съзидай си твоего здание за да си съзидамъ и азъ върху него моето, той се откаже, ступанинътъ на горния етажъ може по позволението на съдебната власть да съзида долния етажъ и горния на ежщата, и тогава запретава на ступанина на долния етажъ да го освои, дору не заплати разноска, що му са надать.

Чл. 1,316.) Ако падне срѣдната стѣна върху която и двамата събди сж турили тѣжана, сирѣчь на която сж положили грѣднѣтъ на стаятъ си, и като не иска еднѣтъ съсѣдъ, а изново съзида на свои разноска другийтъ, той запрещава на него да положи тѣжина на новата посрѣдъ стѣна, дору не заплати полуината разноска.

Чл. 1,317.) Ако, като падне стѣната, що е между двѣ ежщи, се вижда отъ едната харемникътъ на другата, не се възлага насилствено въздиганьето ѝ изново, когато единтъ съступанинъ го иска, а другийтъ не.

Но сж длѣжны да възвизхѣтъ изобщо едно перде помежду си отъ дѣски или отъ друго вещество.

Чл. 1,318.) Ако, като е изнѣмощалъ нѣкой съдружеский дуваръ и като наближава съсипваньето му, единтъ отъ съсѣднѣтъ иска да го съсипи, а другийтъ неще, възлага се и на дваманата насилствено съсипваньето му изобщо.

Чл. 1,319.) Ако, като съдружеското на двама малолѣтны или на два вакуфа стяжаніе, което има нужда за поправка, отъ една страна оставяньето му въ което са то намѣрва състояние е вредително, а отъ друга само единтъ отъ настоящицѣ на малолѣтнѣ или отъ попечителнѣ на вакуфа иска да направи поправката, задѣлжава се и противостоящійтъ попечителъ или настояннѣ насилствено да земе участие въ поправката.

Н. Н. Ако стѣната посрѣдъ двѣ ежщи принадлежащи на нѣкои малолѣтны има нужда за поправка, и застрашава съсрутванье, попечителтъ же на едногого иска да се поправи стѣната, а на другия неще, съдебната власть разглежда стѣната чрезъ свѣдущи людіе, и ако се увѣри, че дѣйствително оставяньето на стѣната въ което са състояние тя намѣрва ще е вредително за малолѣтнѣтъ, задѣлжава упонестующія на-

стойникъ, заедно съ другия да поправѣтъ стѣната отъ имотъ на сирацитѣ.

Сжщо, ако съдружеската между двѣ вакуфски заведения ежца, която са нуждае отъ поправка, единътъ отъ полечителитѣ на вакуфа не ще да земе участие въ нея, еждебната власть го задължава насилственно да земе участие въ разноскитѣ на поправката, като заплати отъ приходитѣ на вакуфа.

Чл. 1,320.) Ако единътъ отъ състунанитѣ на съдружеско животно са отказва да го храни, по исканъето на другия, еждебната власть заповѣдва на отказвающия или да продаде дялътъ си, или да съучаствува въ разноскитѣ за прихраната на животното.

ГЛАВА ВТОРА.

За очистяването на рѣкитѣ и водопроводитѣ.

Чл. 1,321.) Улучшеніето, сирѣчь очистяването на беступанска рѣка е въ тежестъ на държавата.

Ако ли финансовото състояніе на държавната каса не допрошава подобното очистяване, принуждава са народонаселеніето да го направи.

Чл. 1,322.) Очистяването на ступанска рѣка е въ тежестъ на стунанитѣ ѝ, сирѣчь на имбющитѣ право да черпятъ вода отъ нея.

Имбющитѣ право сѣмо за водопиянъе не са задължаватъ да съучаствуватъ въ разноскитѣ на очистяването.

Чл. 1,323.) Ако нѣкои отъ имбющитѣ право за водочерпанъе исчатъ да очистѣтъ съдружеската рѣка, а нѣкои нещѣтъ, еждебната власть разглежда ако рѣката о обща или ступанска.

И ако е обща, задължава искающитѣ да очистѣтъ изобщо съ искающитѣ рѣката.

Гледай 26-ия членъ.

Ако ли е съвършенно ступанска, дава позволѣніе на искающитѣ очистяването, да го направѣтъ съ собственитѣ си разноски, и тогази тѣ иматъ право да възбранѣтъ другитѣ, отъ да са ползуватъ отъ рѣбата, дору не заплатѣтъ разноскитѣ, що са падатъ на дялътъ имъ.

Чл. 1,324.) Когато сичкитѣ по имать право за водочерпаче са отказватъ да очистятъ съдружеската рѣка, тогави ако е тя обща, началството ги задлъжава на туй наследственно; ако ли е съвършено ступанска, насилие не става.

Чл. 1,325.) Ако иѣкой притежава земѣ по крайбрѣжието на обща рѣка, народонаселението може да минува презъ нея за да пие вода отъ рѣката, да я чисти, или за други нужди.

Ступаниитѣ на земѣта не може да възбрани подобното преминуванье.

Чл. 1,326.) Индивеніята за очистяваньето на съдружеска рѣка почиватъ отгорѣ т. е. отъ връхътъ на рѣката.

И изначало сичкитѣ съступани съучаствуватъ въ тѣзи разности.

Но като са очисти мѣстото до край предѣла на земѣта на най горния ступанинъ, той са освободява. Истинитъ редъ са пази и чабъ до долу т. е. до край рѣката.

Защото индивеніята сж съразмѣрни съ ползкитѣ. Гледай 87-ия членъ.

Н. II. Когато са касае да са очисти рѣка, принадлежаща на десетъ съступани, разности за мѣстото на рѣката, което стига до послѣдния край на земѣта на най горния ступанинъ е въ тяжесть на сичкитѣ съступани; а разности на мѣстото послѣ него до край земѣта на втория ступанинъ е въ тяжесть на деветѣтѣхъ души, и като са свърши и туй мѣсто разности за по надолу са подѣляватъ върху осемѣтѣхъ съступани, и тѣй нататкъ.

Съразмѣрността на разности отива по този редъ до край, щото най долниятъ ступанинъ като съучаствува въ сичкитѣ по горни разности, очистява мѣстото на рѣката, що са пѣда въ стяжаніята му, съ свои разности.

И тѣй ступанинътъ на най горнето мѣсто са натоваря съ по малко разности отъ сичкитѣ други, а ступанинъ на най долнето мѣсто са натоваря съ най много разности отъ сичкитѣ.

Чл. 1,327.) Разности за очистяваньето на съдружеский гиризъ почиватъ отъ долу.

Тѣй въ разности за очистяванье мѣстото на гириза, което лежи въ предѣлитѣ на земѣта на ступанина на най долнето мѣсто съучаствуватъ сичкитѣ съступани; но като са веднѣжъ

очисти неговото мѣсто, той са освободява. По истия начинъ са освободяватъ и другитѣ единъ подиръ другий чаеъ до ступанинѣтъ на най горнето мѣсто, който заплаща самичѣеъ, разноскитѣ за поправянѣето на дяльтъ си. По тозь начинъ ступанинѣтъ на най долнето мѣсто са натоваря съ по малко разносеи отъ сичкитѣ други, а ступанинѣтъ на най горнето съ най много.

Чл. 1,328.) И поправянѣето на частния пѣтъ (*) поченва, какѣто и очистиванѣето на гириза, отъ долу.

Долната страна на подебенъ пѣтъ са казва входѣтъ му, а горнята, мѣстото дѣто са той окончава т. е. дѣното му.

Тѣй прочее ступанинѣтъ на мѣстото отъ къмъ входа съучаствува сѣмо въ разноскитѣ за поправката на мѣстото що е отиреда му, а ступанинѣтъ на най вжтрѣшнитѣ мѣста, като земе участіе въ поправянѣето на дяловетѣ на сичкитѣ си съступани, поправа и дяльтъ си самичѣеъ.

РАЗДѢЛЪ ШЕСТЫЙ.

За общество отъ договоръ, сирѣчь за дружество.

(Дѣли са на шесть главн).

ГЛАВА ПЪРВА.

Опредѣленіето и видоветѣ на дружествата.

Чл. 1,329.) Дружеството е договоръ, чрезъ който двѣ или по вече лица са съединяватъ, щото съ общи капиталы да некарать обща полза.

(*) Частнитѣ или ступансеи пѣтища сж сѣкога слѣвнитѣ улици.

Чл. 1,330.) Дружеството са съставлява чрезъ взаимно споразумѣванье было словомъ было мълчишкомъ изражено.

Н. П. Ако каже нѣкой нѣкому: съѣдннихъ са съ тебе за да търгувамы съдружески съ толкови капиталы, а другийтъ отговоръ: одобрихъ, съставлява са дружество чрезъ взаимно съгласіе изражено съ слово.

Ако ли нѣкой, като даде другому 1,000 гроша, му каже: приложй и ты други 1,000 и куйы стока, другийтъ же направи спорѣдъ думата на първия, синта са чо е одобрилъ предложеніето му, и договорътъ са съставлява тѣй чрезъ мълчаливо одобреніе.

Чл. 1,331.) Два вида съдружески договори съществувать. (*) Когато съдружниците, като положятъ условіе че ще сж съвършенно равни помежду си, внескътъ въ дружеството сичкыя си имотъ, който може да послужи като капиталъ на дружеството, съставеното по този начинъ дружество са именува равнодѣлно (мюфавеза), ако дяловетъ на съдружниците и въ капиталытъ и въ печелбытъ сж равни по между си.

Сирѣчь, като умре нѣкой, синоветъ му употребяватъ цѣлыя му наследственъ имотъ като капиталъ, и съставляватъ съ него дружество подъ условіе да търгуватъ сѣбой видъ търговія, а печѣлбытъ да подѣлватъ между си на равни дялове. Подобното подъ сичкытъ изгледы равнодѣлно дружество единъ нарѣдко.

Ако ли сж са съдружники, безъ да положятъ като условіе съвършенното равенство между дяловетъ си, тогази дружеството са зове неравнодѣлно (ширкети инанъ).

Гледай пб надолу особнытъ Главы.

Чл. 1,332.) Съдружескійтъ договоръ на който и да принадлежи отъ горѣпоменхтытъ два вида, са дѣли и по другъ начинъ на дружество съ общы капиталы или на парично (ширкети емвѣль), на дружество съ общо работянье или на дѣлопримателно (ширкети имѣль) и на дружество кредитно (ширкети вуджухъ.)

Прочее, ако съдружницитетъ внескътъ въ дружеството една часть отъ имота си, подъ условіе, за да предприемжтъ изобщо

(*) Тѣзи два вида съставляватъ събирателното (коллективно) дружество. Гледай Тѣмъ I. стр. 129-а Търговсей законъ, Чл. 10-ий. (Заб. на Изд.)

или частно сѣкой, търговски дѣла за обща полза, съставлява са дружество съ общи капиталы.

Трѣба да се забѣлѣжи, че ако и да се не опредѣли кой отъ съдружниците ще управлява употребленіето на капиталытѣ съдружески, дѣйствителността на договора не се поврѣжда.

Ако ли внесеть само работяньето си, като са условіжтъ, че ще приематъ върху си извршваньето на работа отъ трете лице възложена на тѣхъ, подъ условіе че ще подѣляватъ помежду си печѣлбата, сирѣчь възмездіето на работяньето, съставлява са дружество съ общо работянье, което са зове и тѣлесно дружество (ширкѣти ебданъ), художесто дружество (ширкѣти занай) и цѣлонриматолно дружество (ширкѣти текабулъ).

Каквото сж дружествата между двама шивачи, или между единъ шивачъ и единъ бояджіи.

Ако ли наконещъ съдружниците, като нѣматъ собствени капиталы, са съгласіжтъ да гунуватъ на вѣра стока, и като я продаватъ да подѣляватъ помежду си печѣлбата, съставлява са дружество кредитно.

ГЛАВА ВТОРА.

Общи опредѣленія за условіето на дружеството

Чл. 1,333.) Въ сѣкой видъ дружество съществува и довѣренность.

Сирѣчь, сѣкой съдружникъ въ извршванытѣ отъ него търговски предирія, или въ приеманьето на работа са счита и като повѣренъ на другія си съдружники.

Слѣдователно какъто, за да може да приеме нѣкой върху си довѣренность са изисква да има развито своето разсужденіе и здравъ разумъ, тѣи и въ дружеството истытѣ качества са изискватъ за съдружниците.

Чл. 1,334.) Въ равнодѣли ото дружество съществуван поручителството, сирѣчь съдружниците сж взаимнопоручителни.

Слѣдователно съставляющытѣ подобно дружество дължны сж да имать и качества, които са изискватъ, за да е нѣкой пріетъ като поручителъ.

Чл. 1,335.) Въ неравнодѣлното дружество съществува само довѣреността, а не и поръчителството.

Прочее, ако по съставленіето му не е станяло дума за взаимнопоръчителството на съдружниците, тѣ не сж взаимнопоръчителны.

Тѣй прочее, освободениятъ изъ подъ власть несвършенолѣтенъ може да земе участие въ неравнодѣлно дружество.

Но, ако по съставленіето на дружеството са е положило като условие тѣхното взаимнопоръчителство, тогачи са считатъ като взаимнопоръчителны.

Чл. 1,336.) Съдружниците сж длѣжны, да са условижтъ за начина на подѣленіето на печѣлбата помежду си, въ противенъ случай договорътъ на дружеството е незаконенъ.

Чл. 1,337.) Дяловетѣ на печѣлбата, що ще са подѣлява между съдружниците, трѣба да сж въображаемы, сирѣчь полуваната, третината, четвъртината, и пр.

Ако ли са услови единтъ отъ съдружниците да земе едно опредѣлено количество отъ печѣлбата на своя дялъ, тогачи договорътъ на дружеството е свършено недѣйствиеленъ.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

Особны опредѣленія за съставляемитѣ съ общы капиталы дружества.

Чл. 1,338.) Капиталътъ трѣба да са съставлява отъ нѣкой видъ пары.

Чл. 1,339.) Кржгообразаемитѣ бакърены монеты са считатъ по обмененіе като пары.

Чл. 1,340.) Ако неизработеното на монеты злато, или сребро служи по обмененіе въ търговескитѣ договори вмѣсто монеты, счита са и тѣ като пары.

Ако ли нѣ, счита са като движимо нѣщо. (Гледай 131-ия членъ.)

Чл. 1,341.) Капиталътъ трѣба да състоижтъ въ нѣщо опредѣлено.

Съставляемитѣ пары въ займъ и въ други отъ трети лица исканія, не могатъ да са считатъ за капиталъ.

Н. П. Двѣ лица като има да земжтъ едно количество отъ

трете лице, не могатъ да са съдружатъ като полагажтъ за капиталъ на дружеството туй си исканье,

Скщо недѣйствително е дружеството, когато единътъ отъ съдружниците е внесълъ нѣщо опредѣлено, а другиятъ исканье.

Чл. 1,342.) Не е дѣйствително дружеството, въ което сж са положили за капиталъ движими и недвижими стѣжанія, защото тѣ не са считатъ като пари.

Сирѣчь, тѣ не могатъ да представяжтъ капиталъ съдружественъ.

Но ако искатъ съдружниците да внесжтъ въ дружеството като капиталъ подобни нѣща, непринадлежащи на видѣтъ на парятѣ, длѣжни сж да продажжтъ събой полуvinата отъ собственото си нѣщо на другия, и тогачи като станжтъ нѣщата съдружески, да съставяжтъ чрезъ тѣхъ дружеството.

Н. П. Двама нѣкой като иматъ събой по едно количество жито, или друго замѣстявано нѣщо, смѣсватъ го и като стане тѣй житото съдружеско, съставяжтъ дружество, имѣюще като капиталъ туй смѣсено жито.

Чл. 1,343.) Ако отъ двама нѣкой единътъ внесе въ дружеството коня, а другиятъ такжмытѣ му, съсловіе да даватъ подъ наймъ и двѣтъ нѣща и да дѣляжтъ помежду си наймытѣ, дружеството е незаконно, и цѣлыитѣ наймъ принадлежи на ступанина на коня. Защото конскайтѣ такжмъ като с отъ потребноститѣ на коня, ступанинътъ му (на такжма) не може да има участіе въ печѣлбата отъ наеманьето на коня, но зема наймъ по прицѣненіе за употребленіето на такжма си.

Чл. 1,344.) Ако нѣкой земе животното на другияго, съ условіе да натовари на него стокитѣ си за да ходи и да ги продава, а печѣлбата да принадлежи на двамата, подобното дружество е незаконно и цѣлата печѣлба принадлежи на ступанина на стокитѣ, ступанинътъ же на животното не получава друго освѣнъ наймъ по прицѣненіе за животното си.

Туй постановленіе за животното има сила и за люгѣня: сирѣчь, ако нѣкой като има стоки са услови съ ступанина на нѣкой люгѣнь, да ги продава въ него, а печѣлбата да принадлежи на двамата, и подобното дружество е незаконно, печѣлбата же отъ стокитѣ принадлежи цѣла на ступанина имъ,

а ступанинѣтъ на дюдения нѣма друго право освѣнѣ да земе наймъ за дюдения си по прицѣненіе.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

Нѣкои постановленія за дружествата.

Чл. 1,345.) Стойностѣта на работянѣето са опредѣлява чрезъ прицѣненіе.

Слѣдователно работянѣето на едногото може да е по сжко отъ работянѣето на другия.

Н. П. Ако двама съдружници, като полагатъ равни капиталы, са условѣтъ да работѣтъ и двамата съвременно въ дружеството, могатъ да са условѣтъ при тѣзи, штоо единѣтъ отъ тѣхъ да получава отъ печѣлбѣтъ по голѣмъ дялъ отъ другия. Заштоо единѣтъ може да има по голѣма способностъ въ търгуванѣето, работянѣето му да е по голѣмо и по полезно на съдружеството.

Чл. 1,346.) Отговорностѣта за работянѣето е единъ видъ работянѣе.

Допрошава са прочее да приеме нѣкой въ дюдения си нѣкой художникъ, и като приема отвѣнѣ работа, да възлага отгорѣ му изврѣшванѣето ѣ, съ условіе да дѣлѣтъ помежду си на полувсѣчъ печѣлбата, т. е. заплатата.

Въ подобенъ случай правото върху полувината печѣлба на ступанина на дюдения произхожда отъ туй, че той е приелъ върху си отговорностѣта сирѣчь изврѣшванѣето на работата; и тѣй са ползува посредствено и отъ ползѣтъ на дюдения си.

Чл. 1,347.) Правото върху печѣлбата са придобыва, или презъ полаганѣето капиталы, или презъ полаганѣето на работянѣе, и другъ ижтъ, спорѣдъ 85-ия членъ, чрезъ приема-нѣето на отговорностѣта.

Прочее въ командитно дружество (мю д а р е б е) (Гледай 1,404-ия членъ) давателѣтъ пари придобыва право върху печѣлбата чрезъ паритѣ си, управителѣтъ же чрезъ работянѣето си.

Допрошава са сжко художникѣтъ да прибяре въ дюдения си ученикъ, и като му възложи изврѣшванѣето на работата,

що е пріелъ върху си отъвнъ, да му плаща полуината заплата; защото както ученикътъ чрезъ работата си придобива право върху полуината печѣлба, сирѣчь върху заплатата която заплаща поръчникътъ (Гледай 124-ий членъ), тъй и художникътъ, като дѣлоприматель, придобива право върху другата полвина чрезъ отговорността, която пріема върху си за извършванъето на работа.

Чл. 1,348.) Богато не сжществува полаганъе на едно отъ горѣпоменатитѣ три нѣща, сирѣчь капиталъ, работянъе и отговорность за извършванъето на работа, не сжществува и право върху печѣлбата.

Н. П. Ако нѣкой каже нѣкому: търгувай чрезъ собствения си имотъ, а печѣлбата нека дѣлимъ по между си, той чрезъ туй предложеніе не става съдружникъ.

Слѣдователно не може да земе участіе въ произвѣзлата печѣлбата.

Чл. 1,349.) Подѣленіето на печѣлбата са опредѣлява спорѣдъ условіята на съдружеския контрактъ.

А не спорѣдъ извършената отъ сѣкого отъ съдружницитъ работа.

Слѣдователно съдружникътъ, който са задължава чрезъ контракта да положи работянъето си въ дружеството, той са счита че го е положилъ ако ѣще и да не е работилъ.

Н. П. И ако, дору спорѣдъ опредѣленіята на контракта двамата съдружници сж длъжны да положжтъ въ дружеството работянъето си, другийтъ не работи поради оправдателна причина или безъ умыслъ за поврѣда, пакъ са той счита че е работилъ въ дружеството, защото и двамата съдружници сж като повѣрени единъ на другото, отъ което произтича че работянъето на едногого са счита че е станжло отъ страна и на двамата. Слѣдователно печѣлбата са подѣлява мѣжду двамата спорѣдъ опредѣленіята на контракта.

Чл. 1,350.) Съдружницитъ помежду си са считать като хранители на вѣвѣрено нѣщо за пазянъе, и имотътъ на едногого отъ тѣхъ остава въ рѣцѣтъ на другия като вѣвѣрено нѣщо за пазянъе (Гледай 763 и 764-ия членъ).

Прочее, ако имотътъ на дружеството са бы поврѣдилъ въ

ржиѣтъ на едното отъ съдружницѣтъ безъ негова причина или небреженіе, той незаплаща обезщетяванье за дялѣтъ на другия си съдружникъ.

Чл. 1,351.) Въ дружеството чрезъ общи капиталы, капиталытъ можѣтъ да принадлежатъ въ равни или и въ неравни дялове на съдружницѣтъ.

Но когато единътъ отъ съдружницѣтъ внесе пари, а другийтъ работянье, тогази са съставлява дружество отъ командитния видъ (мю д а р е б е), ако са условятъ да подѣляватъ печѣлбытъ (Гледай 1,404-ия членъ). Ако ли сж са оставили сичкытъ печѣлбы на лицето що е внесло работяньето, съставлява са займъ. И ако нахснецъ сичкытъ печѣлбы принадлежатъ на ступанина на капиталытъ, лицето що е внесло работяньето е простъ направачъ (мюстебзій). А защото направачьтъ са счита като беззаплатенъ дѣлпримателъ, печѣлбытъ и тчетытъ си оставатъ напълно на ступанина на капиталытъ.

Чл. 1,352.) Като умре или като са улови отъ безпрестанна лудость единътъ отъ съдружницѣтъ, уничтожава са дружеството.

Но, богато съдружницѣтъ сж трима или по вече, дружеството са счита уничтожено колегото за умрѣлия или за луды само, а колегото за другытъ слѣдува да съществува.

Чл. 1,353.) Дружеството са уничтожава и по исканьето на едното отъ съдружницѣтъ.

Но уничтоженіето на дружеството отъ едното трѣба да е съ знаніето на другия съдружникъ.

А дору той незнае уничтоженіето отъ другия, дружеството са счита като съществующе.

Чл. 1,354.) Ако, като уничтожатъ съдружницѣтъ дружеството, сподѣлятъ имота му, и зематъ единътъ сичкытъ готови пари, а другийтъ сичкытъ вѣресим, туй подѣленіе е недѣйствително.

Въ подобенъ случай съдружницѣтъ що е зель вѣресинтъ, са счита като съчастивъ на готовытъ пари, а пѣкъ вѣресинтъ принадлежатъ изобщо и на двамата.

Гледай 1,123-ия членъ.

Чл. 1,355.) Ако единътъ отъ съдружницѣтъ умре когато е ималъ въ ржиѣтъ си за изработванье нѣкое нѣщо, принадлежаще на дружеството, безъ да е обявилъ на нѣкого потрѣ-

бнитъ за туй нѣщо, дѣлятъ на съдружника му ся зема отъ наследственното имущество на умрѣлия. Гледай на 801-ми членъ 4-мя §.

ГЛАВА ПЕТА.

За равнодѣлното Дружество.

Чл. 1,356.) Какъто са помена въ втората Глава равнодѣлнитъ съдружници сж взаимнопоржчителни. Самопризнаието прочее на едного отъ тѣхъ която сила има върху него, истата сила има и върху съдружника му.

Проче, ако единтъ отъ тѣхъ признае че дружеството дължи нѣкому нѣкое количество, лицето въ полза на което е станкло признаието може да иска туй количество отъ егото ще отъ съдружницитъ.

Сжщо, съвой дългъ на едного отъ съдружницитъ, проихождящъ отъ купуванье продаванье, отъ наеманье и отъ съво друго търговско дѣло, върху което зема участие дружеството, е въ тяжесть и на другия.

Тожде, нѣщото което е продалъ единтъ съдружникъ, може да са повърне на другия поради недостатъкъ; какъто и нѣщото което е купилъ единтъ съдружникъ може да го повърне другийтъ за истата причина (поради недостатъкътъ.)

Чл. 1,357.) Хранитъ, облъелата и прочитъ необходими нѣща, които копува за себе си и за фамилията си нѣкой отъ съдружницитъ, принадлежатъ нему. Съдружникътъ му никое право нѣма върху тѣхъ.

Но, поради взаимнопоржчителността на съдружницитъ, продавачътъ може да иска стойността на тѣзи нѣща отъ другия съдружникъ.

Чл. 1,358.) Въ равнодѣлното дружество на общи капиталы, съдружницитъ сж дължны да имжтъ положени равны капиталы, и да дѣлжтъ изравно печѣлбитъ; но не са допрошава на нѣкого отъ тѣхъ да има другъ имотъ освѣнь имота въ дружеството, състоящъ въ нары или въ други предмѣты, които можтъ да послужатъ като съдружеский капиталъ. Може обаче съдружникътъ да има въ исключителното си владѣние

предмети, които не могат да послужат като съдружеский капиталъ, сирѣчь стѣпанія движими или недвижими и исканія отъ трети лица.

Чл. 1,359.) Дружеството съ общо работанье е равнодѣлно, когато са основава на слѣдующитѣ опредѣленія :

1-о) Сѣкой отъ съдружницитѣ има пълна свобода да приема върху си сѣка работа ;

2-о) Сичектѣ съдружници сж изравно отвѣтственни за извршваньето на работата ;

3-о) Печѣлбытѣ и загубытѣ са отнасятъ изравно до сичектѣ съдружници, които сж взаимнопоржчителны ; щото което спечѣли единьтъ отъ тѣхъ поради дружеството, то принадлежи изравно на сичектѣ, и каквато загуба притегия, тя натѣжава сжщо на сичектѣ.

Въ съставленіею подь подобни условія на дружеството неговитѣ наемници (главены слугы) и ступанитѣ на дѣтенитѣ му могатъ да несаатъ заплатытѣ и наймытѣ си отъ когото щжтъ отъ съдружницитѣ ; сжщо, ако нѣкое трете лице поиска отъ дружеството нѣкое нѣщо, доста е самопризнаніею на едного отъ съдружницитѣ за отсжданье на нѣщото, ако бще и другитѣ да го отказва.

Чл. 1,360.) Ако двама нѣкои са условіктъ да купувать стоки на вѣра, съ задѣженіе взаимнопоржчително да заплащатъ стойността имъ, и наполувень да подѣлвватъ проиходящитѣ печѣлбы отъ тѣхъ, съставлява са дружество кредитно равнодѣлно.

Чл. 1,361.) По съставленіею на равнодѣлно дружество са измсава, да са положи именно опредѣленіею на равнодѣленіею, или да са поменать поредь сичектѣ условія на равнодѣлното дружество.

А когато съставленіею на дружеството става безъ нѣкое разьясненіе разумѣва са, че са съставлява дружество неравнодѣлно (кн анъ).

Чл. 1,362.) Спорѣдь горѣизложенитѣ, ако въ съставляніею на дружеството липцава нѣкое отъ исключенитѣ въ настоящата Глава опредѣленія, равнодѣлното дружество са измѣнява на неравнодѣлно.

И. П. Въ дружеството съ общи капиталы ако нѣкой отъ съ-

дружницѣтъ наследни, или придобие чрезъ подареніе пари или други предмѣты, които могатъ да послужатъ като съдружескый капиталъ, равнодѣлното дружество се избѣнява на неравнодѣлно.

Но, ако наследенитѣ или подаренитѣ сѣ предмѣты, които не могатъ да послужатъ като капиталъ за дружеството, сирѣчь ако сѣ движими или недвижими, равнодѣлността на дружеството не се повръжда.

Чл. 1,363.) Коего нѣщо се изысква за дѣйствителността на неравнодѣлното дружество, то нѣщо се изысква и за дѣйствителността на равнодѣлното.

Чл. 1,364.) Който дѣла се допрошаватъ на неравнодѣлнитѣ съдружници, тѣ дѣла се допрошаватъ и на съединенитѣ чрезъ равнодѣлно дружество съдружници.

ГЛАВА ШЕСТА.

За неравнодѣлното дружество

(ширкетни инантъ).

(Дѣли са на три части.)

ЧАСТЬ ПЕРВА.

За дружество съ общинакапиталъ, или за парично дружество.

Чл. 1,365.) Въ неравнодѣлното дружество не е нужда да внесѣтъ равни капиталы съдружницѣтъ.

Може единитѣ съдружникъ да внесе въ дружеството нѣ-вече капиталъ отъ другия. Не сѣ обаче задлъжени да внесѣтъ въ дружеството сичкии си париченъ имотъ, но сѣбой отъ тѣхъ може да внесе и само една часть отъ него.

Могѣтъ прочее да имѣтъ и други нѣща, служащи като съдружескый капиталъ, сирѣчь пари, освѣнъ внесениѣтъ въ дружеството.

Чл. 1,366.) Предмѣтъ на дружеството може да е сѣбой

видъ стока неопредѣлено, макаръ да е и само единъ опредѣленъ видъ, сирѣчь търговията на храни и пр. пр.

Чл. 1,367.) Въ дѣйствиелно дружество подѣленіето на печѣлбытъ става спорѣдъ направеното изнапредъ условіе.

Чл. 1,368.) Въ незаконното дружество подѣленіето остава спорѣдъ количествата, що сж внесени въ дружеството отъ съдружниците.

Ако ли са е условило да са даде по голѣмъ дялъ на нѣкого отъ тѣхъ, туй условіе е безсилно.

Чл. 1,369.) Произвѣзлата (случайната) безъ причината или небреженіето на нѣкого тѣста, са подѣлява въ сѣкой случай съразмѣрно съ капиталытъ на сѣкого отъ съдружниците.

Ако ли са е условило друго яче, подобното условіе е безсилно.

Чл. 1,370.) Биле равни, биле неравни капиталытъ на съдружниците тѣ могатъ да са условѣтъ, за да са подѣляватъ печѣлбытъ съразмѣрно съ капиталытъ имъ.

Въ подобенъ же случай печѣлбытъ са подѣляватъ спорѣдъ реченото условіе, безъ да са зема въ вниманіе ако спорѣдъ взаимното имъ условіе двамата съдружници сж биле длѣжни да работѣтъ въ дружеството, или единытъ само отъ тѣхъ.

Съ разликата само, че ако само единытъ са задѣлжава да работи, капиталытъ на другия са намѣрватъ въ рѣшѣтъ му като полаганье. (Гледай Чл. 1,059 и 1,351-ий, и §. 4-ий).

Чл. 1,371.) Дѣйствиелно е съставленіето на дружеството, що е станжло съ условіе, щото двамата съдружници да внескътъ равни капиталы и работянъето си въ дружеството, а печѣлбытъ да дѣлѣжтъ неравно като получава н. п. единытъ двѣтъ третини отъ печелбата, другытъ же едната.

Гледай 1,345-ий членъ.

Ако са е обаче условило единытъ само да работи въ дружеството, зематъ са въ вниманіе слѣдующытъ обстоятелства:

Ако задѣлженіето на работянъето е въ тежестъ на оногози, що ще земе по голѣмъ дялъ отъ печѣлбытъ, договорытъ на дружеството е сжщо дѣйствиеленъ и условіето е здраво.

Защото онзи съдружникъ като е былъ внескълъ капиталы въ дружеството има право и върху печѣлбата имъ; заедно же съ капиталытъ катъ е внескълъ съврременно и работянъе, той тогази има право да земе по-голѣмъ дялъ отъ суммата на пе-

чѣлбытъ. Въ подобенъ обаче случай капиталтъ на съдружника му оставатъ въ рѣдѣтъ му като имотъ да командитно дружество, и дружеството прилича много на този видъ съдружаванье (*).

Ако ли задълженіето на работянето е въ тѣжестъ на оногизи, що ще земе по малкъ дялъ отъ печѣлбытъ, условіето за да зема той по голѣмъ дялъ е недѣйствително, и подѣленіето имъ става съразмѣрно съ капиталтъ имъ.

Защото, ако печѣлбытъ са бы подѣлили спорѣдъ условіето имъ, по вѣчето, що ще земе онзи, който не е работилъ въ дружеството, не проистича отъ нѣкое право придобыто чрезъ внасенъе капиталы, работянье или отвѣтвенность, дору правото върху печѣлбата не са придобыва, освѣнь чрезъ внасяньето на едно отъ тѣзи три нѣща.

Гледай Чл. 1,347 и 1,348-ий.

Чл. 1,372.) Ако, като сж положили съдружницытъ неравны капиталы, сирѣчь единътъ 100,000 гроша, а другытъ 150,000, са услови шото печѣлбытъ да са дѣлѣтъ изравно помежду имъ, туй значи, че на положившия по малко капиталы са устѣпа съразмѣрно съ капиталтъ му по вече печѣлбы, и слѣдователно туй обстоятелство съпада съ онуй спорѣдъ което като сж положили равны капиталы съдружницытъ, са уговари устѣпката на по голѣма печѣлба на другыа.

Слѣдователно ако са е условило да работятъ въ дружеството и двамата или само онзи който ще земе голѣмъ дялъ отъ печѣлбата, сирѣчь положившия по малкото капиталы, договорътъ на дружеството е дѣйствителенъ и условіето здраво.

Обаче, ако са е условило да работи онзи що ще земе по малкъ дялъ печѣлба, сирѣчь положившия по вече капиталъ, условіето е недѣйствително и подѣленіето на печѣлбытъ става съразмѣрно съ капиталтъ на съдружницытъ.

Чл. 1,373.) Сѣкой отъ съдружницытъ може да продава съдружественны стоки изпѣло, или надребно, и въ брой, или на вѣра.

Чл. 1,374.) Сѣкой отъ съдружницытъ като има въ рѣдѣтъ

(*) Гледай Раздѣлъ VII. За командитнытъ дружества отъ 1,464-ий членъ надолу.

си дружествени капиталы, може да купува стока за сметка на дружеството въ брой, или и на вѣра.

Обаче, ако купи нѣкоя стока съ чрезвычайна поврѣда, тя стока не принадлежи на дружеството, но само на него.

Чл. 1,375.) Съдружникътъ който нѣма въ рѣцѣтъ си капиталы, не може да купува стока за сметка на дружеството.

Ако ли купи нѣщо, то принадлежи нему.

Чл. 1,376.) Ако единътъ отъ съдружниците купи съ собственитѣ си пари нѣкое нѣщо, което не принадлежи на видѣтъ на дружественната търговията, онуй нѣщо е за сметка на оногози що го е покупилъ, другийтъ же не може да участвува въ него.

Но ако има въ рѣцѣтъ си дружествени капиталы, а покупилитѣ нѣща сж отъ видѣтъ на търговията за която сж са съдружили, тѣ са считатъ за сметка на дружеството, ако още съдружникътъ като ги е покупилъ и да ги е заплатилъ отъ собственитѣ си пари.

И. И. Ако отъ двама съдружени съ нѣлъ да са занимаватъ съ търгуванье на платове, единътъ купи съ собственитѣ си пари конь, този конь принадлежи само нему, другийтъ же му съдружникъ неможе да съучаствува въ коня.

Но ако нѣкой отъ съдружниците бы купилъ платъ, този платъ принадлежи на дружеството; не го ползува обаче ако бы представилъ свидѣтели, че когато е купувалъ платътъ, е былъ обявилъ предъ свидѣлитѣ, че го зема само за своя сметка, но платътъ са счита общъ имотъ на двамата съдружници.

Чл. 1,377.) Происходящитѣ отъ условieto права и задълженія само на оногози, който ги е условилъ принадлежатъ.

Прочее, който отъ съдружниците е купилъ нѣкое нѣщо, той е длъженъ и да го прѣме и да заплати стойността му. Слѣдователно, продавачътъ има право да понсеа стойността на нѣщото отъ съдружника, който го е покупилъ, а не отъ другия.

Сжщо, който отъ съдружниците е продалъ и нѣкое нѣщо, той само има право да получи стойността му. Прочее, ако купувачътъ заплати на другия, освободява са само колкото за дялтъ, що са пада на получившия, а не и колкото за дялтъ, що са пада на съдружника, съ когото са е былъ условилъ.

Сжщо, ако единътъ отъ съдружницитѣ унѣномоши отъ

своя страна нѣкого, да приеме стойността на нѣщото, което е продавъ, другиятъ му съдружникъ не може да отнеме отъ повѣренныя тѣзи довѣренность (пълномощіе).

Но повѣренныя когото е назначилъ единтъ съдружникъ за да купи, продаде или наеме нѣкое нѣщо, може да унищожи назначеніето му другиятъ съдружникъ.

Чл. 1,378.) Понеже и повѣщанъето на покупено нѣщо (сирѣчь уничтоженіето на купуванъепродаванъето) е право произходяще отъ условіе, за туй не може единтъ отъ съдружницитѣ да повърне, поради недостатъкъ, нѣщото, което е покупилъ другиятъ му съдружникъ.

Нито нѣщото, което е билъ купилъ нѣкой отъ едина съдружникъ може, поради недостатъкъ, да го повърне на другия му съдружникъ.

Чл. 1,379.) Сѣкой отъ съдружницитѣ може да положи на съхраненіе у трете лице, или да положи като капиталъ на дружеството отъ видѣтъ бизаа (гледай чл. 1,059-ий) съдружественныя имотъ.

И да го даде на дружество отъ видѣтъ коммандитно (мю-даребѣ). Може сѣко да направи наеманія, сирѣчь да земе подъ наймъ магазія или да глави челоубѣкъ за лаянъе на дружественнитѣ стоки.

Но не може безъ позволеніето на другия да раздѣси имота дружественный съ собственныя си, или да са съдружи съ трете лице (събирателно = колективно.)

Ако ли стори нѣщо таквози и са загуби имотътъ дружественный, отговаря за щетитѣ на дялтъ на съдружника си.

Чл. 1,380.) Никой отъ съдружницитѣ не може безъ позволеніето на другия да земе на трете лице дружественныя имотъ. Но може да земе въ займъ за смѣтка на дружеството.

Наритѣ же конто е зель въ займъ единтъ отъ съдружницитѣ, са счита като съдлъжникъ и другиятъ.

Чл. 1,381.) Съдружникътъ що е отишълъ на другий градъ по работитѣ на дружеството, получава разноскутъ за ходянъето си отъ дружественныя имотъ.

Чл. 1,382.) Ако съдружницитѣ си позволѣтъ единъ другий да дѣйствувать по собственната си воля въ дѣлата на

дружеството, сѣкой отъ тѣхъ може да извършива сичкѣтъ опрѣличаванъ на търговіата тѣла.

Сирѣчь може да залага дружественныя имотъ, и да зема залогъ за смѣтка на дружеството, да намѣсва имота му съ собственныя си и да са съдружава съ трете лице.

Но не може да расточава имота дружественный или да го подарява на трете лице безъ именното позволеніе на съдружника си.

И. П. Не може безъ именно позволеніе на съдружника си да даде въ займъ (безъ лихва) или да подаръ дружественныя имотъ.

Чл. 1,383.) Ако единътъ съдружникъ противъ именното запрещение на другия бы предприелъ пактишество за смѣтка на дружеството, или продаль на вересія съдружественно нѣщо, отговоренъ е въ обезщетяванъе за даятъ, що са нада на съдружника му, отъ загубитъ, които по случай быха произлѣзли отъ туй му дѣйствиѣ.

Чл. 1,384.) Въ неравнодѣлното дружество припознаванъето на дългъ отъ страна на едного отъ съдружникитъ, не прави отговоренъ и другия.

Прочее съдружникитъ който е припозналъ дългъ, произлѣзхль отъ дѣло, което е самичътъ той заключилъ, дълженъ е навъ самичътъ да го заплати на пълно.

Но ако въ туй си припознаванъе прилата че дългътъ е произлѣзхль отъ дѣло заключено изобщо съ съдружника му, въ подобенъ случай дълженъ е да заплати само полуината отъ дългътъ.

Ако ли на конецъ исповѣда, че дългътъ проистича отъ дѣло, заключено отъ съдружника му, той за нищо не отговара.

ЧАСТЬ ВТОРА.

За дружество съ общо работанъе или дѣлопримателно.

Чл. 1,385.) Дружеството съ общо работанъе или дѣлопримателното дружество съетон въ съдружанъето на нѣкои лица съ намѣреніе, да приематъ върху си изобщо извършванъето на различни работы.

Сирѣчь, двама дѣлопріематели са уговарили, да преімаатъ върху си и да извършватъ изобщо работата, която трети лица имъ възлагатъ.

Не са гледа прочее ако отгѣтствеността за извършването на работата е въ тяжесть изравно върху сичкитѣ тѣй съдружены наемници, или на степенъ неравенъ върху сѣкого отъ тѣхъ.

Сирѣчь, като са сдружатъ, могатъ да положатъ като условие, за да сж двамата изравно отгѣтствени за извършването на работата, или во неравенъ степенъ; т. е. единтъ да отгѣтствува за двѣтъ третици, а другитъ за едната само.

Чл. 1,386.) Сѣкой отъ съдружницѣ може да пріема върху си работа.

Допрошава са сжмо да пріема работата единтъ, а да я извършва другитъ.

Сжмо двама съдружници шивачи могатъ единтъ да пріема платѣтъ и да сероява дрехата, а другитъ да я ушива.

Чл. 1,387.) Въ пріеманьето на работа съдружницитѣ сж взаимно-поржчителни.

Работата прочее която е пріелъ единтъ, задѣжава са не само той да я извърше, но и съдружникѣтъ му.

Слѣдователно, неравнодѣлното дѣлопріемателно дружество, колкото отъ къмъ отгѣтствеността за извършването на работата, са счита равнодѣлно; защото дѣлодательтъ може да понесе извършването на работата, която е уговорилъ съ едного отъ съдружницитѣ дѣлопріематели, отъ сѣкого отъ тѣхъ. Двамата же тѣзи са задѣжаватъ въ извършването на работата, а не може да я откаже единтъ, по причина че не я е билъ пріелъ върху си истинтъ, но съдружникѣтъ му.

Чл. 1,388.) И колкото отъ къмъ заплатата неравнодѣлното дѣлопріемателно дружество са счита като равнодѣлно. Сирѣчь сѣкой отъ съдружницитѣ дѣлопріематели може да понесе отъ дѣлодателя цѣлата заплата.

Дѣлодательтъ же са освободява отъ дълга си, като заплати заплатата на едного отъ тѣхъ.

Чл. 1,389.) Който е пріелъ върху си нѣкоя работа, не е дълженъ да я извърши саморжчно.

Свободенъ е да я извърши самичкъ, или да я възложи на съдружника си или и върху нѣкое трете лице.

Но ако дѣлодательтъ е положилъ като условие да извърши саморъчно работата дѣлопримательтъ, той е длъженъ да работи самичкъ.

Гледай членъ 571-ий.

Чл. 1,390.) Съдружниците подѣляватъ печѣлбытъ спорѣдъ условіето си.

Сирѣчь, ако сж са уговорили да дѣлѣтъ печѣлбытъ пополювенъ, получава сѣкой половината. Ако ли сж са условили друго яче н. я. да получава единътъ една третина, а другийтъ двѣ третины, подѣленіето става спорѣдъ тѣзи съразмѣрность.

Чл. 1,391.) Допрошава са да са условѣтъ съдружниците, за да работѣтъ изравно, а да дѣлѣтъ неравно печѣлбытъ.

Сирѣчь, допрошава са да са условѣтъ, за да работѣтъ изравно двамата, а да дѣлѣтъ печѣлбытъ по съразмѣрность на една третина или на двѣ третины.

Защото единътъ отъ тѣхъ може да е по искусенъ художникъ и работата му да е по добра отъ работата на другия.

Чл. 1,392.) Съдружниците придобиватъ право отъ заплатата чрезъ отвѣтствеността на работата.

Слѣдователно, ако н. да не работи единътъ отъ съдружниците поради болѣсть, или отѣмствіе, или бездѣліе пакъ печѣлбытъ отъ работянъето на другия са подѣляватъ спорѣдъ условіето помежду имъ.

Чл. 1,393.) Ако даденото отъ дѣлодателя нѣщо са развали или поврѣди отъ нѣкое дѣло на едного отъ съдружниците дѣлоприматели, отвѣтствеността за обезщетяванъето е въ тяжесть изобщо върху двамата.

А дѣлодательтъ иска отъ когото ще обезщетяванъето.

Тѣзи щета са подѣлява между съдружниците съразмѣрно съ отвѣтствеността на сѣкого.

Н. П. Ако сж са быле съдружили съ условіе, да пріематъ върху си пополювенъ възложенитъ на тѣхъ работи, заплащатъ и щетата на полювенъ.

Ако ли сж имали условіе да пріемѣтъ върху си работитъ по съразмѣрността на двѣ третины и на една третина, по истата съразмѣрность са подѣлява помежду имъ и щетата.

Чл. 1,394.) Товароноснитѣ камалитѣ могатъ дѣйствително да са съдружаватъ съ условіе, да приематъ върху си работа и да работятъ съдружески.

Чл. 1,395.) Допрошава са да са съдружатъ двѣ лица, като принесе едното дюгения, а другото сѣчивата за художеството, съ условіе да приематъ задружно върху си извършванъето на работы.

Чл. 1,396.) Дѣйствително е дружеството за художество, което ся съставили двама нѣкои съ условіе, штоо единтъ отъ тѣхъ да принесе дюгения, а другитъ работянъето си.

Гледай Чл. 1,346-ий.

Чл. 1,397.) Двама нѣкои като иматъ единтъ камила, а другитъ муле, могатъ да съставятъ дружество дѣлопримателно, съ условіе да приматъ върху си изравно преносванъето товары.

Происходящата же отъ туй работянъе печѣлба са подѣлява изравно.

Не са зема въ вниманіе, че камилата дига по вече товаръ; защото въ дѣлопримателното дружество съдружницитѣ придобиватъ право върху заплатата чрезъ отвѣтствеността на работянъето.

Обаче, ако не сж са съдружили съ цѣль да приематъ върху си извършванъето на работы, но просто да даватъ подъ наймъ животнитѣ си и да дѣлятъ помежду си наймитѣ имъ, подобното дружество е незаконно. Въ подобень случай което отъ двѣтѣ животни са даде подъ наймъ, на негова ступанинъ принадлежм и наймтъ; ако ли по товарянъето или препасянъето на товара е помогилъ и ступанинъ на другото животно, получава я той съразмѣрно съ трудтъ си възмездіе, опредѣляемо чрезъ прицѣняванъе.

Чл. 1,398.) Когато нѣкой художникъ работи заедно съ обитающія въ ежшата си свой подвластенъ сынъ, цѣлата печѣлба отъ работата принадлежи нему, а сынътъ са счита като помощникъ неговъ.

По истыя начинъ спорѣдъ бойто и когато, като посажда бащата дърво, му помогне подвластнитъ му сынъ, дървото принадлежи цѣло на бащата, безъ да има никое право да участвува сынътъ.

ЧАСТЬ ТРЕТЯ.

За кредитно дружество (ширети вуджухъ.)

Чл. 1,399.) Не е нужна съдружницитѣ да иматъ равни дялове върху покупеното нѣщо.

Н. П. Какъто могатъ да иматъ наполовенъ покупеното нѣщо могатъ също да иматъ единътъ двѣтъ му третина и другиятъ другата една третина.

Чл. 1,400.) Въ кредитното дружество правото върху печѣлбата проистича отъ самата отвѣтственостъ.

Чл. 1,401.) Отвѣтствеността на сѣкого отъ съдружницитѣ за стойността на покупеното нѣщо е съразмѣрна съ дялътъ отъ туй нѣщо на сѣкого отъ тѣхъ.

Чл. 1,402.) Колкото дялъ има сѣкой отъ съдружницитѣ въ покупеното нѣщо, толковаи получава и отъ печѣлбата.

Ако ли са услови да получава единътъ отъ тѣхъ отъ печѣлбитѣ дялъ по голѣмъ отъ онзи, който има отъ нѣщото, туй условіе е недѣйствителко, а печѣлбата са дѣли съразмѣрно съ дяловетѣ отъ нѣщото на съдружницитѣ.

Н. П. Ако сж са условили да имъ принадлежатъ наполовенъ покупенитѣ нѣща, наполовенъ са дѣли и печѣлбата помежду имъ.

Ако ли сж са условили двѣтъ третини отъ нѣщото да принадлежатъ на едното, а другата третина на другия, по тѣзи съразмѣрность са подѣлява и печѣлбата.

Но ако, като сж покупили нѣщата съ условіе да имъ принадлежатъ наполовенъ, са условижтъ, да дѣлжтъ, помежду си печѣлбитѣ посъразмѣрность на една третина и двѣ третини туй условіе не са зема въ вниманіе и подѣленіето на печѣлбитѣ става наполовенъ.

Чл. 1,403.) Тщегата въ сѣкой случай са подѣлява съразмѣрно съ дѣловетѣ отъ нѣщото на съдружницитѣ,

Безъ да са зема въ вниманіе, ако двамата изедно, или единътъ само е покунилъ нѣщото.

Н. П. Когато двама чрезъ кредитно дружество, съдружени са ошетятъ, тщетитѣ са подѣляватъ помежду имъ наполовенъ ако по съставленіето на дружеството сж были условили

да имжтъ наполовенъ нѣщата, които купувать; а по съразмѣрность на двѣ третины и на една третина, ако сж са били условили спорѣдъ тѣзи съразмѣрность да имъ принадлежжтъ купуванитѣ нѣща.

Не са гледа обаче ако двамата заедно, или единтъ самъ е купилъ тѣзи нѣща за смѣтка на дружеството.

РАЗДѢЛЪ СЕДМЫЙ.

За коммандитното дружество (мюдаребе).

(Дѣли са на три Глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

Опредѣленіе и раздѣленіе на коммандитното дружество.

Чл. 1,404.) Договорътъ мю даребе е единъ видъ дружество, спорѣдъ което единтъ отъ съдружницитѣ полага капиталтъ, а другитѣ работянтето. Ступанинътъ на капиталтъ са зове капиталопологатель, а онзи който полага работянтето, управител на дружеството (мю дарйбъ).

Чл. 1,405.) Началнитѣ правила на коммандитното дружество сж предложеніето и одобреніето.

Н. П. Ако ступанинътъ на капиталтъ рече нѣкому: земй тѣзи капиталы и търгувай съ тѣхъ, подъ условіе щото печѣлбитѣ да ни принадлежжтъ наполовенъ, или двѣтѣ третины на едного: а другата третина на другия, или чрезъ други рѣчи му предложи подобно съдружаванье, и той приеме, съставлява са дружество коммандитно.

Чл. 1,406.) Договорътъ на коммандитното дружество е два вида: безусловенъ и ограниченъ.

Чл. 1,407.) Безусловенъ е когато не съществува нѣкое ограниченіе, колкото отъ къмъ времето или мѣстото, или въ видѣтъ на търгуващето, или въ лицата съ които трѣба да се търгува управителтъ.

Ако ли съществува нѣкое отъ тѣзи ограничѣнія, договорътъ е ограниченъ.

И. II. Договорътъ е ограниченъ, когато ступанинътъ на капиталытъ каже на лицето съ което се съдружава: търгувай по еди-кое време, или въ еди-кое мѣсто, или съ еди-кой видъ стока, или съ еди-кой хбра, или съ жителитѣ на еди-кой градъ.

ГЛАВА ВТОРА.

Обредѣленія за договора на командитното дружество.

Чл. 1,408.) Капиталопологательтъ трѣба да има способността за да може да дава повелѣніе, управителтъ же да приема върху си повелѣніе.

Чл. 1,409.) Капиталытъ трѣба да състоиждъ въ нѣща, които могатъ да служатъ като дружественъ капиталъ. (Гледай Раздѣлъ VI. Глава III.)

Слѣдователно движими или недвижими стяжанія и пари състоящи въ исанія отъ трети лица не могатъ да послужатъ за капиталъ въ командитното дружество.

Дѣйствиеленъ са обаче счита съдружественныйтъ договоръ, когато ступанинътъ на капиталытъ даде на управителя нѣкое движимо нѣщо, и му заповѣда да го продаде, и да търгува съ стойността; управителтъ же като го е зель и продаде, употребилъ въ търговски дѣла парытъ, що ех произаѣзанъ отъ продажбата.

Сщо е дѣйствиеленъ договорътъ когато, като рече ступанинътъ на капиталытъ: земй отъ еди-кого парытъ, които ми той дължи, и търгувай съ тѣхъ, управителтъ одобри.

Чл. 1,410.) Капиталытъ трѣба да се предаждъ на управителя.

Чл. 1,411.) Какъто въ другытъ дружества тѣ и въ ком-

мандитното трѣба да сж познати капиталытѣ, и въображаемытѣ върху печѣлбытѣ дялове на договоренытѣ страны опредѣлены изнапредъ; но ако договоренытѣ страны употребятъ безусловно речта дружество и са условятъ н. и. просто да дѣлятъ помежду си печѣлбытѣ, договорътъ са разумѣва че е съставенъ по основаніе на равенството, и печѣлбытѣ са подѣляватъ наполовентъ между капиталопологателя и управителя.

Чл. 1,412.) Ако лиицава едно отъ горѣизложенытѣ опредѣленія, сирѣчь ако не са услови нѣкой въображаемъ дялъ отъ печѣлбытѣ за сѣка отъ договоренытѣ страны, но са опредѣли нѣкое количество опредѣлено за едната отъ тѣхъ, договорътъ е незаконенъ.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

Дѣйствиѣ на договора на командитното дружество.

Чл. 1,413.) Управительтъ е хранитель на въвѣрено нѣщо за пазянье (Гледай Чл. 764-ий).

Капиталытѣ сирѣчь оставатъ въ рѣцѣтѣ му, като въвѣрено нѣщо за пазянье. (Гледай Чл. 763-ий).

А защото управлява капиталытѣ, счита са и като повѣренъ на капиталопологателя.

И ако придобне печѣлба, участвува въ нея.

Чл. 1,414.) Въ безусловното командитно дружество управительтъ щомъ като свърже договора, може да упражни еицкытѣ прѣходящи отъ него права: сирѣчь

1) Може да кулува стока съ намѣреніе да извѣче печѣлба отъ препродажбата имъ.

Но ако куни нѣкой стока съ чрезвычайна поврѣда, счита са че я е зель за своя смѣтка, и не може да я прекара въ тяжестъ на дружеството.

2) Може да продава стока съ малка или голѣма цѣна и въ брой и на вѣра.

Но не може да даде съ срокъ, освѣнъ съ колкото даватъ обыкновенно и другытѣ търговци.

А не и съ по дълъ отъ обыкновенни между търговцытѣ.

3) Може да приеме като теглятелница (камбиала) върху трето лице стойността на стоката, която е продава.

4) Може да назначи повѣренъ за продаване или купуване стока за сметка на дружеството.

5) Може да въвѣри дружествения имотъ нѣкому за пазяне, да го даде като полагане (бизаа). (Гледай Чл. 1,059 и 1,351-ий.)

6) Може да отиде на друго мѣсто за търгуване.

Чл. 1,415.) Въ безусловното командитно дружество управителятъ само чрезъ свързването на договора не придобива правото за да намѣсва имотътъ дружественъ съ своя си, или да го устжива като капиталъ за съставленіе на друго командитно дружество.

Но въ градоветѣ дѣто скъсествува обичай да намѣсватъ управителитѣ на командитно дружество дружествения имотъ съ собствения си, управителятъ може да стори туй и въ безусловното командитно дружество.

Чл. 1,416.) Ако въ безусловното командитно дружество капиталопологателятъ е устжилизъ на управителя пълна власть, козето са касае до управленіето, думачуъ му: търгувай какъ то ты за добръ намѣрвашъ, управителятъ може въ сѣкой случай да намѣсва дружествения имотъ съ собствения си, и да го дава за съставленіе на ново командитно дружество.

Но не може основаемъ на тѣзи довѣренность и да подари или да даде въ займъ (безъ лихва) часть отъ дружествения имотъ, или да са натовари съ дългове, на количество нѣ голѣмо отъ дружественитѣ капиталы, безъ особно за тѣзи нѣща позволеніе.

Чл. 1,417.) Управителятъ като намѣси дружествения имотъ съ собствения си, дълженъ е да подѣли произвѣзлата печѣлба на дялове съразмѣрни съ капиталитѣ.

Сирѣчь печѣлбата на собственитѣ си капиталы получаватъ истинтъ, а печѣлбата на капиталитѣ на командитното дружество са подѣлява спорѣдъ условіето.

Чл. 1,418.) Ако, като управителятъ е купилъ стока съ сичкитѣ капиталы дружествени, купи съ позволеніето на капиталопологателя и други стоки на вѣра, тѣзи послѣднитѣ

Принадлежатъ изобщо на двамата спорѣдь правилата на кредитивнѣ дружества.

Чл. 1,419.) Ако управительтъ отиде на другъ градъ по работивнѣ на дружеството, получава законивнѣтѣ разнески за ижтешествието си отъ дружественивнѣтѣ капиталы.

Чл. 1,420.) Въ ограниченото коммандитно дружество управительтъ е длъженъ да уважава възложенивнѣтѣ върху му условия.

Чл. 1,421.) Управительтъ като излѣзе изъ кръга на устхпеното гѣмъ него позволеніе, и като наруши положенивнѣтѣ върху му условия, счита са като похититель, и слѣдователно сичкивнѣтѣ печѣлбы и тѣщивнѣтѣ на предпріятіята му принадлежатъ нему, задлъжаемъ на обезтщетавање въ случай като са изгубивнѣтѣ капиталивнѣтѣ.

Чл. 1,422.) Ако, като е запретила капиталопологательтъ на управителя да не отива на единое мѣсто, и да не носи съ себе си дружественивна имотъ, или да не дава нѣкому стога на вѣбра, а той направи противъ тѣзи заповѣдь и са загубивнѣтѣ въ ижтуванѣето дружественивнѣтѣ капиталы, или стане несъстоятеленъ кредитуванивнѣтѣ отъ него, подлски на обезтщетавање.

Чл. 1,423.) Ако капиталопологательтъ е опредѣлил нѣкое време за търговскивнѣтѣ предпріятія на управителя, дружеството пристава щомъ истече туй време.

Чл. 1,424.) Когато капиталопологательтъ уволни отъ служба управителя, длъженъ е да му извѣсти уволненіето.

Сичивнѣтѣ же търговскы предпріятія и дѣла на управителя, що сж са извършили преди туй извѣстіе, сж дѣйствителны.

Но като научи уволненіето си, не може вече да расположи кагѣто и да е паривнѣтѣ въ ржцѣтѣ си; може обаче да продаде сичкивнѣтѣ прочы стогы и да ги преобърни на нары.

Чл. 1,425.) Управительтъ придобыва право върху печѣлбата само чрезъ работивнѣето си.

Работивнѣето же придобыва стойность само чрезъ селючванѣе договоръ.

Слѣдователно въ селючванѣето на договора на коммандитното дружество, който дялъ са е условилъ за управителя, него получава отъ печѣлбивнѣтѣ.

Чл. 1,426.) Капиталопологательъ придобива право върху печѣлбытъ чрезъ имота си.

Слѣдовательно въ незаконното командитно дружество сичкитѣ печѣлбы на него принадлежатъ. Управительъ же понеже са счита като неговъ наемникъ (Гледай Чл. 413-ий) има право да получи заплата сѣмо за трудовѣтъ си по прицѣненіе,

Но тѣзи заплата не може да бѣди по голѣма отъ условеното количество по съставленіето на договора.

Ако ли не съществува печѣлба, лѣма право нито той да получи заплата.

Чл. 1,427.) Ако са изгуби часть отъ дружественния имотъ, тцетата са приснема първо отъ печѣлбытъ, а капиталытъ са оставятъ небутиати.

Но ако е тцетата голѣма, щото да поглѣща и часть отъ капиталытъ, управительъ не отвѣтствува за туй.

Скщото става и въ дѣйствителния и въ незаконния договоръ на командитното дружество.

Чл. 1,428.) Тцетитѣ въ сѣкой случай сж въ тяжесть на капиталопологателя. Ъще ако и да са е условило, че тѣ ще сж въ тяжесть и на двамата съдружесы, сирѣчь въ тяжесть на капиталопологателя и на управителя, туй условіе като е недѣйствително, не са зема въ вниманіе.

Чл. 1,429.) Като умре или като са прихване отъ безпре-станна лудость единитѣ отъ договоренитѣ, разваля са догово-рътъ на командитното дружество.

Чл. 1,430.) Ако умре управительъ безъ да е обявилъ нахожданытъ у него капиталы, капиталопологательъ са за-плаща отъ наследственния му имотъ.

Гледай и Чл. 801 и 1,355-ий.

РАЗДѢЛЪ ОСМЫЙ.

За земање земѣ за обработванье.

(Мюзараа вемюсаакатъ.)

(Дѣли са на двѣ главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Земање земѣ за посѣванье. (мюзараа.)

Чл. 1,431.) Земањето земѣ за посѣванье храны е единъ видъ дружество, спорѣди което единътъ отъ съдружницитѣ принася земѣта, другитѣ же работяњето, сирѣчь обработваньето съ условіе, што произведеніята да са подѣляватъ между имъ.

Чл. 1,432.) Началнитѣ правила на земањето земѣ за посѣванье е взаимното одобреніе.

Сирѣчь ступанинътъ на земѣта, казва на лицето що зема земѣта, т. е. на земледѣльца: дадохъ ти за обработванье тѣзи нива съ условіе да получавамъ отъ произведеніята ѣ една таввази часть; ако лицето що зема земѣта отговори: приехъ, или одобрихъ, или друга нѣкоя речъ означающа одобреніето му, съставлява са договоръ за земање земѣ за обработванье.

Може же лицето що зема земѣта да предложи първо земањето земѣта за обработванье, а да го одобри ступанинътъ ѣ.

Чл. 1,433.) Въ земањето земѣ за посѣванье договоранитѣ трѣба да имхъ здравъ разумъ.

Не е нужда да сж съвршеннолѣтны.

Слѣдователно и освобожденитѣ изъ подъ власть малолѣтенъ може да земе участіе въ договоръ за земање земѣ за обработванье.

Чл. 1,434.) Трѣба да е опредѣленъ видътъ на посѣдбата,

или да съществува въ договора опредѣленіето, че лицето що зема земята може да сѣе което иска.

Чл. 1,435.) По сключването на договора трѣба да са опредѣлява въображаемитѣ дялъ (н. п. половината, третината и пр.), който ще получи отъ произведеніята земледѣлецътъ.

Ако ли са не опредѣли дялтѣ на земледѣлеца, или услови да получава една опредѣлена часть отъ произведеніята, сирѣчь толкови кыла, или наконецъ да получи друго нѣщо освѣнь произведеніето на земята, договортъ е недѣйствителенъ.

Чл. 1,436.) Земята трѣба да може да са обработка и да са предаде на земледѣлеца.

Чл. 1,437.) Ако лицява нѣкое отъ горѣозначенитѣ условия, договортъ е незаконенъ.

Чл. 1,438.) Въ дѣйствителното земање земѣхъ за обработване произведеніята са подѣляватъ спорѣдь условіето на договоренитѣ страни.

Чл. 1,439.) Въ незаконното земање земѣхъ за обработване сичкитѣ произведенія принадлежатъ на ступанина на семето.

Другитѣ же ако е лице що дава земѣхъ за обработване, получава найма за земята си.

Ако ли е лице що зема земѣхъ за обработване получава заплата по прицѣненіе.

Чл. 1,440.) Ако умре лицето което е дало земята за обработване, дору не са еще озрѣли посѣдбитѣ, земледѣлецътъ слѣдува работата си дору озрѣитѣ.

Наслѣдницитѣ на умрѣлия не можтъ да го възбранитѣ отъ работата му.

Ако ли умре земледѣлецътъ, наслѣдницитѣ му го замѣстватъ и ако искатъ слѣдувать работата, дору озрѣитѣ храништѣ.

Ступанинцѣтъ на земята не може да ги възбрани.

ГЛАВА ВТОРА.

Земање земѣхъ за дървообработване. (иосаанатъ)

Чл. 1,441.) Земањето земѣхъ за дървообработване е единъ видъ дружество, спорѣдь което устѣна нѣкой дървета-та си, за да ги обработка другъ, а плодоветѣ имъ да ги подѣляватъ помежду си.

Чл. 1,442.) Началны правила на земањето земѣхъ за дървообработванье е взаимното одобрене.

Сирѣчь ступанинѣтъ на дърветата казва на дървообработвача: устѣпихъ ти тѣзи дървета да ги обработвашъ, съ условие да получавамъ отъ плодоветѣ имъ една таквази часть.

Ако дървообработвачѣтъ отговори: о добрихъ, съставлява са договоръ за земање земѣхъ за дървообработванье.

Чл. 1,443.) Договоранитѣ страни трѣба да имѣтъ здравъ разумъ.

Не е нужда да сж и съвършеннолѣтны.

Чл. 1,444.) Какѣто въ земањето земѣхъ за носѣванье, тѣи и въ земањето земѣхъ за дървообработванье, дяловетѣ на договоренитѣ страни трѣба да сж въображаемы, сирѣчь полувишната или третината отъ произведеніята.

Чл. 1,445.) Дърветата трѣба да са предадѣтъ на дървообработвача.

Чл. 1,446.) Въ дѣйствиелното земање земѣхъ за дървообработванье подѣленieto на плодоветѣ става спорѣдъ условieto на договоренитѣ страни.

Чл. 1,447.) Въ незаконното земање земѣхъ за дървообработванье смикитѣ плодове принадлежжтъ на ступанина на дърветата.

Дървообработвачѣтъ же получава заплатата по прицѣненie.

Чл. 1,448.) Ако ступанинѣтъ на дърветата умре дору не сж плодоветѣ още озрѣли, дървообработвачѣтъ слѣдува работата си дору озрѣжтъ.

Наслѣдницитѣ на ступанина на дърветата не можжтъ да го възбранѣжтъ.

Ако ли умре дървообработвачѣтъ, наслѣдникѣтъ му го замѣства и ако нека слѣдува работата му.

Ступанинѣтъ на дърветата не може да го възбрани.

ПОДПИСАНЫ:

Министръ на общенародното просвѣщеніе,

Ахметъ Джввдестъ ;

Хранитель на фетфитъ,

Есаидъ Халиль ;

Преждебывшій Цариградскій сѣдія,

Сеиф-Ед-динъ ;

Законохранительтъ на военныя Слѣбѣтъ,

Ахметъ Хулюси ;

Членъ отъ Върховното Сѣдилище,

Ахметъ Хилми ;

и

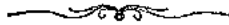
Членъ отъ вѣровзаконното испыталище,

Ахметъ Халитъ.

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ЕДИНАДЕСЕТА.

За довѣренность или упълно-
мощяванье.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(20 Джемazi-ул-ахиръ 1,291 = 22 Юлій 1,874.)

КНИГА ЕДИНА ДЕСЕТА.

**ЗА ДОВЕРЕННОСТЪ ИЛИ УПЪДНО-
МОЩЯВАНЪЕ**

(Дѣли са на Предисловіе и три Раздѣла.)

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия.

Чл. 1,449.) В еялѣтъ = довѣренность, иълномощіе. Съгласіе азъ довѣренность е договорѣтъ, чрезъ който иълкой възлага извършванѣето на иълкой собствена своя работа върху друенго, като го е назначилъ повѣренѣ или иълномощниенъ отъ своя страна волгого за нея работа.

Они, който е възложилъ работата, са именува мювеккѣль = довъритель или упълномощитель; който пріема върху си извршванъето на работата вѣкѣль = повѣренъ или пълномощникъ, а пѣкъ работата мювеккѣлюнъ бѣхъ = предметъ на довъренността, или пълномощіе по просто.

Чл. 1,450.) Риса алѣтъ = Извѣстяванъе. Извѣстяванъе е проважданъето дума отъ нѣкого до другыго безъ власть на нѣкого за юридическо дѣло.

Они, чрезъ когото са проважда извѣстіето са именува рессуль = извѣстникъ; а който проважда извѣстіето мюрсейль = извѣститель; пѣкъ до когото са проважда извѣстіето мюрселунъ алейхъ = извѣстяванъ.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

Начала и раздѣленіе на довъренността.

Чл. 1,451.) Началата на довъренността или на упълномощаванъето е предложеніето и одобреніето; сирѣчь взаимното съгласіе.

Сирѣчь, ако довърительтъ каже: назначихъ та мой повѣренъ за тѣзи работа и повѣренныйтъ отговори: пріехъ, или ако отговори чрезъ какви да е други речн, изражающы неговото съгласіе, договорътъ на довъренността са счита като съставенъ.

Скщо, ако повѣренныйтъ нищо като не е отговорилъ, предпріеме извршванъето на възложената върху него работа, договорътъ са съставлява мълчаливо, и дѣлата на повѣренния сж дѣйствителни.

Ако обаче послѣ предложеніето, повѣренныйтъ откаже довъренността, предложеніето остава безсилно.

Прочес, ако каже довърительтъ нѣкому: възлагамъ тѣ тѣзи довъренность, а лицето до което са отправа отговори, че не я пріема върху си, и послѣ предпріеме извршванъето на довъренността, дѣлата му сж недѣйствителни.

Чл. 1,452.) Позволеніето е довѣренность (упълномощіе).

Чл. 1,453.) Даваното въ настояще време позволеніе (сирѣчь съгласіето послѣ извършанитѣ) равносилствува съ довѣренность дадена въ преминжло време.

Н. П. Ако ступанинѣтъ на нѣкое нѣщо, което другъ нѣкой е продалъ отъ самосебе си, одобри тѣзи продажба, счита се че го е билъ изнапредъ упълномощилъ за продаванъето на туй нѣщо.

Чл. 1,454.) Извѣстяванъето не е довѣренность.

Н. П. Ако, като ще се земе нѣкой едно парично количество отъ нѣкой банкирнѣтъ, би проводилъ слугата си да приеме туй количество и да му го донесе, слугата се счита като неговъ извѣстникѣтъ, а не като неговъ повѣренъ за получаванъе займѣтъ.

Другъ при нѣръ. Като се проводи нѣкой отъ другыго до нѣкой коньпродавецъ, за да му купи единъ конь, казва на коньпродавца: ѣди-кой иска да купи ѣди-кой конь, коньпродавецѣтъ же отговаря; продадохъ му ѣди-кой конь за толкози гроша; извѣстѣ му туй и предай съвременно коня. Ако за тѣзи посрѣдствующійтъ заведе и предаде коня на испращача си, той же го приеме тутѣкъ, договорѣтъ на продажбата се счита като сключенъ между двамата, другытъ же человекѣтъ е послужилъ като простъ извѣстникѣтъ и като орхидіе, а не като повѣренъ на испращача.

Другъ. Ако, като каже нѣкой на мѣсопродавача: давай ежедневно наготвача слугата ми по толкози оки мѣсо, той се съобрази съ заповѣдта и дава мѣсото, въ подобенъ случай слугата се счита като извѣстникѣтъ на своя господарь, а не като повѣренъ.

Чл. 1,455.) Заповѣдта по нѣкога равносилствува съ довѣренность, а по нѣкога е просто извѣстяванъе.

Н. П. Ако слугата на нѣкого по заповѣдъ на господаря си купи отъ търговецъ нѣкое нѣщо, въ тѣзи покупка слугата се счита като повѣренъ на господаря си.

Но ако господарѣтъ му, като се е билъ условилъ съ търговеца за покупката на нѣкое нѣщо, го проводи за да го приеме и донесе, слугата не се счита като повѣренъ, но като извѣстникѣтъ на господаря си.

Чл. 1,456.) оговорътъ на довѣренността по нѣкога е безусловенъ.

Сирѣчь, когато са той сключва не са подлага на нѣкое опредѣленіе, нито са договаря да има сила за нѣкое бждще време. нито са ограничава чрезъ нѣкое ограниченіе.

Н. П. Ако, като каже довѣрителъ на повѣренния: у нѣлиномощавамъ та да продадениъ този мой конь когато дѣде еди-кой търговецъ тукъ, повѣренниятъ прие, договорътъ на довѣренността остава в сила дору пристигне този търговецъ, получава же пълна сила щомъ той пристигне.

И тѣй, послѣ пристиганъето на търговеца, повѣренниятъ може да продаде коня; а не и преди пристиганъето.

По нѣкога силата на договора начева отъ нѣкое бждще време.

Н. П. Ако, като каже довѣрителъ: у нѣлиномощихъ та за да продадешъ добитъка ми презъ мѣсець Априлія, повѣренниятъ прие, довѣренността зема сила щомъ като настане мѣсець Априлій, и повѣренниятъ може презъ този мѣсець, или и послѣ него да продаде този добитъкъ, но не и преди него.

По нѣкога договорътъ са полага подъ нѣкое ограниченіе (прилага са сирѣчь на него нѣкое опредѣленіе, което не може да наруши повѣренниятъ).

Н. П. Ако довѣрителъ каже: у нѣлиномощихъ та, за да продадениъ този мой часовникъ за хмляда гроша, повѣренниятъ не може да продаде часовника по долу отъ тзи цѣна.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ

Качествата на довѣренността.

Чл. 1,457.) Довѣрителътъ трѣба да е спорѣдь закона вреденъ да извършва дѣлото на което извършванъето довѣрява другому.

Довѣренността прочее която дава немѣющійтъ развито своето разсужденіе несъвършеннолѣтець (*) и лудмийтъ е недействителна.

Несъвършеннолѣтнийтъ же който има развито своето разсужденіе, не може да даде довѣренность за по тѣжкъ договоръ, който го ощетява, както е подареніето и милостията, ако още и да има за туй нѣщо позволеніе отъ своя настояннкъ.

Напротивъ же когато по тѣжкийтъ договоръ е въ негова полза, както когато са касае да получи подареніе или милостия, може да упълномочи другыто още и безъ позволеніето на своя настояннкъ.

Но въ по тѣжкитѣ договори, на които е неизвѣтна сполуката или несполуката, сирѣчь както е кунуванъе-продаванъето, несъвършеннолѣтнийтъ може да даде довѣренность, ако е освободенъ изъ подѣ власть, и ако има правоспособността за договаряне.

Въ противенъ же случай довѣренността, която е да въ не получава дѣйствителность, освѣнь послѣ одобреніето на негова настояннкъ.

Чл. 1,458.) Повѣреннийтъ трѣба да има здравъ разумъ и развито разсужденіе.

Не е нужда да е и съвършеннолѣтець.

Съвършеннолѣтнийтъ прочее, който има развито своето разсужденіе може да приеме върху си извършванъето на довѣренность, ако още и да не е освободенъ изъ подѣ власть.

(*) Опредѣленіето на нѣбющійтъ развито своето разсужденіе несъвършеннолѣтець е слѣдующето: Несъвършеннолѣтець който има развито своето разсужденіе е онякъ, който разбира че чрезъ продажбата са нагубва продаваемото нѣщо, а са получава стойността му, и че покупката има противноложны послѣдствія.

Правата обаче и задълженіята, които произтичатъ отъ сключенія отъ него послѣдствіе на довѣренността договоръ, сж за смѣта не негова, но на довѣрителя му.

Чл. 1,459.) Съкой може да възложи на повѣренъ оспоряванъето на права и изпълненіето на задълженія, относителны до работы и дѣла, които може да извърши истинтъ.

Н. П. Съкой може да даде другому пълномощіе за продаване или купуване; за даване или земанъ подъ наймъ; за залаганъе, или за пріеманъ залогъ; за оставанъе нѣщо на съхраненіе или за пріеманъ нѣщо на съхраненіе; за подаряване на нѣщо, или за пріеманъ на подареніе; за спогажданъе, или за освобожденіе отъ дългъ; за признаване (за исповѣданъе нѣщо предъ съдилище) или за тжжанъе; за упражненіе на право за предпочитанъе; за подѣленіе; за заплащанъе дългъ, или за пріеманъ на заплащанъе дългъ и за пріеманъ на сѣко друго нѣщо.

Но предметтъ на пълномощіето трѣба да е опредѣленъ.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТИЙ.

За дѣйствието на довѣренността.

(Дѣли са на шестъ Главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Общото дѣйствие на довѣренността.

Чл. 1,460.) Повѣренниятъ за подаряване, заеманъе, залаганъе, оставанъе нѣщо на съхраненіе, наеманъе, сдружаванъе, полагаанъе капиталы за съставленіе на коммандитно дружество (мюдаребѣ. Гледай Чл. 1,404.) и за спогажданъе върху дългъ, на който дължниктъ отрича съществу-

ваніето, е длъженъ да сключва договора, който са касае до неговата довѣренность, въ името на довѣрителя си.

Въ противенъ случай (ако сирѣчь сключи договора на свое име), договорътъ е недѣйствителенъ.

Чл. 1461.) Повѣренниятъ за купуванье-продаванье, за наеманье и за спожданье на дългъ, на който довѣрителътъ признава съществуваніето, не е необходима нужда да сключва договора, който са касае до неговата довѣренность, въ името на довѣрителя си.

Договорътъ сирѣчь е дѣйствителенъ и ако повѣренниятъ го сключи не въ името само на довѣрителя си, но и на собственото си.

Въ двата же тѣзи случая довѣрителътъ има право върху договора.

Съ тѣзи обаче разлика, че ако договорътъ са не сключи въ името на довѣрителя, произходящитъ отъ този договоръ права и задълженія са отнасятъ до сключившия, сирѣчь до повѣренния.

Ако ли са е сключилъ въ името на довѣрителя, подобнитъ права и задълженія са касажатъ до довѣрителя. Въ този обаче случай повѣренниятъ зема мѣсто на извѣстиятъ.

Н. II. Повѣренниятъ за продаванье, който на собственото си име е продалъ нѣкое нѣщо, принадлежаще на негова довѣрителъ, длъженъ е да предаде туѣ нѣщо на купувача, отъ когото има право да поиска и земе стойността му; ако ли нѣкое трете лице отнеме чрезъ сждъ нѣщото, купувачътъ са обръща до повѣренния продавачъ: сирѣчь иска отъ него стойността, която му е била дасть.

Повѣренниятъ же за купуванье, който спорѣдъ този начинъ е сключилъ купуванье-продаваньето не въ името на своя довѣрителъ, но на собственото си, приема сжщитъ покуненото нѣщо и длъженъ да заплати отъ себе си на продавача стойността, ако и да не я е еще получилъ отъ довѣрителя си.

И ако са отерие въ нѣщото нѣкой предименъ недостатокъ, има право повѣренниятъ да направи тѣжба за повръщанье; но ако е сключилъ купуванье-продаваньето въ името на своя довѣрителъ, сиречь, ако когато са е сключвало купуванье-продаваньето е режалъ че продава или купува нѣщото като по-

вѣренъ и за смѣтка на единого, въ подобенъ случай происходящѣ отъ договора права и задълженія, за които са помена, оставать сичкитѣ за смѣтка на довѣрителя.

И въ този случай повѣренныйтъ не различава отъ извѣстника.

Чл. 1,462.) Въ извѣстяванъето происходящѣ отъ договора права и задълженія оставать за смѣтка на извѣстяющія (извѣстителя).

Никое же сношеніе нѣма съ тѣхъ извѣстникетъ.

Чл. 1,463.) Повѣренныйтъ за продаванъе или за купуванъе, за заплацианъе или за одобряванъе на заплащанъе дългъ и за приѣманъе на нѣщо, държи нѣщото което е отъ тѣзи довѣренность преминжло на рѣцѣтъ му, като вѣвѣрено за пазанъе.

Ако са прочее поврѣди безъ негова причина или погрѣшка не оттоваря за обезщетяванъе.

И нѣщото което поради извѣстяванъето са намѣрва въ рѣцѣтъ на извѣстника е сжцо като вѣвѣрено за пазанъе.

Чл. 1,464.) Когато испроважданытъ отъ дължника на заимодавца за издълженіе на дългътъ са изгубѣтъ дору не сж пристигнжли на този послѣднѣ, загубянъето е въ тяжесть на дължника, ако заносительтъ е былъ неговъ извѣстникъ; но ако е былъ извѣстникъ на заимодавца, тщетата е въ тяжесть на заимодавца, дължникетъ же са освободява отъ дългътъ.

Чл. 1,465.) Ако нѣкой назначи двама съврѣменно повѣрени за една и нѣста работа, не може единтъ отъ тѣхъ да изврше самичѣтъ довѣренностьта.

Но ако сж са упълномощили да подиряжтъ тѣжба противъ нѣкого, или да повѣржтъ вѣвѣрено нѣщо за пазанъе, или да заплатѣтъ дългъ, може единтъ само отъ тѣхъ да испълне довѣренностьта.

Ако обаче, като е назначилъ нѣкой нѣкого за свой повѣренъ за една работа, непослѣ назначи и другнго, независимо отъ първыя за нѣтата сжцо работа, сѣкой отъ тѣхъ може да испълне довѣренностьта.

Чл. 1,466.) Повѣренныйтъ не може да възложи другому довѣренностьта, която е приѣлъ отгорѣ си.

Освѣнъ ако му е утѣжилъ подобно позволеніе довѣрительтъ, или ако му е казалъ: правѣ какъ то щенъ.

Защото, въ подобенъ случай може да подназначи за себе си

другъ повѣренъ. И тогази подназначенныйтъ е повѣренъ не на повѣренныа, който го е назначилъ, но на дѣйствителныа довѣритель.

И най паче уничтоженіето на довѣренността или смъртта на първыа повѣренъ не принася и уничтоженіето на довѣренността на негова подназначенъ.

Чл. 1,467.) Ако са е условило възмездіе или заплата за повѣренныа, той като извършва довѣренността, придобыва право върху възмездіето или заплатата.

Ако ли не са е условило възмездіе или заплата, повѣренныйтъ же не принадлежи на классьтъ на служащитѣ съ заплата, счита са като подареніе работанъето му, и нѣма право да поиска възмездіе.

ГЛАВА ВТОРА.

Довѣренность за покупка.

Чл. 1,468.) Спорѣдъ послѣдния параграфъ на 1,459-ия членъ предметътъ на довѣренността трѣба да е познатъ на начинъ, што да може да са изпълне довѣренността.

Сирѣчь, довѣрительтъ е длъженъ да объяви родътъ на нѣщото, шо ще са купи; ако ли родътъ са подраздѣля на различни видове, не стига само обявленіето на родътъ, но трѣба да объяви и видътъ му, или да опредѣли отъ коя стойность ще бже нѣщото.

Ако ли са не объяви родътъ на нѣщото, шо ще са купи, или ако са пѣтъ объяви родътъ, по той като е па много видове подраздѣленъ, не са покаже съврременно и видътъ, или не са опредѣли цѣната на нѣщото, довѣренността е недѣйствителна. Освѣнь ако довѣрительтъ е далъ на повѣренныа безусловна довѣренность.

Н. П. Ако нѣкой е упълномощилъ нѣкого да му купи конь, туй пълномощіе е дѣйствително.

И ако нѣкой, като упълномощява нѣкого да му купи платъ за дреха, объяви родътъ му (опредѣли сирѣчь ако този платъ ще е четаръ и. п. или отъ другъ видъ), като покаже съврременно и видътъ му (сирѣчь като каже и. п. че трѣба да е

Сирийский или Индийский платъ), или опредѣли ея стойность трѣба да има частята на платъ, довѣренността също е действителна.

Но ако каже: купи ми едно животно или платъ безъ да обяви родътъ му, или ако каже н. п. купи ми платъ четаръ безъ да опредѣли видътъ му, или отъ ея стойность трѣба да е, довѣренността е недействителна.

Ако обаче каже: купи ми платъ четаръ за едно облъкло, отъ който родъ или видъ щешъ, подобната довѣренность е безусловна и повѣренниятъ купува отъ който родъ или видъ иска.

Чл. 1,469.) Разликата на веществото, за възнамѣраното уногребленіе, и за изработванъето принадлежи и разликата на родътъ.

Н. П. Намучниятъ и вълнениятъ платове сж другородни поради разликата на веществото отъ което сж тѣ направени.

Другородни сж и вълната на овцата и нейната кожа, поради разликата която съществува въ цѣлята за която сж зематъ.

Защото кожата са зема съ цѣль да са направятъ мѣхове, а пъкъ вълната са зема за друга цѣль, сирѣчь да са опреде прежда, отъ която са таятъ кюлюмы и пр.

И кюлюмытъ Пиротски и Ушакски, магаръ и двата вида отъ вълна че са правятъ, но сж другородни поради разликата на изработванъето.

Чл. 1,470.) Ако повѣренниятъ наруши опредѣленіето на родътъ, сирѣчь, ако купи нѣщо отъ другъ родъ, а не опредѣления отъ довѣрителя, покупката не е задължителна за довѣрителя, ако още купеното нѣщо и да е по ползовато за него, сирѣчь купеното отъ повѣрения нѣщо не са счита като купено за довѣрителя, и слѣдователно остава въ тяжесть на повѣрения.

Чл. 1,471.) Ако довѣрителътъ каже: купи овенъ, повѣренниятъ же купи овца, покупката не е задължителна за довѣрителя, и овцата остава въ тяжесть на повѣрения.

Чл. 1,472.) Ако, като каже довѣрителътъ: купи ми еди-кое мѣсто, са въздигне върху туй мѣсто домозданіе, повѣренниятъ не може вече да го купи по довѣренность.

Ако, обаче като каже довѣрителътъ: купи ми еди-коя кѣща, са тѣзи кѣща замаже съ варь, или ѝ са приложи дуварь, повѣренниѣтъ може да купи и относѣ тѣзи кѣща по довѣренность.

Чл. 1,473.) Ако довѣрителътъ каже: купи млѣко, безъ да опредѣли какво млѣко иска, разумѣва са обшновенното въ градѣтъ млѣко.

Чл. 1,474.) Ако довѣрителътъ каже: купи ми ормъзъ, повѣренниѣтъ може да купи съеой видъ ормъзъ, що са продава въ пѣщата.

Чл. 1,475.) Като упълномощява нѣкой нѣкого да му купи кѣща, трѣба да опредѣлява и махалата въ която ще лежи тя, и стойността за която трѣба да са купи. Въ противенъ случай пълномощието е недѣйствително.

Чл. 1,476.) Като упълномощява нѣкой нѣкого да му купи единъ бисерь, или чървенъ якубъ, трѣба да опредѣли до коя стойность трѣба да е. Въ противенъ случай пълномощието е недѣйствително.

Чл. 1,477.) Въ премѣрванитѣ трѣба да са опредѣлява количеството или цѣната на предметъта на довѣренността.

Н. II. Като упълномощява нѣкой нѣкого да му купи жито, длъженъ е да му каже колко выла или за колко гроша жито иска. Въ противенъ случай довѣренността е недѣйствителна.

Чл. 1,478.) Не е нужда да описва нѣкой качества на предметъта на довѣренността.

Н. II. Не е нужда да опредѣлява ако трѣба да е отъ първо, срѣдно ли по долно качество.

Съ тѣзи обаче разлика, че качества на предметъта на довѣренността трѣба да са съгласувать съ състоянието на довѣрителя.

Н. II. Ако нѣкой кираджия даде нѣкому пълномощіе да му купи конь, повѣренниѣтъ не може да му купи арабскій конь отъ стойность за 20,000 грѣша. Ако ли купи такъвзи, покупката не е задължителна за довѣрителя; сирѣчь коньтъ не са счита че е купенъ за смѣта негова и остава въ тяжесть на повѣренниѣ.

Чл. 1,479.) Ако въ довѣренността са положи нѣкое опредѣленіе, повѣренниѣтъ не може да го наруши. Ако ли го на-

руши, покупката не задължава довърителя му, и нещото което е купилъ остава въ негова тежестъ.

Но, ако наруши опредѣленіето на начинъ по който да се използва за довърителя, тогази не се счита за нарушение.

Н. П. Ако, като е възложилъ довърительтъ на повѣренния да му купи нѣкоя опредѣлена ежца за 10,000 грона, той и купи на цѣна по ежца, покупката не е задължително пріета за довърителя, и покупката ежца остава въ тежестъ на повѣрениия. Но, ако повѣренииятъ е купилъ ежцата на цѣна по ежцата отъ 10,000 грона, тя се счита че е купена за смѣтка на довърителя.

Чл. 1,480.) Ако е купилъ нѣкой само половината отъ нещото, за което е упълномощенъ да го купи, покупката е не действителна за довърителя, ако онуй нѣщо са повѣржда раздѣляемо; но, ако са неповѣржда, покупката е задължително пріета за него (за довърителя.)

Н. П. Ако повѣренииятъ е отреденъ да купи една цѣла частъ платъ, купи само половина, покупката не е задължително пріета за довърителя, и платътъ остава въ тежестъ на повѣрениия.

Но, ако повѣренииятъ е купилъ три оки жито когато е билъ упълномощенъ да купи шестъ оки, покупката е за смѣтка на довърителя.

Чл. 1,481.) Ако като даде нѣкой нѣкому довъренностъ да му се купи платъ за единъ шинелъ, повѣренииятъ купи платъ, който не стига за направата на шинелътъ, покупката не е задължително пріета за довърителя, и онзи платъ остава за смѣтка на повѣрениия.

Чл. 1,482.) Когато довърительтъ не е опредѣлилъ цѣната на нещото, що ще му се купи, повѣренииятъ може да го купи за стойността му по прицѣненіе, или и съ малка тѣцета.

Но за нещата, на които цѣната е опредѣлена, сирѣчь хлѣбътъ и мѣсото, нито малката тѣцета са прощава.

Ако ли нещото са е купило съ чрезвичайна тѣцета, покупката въ сѣкой случай е неприета за довърителя, и нещото остава за смѣтка на повѣрениия.

Чл. 1,483.) Безусловна покупка са казва направената съ пари покупка.

Ако, прочее който е получилъ довъренностъ да купи нѣкое

нѣщо, го промѣни съ друго нѣщо, дѣлото не е задължително прието за довѣрителя, и нѣщото остава въ тяжесть на повѣренния.

Чл. 1,484.) Ако е упълномощилъ нѣкой нѣкого да му купи нѣкое нѣщо, което служи за нѣкое опредѣлено време презъ годината, нѣлюмоощіето има сила само за презъ онуй време.

Н. Н. Ако презъ пролѣтъта е упълномощилъ нѣкой нѣкого да му купи шаловъ платъ за една връхна дреха, разумѣва са, че иска да му са покуни връхна дреха, която да му послужи презъ грядущето лѣто и слѣдователно покупецатата е неприета за довѣрителя, ако стане послѣ лѣтото или презъ пролѣтъта на другата година, връхната же дреха остава въ тяжесть на повѣренния.

Чл. 1,485.) Получившии довѣренность да купи нѣкое опредѣлено нѣщо, не може да купи туй нѣщо за себе си. Ако още и когато купува нѣщото каже че го купува за себе си, пакъ туй нѣщо не са счита като негово, но като купено за смѣтка на довѣрителя.

Освѣнъ, ако повѣренниѣтъ е купилъ нѣщото на цѣна по схжна отъ опредѣлената отъ довѣрителя, или въ случай когато довѣрительтъ не е былъ опредѣлилъ цѣна ако са е купило нѣщото съ извънчайна тѣцета, защото и въ двата тѣзи случая нѣщото е въ тяжесть на повѣренния.

Но трѣба да са заблѣжи че, ако повѣренниѣтъ каже предъ довѣрителя, че е купилъ нѣщото за себе си, нѣщото става негово.

Чл. 1,486.) Ако, като каже нѣкой нѣкому: купи ми коня на еди-кого, а той отговори нѣщо, послѣ же отиде и го кѣпи, коньтъ става стяженіе на довѣрителя, ако повѣренниѣтъ като го е купувалъ е былъ казалъ, че го купува за довѣрителя; става же стяжаніе на повѣренния ако е былъ казалъ че го купува за себе си.

Ако, обаче когато купува коня не объяви за кого го купува, послѣ же каже, че го е купилъ за довѣрителя, коньтъ са счита като стяжаніе на довѣрителя, ако повѣренниѣтъ е казалъ подобното нѣщо дору не са е былъ загубилъ или пострадалъ отъ нѣкой недостатъкъ коньтъ; като стяженіеніе же на повѣ-

ренния, ако е казалъ когато са е коньтъ изгубилъ или когато му са е причинило нѣкой недостатѣлъ.

Чл. 1,487.) Ако двама нѣкои възложатъ нѣкому особно сѣбой, довѣренность да купи за тѣхъ нѣкое нѣщо, нѣщото става стѣжаніе на оногизи, за когото го е купилъ повѣренныйтъ.

Чл. 1,488.) Повѣренныйтъ за покупка не може да продаде собственото си нѣщо на довѣрителя.

Чл. 1,489.) Повѣренныйтъ дору не е предаль на довѣрителя нѣщото, което е за него купилъ, ката види нѣкой недостатѣлъ въ него нѣщо, може отъ самосебе си да го повърне на продавача.

Но като го предаде на довѣрителя не може вече да го повърне безъ негова заповѣдь или пълномощіе.

Чл. 1,490.) Ако повѣренныйтъ е купилъ нѣщото на вѣра, туй условіе има сила и за довѣрителя, и слѣдовательно повѣренныйтъ не може да поиска отъ него стойността въ брой.

Обаче, ако повѣренныйтъ като е купилъ нѣщото съ условіе да заплати въ брой стойността му, послѣ продавачтъ му даде почакъ за заплащанъето, повѣренныйтъ има право да поиска стойността въ брой отъ довѣрителя.

Чл. 1,491.) Повѣренныйтъ за покупка като заплати отъ себе си стойността на покупеното нѣщо и го земе, може да са отнесе до довѣрителя; сирѣчь може да поиска отъ довѣрителя стойността, що е даль за нѣщо.

Еще и дору не е заплатилъ стойността на продавача може да и поиска отъ довѣрителя и да задържи най паче нѣщото дору са наплати.

Чл. 1,492.) Ако нѣщото което е купилъ повѣренныйтъ за покупка са би изгубило или поврѣдило въ рѣцѣтъ му случайно, тѣштата е въ тежестъ на довѣрителя; нѣкое же намалѣніе не са допрощава на стойността.

Обаче, ако го е задържалъ повѣренныйтъ дору му са заплати стойността, и испомежду туй време са то загуби или поврѣди, тогази е длъженъ да заплати самичѣвъ стойността.

Чл. 1,493.) Повѣренныйтъ за покупка не може да уничтожи купуванъепродаванъето безъ позволеніето на довѣрителя.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

Довѣренность за продажба.

Чл. 1,494.) Получившии безусловна довѣренность за продажба, може да продаде довѣрителевото нѣщо, на която причина цѣна одобрява.

Чл. 1,495.) Ако довѣрителъ е опредѣлил цѣната на нѣщото, сирѣчь ако каже: продай нѣщото за толкози гроша, повѣрениитъ не може да го продаде на по долна цѣна отъ опредѣлената.

Ако ли като е продалъ самопроизволно нѣщото на по долна цѣна, го предаде на купувача, довѣрителъ може да поиска отъ повѣрениия си обезщетяване.

Чл. 1,496.) Ако би повѣрениитъ за продажба купилъ самъ за себе си довѣрителевото си нѣщо, туй купуванъепродаване е недействително.

Чл. 1,497.) Повѣрениитъ за продажба не може да продаде довѣрителевото нѣщо на окѣзи, на които законътъ не допрощава да свидѣтелствувать за него.

Обвѣнъ ако го продаде на цѣна по скѣпа отъ действителната му стойность.

Може скѣпо да продаде нѣщото по прицѣненіе, когато довѣрителъ му е далъ безусловна довѣренность и му е казалъ: продай туй нѣщо на еогото щенъ.

Чл. 1,498.) Получившии безусловна довѣренность за да продаде нѣщо, може да го продаде, било въ брой, било съ телези почаятъ, колето са устѣна обыкновенно отъ търговцитѣ когато са продаватъ такѣви видъ нѣща.

Не обаче и съ почаятъ по дълтъ отъ обыкновенния.

Ако ли е получилъ именна или и мълчалива довѣренность за да продаде въ брой, не може да продаде и па вѣра.

Н. II. Ако довѣрителъ каже: продай туй ми нѣщо въ брой; или продай туй ми нѣщо и отъ стойността заплати дълга ми, повѣрениитъ не може да продаде туй нѣщо на вѣра.

Чл. 1,499.) Ако нѣкое нѣщо като са отдѣли са повѣжда, повѣрениитъ не може да продаде полуината му, ако ли са не отдѣлява, продава го.

Чл. 1,500.) Повѣренныйтъ може да земе залогъ или поручителство за обезпеченіе на стойността на нѣщото, което е продавъ. И ако са изгуби залогътъ, или непадне въ несъстоятелностъ поручителтъ, повѣренныйтъ на нѣкое обезщетяванье не подлежи.

Чл. 1,501.) Като каже довѣрителтъ: продай противъ залогъ, или поручителство, повѣренныйтъ не може да продаде безъ залогъ или безъ поручителство.

Чл. 1,502.) Ако повѣренныйтъ не е получилъ отъ купувача стойността на нѣщото, което е продавъ, не са задължава да я заплати отъ себе си на довѣрителя.

Чл. 1,503.) Довѣрителтъ дѣйствително зема заплатата на стойността на продаденото нѣщо, още и въ случай когато правото на приеманьето ѝ принадлежи на повѣренния.

Чл. 1,504.) Ако повѣренныйтъ е беззаплатенъ, не са задължава насилно да събере стойността на продаденото нѣщо.

Но ако не иска да я събере истинтъ, длъженъ е да устжи властъ на довѣрителя, да си я събере самичьъ.

Подзаплатныйтъ обаче повѣренъ, както е общественныйтъ глашатай и посрѣдственникътъ, е длъженъ да събере самичьъ стойността на нѣщото, което е продавъ.

Чл. 1,505.) Повѣренныйтъ за продажба може да унищожи отъ самосебе си купувальепродаваньето; уничтоженіето обаче никоя сила нѣма относительно за довѣрителя, на когото повѣренныйтъ е длъженъ да заплати стойността на нѣщото.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За заповѣдь или повелѣніе.

Чл. 1,506.) Ако бы нѣкой заповѣдалъ нѣкому, да заплати дълга му на нѣкое трете лице или на Държавата, и той исполне заповѣдта, като заплати отъ себе си дължимото количество, този послѣднийтъ има право да си го иска отъ повелителя.

Быль приложилъ повелителтъ и опредѣленіето че ще го заплати той, быль нѣ, когато е далъ заповѣдта. Сирѣчь, быль приложилъ нѣкое израженіе, чрезъ което е устжипалъ

на повеляванія правото да го иска отъ него, сирѣчь думающъ: заплати дълга ми подъ условіе, за да са наплатишь послѣ отъ мене, или заплати и азъ ще ти ги дамъ послѣ; былъ казалъ просто: заплати дълга ми.

Чл. 1,507.) Ако получившии заповѣдь за да заплати дълга въ размѣсени монеты, го заплати въ чисти, зема отъ повелителя монеты размѣсени.

И повелѣниятъ да заплати дългъ въ монеты чисти, ако го би заплатилъ въ размѣсени, зема отъ повелителя размѣсени монеты.

Но ако, като са заповѣда нѣкому да заплати чуждъ дългъ, продаде на заимодавца собствената си стока и прихване стойността на дълга на повелителя, зема отъ него количество равно съ дълга му.

Ако още и да е продалъ собствената си стока на заимодавца на цѣна по скъпа отъ дѣйствителната ѝ стойность, повелительтъ дължникъ не може да поиска щото по вѣчето на стойността да са присеме отъ дълга му.

Чл. 1,508.) Ако заповѣда нѣкой нѣкому да изживи нѣщо за него или за семейството му, заплаща на повелѣния изживенитъ му, потвърдени отъ свѣдущи прицѣпители.

Има же туй задѣженіе още ако и да не е былъ приложилъ условіето че ще ги заплати думающъ: азъ ще ти заплатѣж отпослѣ.

Сжщо, ако каже: направи ежщата ми, повелѣниятъ като извърши направата ѝ, получава отъ повелителя разноскатъ си, потвърдени отъ свѣдущи прицѣпители, ако още и повелительтъ да не е былъ приложилъ условіето че ще ги заплати.

Чл. 1,509.) Ако нѣкой заповѣда другому думающъ: дай ѣди-кому пары въ займъ, или даръ, или милостыня и азъ ще ти ги платѣж отпослѣ, повелѣниятъ еато изпълне заповѣдята, има право да ги земе отъ повелителя.

Но, ако е рѣбелъ просто: дай, безъ да приложи условіето че ще ги заплати, сирѣчь, безъ да каже съврѣменно: азъ ще ти ги платѣж, или ще ти земень по-

елѣ отъ мене, повелѣнный нѣма право да ги иска отъ него.

Различава обаче, когато повелѣнный принадлежи на семейството на повелителя, или когато е неговъ съдружникъ, или когато има какво да е друго таевози снотеніе, поради което по обыкновеніе има право да ги иска отъ повелителя въ подобни случаи; защото тогази ако повелительтъ и да не приложи опредѣленіето че ще ги заплати, пакъ повелѣнный има право да ги земе отъ него.

Гледай Чл. 36-ий.

Чл. 1,510.) Повелѣніето на сѣбего само въ собственото му нѣщо има сила. Н. П. Ако нѣкой каже: хвърлай туй нѣщо въ морето, и повелѣнный като знае че туй нѣщо е на друго нѣкоего, го хвърли, ступанинѣтъ на нѣщото иска обезщетяванье отъ хвърливния го; повелительтъ же дору не е употребилъ насилство, за нищо не отговаря.

Чл. 1,511.) Ако нѣкой заповѣда другому да заплати отъ себе си дълга му и той като са е обещалъ първо, са откаже послѣ да изпълне обещаніето си, не са принуждава да заплати дълга, за тѣзи само причина, че са с былъ обещалъ.

Чл. 1,512.) Ако повелительтъ, като има да зема отъ поведяванья, или като има при него оставени пары на съхраненіе, му бы заповѣдалъ да заплати дълга му отъ тѣзи пары, повелѣнный са присилва да заплати дълга.

Но, ако каже: продай еди-кое ми нѣщо, и заплати дълга ми, повелѣнный ако е беззаплатенъ не са присилва.

Ако ли е подзаплатенъ, принуждава са да продаде нѣщото и да заплати дълга, що дължи повелительтъ.

Чл. 1,513.) Ако бы далъ нѣкой нѣкому едно количество пары и му заповѣда да ги предаде на нѣкой наименованъ неговъ заимодавецъ, другитѣ заимодавцы на повелителя нѣмать право да земать нищо отъ тѣзи пары, повелѣнный же е длъженъ да ги предаде на назначеня отъ повелителя заимодавецъ.

Чл. 1,514.) Ако бы далъ нѣкой нѣкому едно количество пары, за да заплати съ тѣхъ дълга му, и дору не е предаль, или проводилъ повелѣнный на заимодавца туй количество, са узнае смъртта на повелителя, паритѣ са покрывать на наследственя имотъ на умрѣля.

А заимодавецътъ е длъженъ да са отнесе до наследіето.

Чл. 1,515.) Дава нѣкой нѣкому едно количество пари, за да го занесе на заимодавца му, и му зановѣдва съвременно да не го предава, дору не забѣлѣжи на гърбътъ на записа предаванъето, или дору не получи отъ рѣцѣтъ на заимодавца квитанція, но той като отиде предава паритѣ безъ да ги забѣлѣжи, или безъ да земе квитанція. Ако въ подобенъ случай заимодавецътъ отлага приеманъето на паритѣ, и поради лишението на доказателства са осъди повелителътъ на повторителното заплащанье, неточно изпълнившій зановѣдъта е длъженъ да го обезщетя.

ГЛАВА ПЕТА.

Довѣренность за ходатайствуванье предъ сждѣ
(за сждебно пълномощіе).

Чл. 1,516.) Какъто тжжителътъ тѣй и тжжимшійтъ могатъ да назначатъ когото иска за свой пълномощникъ по тжжбата си.

Не е нужда да са иска одобреніето на противната страна.

Чл. 1,517.) Свидѣтелството на сждебенъ пълномощникъ противъ довѣрителя му има сила, когато става предъ сждилицето, а безъ сила е, когато става на друго мѣсто.

Пълномощникътъ обаче са вече свали отъ пълномощіето.

Чл. 1,518.) Може довѣрителътъ, когато назначава нѣкого за свой сждебенъ повѣренъ, да му запрети да исповѣда нѣщо противъ него.

Въ подобенъ случай сѣво исповѣданіе на сждебния повѣренъ противъ довѣрителя му е недѣйствително.

Гледай послѣдния § на Чл. 1,456-ий.

Повѣренникътъ же, който безъ позволеніето на довѣрителя си е исповѣдалъ тѣй противъ него предъ сждията, свали са отъ довѣренностьта.

Чл. 1,519.) Пълномощіето за ходатайствуванье предъ сждѣ не съдържава и довѣренностьта за приеманье на отсжденото нѣщо.

Слѣдователно сждебникътъ повѣренъ, ако не е упълномощенъ

да приеме отсжденото нѣщо, той не може да приеме въ името на довѣрителя си отсжденото отъ суммицето количество.

Чл. 1,520.) Пълномощіето за приеманье не съдържава и довѣренността за ходатайствуванье предъ съдъ.

ГЛАВА ШЕСТА.

За превращеніето на довѣренността (за свалянето на повѣренныя).

Чл. 1,521.) Довѣрителътъ може да сваля своя повѣренъ.

Но не може да го сваля, ако сж са съединили съ довѣренността и правдини на трете лице.

Сирѣчь длѣжникътъ, който като е заложилъ нѣкое свое нѣщо е назначилъ, било по времето на залаганъето, било отпослѣ, повѣренъ съ довѣренность, щото по истеченіето на срока на дълга, да продаде залогъ, не може да го сваля безъ одобреніето на залогопримателя заимодавецъ.

Сжщо, тжжителътъ който по исканъето на противника си е назначилъ повѣренъ, да ходатайствува предъ съдъ не може да го сваля безъ негово знанье.

Чл. 1,522.) Повѣренныйтъ може да са оттегли отъ довѣренността.

На обаче и когато, както са помена по горѣ, заедно съ довѣренността са е присъединила и правдина на трете лице, защото тогази е длѣженъ да я донеска.

Чл. 1,523.) Свалянето отъ довѣрителя на повѣренныя нѣма сила, освѣнъ отъ която минута повѣренныйтъ са е извѣстиялъ за овлненіето си. Сиченътъ же до онъзи минута юридически дѣла на повѣренныя сж дѣйствителны.

Чл. 1,524.) Повѣренныйтъ като са оттеглява отъ довѣренността, длѣженъ е да събнци своята оставка на довѣрителя си. А дору пристигне извѣстіето на оставката му до довѣрителя, слѣдува да е неговъ повѣренъ.

Чл. 1,525.) Довѣрителътъ може да сваля повѣренныя, когато е назначилъ да приеме заплащанъето на дългъ въ отсхствіе на длѣжника.

Ако го е обаче назначилъ въ присхствіето на длѣжника не може да го сваля безъ негово знанье.

Въ подобенъ прочее случай, ако длъжникътъ дору не е научилъ свалянето на повѣренния му заплати дълга, освобождава са отъ него.

Чл. 1,526.) Довѣренността се прекратява щомъ са изпълне пълнѣта ѝ; слѣдователно же и повѣренниятъ тогати самоправно са сваля.

Чл. 1,527.) Смъртъта на довѣрителя принася свалянето на повѣренния.

На обаче и когато сж са присъединили и на трете лице интереси въ довѣренността. Гледай Чл. 760-ий.

Чл. 1,528.) Смъртъта на довѣрителя принася и свалянето на подповѣренния, сирѣчь на упълномощеня отъ страна на повѣренния. Гледай Чл. 1,466-ий.

Чл. 1,529.) Довѣренността не преминува на наследниците.

Сирѣчь, като умре повѣренниятъ никака дѣйствителность не остава въ довѣренността.

Чл. 1,530.) Като полудѣ довѣрителъ, или повѣренниятъ довѣренността са уничтожава.

Прогласена на 17 Сеферъ 1,292 = 13 Марта 1,875.

ПОДПИСАНЫ :

Подпредсѣдатель на Държавния Свѣтъ,

Ахметъ Джемдетъ ;

Хранителъ на Фетхытѣ,

Есаидъ Халиль ;

Предсѣдатель на съдебното отдѣленіе,

Сеиф-Ед-динъ ;

Цариградскій Сждія,

Ахметъ Хулюси ;

Членъ отъ Върховното Сждилице,

Ахметъ Хилими ;

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

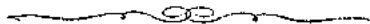
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ДВАНАДЕСЕТА.

За спогажданье.

ВЪ ИМЕТО
НА
ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(20 Шевваль 1,291 = 18 Ноемврий 1,774)

КНИГА ДВАНАДЕСЕТА.

**за спогаждане и уволнение
или освобождение.**

(Дѣли се на Предисловіе и четири Раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условія.

Чл. 1,531.) Сулхъ = Спогаждане. Спогаждането е договоръ чрезъ който съ взаимното на двѣтъ страни одобрение са зачертава между имъ распря. Спогаждането же са съставлява чрезъ предложеніе и одобрение.

Чл. 1,532.) Мюсаалѣхъ = Спогажданныѣ. Спогажданныѣ е лицето що са спогажда.

Чл. 1,533.) Мюсалахунъ алейхъ = Спогаденото нѣщо. Е нѣщото за което е станкло спогажданѣето; стойността на спогажданѣето.

Чл. 1,534.) Мюсалахунъ анхъ = Оспоряемото нѣщо. Е оспоряемото нѣщо, сирѣчь предмѣтътъ на распрята или на спогажданѣето.

Чл. 1,535.) Спогажданѣето е три вида:

Первый видъ е спогажданѣето отъ самопризнание (анъ иераринъ сулхъ); казва са тѣй онуй спогажданѣе, що са договаря послѣдствіе на самопризанието на тѣжимья.

Второй видъ е спогажданѣето отъ отрицанѣе (анъ иньяринъ сулхъ); казва са тѣй спогажданѣето, което са договаря послѣдствіе отрицанѣето на тѣжимья.

Третій видъ е спогажданѣето отъ мълчаніе (анъ сюкютинъ сулхъ); казва са тѣй спогажданѣето, което става върху мълчаніето на тѣжимья, сирѣчь безъ той да припознае или да откаже исканѣето на тѣжителя.

Чл. 1,536.) Ибраъ = увольненіе отъ отговорность, издълженіе, оставанье, освобожденіе; то е два вида:

Первый видъ са именува ибраъ и скатъ, а второй и браъ истифа.

Ибраъ и скатъ = увольненіе, оставанье дѣлъгъ е да освободява нѣкой нѣкого отъ отговорности, ето устѣпа всичко, което отъ него неса, или сѣмо една часть отъ исканѣето си.

За този видъ увольненіе ще са помене въ настоящата книга.

Ибраъ истифа = Издълженіе е изявленіето, което прави нѣкой че е получилъ правето си отъ другыо; то е единъ видъ самопризнание.

Чл. 1,537.) Ибраъ хасеъ = Частно увольненіе е отказанье отъ отговорность, приходяща отъ едно опредѣлено юридическо сношеніе, сирѣчь отъ тѣжба за кѣща, или за земѣж, или за другъ нѣкой предмѣтъ.

Чл. 1,538.) Ибраъ йамъ = Общо увольненіе е увольненіето на нѣкого отъ сѣвка отговорность.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За спогажданѣ и за уволняющѣ.

Чл. 1,539.) Спогажданиѣ трѣба да е съ здравъ разумъ. Не е нужна да е и съвършеннолѣтенъ.

Слѣдователно лудѣтъ, и онзи що е дѣте и що нѣма развито своето разежденіе несъвършеннолѣтенъ, не са спогажда дѣйствително.

Спогажданѣто що става отъ освобожденъ изъ подъ власть несъвършеннолѣтенъ е дѣйствително, ако не съществува за него явна тѣета.

Срѣчь: ако, като иска нѣкой нѣщо отъ освободепъ изъ подъ власть несъвършеннолѣтенъ, той признае исканото и върху туй признаніе са потѣкиятъ, туй спогажданѣ отъ признаніето като пророхожда е дѣйствително.

Освободепниѣ изъ подъ власть несъвършеннолѣтенъ може да са спогоди съ длѣжника си, като му отетхни срокъ.

Ако ли са спогоди, като остави една часть отъ исканѣто си, туй спогажданѣ е недѣйствително, ако е ималъ свидѣтели; дѣйствително же, ако отъ една страна е можлѣ да докаже чрезъ свидѣтели исканѣто си, а отъ друга е било върно че противникѣтъ му ще приеме вѣяввата, що му са би възложила.

Дѣйствително е също спогажданѣто за нѣщо, що му е длѣжи, ако количеството за което са е потѣкилъ, е равно съ стойността на туй нѣщо.

Недѣйствително же е, ако е станжло върху стойность по малка на степенъ, што да проетича чрезвичайна тѣета.

Чл. 1,540.) Спогажданѣто що става отъ ластойника на несъвършеннолѣтенъ е дѣйствително, ако не проетича отъ него очевидна тѣета за несъвършеннолѣтния.

Ако ли съществува очевидна тѣета, то е недѣйствително.

Ако, прочее като иска нѣкой отъ несъвършеннолѣтенъ нѣкое парично количество, баща му са спогоди, съ условіе за да заплати туй парично количество отъ имушеството му (на

несъвършеннолѣтния), спогожданъето е дѣйствително, ако тѣжителъ (занимавецътъ) е ималъ свидѣтели; недѣйствително же, ако не е ималъ.

Ако ли, като длѣжн нѣкой на несъвършеннолѣтния нѣкое количество, бащата на несъвършеннолѣтния са спогоди, като остави часть отъ туй количество, спогожданъето е дѣйствително, ако тѣжителъ (длѣжникътъ) е ималъ свидѣтели; недѣйствително же, ако не е ималъ.

Ако да като длѣжн нѣкой на несъвършеннолѣтния нѣкое количество, баща му са спогоди като остави часть отъ исканото количество, спогожданъето е недѣйствително, ако е можялъ да докаже чрезъ свидѣтели исканъето; дѣйствително же, ако не само че не ек сѣществували свидѣтели, но е било и очевидно, че длѣжникътъ е щялъ да приеме клятвата, която му са бы възложила.

Наконецъ настоянягьтъ може дѣйствително да са спогоди, като получи нѣщо съ равна стойность на исканъето на несъвършеннолѣтния.

Недѣйствително же е спогожданъето, ако е безмѣрно вредително за несъвършеннолѣтныгьтъ.

Чл. 1,541.) Въобще направеното уволненіе отъ несъвършеннолѣтень, отъ лудъ и отъ дѣте, е недѣйствително.

Чл. 1,542.) Нѣлюмощіето за ходатайствуванье предъ сждъ не съдържава и довѣренностьта за спогождане.

Ако, прочее като е получилъ нѣкой отъ нѣкого довѣренность, за да ходатайствува за сждба, са бы спогодилъ за тѣзи сждба безъ позволеніето на довѣрителя си, спогожданъето е недѣйствително.

Чл. 1,543.) Ако имѣющійтъ отъ нѣкого нѣлюмощіе за да спогоди нѣкоего негова тѣжба, бы извършилъ спогожданъето, стойностьта на спогожданъето е въ тяжестъ на довѣрителя.

Повѣренныгьтъ же нито отговаря, нито са иска нѣщото отъ него.

Освѣнь ако е станялъ поржчителъ за довѣрителя си; зацото тогази отговаря поради поржчителството си.

Отговаря сждо поради спогожданъето повѣренныгьтъ ако, като са е спогодилъ отъ признаніе за нѣщо и върху нѣщо, е заключилъ спогожданъето въ собственнотото са име: сирѣчь и то-

гази са иска отъ него нѣщото, върху което са е спогодиль; но има и той право да го иска отъ довѣрителя си.

Н. П. Ако повѣренныйтъ са спогоди по упълномощаванье за толкови гроша, довѣрителтъ е длъженъ да заплати туй количество, повѣренныйтъ же не отговаря; ако е обаче рекль: спогоди са ты за толкови гроша, и азъ съмь поржчитель, тогази истецтъ иска отъ него онуй количество, повѣренныйтъ же има право да го иска отъ довѣрителя си.

Слѣдователно ако, като са спогажда повѣренныйтъ отъ признание за стока, съ условіе за да земе паялъ стока, бы казалъ: спогоди са ты съ мене за твоята ѣди-коя распра съ ѣди-кого, и върху туй стане спогажданьето, този договоръ има сила на продажба, прочее и въ този случай са иска отъ повѣренна стока за която е станжло спогажданьето. Той же има право да я иска отъ довѣрителя си.

Чл. 1,544. Ако нѣкое третє лице са бы спогодило самовольно, сирѣчь безъ заповѣдь, за распра, съществующа между двама нѣкои, спогажданьето е дѣйствително и спогодившии са, спорѣдь слѣдующиѣ четири случая, са счита като подарителъ:

I.) Ако е далъ поржчителство за стойността на спогажданьето;

II.) Ако чрезъ спогажданьето е положиль подъ длъгъ собственото си нѣщо, думаящъ: спогоди хъ са върху ѣди-кое си нѣщо;

III.) Ако са е спогодиль върху нѣщо на срѣдь стояще като покаже н. п. нѣкое количество или часовникъ настоящъ, и

IV.) Ако чрезъ спогажданьето не е положиль подъ длъгъ свое нѣщо, нито показаль нѣщо настояще, но като са е спогодиль върху опредѣлено количество, го е заплатиль съвременно.

Ако ли спорѣдь четвъртии случай не е заплатиль количеството, върху което е станжло спогажданьето, за да получи законна дѣйствителность дѣлото, изисква са позволеніе на отвѣтника (на длъжника). И той ако одобри спогажданьето, то става дѣйствително, и задължително за него; ако ли го не одобри, то е недѣйствително и распрата остава въ първото си състояние.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ

За качествата на стойността на спогажданъето и за предмѣта на распрята.

Чл. 1,545.) Ако стойността на спогажданъето е определена, счита се като нѣщо продадено, ако ли състои въ дългъ, счита се като стойность.

Сичко прочее, което може да стане предмѣтъ за продажба, или да се даде като стойность въ продажбата, може и да послужи като стойность въ спогажданъето.

Чл. 1,546.) Стойността на спогажданъето трѣба да е стяжаніе на спогаждавания.

Прочее ако бы далъ като стойность нѣщо чуждо, спогажданъето е недѣйствително.

Чл. 1,547.) Ако стойността на спогажданъето и предмѣтътъ на распрята са нуждайтъ отъ предаване и приѣманье, трѣба да сж познати. Ако ли са ненуждайтъ отъ предаване и приѣманье, не е нужда да сж познати.

И. П. Ако нѣкой оспорява права върху екща, намѣрвана въ рѣцѣтъ на другото, този жо послѣднійтъ сжщо оспорява права върху градина, нахождана въ рѣцѣтъ на първия, и безъ да опредѣлѣтъ двамата пространството на оспоряванятъ си права, са спогодѣтъ, за да са оттегли сѣкой отъ тжжбата си, туй спогажтанье е дѣйствително.

Сжщо ако, като оспорява нѣкой нѣкое право върху екща, безъ да опредѣли видѣтъ и пространството на туй право, са спогоди сѣ тжжмыл, за да получи отъ него едно опредѣлено количество, и да са оттегли отъ исанъето си, спогажданъето е дѣйствително.

Не е обаче дѣйствително спогажданъето, което става съ условіе за да даде тжжтеелтъ на тжжмыя стойность, а той да му предаде оспоряемото си право.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТИЙ.

За предметъ на спогажданъето.

(Дѣли са на двѣ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За спогажданъе, което има за предметъ опредѣлени нѣща.

Чл. 1,548.) Ако въ спогажданъето, което има за предметъ опредѣлено нѣщо и което е станало отъ признаніе, са положи като стойность стока (нѣщо опредѣлено), договорътъ равносилствува съ купуванъепродаванъе.

Въ подобното прочее спогажданъе иматъ сила и избирателнитѣ права по недостаточность, по вижданъе и по условіе (Гледай Чл. чл. 300—360-ий). Ако ли предметътъ, или стойността на спогажданъето е недвижимо съжжаніе, има сила върху него и съсѣдното право за предпочитанъе.

Като са отнѣме прочее една часть, или цѣлѣйтъ предметъ на спогажданъето, повръща са на тѣжнимя съразмѣрна часть (сирѣчь една часть или цѣлѣйтъ) отъ стойността, която е далъ на тѣжителя.

Ако ли са отнѣме една часть или сичката стойность на спогажданъето, тѣжителятъ нега отъ тѣжнимя повръщанъето съразмѣрна часть (сирѣчь на една само часть, или на сичкото) отъ предметъ на спогажданъето.

Н. П. Исла нѣкой отъ нѣкого една къща, той же неговѣдва че къщата дѣйствиетелно принадлежи на тѣжителя; ако върху туй признаніе са спогодѣтъ, да са заплати едно парично количество, тѣжителятъ въ този случай са счита че е продавъ оспорямата къща на тѣжнимя, и слѣдователно подобното спогажданъе има дѣйствието и послѣдствіята на купуванъепродаванъето, както са помена по горѣ.

Чл. 1,549.) Ако въ исканъето на нѣщо стане спогажданье отъ признаніе, имѣюще за предметъ полза (сирѣчь непосредственното или непосредственно употребленіе на нѣкое нѣщо), дѣлото се счита като наеманье и има сичкитѣ послѣдствія на подобния договоръ.

Н. П. Като иска нѣкой отъ нѣкоея нѣкоя градина, отвѣтникътъ же за да оттегилъ итецѣтъ исканъето си, принася му собствената си къща, за да обитава въ нея; въ този случай ако бы приелъ итецѣтъ предложеніето на отвѣтника си и са заключи спогажданъето върху туй условіе, итецѣтъ се счита че е зель подъ наймъ тѣзи къща за толковаи време, противъ градината която иска.

Чл. 1,550.) Спогажданъето отъ отричанье или отъ мълчаніе е разрѣшеніе на распрята, колкото за тѣжителъ чрезъ промѣна, а колкото за тѣжимыя чрезъ освобожденіе отъ клятва.

Слѣдователно въ стѣжаніето, което е послужило като стойность на спогажданъето има сила съвѣдното право за предпочитанье; не обаче и въ стѣжаніето, което е было предметъ на спогажданъето.

Ако ли една часть, или сичкото отъ предметъ на спогажданъето са отнѣме, тѣжителътъ повръща на тѣжимыя съразмѣрна часть (сирѣчь една часть само, или сичкото) отъ стойността на спогажданъето и подига тѣжба противъ оногояи който го е отнелъ.

Ако ли са отнѣме стойността на спогажданъето или една нейна часть, тѣжителътъ слѣдува тѣжбата си противъ тѣжимыя, но само колкото се касае до отнѣтата часть.

Чл. 1,551.) Ако, като иска нѣкой опредѣлено нѣщо, сирѣчь градина, са бы спогодилъ за да земе една нейна часть, и да освободи отвѣтника отъ тѣжбата си върху другата часть, счита са че е получилъ часть отъ правото си, и че са е оттегилъ отъ тѣжбата си за остатъка; сирѣчь че е издѣжилъ отвѣтника си.

ГЛАВА ВТОРА.

За спогажданье върху паричны исканія и други права.

Чл. 1,552.) Като са спогажда нѣкой, за да земе само една часть отъ онуй що има да зема отъ другото, счита са че е получилъ една часть отъ займа си, и че за остатъка е освободилъ (издължилъ) длъжника си.

Чл. 1,553.) Като са спогажда нѣкой, за да устжи срокъ за какъвъ да е исканъ дългъ, оттегля са отъ правото, за да го иска тутькеси.

Чл. 1,554.) Като са спогажда нѣкой, за да му са плати въ разнѣсны монети дългъ, състоящъ отъ чисти монети, оттегля са отъ правото, за да иска займа си въ чисти монети.

Чл. 1,555.) Дѣйствиелно е спогажданьето въ тѣхбитѣ за древно право на водочерпанье, за съсѣдно право на предпочитанье, за работанье на пѣтъ и за други подобны права, еогато стане върху замлащаньето на парично количество за освобожденіе отъ елятва.

РАЗДѢЛЪ ЧЕТВЪРТЫЙ.

За дѣйствието на спогажданьето и за
уволненіе (освобожденіе).

(Дѣли са на двѣ Главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

За дѣйствието на спогажданьето.

Чл. 1,556.) Като са свърше спогажданьето нѣкой отъ уговоренитѣ страны не може да го уничтожи едностранчево (само отъ своя страна.)

Тъжителтъ же чрезъ спогожданъето става ступанинъ на стойността, съврeменно обаче изгубя сѣко право върху предметъта на распрята.

И тѣжимыитъ не може вече да поиска отъ тѣжителя повръщанъето на стойността на спогожданъето.

Чл. 1,557.) Нито постѣ смъртъта на едното отъ спогоденыитъ можтъ наследницыитъ му да уничтожкътъ спогожданъето.

Чл. 1,558.) Ако спогожданъето заступва мѣсто на промѣна, спогожданыитъ страни можтъ съ общо съгласіе да го уничтожкътъ. Ако ли са несѣстои въ промѣна, но уничтожава нѣкои правдини, тогази никога не може да са уничтожи. (Гледай Чл. 51-ий).

Чл. 1,559.) Въ спогожданъето което е станжло на основаніе, щото тѣжимыитъ да даде нѣщо и да са избави отъ задѣженіето на клятвата, тѣжителятъ изгубя правото за тѣжанъе.

Слѣдователно не са възлага вече на тѣжимыи клятвата.

Чл. 1,560.) Като са изгуби сичката стойность на спогожданъето или само една нейна часть, дору не са е предала на тѣжителя, счита са като отнѣта. ако е било нѣщо отъ опредѣляемыитъ чрезъ оприличаванъе.

Сирѣчь въ подобенъ случай, ако спогожданъето е станжло отъ признаніе (исповѣданіе), тѣжителятъ неса отъ тѣжимыи сичкото или часть отъ предметъта на распрята; ако ли е станжло отъ отричанъе или отъ мълчаніе, изпово поджача тѣжбата си. (Гледай Чл. Чл. 1,548 и 1,550-ий).

Ако ли стойността на спогожданъето е парично искаръе сирѣчь толкози гроша, т. е. нѣщо което не са опредѣлява чрезъ оприличаванъе, дѣйствителността на спогожданъето не са докача и тѣжимыитъ е длъженъ да даде на тѣжителя друго количество равно съ изгубеното.

ГЛАВА ВТОРА.

За дѣйствието на уволненіето (освобожденіето).

Чл. 1,561.) Като казва нѣкой за другыго: нѣмамъ никое исканъе или распря съ него; или нѣ-

мамъ никакое право у него; или напуснахъ тѣжбата, която имахъ противъ него; или не ми остана вече никакое исканье отъ него; или удовлетворихъ са напълно отъ него, освобождава го.

Чл. 1,562.) Ако нѣкой освободи другия отъ нѣкое свое исканье, туй исканье са зачертава (унищожаватъ).

Сирѣчь, не може вече изново да го поиска. (Гледай Чл. 51-ий).

Чл. 1,563.) Освобождението нѣма дѣйствиѣ върху нѣщата, породени послѣ туй освобождениѣ.

Сирѣчь, когато освобождава нѣкой нѣкого, унищожаватъ са само тѣжбятъ, що са били преди освобождението; може прочее да са подигне тѣжба за право относѣ породено.

Чл. 1,564.) Когато уволнява нѣкой нѣкого отъ тѣжба за опредѣлено нѣщо, туй уволненіе е частно, и не са зема вече въ вниманіе тѣжбата му за онуй нѣщо.

Може обаче да подигне тѣжба, която са отнася до другъ предметъ, сирѣчь до земѣ или до какво да е друго нѣщо.

Чл. 1,565.) Ако нѣкой каже: освободихъ единого отъ сѣка отговорность, или никое исканье нѣмамъ отъ него; подобното казанье съставлява общо уволненіе, и слѣдователно не може вече да подигне тѣжба за никака отговорность по-вехта отъ туй уволненіе.

Еще и за отговорность протекща отъ поржчителство като подигне тѣжба са отблъсва.

Сирѣчь, ако каже: ты преди уволненіето бѣше далъ поржчителство за единого; искамъ да удовлетвориши туй поржчителство, тѣзи му тѣжба са отблъсва. Сжцо не може да подигне тѣжба противъ трете лице думаящъ: ты преди да уволниши единого бѣше станхлъ поржчитель за него. (Гледай Чл. 262-ий).

Чл. 1,566.) Ако подиръ продажбата на нѣкое нѣщо, спорѣдъ която продавачтъ, като е получилъ стойността, е освободилъ купувача отъ сѣка отговорность относительно до нѣщото, като са е освободилъ съврѣменно отъ него за сѣка отъ стойността отвѣтственность, и като сж са промѣнили за туй документи, са отнѣме нѣщото, освобождението нѣма никаква сила и купувачтъ може да поиска по-

връщанъето на стойността що е далъ. (Гледай Чл. 52-ий).
Чл. 1,567.) Освобождаемитъ трѣба да сж лица опредѣ-
лены и познати.

Ако прочее нѣкой каже: освободихъ сиукитъ си
длъжници; или отъ никого нѣмамъ да земамъ
нѣщо, туй не съставлява дѣйствиелно уволненіе.

Ако е обаче рекль: освободихъ жителитъ отъ
ѣди-коя махала, жителитъ же на тѣзи махала сж лица
опредѣлены и познати на число, уволненіето е дѣйствиелно.

Чл. 1,568.) Освобожденіето не зависи отъ одобреніето.

Но са уничтожава чрезъ отблъснванъето.

Сирѣчь, когато нѣкой освободи нѣкого не са изискава да о-
добри освобожденіето освобождаемитъ, за да получи то дѣй-
ствителность.

Но, ако въ истото мѣсто освобождаемитъ го отблъсне ду-
малощъ: не приемамъ освобожденіето, то изгубя
своята дѣйствиелность.

Обаче веднѣжъ като го приеме, не са уничтожава вече ако
отпослѣ и да го отблъсне.

Трѣба да са заблѣжи при тѣзи че онзи за когото е станж-
ло прехвърляньето на дългътъ (Гледай Чл. 675-ий), ако бы
освободилъ примателя на прехвърляньето (Гледай Чл. 676-ий)
или замодавецътъ поржчителя, и примательтъ на прехвър-
ляньето или поржчителтъ отблъсне освобожденіето, то не из-
губя своята дѣйствиелность.

Чл. 1,569.) Дѣйствиелно е да са освободава умрѣлъ.

Чл. 1,570.) Ако нѣкой като лежи болѣнь на умирање
освободи нѣкого отъ наследниците си отъ дълга му, подобно
освобожденіе нискоя дѣйствиелность нѣма.

Но ако освобожденитъ не е билъ наследникъ, освобожденіе-
то има сила до третята часть на наследственния имотъ.

Чл. 1,571.) Лежашитъ болень на умирање на когото
наслѣдіето е натоварено съ дългове, не освободава дѣйстви-
елно никого отъ своити длѣжници.

Прогласена на 17 Сеферъ 1,292 = 13 Марта 1,875

ПОДПИСАНЫ:

Подпредседатель на Държавния Съвѣтъ,

Ахметъ Джевдетъ;

Хранитель на Фетхытъ,

Есандъ Халилъ;

Председатель на съдебното отдѣленіе,

Сейф-Ед-динъ;

Цариградскій Сѣдія,

Ахметъ Хулюси;

Членъ отъ Върховното Сѣдилище,

Ахметъ Хилии;

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ТРИНАДЕСЕТА.

За признаване или исповѣданье.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

“ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.”

(13 Джемazi-ул-еввелъ 1,291 = 15 Юний 1,874.)

КНИГА ТРИНАДЕСЕТА.

за признаване или исповѣданье.

(Дѣли са на четири Раздѣла).

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

Юридически условия.

Чл. 1,572.) Играръ = Признаване или исповѣ в нѣ са именува да признае нѣкой дълга си къмъ друго.

Онзи който признава са именува мюкяррр, а онзи за когото става признаването мюкяррунъ лехъ, а признатото исканье мюкяррунъ бихъ.

Чл. 1,573.) Който признава (исповѣдва) трѣба да е съвършеннолѣтенъ и съ здравъ разумъ.

Недѣйствиелно е прочее признаванъето на несъвършеннолѣтнитѣ, на лудитѣ и на избезумѣлитѣ.

Недѣйствиелно е също признаванъето противъ тѣхъ отъ страна на тѣхнитѣ настойници и попечители.

Они обаче несъвършеннолѣтенъ, който има развито своето разсѣжденіе и като е освободенъ изъ подъ настойническа власть са счита за съвършеннолѣтенъ въ работитѣ, за които дѣйствиелно са е бѣлъ освободилъ.

Чл. 1,574.) Не е нужда да има здравъ разумъ они за когото става признаванъето.

Прочее, ако би призналъ нѣкой че дължи нѣкое нѣщо на несъвършеннолѣтенъ, който нѣма развито своето разсѣжденіе, признаванъето му е дѣйствиелно и е дълженъ да даде нѣщото.

Чл. 1,575.) Признаванъето трѣба да става по собствената воля на оногоя който признава.

Недѣйствиелно е прочее признаванъето, което са зема чрезъ насиліе (Гледай чл. 1,006).

Чл. 1,576.) Они който признава не трѣба да са намѣрва подъ следбно запрещение (Гледай отъ Чл. 957—1,002).

Чл. 1,577.) Признаванъето трѣба да са не опровергава отъ външнитѣ бѣлѣзы.

Проче, ако момѣлъ на когото развитіето на тѣлото показва че е несъвършеннолѣтенъ, а признае че е съвършеннолѣтенъ, туй негово признаванъе е недѣйствиелно.

Чл. 1,578.) Лицето за което са прави признаванъето не трѣба да е съвсѣмъ непознато, неврѣди обаче и ако е малко позната неговата личность.

И. П. Ако, като показва нѣкой нѣщото което държи, рече попросто че то принадлежи на единъ человекъ, туй признаванъе е недѣйствиелно; недѣйствиелно е също неговото признаванъе, когато рече, че онуй нѣщо принадлежи на едно отъ жителитѣ на еди-кой градъ, а они градъ са населява отъ неопредѣлено число человекъ.

Но ако рече че нѣщото принадлежи на едного отъ тѣзи двама человекъ, или на едного отъ жителитѣ на еди-кой махала (на която числото е опредѣлено и познато),

тогази неговото признаване е дѣйствиелно.

Въ първия случай, сирѣчь въ оныя когато лицето което е признало е било рекло, че нѣщото принадлежи на едного отъ двамата челоуѣки, тѣ могатъ, ако са съгласувать да земжтъ нѣщото отъ лицето което е било признало, и въ такъвзи случай ставать неговы състунаны.

Ако ли са не съгласувать, може сѣбой отъ тѣхъ да възложи на лицето което е било признало клятва, че нѣщото не е негово (на лицето което възлага клятвата).

Ако ли лицето което е признало не приеме, нито на едного нито на другия предлагаемата клятва, тогази нѣщото са счита общо стяжаніе и на двамата, какъто въ първия случай.

Ако ли са откаже отъ клятвата, която му са е предложила само отъ едного, тогази нѣщото са предава нѣло на оногози на когото клятвата не е приело лицето което е признало.

Ако ли на конецъ лицето що е признало приеме предложената нему клятва и отъ едного и отъ другия, тогази са избавя отъ тѣхното исчанье и нѣщото остава на него.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ

Кога е признаването дѣйствиелно и кога не е.

Чл. 1,579.) Признаването е дѣйствиелно не само когато има за предметъ явно нѣщо, но и когато са отнася до непознато нѣщо.

Непознатото обаче на предметъ на признаването разрушава неговата дѣйствиелность, когато са касае до купуване-продаване, или до наеманье и до сѣбо друго условіе, което спорѣдъ закона са счита недѣйствиелно, когато неговътъ предметъ не е нѣщо познато; сирѣчь:

Ако би казалъ нѣкой: при мене са намѣрва едно въвѣрено нѣщо за пазанье на еди-кой чело-вѣкъ, или азъ грабихъ или отградихъ едно нѣщо на еди-кого, туй му признаване е дѣйствително, и са принуждава да объяви ясно въ какво състои въвѣреното нѣщо за пазанье, или грабихтото, или отградихтото, което неопредѣленно е иновѣдалъ.

Но ако каже: азъ продадохъ на еди-кого едно нѣщо, или зехъ въ наемъ нѣщо отъ него, туй му признаване е недѣйствително и слѣдователно не може да са задължи чрезъ насиліе, за да объяви какво е туй нѣщо което е биль продать, или зель подъ наемъ.

Чл. 1,580.) Признаванетоо не са нуждае отъ одобреніето на оногоя, въ полза на когото е станжло, за да стане тѣ дѣйствително.

Но когато го той отхвърли, става недѣйствително.

Ако ли отхвърли само една часть отъ признатото нѣщо, тогази признаванетоо са уничтожава само за отхвърляната часть, а за другата остава дѣйствително.

Чл. 1,581.) Когато лицето което признава и за което лице тѣ признава не са съгласувать волкото за причината отъ която е произлѣзло признаваното исканье, подобното несъгласіе не поврѣжда дѣйствителността на признаванетоо.

Н. П. Ако тжжителятъ иска 1,000 гроша, че ушь происхождатъ отъ займъ, а тжжимыйтъ признава че дължи 1,000 гроша, които са ушь стойность на покупено нѣщо, подобното имъ несъгласіе не поврѣжда дѣйствителността на признаванетоо.

Чл. 1,582.) Когато са иска спогожданье върху нѣкое исканье, тѣ равносилствува съ признаване на исканьето.

Не е обаче признаване и когато са иска спогожданье върху онѣзи тжжба за неканьето, сирѣчь:

Ако каже нѣкой нѣкому: дължишь ми 1,000 гроша, заплати ми ги; а той отговори като поиска да са спогоди тѣй: нека са спогодимъ върху туй количество съ 700 гроша, чрезъ туй си исканье той признава че дължи 1,000 гроша.

Но ако отговори: нека са спогодимъ върху туй твое оспореніе на тѣзи 1,000 гроша, сирѣчь ако

поиска да се спогоди само за уничтоженіе на распрята, отговорътъ му не се счита като признаванье на реченния дългъ.

Чл. 1,583.) Ако бы нѣкой поискалъ да покуни или да земе подъ заемъ или въ заемъ нѣкое нѣщо отъ лицето което го притязавъ, туй му дѣло равностойствува съ признаванье че нѣщото не е негово. Туй истото бы значило и ако бы поискалъ да му са подари, или да му са вѣвѣри на съхраненіе онуй нѣщо, или ако го бы приелъ като залогъ върху предложеніето на лицето, което го притязавъ.

Чл. 1,584.) Признаваньето което става подъ избиране е недѣйствително.

Но онуй което става подъ срокъ, счита се като признаванье на дългъ съ срокъ.

Н. П. Когато рече нѣкой нѣкому: ако отидъ на едикое мѣсто, или ако предприема едикоя работа, щети съмъ длъженъ толкози гроша, туй признаванье е недѣйствително, и лицето което е признало не са задължавъ да заплати реченото количество. Но ако каже: когато настане първыйтъ день на едикой мѣсець или Димитровъ день, щети съмъ длъженъ толкози гроша, той признава дългъ съ почѣкъ и въ истеченіето на почака е длъженъ да заплати реченото количество. (Гледай Чл. 40-ий).

Чл. 1,585.) Дѣйствително е признаваньето което има за предметъ нѣщо общо отъ неподѣляемитѣ; сирѣчь:

Ако нѣкой признае, че единъ мнимъ дялъ (сирѣчь половината или третята часть) отъ нѣкое собствено стѣжаніе (мюлкъ), що са намѣрва въ рѣцѣтъ му, принадлежи на другото нѣкого, и той потвърди туй признаванье, послѣ же дору не е станѣла подѣлата и предаваньето на дялтъ, умрѣ лицето което е признало, неподѣляньето на нѣщото не поврѣжда дѣйствителността на онуй признаванье.

Чл. 1,586.) Признаваньето което става чрезъ познати елюманія и знакове отъ нѣмъ человекъ е дѣйствително.

Недѣйствително е обаче признаваньето, което става чрезъ елюманье или чрезъ другъ знакъ отъ человекъ, който може да хортува.

Н. П. Ако, като са понята нѣкой, дължи ли на еди-кого то-кози гроша, елюмне подтвърдително съ главата си, туй му елюмване не може да са счита като признаване дългъ.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТИЙ.

За дѣйствието на признаванетоъ.

(Дѣли са на три Глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За дѣйствието на признаванетоъ всебще.

Чл. 1,587.) Образно съ 79-ия членъ, съкой по собственото си признаване (исповѣданье) са осажда. Но когато неговото признаване чрезъ съдебно рѣшеніе са докаже лъжовно, то тогачи остава безъ послѣдствие.

Н. П. Притягава нѣкой едно нѣщо, което е билъ купилъ отъ друго, трете же едно лице го оспорва като негово; въ съдопроизводството купувачтъ казва че нѣщото е принадлежало на еди-кого, отъ когото го е билъ покупилъ, но противниктъ доказва туй оспореніе лъжовно а своето домогване основно, и рѣшеніето на съдника му предава подсѣдимото нѣщо. Въ подобенъ случай купувачтъ може да са тужи противъ продавача за повръщаньето на стойността, защото при сичево че купувачтъ като е отлъсеклъ домогваньето на противника си, призналъ е че нѣщото е било стянаніе на продавача, но защото рѣшеніето на съдника го е опровергало, неговото признаване като е останяло недѣйствително не може да му отнеме правото за да са тужи.

Чл. 1,588.) Въ частиктъ исканія никой не може да са повърне отъ оной, което е вече призналъ.

И. II. Ако като признае нѣкой че дължи токози гроша на еди-кого, каже че зема надѣря туй си признаванье, туй му второ казванье нѣма никака сила, заради туй са и осжда спорѣдъ признаваньето си.

Чл. 1,589.) Ако оспори нѣкой че лъжовно е призналь нѣщо, призовава са отговорникътъ му да са заълне, че признаваньето не е било лъжовно.

И. II. Ако, като даде нѣкой нѣкому писменъ записъ, че е получилъ отъ него въ займъ токози гроша, оспори отпослѣ че магаръ и да е предалъ записътъ си на заемодавца, но отъ него не е былъ еще получилъ означеното въ него (въ записа) количество, въ подобенъ случай призовава са заемодавецътъ да удостовѣри чрезъ клятва, че овзи писменъ записъ не е лъжовенъ.

Чл. 1,590.) Ако признае нѣкой, че дължи нѣкому едно количество, а той отговори че туй количество не принадлежи нему, но на друго второ лице, туй же второ лице потвърди туй казванье на първото лице, дългътъ са отсжда въ полза на второто лице; правото обаче на приеманьето принадлежи сѣкога на първото лице: сирѣчь ако го поиска второто, не са принуждава дължникътъ да заплати дълга си на него. Но ако по собствената си воля дължникътъ бы заплатилъ на второто лице, освободява са отъ дълга, и първото лице не може вече да са тѣжи противъ него.

ГЛАВА ВТОРА.

За отказанье собствеността и за написанье нѣщо по икономическый начинъ.

Чл. 1,591.) Ако лицето което е признало, е било представило предмѣта на признаваньето си като собствено негово нѣщо, подобното признаванье равносилствува съ подарение, и слѣдователно е несвършено (сирѣчь остава недействително) доу не стане предаваньето и приеманьето. Но ако не го е былъ представилъ като собствено негово, тогата са счита като че е обявилъ че нѣщото някога не е било негово, и че преди неговото признаванье е принадлежало на лицето въ полза на което е направилъ признаваньето.

Н. П. Ако рече нѣкой: Сичкытѣ си вещи които притежавамъ еж стяжаніе на еди-кого, и азъ никоя власть нѣмамъ надъ тѣхъ, чрезъ туй си казванье подарява сичкыя си иметъ на онзи челоуѣкъ, и слѣдовательно трѣба да стане предаванъето. Но ако каже: освѣнъ дрехытѣ които нося, сичкытѣ други вещи които са считатьъ като мои, принадлежатъ на еди-кого, а азъ никое ступанство нѣмамъ надъ тѣхъ, тогази обявлява че освѣнъ дрехытѣ които носи, сичкытѣ други вещи, които са отдаватьъ нему, сирѣчь които са считатьъ за неговы, не еж быле никога неговы, и признава че вринадлежатъ на еди-кого челоуѣка. Въ туй обаче признаванье не са объематъ и колкото вещи бы придобилъ послѣ него.

Скщо, ако каже нѣкой: Сичкытѣ ми вещи които са намѣрватъ въ този ми дюгенъ, принадлежатъ на първородныя ми сынъ, а азъ никое ступанство нѣмамъ надъ тѣхъ, чрезъ туй казванье подарява на първородныя си сынъ сичкытѣ си вещи, що са намѣрватъ въ онзи дюгенъ, и слѣдовательно нужда е да стане предаванъето. Но ако каже: сичкытѣ вещи що са намѣрватъ въ този ми дюгенъ принадлежатъ на първородныя ми сынъ, чрезъ туй казванье отказва ступанството си надъ онѣзи вещи и признава че еж стяжаніе на първородныя му сынъ. Но ако послѣ туй признаванье положи въ дюгоя и други вещи, тѣ не са объематъ въ него.

Скщо, ако каже нѣкой: мойтъ дюгенъ който са намѣрва на еди-кое мѣсто, е стяжаніе на скпругата ми, туй казванье прави подареніе и става нужда да са предаде. Но ако каже: дюгенътъ който са намѣрва на еди-кое мѣсто и който са счита като мой, е стяжаніе на съпругата ми, чрезъ туй казванье признава че изначало този дюгенъ е принадлежалъ на скпругата му, а не на него.

Чл. 1,592.) Ако бы казалъ нѣкой за дюгенъ който притежава съ владѣтеленъ актъ: този дюгенъ принадлежи на еди-кого, азъ же никое ступанско право нѣмамъ надъ него, понеже моето име по икономич-

ческый начинъ са помежува въ негова владѣтеленъ актъ; или като са касае за дюгенъ, който е былъ купилъ чрезъ актъ, на собственото му име написанъ, каже: тези дюгенъ бѣхъ купилъ за смѣтка на единого, и парятѣ които бѣхъ далъ за него бѣхъ неговн, по икономическый же начинъ са написа въ акта името ми, чрезъ туй казванье признава че реченныйтъ дюгенъ е собственно стязаніе на показванна еди-кой.

Чл. 1593.) Ако бы режлъ нѣкой: при сичко че въ записа, който носи подписката на единого, са поменува моето име като на замодавецъ, но забѣлѣженото въ него количество принадлежи на единого, означеніето же ка името ми е по икономическый начинъ направено, чрезъ туй си казванье признава че займъкъ принадлежи дѣйстви-телно на показванна еди-кой.

Чл. 1594.) Ако нѣкой когато са намѣрва здравъ, откаже спорѣдъ горнята формалность на признаваньето ступающото на нѣкое нѣщо, или признае че името му са по икономическый начинъ помѣнува негдѣ, туй му признаванье е дѣйстви-телно, и съ силата му и той дору е живъ са осажда, също и неговитѣ наследници послѣ смъртта му.

Ако ли туй признаванье е направилъ въ продълженіето на близосмъртната си болѣсть, тогази са приспособяватъ поста-новленіята на слѣдующата Глава.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За признаваньето на близосмъртна боленъ.

Чл. 1595.) Близосмъртна болѣсть (марази мѣвтъ) са казва онъзи болѣсть, която отъ една страна принася стра-хть на умирањето, а отъ друга възбранава болкня, да из-врѣшва, ако с той мжжъ, вѣнъ отъ ежцата си свонтѣ работи, ако ли е нѣкъ жена втрѣвъ ежцата си домашныйтъ си работи, и окончава на смърть, дору не с истеела цѣла година отъ какъ е пристигнълъ на туй състояніе болныйтъ. Но не са зема въ вни-маніе, ако са е былъ намѣрвалъ болныйтъ на постеля или не-

Ако ли състоянието на болния са продължи по вече отъ година, съхраняемо събота иетото, болниятъ са счита като здравъ дору са не обръща на по злѣ болѣстѣта му, и сичкитѣ му дѣла иматъ сила като дѣлата на здравъ человекъ.

Но, ако са болѣстѣта обърне на по злѣ и дору не е истре-бла цѣла година умрѣ болниятъ, състоянието въ което са е намѣрвалъ, отъ който день са е была обържила на злѣ болѣстѣта му до смъртѣта му, са счита като близосмъртна болѣстъ.

Чл. 1,596.) Признаванъето което въ близосмъртно състоя-ние прави человекъ, който нѣма никой наслѣдникъ, или съ-пругъ който като нѣма другъ наслѣдникъ освѣнъ своята съ-пруга зема са като завѣщаніе.

Ако, прочее, като са лишава нѣкой отъ наслѣдници и като е близосмъртно боленъ, признае че сичкитѣ му вещи прина-длежатъ на другѣго нѣкого, и обяви че той никое ступанско право нѣма надъ тѣхъ, туй му признаванъе е дѣйствиетно; поради туй послѣ смъртѣта му, управленіето на обществен-ното съкровище не може да са намѣси въ неговото наслѣдіе.

Сжшо, ако единътъ отъ съпрузитѣ, като е близосмъртно боленъ, и като нѣма никой другъ наслѣдникъ освѣнъ другия си съпругъ, признае че сичкитѣ му имотъ е стяжаніе на осталия въ животъ съпругъ, и обяви че той никое ступан-ско право нѣма надъ него, туй му признаванъе е дѣйстви-телно, и послѣ смъртѣта му управленіето на общественното съкровище не може да тури рѣка на неговото наслѣдіе.

Чл. 1,597.) Ако нѣкой, като е боленъ, признае че нѣкое негово нѣщо принадлежи на нѣкого отъ наслѣдницитѣ му, а отъ послѣ уздравя, туй му признаванъе има пълна дѣй-ствителность.

Чл. 1,598.) Ако нѣкой, като е близосмъртно боленъ, при-знае че нѣкое опредѣлено нѣщо принадлежи на нѣкого отъ наслѣдницитѣ му, или че му дължи нѣкое количество, и по-слѣ умрѣ, туй му признаванъе трѣба да са одобри отъ дру-гитѣ наслѣдници. И ако го тѣ одобрижтъ, тогази придобива пълна дѣйствиетелность.

Ако ли го неодобрижтъ то остава недѣйствиетно и безъ послѣдствіе. Но ако другитѣ наслѣдници сж потвърдили

признаването на болния, когато е билъ още живъ, не могатъ вече послѣ смъртта му да зематъ надъри туй потвърденіе, и признаването остава дѣйствително.

Еще же, признаването което са отбася до вѣвѣрено нѣщо за пазяне, като са касае до нѣкой наследникъ, то е сѣкога дѣйствително.

Сирѣчь: Ако нѣкой когато е близосмъртно боленъ признае, че е получилъ надъри вѣвѣреното си нѣщо за пазяне отъ нѣкого отъ своитѣ наследници, или че е изживилъ за собствената си потребба познатото нѣщо, което му е билъ вѣвѣрилъ за пазяне нѣкой отъ неговитѣ наследници, туй признаване е дѣйствително.

Н. П. Ако каже: получилъ нѣщото, което бѣхъ оставилъ за пазяне при еди-кой си сынъ, туй признаване е дѣйствително.

Сжшо ако каже: еди-кой ми сынъ като мой повѣренъ зе отъ еди-кого нарытѣ които имахъ да земжмъ отъ него и ми ги предаде, туй му признаване е дѣйствително.

Тожде, ако каже: продадохъ діаманденя пръстенъ, който струваше 5,000 гроша, и който ми бѣ даденъ въ заемъ отъ еди-кой ми сынъ, или който ми го бѣ вѣвѣрилъ да го назя, а стойността му изживихъ за собствената си потребба, туй признаване е дѣйствително, и стойността на пръстена трѣба да са заплати отъ наследіето.

Чл. 1,599.) Въ тѣзи постановленія чрезъ речта наследникъ разумѣва са оизи, който въ частъ когато умира болныйтъ да е неговъ наследникъ.

Но, ако и безъ да е билъ нѣкой наследникъ изнапредъ, поради случайна причина, са намѣри такъизи въ частъ когато умира лицето което е признало, тѣзи своетвенность не поврѣжда дѣйствителността на признаването.

Сирѣчь: ако като е нѣкой близосмъртно боленъ, признае нѣкое нѣщо въ полза на чужда жена, а послѣ са ужени за нея и тогази умрѣ, признаването остава дѣйствително.

Но ако своетвенностьта на наследника е произтекла не

отъ такъзани по послѣднѣя причина, но отъ причина по прежня, признаванъето нѣма дѣйствительность.

И. П. Ако като има нѣкой сынъ, признае нѣкое нѣщо въ полза на свой единоутробенъ братъ, а послѣ умрѣ първо сынъ му, послѣ же и той, онзи въ полза на когото е былъ призналъ понеже му е братъ, става неговъ наслѣдникъ, и слѣдователно признаванъето остава безъ дѣйствительность.

Чл. 1,600.) Признаванъето което прави въ продълженіето на болѣстѣта си онзи който е близосмъртно боленъ относительно до нѣщо което става когато е былъ той здравъ, има истото дѣйствіе, което има и направеното признаванъе въ времето на близосмъртна болѣсть.

Слѣдователно ако като е нѣкой близосмъртно боленъ признае, че дору е былъ еще здравъ е былъ получилъ отъ нѣкого отъ своитѣ наслѣдници займа си, туй признаванъе са счита недѣйствително, дору не го одобрижтъ и другитѣ му наслѣдници.

Сжшо, ако като е нѣкой близосмъртно боленъ признае, че дору е былъ еще здравъ е былъ подарилъ и предалъ нѣкое нѣщо на нѣкого отъ своитѣ наслѣдници, туй признаванъе остава недѣйствително дору го не одобрижтъ и другитѣ наслѣдници, или дору са не докаже нѣщото чрезъ сждебно доказателство.

Чл. 1,601.) Ако близосмърниятъ боленъ признае, че нѣкое негово нѣщо е стязаніе на нѣкое чуждо лице, сирѣчь на не неговъ наслѣдникъ, или че дължи на туй чуждо лице нѣкое количество, туй признаванъе е дѣйствително, еще ако и да объема цѣллы му имотъ.

Но ако знаижтъ мнозина че нѣкое нѣщо въ частъ на признаванъето му е было стязаніе на лицето което е признало, като преди малко време е было премиккло въ негово владѣніе было чрезъ погупка, было чрезъ подареніе или наслѣдіе, было чрезъ друга причина, и слѣдователно е явно, че признаванъето му е лъжовно, тогази са зематъ въ вниманіе слѣдующитѣ.

Ако признаванъето не е было станкло по което време е былъ той располагалъ имота си, счита са като подареніе и трѣба да стане предаванъето. Ако ли е было станкло по което време е правилъ завѣщаніето си, тогази са зема като завѣщаніе.

Признаванъето било са zelo като подареніе или като завѣщаніе, то нѣма сила освѣнъ за третята часть отъ имота му.

Чл. 1.602.) Дълговетѣ отъ времето на здравіето предшествувать онѣзи дългове, които сж отъ времето на болѣстята.

Сирѣчь, когато наслѣдіето е натоварено съ дългове, направени когато е былъ здоровъ умрѣлиитѣ, тѣ са предпочитатѣ отъ онѣзи които е былъ направилъ, когато е былъ близосмъртно боленъ. И тѣи най първо са заплащатѣ отъ наслѣдіето дълговетѣ, направени когато е былъ здоровъ, а послѣ ако остава избытъкъ, заплащатѣ са и дълговетѣ, които е направилъ когато е былъ боленъ.

Но ако болниитѣ е направилъ дългове когато е былъ близосмъртно боленъ поради нѣкою позната причина, друга отъ признаванъето, сирѣчь, ако е познато на свѣтътъ че когато е былъ боленъ е былъ покупилъ нѣщо или зель въ заемъ, или поврѣдилъ чуждо нѣщо и са намѣрва още дълженъ, подобниитѣ дългъ са полага измежду направениитѣ дългове когато е былъ той здоровъ.

Истото постановленіе има сила и когато признатото нѣщо е опредѣлено. Сирѣчь, което и да би призналъ нѣкой въ полза на чуждо лице въ послѣдната си болѣстъ, туй чуждо лице никое право не придобыва надъ него дору са не справятѣ отъ наслѣдіето дълговетѣ, които умрѣлиитѣ е былъ направилъ дору е былъ още здоровъ, освѣнъ ако сж тѣ дългове отъ оприличаемиитѣ на горѣреченния начинъ, сирѣчь отъ дълговетѣ които сж са породили по времето на болѣстята му, но които сж произлѣзли отъ позната причина.

Чл. 1.603.) Ако би нѣкой по времето на близосмъртната си болѣстъ призналъ, че е получилъ парштѣ, които е ималъ да зема отъ нѣкое чуждо лице, зематъ са въ вниманіе слѣдующиитѣ.

Ако са е дългътъ породилъ по времето на болѣстята, признаванъето е дѣйствиетелно. Но нѣма сила противъ заимодавциитѣ, на които механіята са отнасітъ до времето преди болѣстята.

Ако ли са е дългътъ породилъ въ времето когато е былъ здоровъ умрѣлиитѣ, биле сжществували и други дългове, които са отнасітъ до онуй време, биле нѣ, въ сѣкой случай признаванъето е дѣйствиетелно.

Н. П. Ако нѣкой близосмъртно боленъ като продаде нѣщо по времето на болѣстѣта си, признае относѣ че си е получилъ стойността, туй признаване е дѣйствително, но не е длъженъ да го уважѣтъ и заимодавцитѣ на които исканіята са отнасятъ до времето когато е былъ здравъ. Но ако като е продалъ нѣкое нѣщо когато е былъ здравъ, и относѣ като са разболѣе близосмъртно признае по времето на болѣстѣта си, че си е получилъ стойността, туй му признаване има съвършенна дѣйствителность, и трѣба да го уважаватъ и оуби заимодавци на които исканіята са отнасятъ до времето преди болѣстѣта.

Чл. 1,604.) Не може нѣкой когато е той близосмъртно боленъ да заплати на едного отъ своитѣ заимодавци, а да оиправдае (остави незаплатенъ) другитѣ.

Но може да заплати займа, който е былъ направиль, или да заплати стойността на нѣщото, което е былъ получилъ, по времето на болѣстѣта си.

Чл. 1,605.) Въ подобнитѣ въпроси дѣйствителното поржчителство равносметствува съ първообразенъ дългъ.

Недѣйствително е прочее поржчителството, което близосмъртенъ боленъ дава за обезпеченіе на дългъ или на займъ на своя наследникъ.

Ако ли даде поржчителство за чуждо лице, поржчителството има сила до спомоганье ка третята часть отъ имота му.

Но ако близосмъртниитѣ боленъ, като признае че е былъ далъ поржчителството си за чуждото лице, когато е былъ още здравъ, тогази поржчителството има сила върху сичема му имотъ.

Съ тѣзи обаче разлика, че ако ежщесуватъ дългове направиени когато е былъ той здравъ, тѣзи дългове преднествуватъ.

РАЗДѢЛЪ ЧЕТВѢРТЫЙ.

За писменно признаванье.

Чл. 1,606.) Признаванъето чрезъ писмо е равносильно съ признаванъето чрезъ живо слово (гледай чл. 69-ий).

Чл. 1,607.) Заповѣдта която дава нѣкой на друго го да напише признаванъето му, равносильствува съ признаванье.

Прочее когато заповѣда нѣкой другому за да напише записъ който да показва че дължи на еди-кого толкози гроша, и като са напише записътъ го подпише или подпечата, подобното нѣщо равносильствува съ писменно признаванье и този записъ има сила както и саморочно написаныйтъ.

Чл. 1,608.) И записваніята въ навигеновненнѣтъ у търговцѣтъ книги равносильствуватъ съ писменно признаванье.

И. П. Ако нѣкой търговецъ запише въ книгата си че дължи толкози гроша на еди-кого, той признава тѣй, че дължи туй количество на записаното лице, и въ нужда туй записванье има сила като признаванье чрезъ живо слово.

Чл. 1,609.) Задължителныйтъ записъ който като го е написалъ нѣкой саморочно или чрезъ друго нѣкого, и като го е подписалъ или подпечаталъ, го е предалъ на друго, равносильствува съ признаванъето му чрезъ живо слово, ако е написанъ редовно, сирѣчь спорѣдь обыкновеннѣтъ формалности.

Истата сила имжтъ и обыкновеннѣтъ евитанциѣ.

Чл. 1,610.) Ако, като признава нѣкой, че задължителныйтъ записъ, който като го е написалъ спорѣдь обыкновеннѣтъ формалности саморочно или чрезъ друго и като го е подписалъ или подпечаталъ, го е предалъ на заимодавца си, е неговъ, а отказва означемыйтъ въ него дългъ, неговото отказванье не са зема въ вниманіе и са задължава да заплати дългътъ.

Но и когато са той отказва, че записътъ не е неговъ, нагъ непада записътъ, ако подписката или печатътъ му е познатъ.

Ако ли подписката или печатътъ му е непознатъ тогати са накарва да напише нѣщо, и са призоваватъ свѣдущи людѣ,

за да направятъ проверка и рѣшатъ ако двѣтъ написанія си приличатъ и ако сж на туй истото лице; въ този случай ако отговорятъ на свѣдущитѣ людие е одобрителенъ, подписавшии записетъ са осжда да заплати дългетъ, означенъ въ записетъ.

Съ една речъ подписавшии записа са осжда, когато не съществува нѣкое съмнѣние че записетъ е подправенъ (фалшифъ) или преправенъ.

Но ако съществува подобно съмнѣние, длъжнитетъ же отказва и подписката и дълта, по исканьето на тажителя възлага му са клятва въру предмѣта, че нито дължи, нито пъкъ записетъ е неговъ.

Чл. 1,611.) Ако, като даде нѣкой задължителенъ записъ написанъ както са каза, спорѣди обыкновеннитѣ формалности, умрѣ, дългетъ са заплаща отъ наследieto, ако наследниците принознаватъ, че записетъ е дѣйствително на умрѣлия.

Но и когато са отказватъ, че записетъ не е на умрѣлия, пакъ той не пада, ако подписката или печатетъ му е познатъ.

Чл. 1,612.) Ако подиръ смъртята на нѣкого са намѣри измежду вещитѣ му кесія пълна съ пари, съ една таквази забѣлѣжка саморчно написана отъ умрѣлия: тѣзи кесія принадлежи на бди-кого, и са намѣрва у мене въвѣрена на съхранение, кесията са дава на означеното лице, безъ да му са иска друго доказателство.

ПОДПИСАНЫ:

Министръ на Правосудieto,

Ахметъ Джавдетъ;

Хранителъ на фетхитѣ,

Есаидъ Халилъ;

Членъ отъ Държавния Съветъ,

Сейф-Ед-динъ;

Членъ на Вѣрозаконното испытателище,

Ессендъ Ахметъ Хулуси;

Подпредседатель на Кассационното Сѣдилище,

Ессендъ Ахметъ Хилми;

Членъ на Вѣрозаконното испытателище,

Ахметъ Халиль;

Главныйтъ съчинитель на фетфыхъ,

Омеръ Хилми;

Помощникъ на контролора на вѣрозаконныѣ
рѣшенія,

Абдусъ Сеттаръ.

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

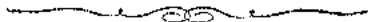
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ЧЕТЫРНАДЕСЕТА.

За тѣжянье.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА БЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(9 Джемazi-ул-еввелъ 1,293 = 20 Май 1,876.)

КНИГА ЧЕТЫРНАДЕСЕТА.

ЗА ТЪЖИАНЬЕ.

(Дѣли са на Предисловіе и два Раздѣла).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически условия.

Чл. 1,613.) Да авá = тѣжнѣе, тѣжба е да иска нѣкой чрезъ скдебенъ нѣтъ отъ другото право си. Който подига тѣжбата именува са Мюдъай = тѣжителъ, истецъ, другийтъ же Мюдъай алекхъ = тѣжимъ, отвѣтникъ.

Чл. 1,614.) Мюдъай = Исканье: е нѣщото което иска

тжжательтъ, т. е. предметътъ на тжжбата. Тѣ са казва и Мюдъай бихъ.

Чл. 1,615.) Тенакюзъ = Противоречіе, опроверганіе: е реченото слово отъ тжжителя преди тжжбата, което противоречи на тжжбата и което я опровергава.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За качества и дѣйствіята на дѣйстви-
телната тжжба и за опроверга-
телнытъ възраженія.

(Дѣли са на четири Глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За качества на тжжбата.

Чл. 1,616.) Тжжательтъ и тжжимныйтъ трѣба да сж съ здравъ разумъ.

Лудныйтъ и несъвършеннолѣтнийтъ, който нѣма развито своето разсжженіе не могатъ да са представитѣ на сждба.

Но вмѣсто тѣхъ са представятъ тѣхнытъ настойници или надзиратели, было като тжжители, было като тжжимы.

Чл. 1,617.) Тжжимныйтъ трѣба да е лице познато и явно.

Прочее ако рече неопредѣлено тжжательтъ че има да зема отъ нѣкого или отъ нѣкои отъ жителитѣ на еди-кое село, туй казванье не прави тжжба; но тжжательтъ е длъженъ да опредѣли лицето на тжжимны.

Чл. 1,618.) Тжжимныйтъ трѣба да е пресхтствующъ когато са разглежда сждбата.

Ако ли са отелзва да са представи било самолично, било чрезъ свой повѣренъ предъ сѣдилището, приспособяватъ са отреденитѣ въ книгата на сѣдника и на сѣдебното рѣшаванье.

Чл. 1,619.) Предмѣтътъ на сѣдбата трѣба да е нѣщо познато (истинско).

Ако ли е нѣщото неознато, тѣжба не съществува.

Чл. 1,620.) Предмѣтътъ на тѣжбата става познатъ, или като са покаже, или като са опише.

Сирѣчь, ако е нѣщо движимо и са намѣрва въ мѣстото на сѣдопроизводството, стига да са покаже, ако ли са не намѣрва тамъ, трѣба да са опише, за да са направи познато. Ако ли е недвижимо стяжаніе, трѣба да са покажатъ неговитѣ граници, и ако наконецъ предмѣтътъ на тѣжбата е исканье, трѣба да са покаже видѣтъ, качеството и количеството му.

Тѣзи са развиватъ по напрастранно въ долнитѣ членове.

Чл. 1,621.) Ако предмѣтътъ на тѣжбата, като е нѣщо движимо, са намѣрва въ мѣстото на сѣдопроизводството, тѣжителятъ като го показва съ рѣка, означава тѣжбата си тѣй: ето туй нѣщо е мое, този же чловѣкъ не праведно ми го задържа; поради туй искамъ да ми го повърне. Ако ли нѣщото не са намѣрва въ мѣстото на сѣдопроизводството, но може да са пренесе тамъ безъ да послѣдватъ разноски, сѣдилището заповѣдва пренасяннето му, за да го покаже тѣжителятъ спорѣдъ горѣреченния начинъ, когато са означава или доказва тѣжбата, или когато са възлага елятивата.

Ако ли е невъзможно пренасяннето на нѣщото до въ сѣдилището дору не послѣдватъ разноски, тогати тѣжителятъ го опиева като показва съвременне и стойността му; но въ тѣжбитѣ за грабнжто нѣщо, или за нѣщо оставяно на съхраніе, показваннето на стойността не е потребно. Н. П. ако каже тѣжителятъ: този чловѣкъ ми грабна единъ смарагденъ прѣтсень, безъ да покаже стойността му, или ако още и да приложи, че незнае колко е струвалъ прѣтентъ, неговата тѣжба не са приема.

Чл. 1,622.) Ако предмѣтътъ на тѣжбата състои въ нѣща отъ разни родове, видове и качества, стига да са покаже

стойността на сичкитѣ изедно. Не е нужда да са означава стойността на сѣво нѣщо отдѣлно.

Чл. 1,623.) Ако предметътъ на тѣжбата е недвижимо стѣжаніе, когато са означава и доказва тѣжбата му, тѣжителятъ е длъженъ да покаже градътъ, селото, кварталътъ и улицата въ която са намѣрва, както и неговитѣ четирѣ или три граници; ёще же и имената на ступанитѣ на граничните съ него стѣжанія, ако сѣ тѣ ступансен, както и на тѣхнитѣ бащи и дѣди. Но когато е нѣкой познатъ на публиката, стига да са помене само името му и прѣкорътъ му; сирѣчь не е нужда да са означаватъ и бащиното му и дѣдовото му име.

Сжце и когато знатността на стѣжаніето прави излишно показванъето на границитѣ му, не е условіе необходимо да стане туй показванъе нито когато са означава тѣжбата, нито когато са доказва.

Дѣйствителна е ёще тѣжбата, която тѣжителятъ означава тѣж стѣжаніето на което границитѣ са поменуватъ въ този документъ е моето.

Чл. 1,624.) Ако тѣжителятъ покаже точно границитѣ на стѣжаніето, но направи погрѣшка въ пространството му, като казва н. п. че то състои отъ нѣ-вече или отъ нѣ-малко аршини или дюймови, отъ колкото е обемало дѣйствително, тѣзи погрѣшка не поврѣжда дѣйствителността на тѣжбата.

Чл. 1,625.) Когато тѣжбата са отнася до стойността на стѣжаніето, показванъето на границитѣ му е излишно.

Чл. 1,626.) Въ личната тѣжба тѣжителятъ е длъженъ да покаже родътъ, видътъ, качеството и количеството на своето исканъе.

Трѣба да покаже родътъ като рече н. п. че исканъето състои въ злато или въ сребро; видътъ, като рече че състои въ монети Турски или Англійски; качеството, като рече че състои въ монета чиста или размѣсена, и наконецъ трѣба да покаже съвременно количеството на тѣзи монети.

Но ако поисква неопредѣлено то лъзи гроша, дѣйствителна е тѣжбата му, но чрезъ речта гроша разумѣва са видътъ на обмененитѣ въ градътъ грошове.

Ако ли са навикнаватъ два вида грошове, отъ които единътъ

са цѣни по сѣкпо отъ другия, тогази са разумѣвать грошово отъ по ѣфтиннѣтъ.

Н. II. Ако заяви вѣдой тѣжба за толкови петака, въ наше време трѣба да са разумѣвать смѣсеннѣтъ петаца (металлическѣтъ).

Чл. 1,627.) Въ дѣйствителната тѣжба не е нужда да покаже тѣжителтъ съ силата на кой документъ му принадлежи нѣщото което неса; тѣжбата е дѣйствителна ако бы и просто казаль: оспоря вамъ че туй нѣщо е мое.

Но въ личната тѣжба трѣба да покаже на кой документъ са основава исканьето му, сирѣчь ако е стойността на продадено нѣщо, или зайлата или ваевъ да е другъ дългъ; съ една речъ пыта са тѣжителтъ отъ дѣ произлѣзва исканьето му.

Чл. 1,628.) Дѣйствіе на признаваньето е появленіето на признаванья дългъ, а не началото му рожденіе.

Слѣдователно признаваньето не може да послужи като причина за дѣйствителность.

Прочее ако тѣжителтъ, като зема за причина признаваньето просто на тѣжимья, поиска нѣщо отъ него, подобната тѣжба не може да са земе въ вниманіе.

Н. II. Ако тѣжителтъ каже: Туй нѣщо е мое, туй же призна вече и притежающійтъ го, подобната тѣжба са слуха; но ако каже: Туй нѣщо ми принадлежи, защото притежательтъ му призна че е мое, подобната тѣжба не са слуха. Също ако тѣжителтъ каже: Този чловѣкъ ми дължи отъ займъ толкови гроша; най-паче и той самичкъ призна вече, че ми дължи туй количество отъ займъ, тѣжбата са слуха; но ако каже: понеже този чловѣкъ призна че ми дължи отъ займъ толкови гроша, имамъ прочее да земамъ отъ него туй количество и го искамъ, тѣжбата му не са слуха.

Чл. 1,629.) Предмѣтътъ на тѣжбата трѣба да е възможенъ.

Прочее ако е нѣщо на което съществуваніето естественно или обменно е невъзможно, тѣжбата е недѣйствителна.

Н. II. Ако нѣдой оспорява, че нѣкое трето лице, което е по възрастно отъ него, или друго за което е исповдано че е

отъ друго просхожденіе, е неговъ сынъ, туй оспореніе е на дѣйствително.

Чл. 1,630.) За да с тѣжбата дѣйствиелна трѣба нейното доказателство да принасякъ осжежданъето на тѣжкия за нѣкое нѣщо.

Н. II. Ако нѣкой като е далъ въ займъ на друго нѣкое нѣщо, друго трете лице като са представи, оспори че нему трѣба да са даде въ займъ туй нѣщо, защото е сродникъ на заимодавца, подобното оспореніе не са зема въ вниманіе. Сжщо ако нѣкой като е назначилъ свой повѣренъ за нѣкоя работа, друго трете лице като са представи, оспори че то е по-вредно за тѣзи довѣренность, понеже е съвѣдъ на довѣрителя, подобното оспореніе не са зема въ вниманіе; защото съ-кой може да дава въ займъ нѣщото си, или да възлага рас-правянъето на работитѣ си на когото ще. Слѣдователно, и въ случай когато подобнитѣ тѣжбы са быхъ доказали основни, нѣкое юридическо послѣдствіе не щѣхъ да иматъ вътъ лицето до косто са отправижтъ.

ГЛАВА ВТОРА.

За опровергателнитѣ възраженія.

Чл. 1,631. Опровергателно възраженіе са казва оспореніето, косто тѣжимитѣ предлага за отблъснванъе на тѣжбата на своя противникъ.

Н. II. Ако нѣкой тѣжимъ за дългъ който происхожда отъ займъ, отговори на тѣжителя: азъ ти съмъ заплатилъ вече онзи дългъ, или ты ма освободи отъ дълга като ми го отсжни, или ты са спогоди съ мене за него, или реченото количество не прости-ча отъ займъ, но е стойността на нѣщо косто ти продадохъ, или на бонецъ ты ми предаде реченото количество. Но не като займъ, но противъ друго подобно количество, косто азъ като имахъ да земжмъ отъ бди-кого, ти го у-стжилахъ и ты ирје устжибгата, съко отъ тѣзи възра-женія опровергава тѣжбата на тѣжителя.

Сжцо, ако бы нѣкой заявилъ тѣжба противъ другыго думящъ; ты си поржчителъ за еди-кой мой длѣжнѣтъ, тѣжмийтъ же оспори, че оизи длѣжнѣтъ е исплатилъ вече дълга си, тѣжбата на тѣжителя пада.

Сжцо, ако бы заявилъ нѣкой тѣжба противъ другыго като иска за свое нѣшто, що са намѣрва въ ржцѣтъ му, тѣжмийтъ же отговори: еди-кой преди едно време искамше отъ мене туй нѣщо за негово, ты нѣтъ са представи като свидѣтель за доказванье на тѣжбата му, туй възраженіе на тѣжмийа свали тѣжбата на тѣжителя.

Подобно, ако като е заявилъ нѣкой тѣжба противъ наслѣдіе за дългъ и, по отричаньето на наслѣдника, като докаже тѣжбата си, наслѣдникътъ оспори че умрѣлыиъ е былъ заплатилъ него дългъ, когато е былъ още живъ, туй възраженіе отблъснава тѣжбата на тѣжителя.

Чл. 1,632.) Когато тѣжмийтъ докаже своето възраженіе, тѣжбата на тѣжителя пада; но когато неможе да го докаже, по неговото исканье, възлага са клятва на тѣжителя.

Ако откаже клятвата тѣжительтъ, доказва са за вѣрно възраженіето на тѣжмийа; ако ли приеме клятвата, повръща са началната му тѣжба.

Чл. 1,633.) Ако като е заявилъ нѣкой тѣжба противъ другыго за дългъ, тѣжмийтъ направи възраженіе думящъ: азъ този дългъ прехвърлихъ на еди-кого, прехвърляньето же му приехте и двамина, тѣжбата са опровергава съвършено и тѣжмийтъ са освободава отъ нея, ако докаже своето оспореніе въ пресѣтствието на примателя на прехвърляньето; но ако го докаже въ отѣжствието на примателя, тѣжбата са спира само дору са представи този послѣднійтъ.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

Ком сж отвѣтници (предъ сждъ) и ком не сж.

Чл. 1,634.) Тѣжмийтъ въ тѣжбата, на която основата отъзавва, тогави само са счита като отвѣтнѣтъ и е длѣженъ

да са представи въ ввожданъето на сждбата и въ сждопродоводството, когато е таквази, што ако бы призналъ нейната основа, той съ бы осждилъ на нѣщо; но ако е тжжбата таквази, што и като признава тжжмныйтъ успореніето на тжжителя, на нищо не са бы осждилъ, не става отвѣтникъ, когато я отказва.

Н. II. Нѣкой препродавачъ заявива противъ нѣкое тжжба думяющъ: еди-кой твой испроводенъ зе отъ мене еди-кое нѣщо, заради туй заплати ми го; въ подобенъ случай тжжмныйтъ, като отказва дѣлото, става отвѣтникъ на тжжителя и сждилицето зема въ вниманіе тжжбата и слуша свидѣлннѣтъ, защото ако бы призналъ дѣлото, той бы станжлъ длженъ да заплати стойността на купеното нѣщо.

Но ако тжжительтъ е робжлъ: твойтъ повѣрекъ за купуванъе зе еди-кое нѣщо, тжжмныйтъ като отказва дѣлото не са счита като неговъ отвѣтникъ, защото ако и да бы го призналъ, не бы станжлъ длженъ да заплати стойността.

Въ подобенъ случай тжжбата на тжжителя са отхвърля.

Надзирательтъ, настоянннѣтъ (на сирацы) и мютевеллннѣтъ (настоянннѣ на вакуфъ) са исключавать отъ туй правило. Сирѣчь, ако еато оспорява нѣкой, че нѣкое нѣщо, което принадлежи на сираче или на нѣкомъ благотворно заведеніе, е негово, надзирательтъ или настоянннѣтъ на сирачето, или мютевеллннѣтъ на заведеніето му признае, сждннѣта не може да сирѣжни въ полза на тжжителя, защото признаванъето на тѣзи три лица нѣма никака сила. Напротивъ обаче тѣхнето отричанъе, има пълна дѣйствителность; заради туй ако откажжтъ тжжбата на тжжителя, сждннѣта я зема въ вниманіе и слуша представляемнѣтъ свидѣтели.

При тѣзи, ако тжжбата са основава на договоръ свързанъ отъ надзирателя или отъ настоянннѣ на сирацытъ или отъ мютевеллннѣтъ, признаванъето имъ е дѣйствително.

Н. II. Ако настоянннѣтъ на нѣкой несвършеннолѣтенъ бы продалъ по позволннѣнето на священннѣ законъ нѣкое негово нѣщо, въ тжжбата която купувачъ бы подннжжлъ за туй нѣщо, признаванъето на настоянннѣ е дѣйствително.

Чл. 1,635.) Въ дѣйствителната тѣжба отвѣтникъ е само притежательтъ на нѣщото.

Н. П. Ако, като грабне нѣкой коня на друго, го продаде на трето лице, ступанинътъ на коня като иска да си го земе надъбра, трѣба да заяви тѣжба противъ притежателя на коня. Но ако иска да са обезщетени за неговата стойностъ, тогази заявява тѣжба противъ похитителя.

Чл. 1,636.) Ако бы нѣкой заявилъ тѣжба за освобождение на нѣщо отъ друго продадено, зематъ са въ внимание слѣдующитѣ обстоятелства:

Ако са е нѣщото предало на купувача, само той е отвѣтникъ, както когато са сждопроизвежда тѣжбата, тъй и когато са слушжтъ свидѣтелитѣ; прескстствието же на продавача не са изискава.

Но ако не са е още предало нѣщото на купувача, тогази и продавачътъ и купувачътъ трѣба да сж прескстствующи богато са сждопроизвежда тѣжбата и слушжтъ свидѣтелитѣ, защото първийтъ отъ тѣхъ е притежатель на нѣщото, вторийтъ же е неговъ ступанинъ.

Чл. 1,637.) Ако бы нѣкой заявилъ тѣжба противъ друго, като оспорява ступански права върху нѣщо, което са намѣрва въ рждѣтъ му като въвѣрено за пазяне, или като дългъ, или като займъ, или като подъ наймъ, или като залогъ, въ сждопроизводство трѣба да прескстсвувать хранителтъ и въвѣрителтъ на нѣщото за пазяне (Чл. 764), или наемшиятъ (Чл. 410) и наемателятъ (Чл. 409), или заимпринмательтъ (Чл. 767) и заимодавецътъ на нѣщо за употребяване (Чл. 766), или залогопринмательтъ (Чл. 704) и залогодательтъ (Чл. 703). Но ако са е грабнжло нѣщото отъ рждѣтъ на хранителя (на въвѣреното нѣщо за пазяне), и на заимпринмателя (на нѣщото за употребяване), или на наемшия, или на залогопринмателя, тѣ можжтъ и самички да заявжтъ тѣжба противъ похитителя, безъ да е нужда прескстствието на ступанина; напротивъ обаче ступанинътъ на нѣщото не може безъ помощта на горѣреченнатѣ да го оспори въ рждѣтъ на похитителя.

Чл. 1,638.) Хранителтъ на нѣщо за пазяне не може да стане отвѣтникъ (тѣжимъ предъ) сждъ на купувача.

Сирѣчь. Ако бы заявилъ нѣкой тѣжба противъ другою, като иска отъ него предаванетоъ на намѣрваната въ рѣцѣтъ му ежца, че унѣ я е купилъ отъ нѣкое трете лице, тѣжимыйтъ же отговорн, че туй трете лице му е вѣвѣрило ежцата на съхраненіе, тѣжбата на тѣжителя пада чрезъ този отговоръ, безъ да са нуждае тѣжимыйтъ да докаже че дѣйствително е зель ежцата на съхраненіе.

Но ако тѣжителятъ въ отговоръ каже на тѣжимия: онуй третелице ти предаде ежцата на съхраненіе, не отисслѣ мя я продаде ми даде заповѣдь да я приема отъ тебе, и съврменю докаже че дѣйствително е купилъ ежцата и че е получилъ заповѣдь за приеманьето ѳ, зема я отъ хранителя на когото е была дадена на съхраненіе.

Чл. 1,639.) Хранителятъ на нѣщо за пазянье не може да стане отвѣтникъ (предъ сждѣ) на заимодавца на вѣвѣрителя на нѣщото за пазянье.

Прочее заимодавецътъ на вѣвѣрителя на нѣщото за пазянье не може, като докаже въ прескѣтвїето на хранителя на нѣщото за пазянье исканьето си, да поиска да са наплати отъ вѣвѣреното нѣщо за пазянье.

Но когато вѣвѣрителятъ на нѣщото за пазянье е отскѣтвующъ, онѣзи който е былъ длъженъ спорѣдь закона да храни могатъ да подитиктъ тѣжба противъ хранителя на нѣщото за пазянье, за да получатъ прехрана отъ вѣвѣрениѣтъ при него парн за пазянье. (Гледай Чл. 799).

Чл. 1,640.) Длъжнїеѣтъ на длъжника не става отвѣтникъ (предъ сждѣ) на първия заимодавецъ. (Длъжниковътъ длъжникъ не е отвѣтникъ на длъжникова заимодавецъ).

Прочее не може заимодавецътъ послѣ смъртьта на своя длъжникъ да заяви тѣжба противъ неговыѣтъ длъжници, за да докаже своето исканье въ тѣхното прескѣтвїе и да са наплати.

Чл. 1,641.) Онзи който е купилъ отъ купувачъ не става отвѣтникъ (предъ сждѣ) на първия продавачъ.

Н. П. Продава нѣкой нѣкое нѣщо на другою, който като го приеме препродава го и го предава на трете лице. Ако въ подобенъ случай първыйтъ продавачъ заяви тѣжба про-

тивъ втория купувачъ думаящъ: първиятъ купувачъ зе отъ менѣ нѣщото безъ да заплати стойността му; заплати я прочее ты, или предай ми нѣщото за да го назъж дору си получи стойността га, тѣзи тѣжаба са отхвърля.

Чл. 1,642.) Въ заявяванитѣ въ полза или въ тежестъ на умрѣлъ челоуѣзъ тѣжби и единѣтъ сѣмо отъ наследниците може да стане отвѣтникъ (предъ сждѣ).

Но когато тѣжбата са отнася до нѣкое опредѣлено нѣщо, което са намѣрва въ наследіето, отвѣтникъ е оизи наследникъ, върху когото е преминило ступанството на нѣщото.

Наследникътъ прочее който не ступаниева нѣщото не са счита като отвѣтникъ.

Н. II. Единъ сѣмо отъ наследниците може да заяви тѣжаба, която са касас до нѣкое исанье на умрѣлия, но като са докаже исаньето, рѣшеніето са издава въ името на сичкитѣ наследници, наследникътъ же който е заявилъ тѣжбата получава сѣмо принадлежащия си дялъ отъ исаньето, а нѣ и принадлежащия дялъ на неговитѣ сънаследници.

Сждо, тѣжбата за дългъ противъ наследіето може да са заяви въ прескътвѣнето на едно сѣмо отъ наследниците, и не са гледа, ако този наследникъ притязкава нѣкое нѣщо отъ наследіето или не. Ако ли въ подобната противъ едно сѣмо отъ наследниците заявена тѣжаба за дългъ, той признае дълга, зановѣдва му са да заплати сѣмо принадлежащия на него дялъ, неговото же признаніе нѣма никол сила за другитѣ наследници; но ако обаденитѣ наследникъ не признае дълга, а тѣжителъ е доказалъ друго яче неговото смществуваніе, тогази са осждатъ сичкитѣ наследници, щото, когато са тѣжителъ представи за да му са заплати отъ наследіето отсждомото количество, другитѣ наследници нѣматъ право да поискатъ, за да са докаже по второмъ предъ тѣхъ; иматъ обаче право да отблъснатъ тѣжбата на тѣжителя чрезъ нѣкое опровергательно съпротивленіе.

Но ако преди подѣлата на наследіето бы нѣкой заявилъ тѣжаба еспоряющъ, че нѣкой конъ Н. II. който са е намѣрвалъ между вещитѣ на наследіето и който е преминалъ въ рѣцѣтъ на наследниците принадлежи на него, и че го е былъ въввѣрилъ.

за наязанье на умрѣлия, въ тѣзи тѣжба отвѣтницъ е само притежателятъ на коня. Тѣжбата же която бы заявила противъ другитѣ сънаслѣдници не са слуша. Ако ли заяви тѣжба противъ притежателя на коня и върху неговото признаване са издаде рѣшеніе, туѣ рѣшеніе нѣма никака сила колкото за другитѣ наслѣдници, защото признаването на притежателя нѣма дѣйствіе освѣнъ, върху принадлежаниа на него дилъ. Слѣдователно сждіята трѣба да рѣши че само дялтъ отъ коня на тѣжимия принадлежи на тѣжителя. Но ако притежателятъ на коня откаже, тѣжителятъ же докаже друго яче тѣжба та си, осждатъ са сичкитѣ наслѣдници изедно (Гледай чл. 78).

Чл. 1,643.) Когато са заявява тѣжба за нѣщо съдружеско (общо) между мнозина, туѣ же дружество произхожда отъ сѣва друга причина освѣнъ отъ наслѣдіе, еднѣтъ отъ съдружницитѣ не може да са счете като отвѣтницъ (предъ сждъ) за дяловѣ на другаритѣ си.

И. П. Оспорява нѣкой за своя ежца, ежцата която принадлежи отъ съдружеска покупка на различни лица, и като са разгислда тѣжбата му чрезъ повмезаньето и прескствіето само на едного отъ състунанитѣ, доказва тѣжбата си и са издава рѣшеніе въ негова полза. Туѣ рѣшеніе има сила само за дялтъ на повмезанця и представенъ на сждбата съдружницъ, никое же дѣйствіе нѣма за другитѣ му другари.

Чл. 1,644.) Въ тѣжбата за мѣста посвятени за общо употребяване, каквото е общественитѣ пътѣ, единъ само отъ общината става тѣжитель, сждилището же може като чуче тѣжбата му, да осжди тѣжимия.

Чл. 1,645.) Въ тѣжбата за нѣща отъ общо ползуване, която са подига между двѣ села, на които жителитѣ съставлявагъ голѣми общини, стига прескствіето на нѣколко само лица отъ двѣтѣ страны.

Но ако жителитѣ на селата съставляватъ малки общини, не стига прескствіето на нѣколко лица само отъ тѣхъ, но трѣба или да прескствуватъ сичкитѣ на сждбата, или да назначатъ повѣренни, за да са представятъ вмѣето тѣхъ.

Чл. 1,646.) Когато числото на жителитѣ на нѣкое село надминува стотѣхъ, тѣ са считатъ като голѣма община, сирѣчь като община отъ лица съ неопредѣлено число.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

За противоречіе.

Чл. 1,647.) Противоречіето възбранява тѣжбата за ступанство.

Н. П. Ако като поиска нѣкой да покупи нѣкое нѣщо и дору не го е купилъ, оспори че е то негово стяжаніе, тѣжбата му са не слуша.

Сжцо, ако като каже нѣкой, че никое исганье нѣма отъ нѣкого, послѣ лѣвъ заяви нѣкоя тѣжба противъ него, тѣжбата му не са слуша.

Другъ примѣръ: Заявява нѣкой тѣжба противъ другото думашъ: дадохъ ти толкози парци за да ги предадешъ на ѣди-кого, но ты ги задържа, иди прочее и ги предай; тѣжимнѣтъ же като отказва дѣлото, тѣжителятъ доказва сѣдебно истинността на тѣжбата си. Ако отъ послѣ тѣжимнѣтъ поиска да отблъсне тѣжбата думашъ: наистина че ты ми даде на рѣтѣ заkonto казвашъ, за да ги предамъ на онзи человекъ, но азъ ги продадохъ на него, туй му възраженіе не са слуша.

Сжцо: Иска нѣкой като свой дюгень, дюгекя който са намѣрва въ рѣцѣтъ на другото, притежателятъ же на дюгения отговаря: наистина че дюгеньтъ бѣ твой, но ты ми го продаде ѣди-кое време. На тѣзи тѣжителятъ отговаря отрицателно, като оспорява че не е продадъ нищо на тѣжимнѣ, но той доказва продажбата. Ако послѣ туй доказателство тѣжителятъ като измѣни начина на оспореніето си каже на тѣжимнѣ: наистина е че по времето еето казвашъ ти продадохъ дюгения, но нѣи бѣхми условили нея продажба подъ условіе на испукуванье (Гледай Чл. 3-ий), или подъ ѣди-кое незаконно условіе, туй му възраженіе са отхвърля.

Чл. 1,648.) Ако нѣкой, като признае че нѣкое нѣщо е стяжаніе на другото нѣкого, послѣ заяви тѣжба оспоряющъ го като свое, тѣжбата му не са слуша. Сжцо недѣйсвителна е и тѣжбата, която бы той заявили за онуй нѣщо като повѣренъ или настояникъ на трете лице.

Чл. 1,649.) Като нѣкой освободи нѣкого отъ сичкитѣ си противъ него тѣжбы, не може вече да заяви противъ него тѣжба и да поиска отъ него право да снѣщо. Може обаче да заяви противъ него тѣжба като повѣренъ или настойникъ на трете лице.

Чл. 1,650.) Като заяви нѣкой тѣжба за нѣкое нѣщо като настойникъ на друго, не може вече да поиска туй нѣщо като свое. Но като поиска нѣщото като свое, той може отъ послѣ да го поиска въ името на друго, защото съдебникитѣ настойникъ по нѣкога заявява тѣжбата въ свое име; а нѣтъ нѣкой не заявява тѣжба въ името на трете лице за нѣщо което иска като свое.

Чл. 1,651.) Какъто едно и истото право не може да се земе отъ двѣ различни лица, тѣй не може и да се поиска отъ двѣ различни лица.

Чл. 1,652.) Какъто може да противоречи въ думитѣ си единъ человекъ, тѣй може да съществува противоречіе и въ думитѣ на двѣ лица, юридически като едно снитаны, какъто съ довѣрителтъ и повѣренникитѣ (Гледай Чл. 1,449), онзи който остава наследіе и онзи който наследва и пр.

Н. II. Не са слушна тѣжбата на повѣренникъ, когато противоречи на предидуща тѣжба на довѣрителя.

Чл. 1,653.) Потвърдяването на отвѣтника (предъ съдъ) дига противоречіето.

Н. II. Ако нѣкой като поиска нѣкое нѣщо като займъ, отъ послѣ оснори че туй количество произхожда отъ поручителство, тѣжникитѣ же потвърди исканъето, противоречіето между двѣтѣ тѣжбы на тѣжника са дига.

Чл. 1,654.) И направеното отъ съдѣята отхвърляне дига противоречіето.

Н. II. Искане нѣкой като свое нѣкое нѣщо нахождано въ рацѣтѣ на друго, тѣжникитѣ же отказва джмающъ: че нѣщото е принадлежало на нѣкое трете лице, отъ което го е билъ купилъ; но тѣжикитѣ доказва съдебно своята тѣжба, и съдѣлицето рѣшава въ негова полза; въ подобель случай осъденникитѣ тѣжикъ може да се тѣжи противъ продавача за да си иска стойността; защото при сичко че е билъ призналъ че туй нѣщо е принадлежало на продавача, и слѣдователно съществува противоречіе между неговото отблъснание и

онуй негово признаванье, но туй противоречіе са дига чрезъ едѣбното рѣшеніе, което отхвърля първото му признаванье.

Чл. 1,655.) Оправданото незнаянье на нѣкое нѣщо, отъ страна на тѣжителя, опрощава противоречіето въ думитѣ му.

Н. П. Ако нѣкой, като земе подъ наймъ нѣкоя къща, заяви тѣжба противъ наймателя думяющъ: когато бѣхъ ѣще несъвършеннолѣтенъ, баща ми былъ купилъ тѣзи къща за мене, а азъ незнаяхъ туй, когато азехъ подъ наймъ и представи нѣкой документъ подтверждающъ неговото оснореніе, тѣжбата му са слуша.

Също ако нѣкой, като земе подъ наймъ нѣкоя къща, научи че тѣзи къща му принадлежи отъ бащино наслѣдіе, той може да заяви тѣжба за да я оснори.

Чл. 1,656.) Като пристѣпа нѣкой въ подѣлата на наслѣдіето признава, че подѣляемото нѣщо е съдружеско. Слѣдователно той си противоречи ако послѣ подѣлата поиска подѣленото нѣщо като свое.

Н. П. Ако послѣ подѣлата на наслѣдіето единитѣ отъ наслѣдницитѣ оснори че е былъ купилъ отъ наслѣдванья (лицето що е было оставило наслѣдіето) нѣкое нѣщо отъ съставляющитѣ наслѣдіето, или че наслѣдваныйтъ дору е былъ ѣще живъ и здравъ му е былъ подарилъ и предалъ онуй нѣщо, подобната тѣжба не са слуша. Но ако каже: умрѣлийтъ ми былъ далъ туй нѣщо когато бѣхъ несъвършеннолѣтенъ, азъ же незнаяхъ туй по времето на подѣлата, туй му незнаянье е оправдано и тѣжбата му са слуша.

Чл. 1,657.) Ако е възможно да са съгласѣтъ двѣ думы, които са виждатъ противны една на друга и тѣжителятъ спогоди тѣхвитѣ смисли, противоречіето са дига.

Н. П. Като исповѣда нѣкой че държи подъ наймъ нѣкоя къща, не може да заяви тѣжба че е негово стяжаніе тѣзи къща. Но ако каже, че държи къщата подъ наймъ, а послѣ я е купилъ отъ ступанина ѣ, двѣтъ думы са спогадатъ и тѣжбата за ступанство са слуша.

Другъ примѣръ. Като иска нѣкой отъ нѣкого повръщаньето на едно парично количество, което му е былъ заелъ, тѣжимыйтъ отговаря: азъ нищо не съмъ зель отъ

тебе, и най паче никога не съмъ вземалъ-давалъ съ тебе, или не та познавамъ нигде; но тжжителитъ доказва скдебно тжжбата си. Ако послѣ подобното доказательство тжжжмийтъ еаже: азъ бѣхъ заплатилъ този дългъ, или ты ма бѣ освободилъ отъ него като ми го остави, той си противоречи, поради туй тжжбата му са не слуша. Но ако на тжжбата на тжжителя, казето по горѣ, тжжжмийтъ отговори: не ти съмъ дълженъ нищо и като докаже тжжжительтъ тжжбата си противотговори: истина е че ти бѣхъ дълженъ тогази туй количество, но отъ послѣ ти го заплатихъ, или ты ма освободи отъ този дългъ, и докаже своето оспореніе, отблъснава тжжбата противъ себе си.

Другъ. Заявява нѣкой противъ другото тжжба думаящъ: азъ ти бѣхъ вѣвѣрилъ на съхраненіе ѣди-кое нѣщо, повѣрни ми го; тжжжмийтъ же отговаря отрицателно: ты нищо не ми си вѣвѣрявалъ на съхраненіе; но тжжжительтъ доказва скдебно тжжбата си. Ако отъ послѣ тжжжмийтъ отговори: азъ ти бѣхъ повѣрнжлъ нѣщото, което ми бѣше вѣвѣрилъ на съхраненіе, туй му възраженіе не са слуша, но ако са назн ѣше истото вѣвѣрено нѣщо на съхраненіе въ ржжѣтъ му, дълженъ е да го повѣрне, ако ли го е имдивилъ, задължава са да заплати стойността му. Но ако на тжжбата на тжжителя, казето по горѣ, тжжжмийтъ отговори: азъ не държж у мене никое твое вѣвѣрено нѣщо, и послѣ представленіето на свидѣтели отъ страна на тжжителя противотговори: Да, намѣрваше са у мене едно тавози твое вѣвѣрено нѣщо на съхраненіе, но ти го повѣрнжхъ, туй му възраженіе са слуша.

Чл. 1,658.) Ако като признае нѣкой че нѣкое условіе са е уговарило окончателно и дѣйствително отъ него, и върху туй му признаванье са съчини и занисъ, не може вече да възражи че туй условіе са е было уговарило подъ нѣкое избранье опровергательно или подъ договоръ незаконенъ; и ако стори туй, тжжбата му са не слуша. (Гледай чл. 100).

Н. П. Продава нѣкой противъ опредѣлена стойность нѣкое стяжаніе и го предава на купувача, послѣ туй са представи

предъ еждебната власть и полага слѣдующето признаванье: продадохъ ѣди на кого чрезъ продажба окончателна и дѣйствителна собственното скстяжаніе, което са нахожда между тѣзи и онѣзи граници; върху което сждіята съчинява изисквания документъ. Ако подиръ изпълненіето на тѣзи формалности продавачтъ възрази че продажбата са е была уговорила подъ условіе на искупуванье или подъ другъ нѣкой договоръ, който прави условіето незаконно, тжжбата му са не слуша.

Другъ, Спогоди са нѣкой съ нѣкото върху съществуващата мѣжду нмъ распря и като са представи предъ сждіята призна че спогодбата е стангла дѣйствително, за която сждіята съчини документъ потвърдяющъ туй признаванье. Ако послѣ туй спогоденыйтъ заяви тжжба, оспоряющъ че спогжданьето е стангло подъ нѣкое незаконно условіе, тжжбата му не са слуша.

Чл. 1,659.) Ако като продаде нѣкой нѣкое нѣщо като свое, и като го предаде на кунувача въ пресхтствіето на другыго, този послѣднійтъ безъ да съществува причина оправдана замълчи, и послѣ заяви тжжба, оспоряющъ че нѣлото онуй нѣщо, или една негова часть е негова, зематъ са въ вниманіе слѣдующытъ случаи.

Ако тжжительтъ е сродникъ, или съругъ на продавача, тжжбата му нигакъ не са слуша.

Ако ли е чужды, не стига неговото пресхтствіе и мълчаніе по времето на продаваньето, за да му отнѣме правото на тжжбата. Но ако не само че е былъ пресхтствующъ на продажбата, но е оставилъ и безъ оправдателна причина кунувача да завладѣе нѣщото и да го употреби като ступанинъ, като съгради н, п. или като посѣе нѣщо (като са земе че покупното е было земѣ) на него, не са слуша вече тжжбата, която бы подтигилъ отъ послѣ оспоряющъ като негово, было сичеото, было една часть отъ нѣщото.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ

За изсрочванье.

Чл. 1,660.) Тжбытѣ шо са бы заявили за дългъ, за възврѣно нѣщо на съхраненіе, за струпанство на недвижими стѣжанія и за наслѣдіе, както и тжбытѣ за правилото (моката) на недвижими посвятены (вакуфски) стѣжанія, за владѣніе съ двойно даждіе на подобни подвижими посвятены стѣжанія, за настояицество надъ тѣхъ и за заплащанѣтъ га и ни (суточни) отъ рѣхнитѣ приходи, послѣ истеченіето на петьнадесять години не са слушѣтъ.

Чл. 1,661.) Тжбытѣ, шо са касаѣтъ до туй истото посвященіе и шо са заявяватъ отъ неговитѣ настояици или отъ имѣющитѣ право надъ неговитѣ приходи, са слушѣтъ до тридесять и шесть години.

Подиръ истеченіето же на туй време не са вече слушѣтъ.

Н. П. Ако като притяжава нѣкой нѣкое стѣжаніе като своя собственность тридесять и шесть години наредъ, другъ нѣкой заяви тжжба, оспоряющъ че туй стѣжаніе съставлява часть отъ посвященіята, шо са намѣрватъ подъ неговото настояицество, тжжбата му са не слуша.

Чл. 1,662) Тжбытѣ за право на преминуванье презъ частенъ нхтъ, за право на водочерпянье и за право на истичанье ежции воды не са слушѣтъ послѣ истеченіето на петьнадесять години, ако са отнасятъ до стѣжанія на съвършенна собственность.

Ако ли са отнасятъ до посвященія (вакуфска собственность) настояицигѣтъ имъ има право да оспорява до тридесять и шесть години.

Тжбытѣ за държавни земи (мирийски) не са слушатъ послѣ истеченіето на десять години. Също и тжбытѣ за право на преминуванье презъ частенъ нхтъ, за истичанье на ежции воды и за водочерпянье по държавни земи, като са изоставятъ незаявиени до десять години, послѣ не са вече слушѣтъ.

Чл. 1,663.) Въ изсрочваньето са смѣта само времето, което

тжжителтъ е билъ изоставилъ да са измине безъ оправдана причина.

Но не и времето което тжжителтъ е билъ изоставилъ да са измине поради оправдана причина, сирѣчь защото е билъ несъвършеннолѣтень (билъ са той намѣрвалъ подъ настойникъ, или нѣ), или лудъ, или избезумѣлъ, или отсъствуваъ въ мѣсто, отстояще едно отстояніе на единъ вояжъ (конакъ), или наконецъ защото отвѣтчикътъ му е билъ мѣстень владѣтель (угнетитель, динпастъ, доре-бей) и по е дързнавалъ (тжжителтъ) да заяви тжжба противъ него.

Прочее въ подобенъ случай началото на изсрочванъето са смѣта, деньтъ въ който е лициало пренятствіето.

Н. Н. Времето което са е изминкло въ несъвършеннолѣтіето на са смѣта; изсрочванъето же поченва отъ деня на съвършеннолѣтіето му.

Сжщо, ако бы ималъ нѣкой тжжба противъ мѣстния владѣтель и поради вліяніето на този са отвѣтникъ не може да я замви за пѣкое време, тжжбата не са изсрочва, ако ѣще и изминжлото по този начинъ време, да е равно съ изыскваното за изсрочванъето.

Изсрочванъето не наченва освѣль послѣ наденіето на владѣтелството.

Чл. 1,664.) Отстояніето на единъ вояжъ (конакъ) са казва разстояніето на три дена, сирѣчь на осемьпидесятъ часа нкть съ редовно ходянье.

Чл. 1,665.) Двамина нѣкои обитаваъ, единътъ въ единъ градъ, другийтъ же въ другъ, който отстои отъ първия едно отстояніе на единъ вояжъ, и отъ време на време са срѣщкть въ одина отъ двата града, отъ което става възможно да заяви единътъ тжжба противъ другия, но никога не я заявва презъ сичкото време на изсрочванъето; ако отъ послѣ единътъ отъ тѣхъ бы заявилъ тжжба противъ другия за работа, колто са отнася до време по-вехто отъ изсрочванъето, тѣзи му тжжба са не слуша.

Чл. 1,666.) Ако като има нѣкой тжжба противъ другыго, я заявва сегмъ-тогмъ предъ сждіята, и безъ да са даде ерай на работата са изминжтъ петьнадесять години, тжжбата не са изсрочва.

Исканъето обаче извънъ съдебния актъ не възбранива изсрочванъето.

Прочее, ако иска нѣкой по другъ начинъ, а не презъ съдебенъ актъ отъ другитѣ нѣкое нѣщо, и изпомежду са напълне времето на изсрочванъето, тѣжителятъ не може вече да заяви тѣжба.

Чл. 1,667.) Изсрочванъето поченва отъ деня, отъ който тѣжителятъ е станалъ вреденъ да поискъ поискимото нѣщо.

Прочее въ тѣжбата за дългъ съ срокъ изсрочванъето наченва отъ истечението на срока; защото преди истечението на срока тѣжителятъ не може да поиска дълга.

И. П. Случа са тѣжбата на искателя отъ другитѣ стойността на нѣщо, което му е било продано преди 15 години, съ условіе, за да са занлати стойността подиръ три години отъ какъ са е то продано; защото не еж са изминкли осѣнь 12 години отъ истечението на срока.

Сжко, ако завѣтътъ означава че завѣщаното ще употребляватъ потомцитѣ на завѣщателя отъ колѣно на колѣно, въ тѣжбата която бихж заявили истомцитѣ, които съставляватъ второто колѣно, изсрочванъето не наченва, осѣнь отъ деня на цѣлото липцаванъе на първото колѣно.

Защото първото колѣно дору скществува, принадлежащитѣ на второто колѣно не можтъ да заявяватъ тѣжба.

Сжко въ тѣжбата за предбрачно подареніе (зестра) изсрочванъето наченва отъ деня на развалата на брака, било чрезъ разводъ, било чрезъ смъртъта на едного отъ съпрузитѣ.

Защото предбрачныйтъ даръ не са иска на ддръ, осѣнь послѣ развода, или послѣ смъртъта на едного отъ съпрузитѣ.

Чл. 1,668.) Въ тѣжбата за дългъ противъ испадналъ въ несъстоятелность изсрочванъето наченва отъ който денъ липса несъстоятелността му.

Ако бы нѣкой заявилъ тѣжба противъ другитѣ, който са намѣрва отъ 15 години въ несъстоятелность, а въ послѣдне време едвамъ попридобилъ, думаящъ: преди 15 години поради еди-коя причина ты ми дължеше тол-кози гроша, а поради несъстоятелността въ която са намѣрваше отъ тогази, не можжъ да заяви противъ тебе тѣжба, сега обаче когатъ

можешь, и скамъ уравниеніето на земањето си, подобната тѣжба са слуша.

Чл. 1,669.) Ако бы нѣкой безъ оправдана причина оставилъ, какъто по горѣ, да са измине времето на изсрочванъето, безъ да заяви тѣжбата си, не само той не може вече дору е живъ да заяви тѣжба, но нито и истовитѣ наследници послѣ смъртта му.

Чл. 1,670.) Ако, като е ималъ нѣкой тѣжба, а е напускилъ нѣкое време, и като умрѣ той, а напускилъ и неговитѣ наследници още за нѣкое време, тѣзи тѣжка са вече неслушна, ако тѣзи двѣ временни разстоянія съединяемы състави́тъ време равно съ изыскваното за изсрочванъето

Чл. 1,671.) Истото правило са приспособява и върху продавача съ купувача и върху подарителя съ подаренна.

Н. П. Има нѣкой въ свое владѣніе 15 години наредъ нѣкое мѣсто, ступанинътъ же на съвѣдната ежца презъ продълженіето на туй време никое оспореніе не заявява за ступанството си върху него; послѣ продава ежцата и купувачътъ заявява тѣжба, оспоряющъ че реченото мѣсто е частенъ пѣтъ на ежцата, която е купилъ, подобната тѣжба не са слуша.

Сжщо, ако като за нѣкое време замълчи продавачътъ, а послѣ замълчи и купувачътъ за друго още време, двѣтъ же временни разстоянія съставляватъ време равно съ времето на изсрочванъето, тѣжбата са изсрочва.

Чл. 1,672.) Ако тѣжбата за наследіе противъ трети лица са е изсрочила за нѣкои наследници, но не са е изсрочила за другитѣ, поради тѣхната несъвършеннолѣтностъ или поради друга нѣкой причина, неизсроченитѣ наследници могатъ да заявѣтъ тѣзи тѣжба, и въ подобенъ случай сѣдилището послѣ потребнитѣ доказателства отсѣжда тѣхния дялъ отъ подѣлното нѣщо; по туй рѣшеніе сѣдилищно нѣма никое дуйствіе върху дялътъ на изсроченитѣ наследници.

Чл. 1,673.) Когато признава нѣкой че нѣщото восте притяжава, са намѣрва въ рѣцѣтъ му като зето подъ наймъ, не може да го ступаниса само за тѣзи причина, че стяжаніето са е намѣрвало въ негово владѣніе повече отъ 15 години.

Ако ли откаже че е държалъ стяжаніето като наемшии (Гледай. Чл. 410) и ступанинътъ му заяви тѣжба думалощъ: т у ъ

стяжаніе е мое, азъ ти го бѣхъ далъ подѣ наймъ преди толкози години и сѣкога получавахъ найма, земахъ са въ вниманіе слѣдующиѣ.

Пасманъето ако е общезвѣстно, тѣжбата са слуша.

Ако ли не е общезвѣстно, не са слуша.

Чл. 1,674.) Дълговреміето не зачертава правото.

Прочее, ако по времето на тѣжбата, която са е заявила послѣ истеченіе на времето на изсрочванъето, тѣжмишть признае предѣ сѣдїята, че дѣйствиелену ѣше дължи на тѣжителя количеството, което той иска, изсрочванъето не са зема въ вниманіе и рѣшеніето на сѣдїята са издава по основаніе на признаванъето на тѣжмиша.

Но ако не признае дългътъ ся предѣ сѣдїята, тѣжительтъ же оспорава, че го е призналъ на друго мѣсто, тогази тѣжбата за подобно признаванъе не са слуша, както и гланата тѣжба.

Но ако признаванъето, което предизвыгва тѣжительтъ, са основава на документъ съ подниската или съ печата на тѣжмиша, отъ датата же на този документъ не са е изминкло толкози време, болкото са иска за изсрочванъето, тогази тѣжбата за признаванъето са слуша.

Чл. 1,675.) Тѣжбытъ за общественни пѣтища, за рѣки, за пасбища и за прочиа земи, цо сѣ за общо употребленіе, никога не са изсрочватъ.

И. П. Ако, като залази нѣкоя безпрепятствену въ свое владѣніе петьдесать години продължително нѣкое пасбище, назначено за употребленіето на нѣкое село, жителгѣ на туй село заявѣтъ тѣжба противъ него за туй пасбище, тѣжбата имъ са слуша.

ПОДПИСАНЫ :

Министръ на Правосъдието,

Ахметъ Джевдетъ ;

Хранителъ на Фетфутъ,

Есандъ Халилъ ;

Членъ отъ Държавния Сьвѣтъ,

Сейф-Ед-динъ ;

Членъ на Вѣрозаконното испытателище,

Ессидъ Ахметъ Хумоси ;

Подпредседателъ на Кассационното Сѣдилище,

Ессидъ Ахметъ Хилми ;

Членъ на Вѣрозаконното испытателище,

Ахметъ Халилъ ;

Главныйтъ съчинителъ на Фетфутъ,

Омеръ Хилми ;

Помощникъ на контролора на вѣрозаконныѣ
рѣшенія,

Абдусъ Сеттаръ.

ГРАЖДАНСКІТЬ ЗАКОНЫ

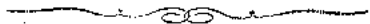
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ПЕТЬНАДЕСЕТА.

За Доказательства и Клятва.

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА ВЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНІЕТО.»

(26 Шабанъ 1,293 = 3 Септемврий 1,876.)

КНИГА ПЕТЪНАДЕСЕТА.

За доказателства и клятва.

(Дѣли са на Предисловіе и четири Раздѣла.)

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически обясненія.

Чл. 1,676.) Бейнѣ = Доказанье, доказателство: е да са докаже нѣщо основателно и положително.

Чл. 1,677.) Теватуръ = Гласно доказателство, общеизвѣстность, общезнаянье: е нѣщо, което за дѣйствително и

положително знае и исповѣдва дѣлата публика на нѣкоя махала, или село, или градъ, и че по здравия разумъ то не е лжовно.

Чл. 1,678.) Мюлк-мутлакъ = Собственно стяжаніе: с оной имуществу, което не произхожда отъ наследство или покунка.

Чл. 1,679.) Зійледъ = Собственно произведенно стяжаніе е: нѣщо за което е доказано че нѣкой, като го е произвелъ самичкъ, станкль му е дѣйствителенъ ступаникъ.

Чл. 1,680.) Харичъ = Несъучастникъ въ имущество е: онзи, който нѣма ниское участие въ имущества, за които са говори въ предыдущия членъ.

Чл. 1,681.) Тахлифъ = Клятва е: предлаганье клятва на едната отъ спорящияѣ страни.

Чл. 1,682.) Техаллюфъ = Закънаванье е: предлаганьето клятва и на двѣтъ страни.

Чл. 1,683.) Тахеймихалъ = Утвърждение на положеніето е: да са постанови щото настоящето положеніе на нѣкое нѣщо да са уздрави както са то намѣрва. Подобното постановление е да са рѣши съхраненіето на нѣкое съществующе истинско нѣщо.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За свидѣтелствуванье.

(Цѣли са на седемъ Глави.)

ГЛАВА ПЪРВА.

За обьясненіето и степенитѣ на свидѣтелствуваньето.

Чл. 1,684.) Свидѣтелствуваньето е: нѣкой-си предъ съдїята и въ прѣсутствіето на спорящияѣ страни да изрече ду-

мата „свидѣтельствувамъ“, чрезъ която да са докаже правото на друго лице.

Подобниятъ са именува свидѣтель, вториятъ е пъкъ онзи, за когото става свидѣтелствуванъето, третиятъ же е онзи, противъ когото става свидѣтелствуванъето. А правото за което става свидѣтелствуванъето са нарича за свидѣтелствуванъ право.

Чл. 1,685.) Степенитѣ на свидѣтелствуванъето за правата на людетѣ състоятъ отъ единъ мъжъ и двѣ жени. Въ случай обаче когато става невъзможно да са представятъ само мъжъ, свидѣтелствуванъето на жени са приема само за имущества.

Чл. 1,686.) Свидѣтелствуванъето на нѣмцитѣ и на слѣпцитѣ не са слуша.

ГЛАВА ВТОРА.

За извършванъето на свидѣтелствуванъето.

Чл. 1,687.) Свидѣтелствуванъето вънъ отъ съдебното заседание е неуважаемо.

Чл. 1,688.) Свидѣтелитѣ трѣба да свидѣтелствувать за основа, което еж видѣли самичеы.

Свидѣтелствуванъето прочее по слухъ (по чуванъе) отъ вънъ е неуважаемо.

Обаче, ако бы нѣкой свидѣтелствувалъ че е чулъ отъ нѣкое достовѣрно лице за нѣкое вакуфско стяжаніе, или за смъртта на нѣкого; сирѣчь ако каже: азъ свидѣтельствувамъ за еди-кое нѣщо, че тѣй съмъ чулъ отъ едно достовѣрно лице, туй негово свидѣтелствуванъе са приема.

Въ случай когато са свидѣтелствува за мѣстожителство, за умирање и за сродничество, ако бы свидѣтелтъхъ необъяснилъ показаніята си, спорѣдъ горѣпоказанныя начинъ; сирѣчь ако не бы изрекълъ думата: чухъ съ ушитѣ си, тогази допрощава му са да искаже свонтѣ показанія, които има върху нѣщото по външны слухове.

Н. П. Еди-кой чѣлоовекъ по еди-кое време бѣше

въ този градъ управителъ или съдия, или еди-кой человекъ умръ еди-кое време, или еди-кой-си е сынъ на еди-кого си като каже че знае тѣй безъ да приложи думата чухъ, и положително засвидѣтельствува; той (свидѣтель) при сичко че не е видялъ тѣзи нѣща, още и възрастъта му и да не е позволявала да ги вида, показаніята му сж пакъ приети.

Освѣнъ туй, ако не бы казалъ че е чулъ отъ хората и че не е видялъ съ очитѣ си, но като каже: туй нѣщо го тѣй знаа, тѣзи му показанія са приематъ.

Чл. 1,689.) Свидѣтельтъ ако не каже свидѣтельствувамъ. но само изрече думитѣ: азъ еди-коя работа тѣй знаа, или тѣй извѣстивамъ за нея, неговото показаніе не са приема за свидѣтелство.

Обаче ако съдіята го попита: за това нѣщо тѣй ли свидѣтельствуваши? и той отговори одобрително: тѣй свидѣтельствувамъ, неговитѣ показанія въ подобенъ случай сж приети. Ако ли за изслѣдванъето и откриванъето на нѣкое нѣщо са распитатъ имѣющитѣ познаніе отъ туй нѣщо, и тѣ си даджъ своитѣ обясненія, за подобнитѣ распитвани не става обходимо изричанъето на думата свидѣтельствувамъ; защото тѣхнитѣ обясненія не сж законно свидѣтельствванъе, но сж само просто даванъе свѣденія за распитваното нѣщо.

Чл. 1,690.) Когато пресѣтствува лицето за което са прави свидѣтельствванъето, лицето противъ което са прави свидѣтельствванъето и нѣщото за което са прави свидѣтельствванъето, тогази свидѣтельтъ като покаже съ иръсть на двѣтъ лица и на нѣщото, туй му показаніе е доволно. Не е нужно да означаватъ имената на бащитѣ и дѣдитѣ на лицата за които той свидѣтельствува.

Но ако свидѣтельтъ свидѣтельствува за откъсвующъ довритель, или за нѣкой умрѣлъ человекъ, той трѣба да наименовае имената на тѣхнитѣ бащи и дѣды. Ако ли свидѣтельствува за нѣкое общепознато лице, свидѣтельтъ може да покаже само неговото име и званіе; защото същественната цѣль е да са раскаже по такъвъ начинъ, щото туй лице да са различи отъ другитѣ.

Чл. 1,691.) За приходны стяжанія свидѣтельтъ трѣба да означи границытѣ имъ.

Въ случай обаче, когато не означи границытѣ на подобитѣ стяжанія и объяви че може да ги покаже на мѣстото, тогачи са отива на мѣстото и му са предлага да ги означи.

Чл. 1,692.) Какъто са помена въ Чл. 1,623-ий когато тѣжителятъ са основава на границытѣ, които сж означени въ актѣтъ му и заявява несь, свидѣтелитъ ако би свидѣтелствували че стяжаніето на което границытѣ сж означени въ реченныя актъ е негова собственность, показаніята имъ са прие-мать за уважаемы.

Чл. 1,693.) Ако, когато нѣкой заяви тѣжба противъ нѣкого, който е былъ длъженъ толкови гроша на умрѣлыя му наследванъ (на лицето що е умрѣло и оставило наследіе земањето), свидѣлитѣ засвидѣтелствувать че дѣйствиелно наследваныйтъ е имать да зема исканыйтъ грошове отъ длъжца, показаніята имъ сж уважаемы, и не става нужда да обяснявать че тѣзи грошове сж останкли наследіе на наследыцыйтъ отъ умрѣлыя наследванъ.

Когато вмѣсто дългъ са бы поискано отъ нѣкого нѣщо въ натура, сирѣчь когато са иска отъ нѣкого опредѣлена стока, останкла у него отъ умрѣлыя наследванъ, пакъ са тѣи рѣшава.

Чл. 1,694.) Нѣкой-си когато са тѣжи че има да зема отъ останклото отъ умрѣлъ человекъ наследіе (тереккѣ) толкови гроша, и свидѣлитѣ засвидѣтелствувать че дѣйствиелно умрѣлыитѣ е длъженъ исканыйтъ грошове, достаточно е туй имъ показаніе, и не става вече нужно да обяснявать, че умрѣлыитѣ ги е былъ длъжялъ до времето на умирањето си.

Ис екиця този начинъ са рѣшава и за опредѣлена стока, останкла отъ умрѣлыя въ рѣцѣтъ на другыго.

Чл. 1,695.) Когато са нѣкой тѣжи за земање отъ другыго и свидѣлитѣ засвидѣтелствувать че дѣйствиелно тѣжимыйтъ дължи исканата сума, показаніята имъ сж уважаемы.

Но когато тѣжимыйтъ пошыта свидѣлитѣ, знаятъ ли аго той и до днесъ дължи исканото количество, а тѣ отговорять отрицателно, въ подобенъ случай свидѣтелството имъ са отблъснава.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За същественнитѣ условия на свидѣтелствуванъето.

Чл. 1,696.) За усвидѣтелствуванъе правото на нѣкого необходимо е да предшестува тѣжба.

Чл. 1,697.) Доказателства представени противъ дѣйстви-телността на нѣщото не сѣ приети.

Н. П. Когато е познато че нѣкой-си е живъ, или че ѣди-кой-къща е здрава, относль же са представятъ доказателства че живыитѣ е былъ умрѣль, и че къщата е была съборена, подоб-нитѣ доказателства не сѣ приети.

Чл. 1,698.) Сжщо не са приематъ и доказателствата про-тивъ нѣща общепознаты (нѣща, които знае публиката).

Чл. 1,699.) Доказателствата сѣ узаконени да служатъ за отърыванъе на правото.

Слѣдователно, не са зема въ вниманіе свидѣтелствуванъето че ѣди-кой-си е извършилъ ѣди-кой-си работа, или че ѣди-кое-си нѣщо не е на ѣди-кого-си, или че ѣди-кой-си не дължи на ѣди-кого-си; доказателство обаче за общепознато нѣщо са приема.

Н. П. Когато нѣкой са потѣжи противъ нѣкого че ѣди-кое-си време, на ѣди-кое-си мѣсто му е далъ въ заемъ толкози гро-ша, и сега си ги иска надъря отъ него, той же ако чрезъ об-щезвѣстность (теватурленъ испатъ) докаже, че по онуй вре-ме не е былъ на онуй мѣсто, но са е намѣрвалъ на друго, туй доказателство понеже състои отъ гласно доказателство приема са за законно, и тѣжбата на истеця са отхвърля.

Чл. 1,700.) Въ свидѣтелствуванъето свидѣтельтъ не грѣ-ба да чака нито облага, нито отстраненіе на поврѣда. Слѣдо-вателно възходящитѣ сродници не могатъ да свидѣтелству-ватъ за своитѣ нисходящи, нито послѣднитѣ за първитѣ, сирѣчь: бащата и майката, дѣдата и бабата не могатъ да свидѣтел-ствуватъ за своитѣ чада и унуцы, нито нѣкъ чадата и уну-цытъ за своитѣ родители и прародители. Сжщо и снрутъ за снруга и снруга за снругъ не могатъ да свидѣтелствуватъ. Но когато свидѣтелствуватъ сродници за сродници тогати свидѣтелствуванъето имъ са приема.

Сжщо, не са приема свидѣтелствуванъето на челоуѣтъ, когато той свидѣтелствува за лицето отъ което са препитава; съслужящитѣ обаче при нѣкого когато свидѣтелствувать единъ за другий, свидѣтелствуванъето имъ са приема.

Сжщо не са приема свидѣтелствуванъето на съдружникъ въ нѣкоя съдружеска стока, когато той свидѣтелствува въ полза на своя съдружникъ. Какъто и дѣйствителныйтъ поржчитель не може да свидѣтелствува за въ полза на сжщия дължникъ, за когото е далъ своето поржчительство, че е той исплатилъ дълга си.

Чл. 1,701.) Пріятель за пріятеля си може да свидѣтелствува.

Взаимното имъ обаче пріятелство ако е достигнжло до степенъ, щото единътъ да ступаниса имуществото на другия, въ подобенъ случай свидѣтелствуванъето имъ сжщия за другий не са приема.

Чл. 1,702.) Между свидѣтельтъ и лицето противъ което той свидѣтелствува не трѣба да сжществува религіозна умраза. Религиозната умраза са узнава отъ мѣстныя навьехъ.

Чл. 1,703.) Никой не може да бжди и тжжителъ и свидѣтель.

Слѣдовательно, свидѣтелствуванъето на настойника надъ сирацы за сирацытъ, и на повѣренныа за негова довѣритель не са приема.

Чл. 1,704.) Никой не може да свидѣтелствува за своитѣ дѣйствія, като и. п. повѣренницитѣ, посрѣдственницитѣ (телмалытъ) не можтъ да свидѣтелствувать за своитѣ дѣйствія, като кизвать: ний бѣхмы купили или продади. Тѣй сжщо не са приема свидѣтелствуванъето и на сждія, който преди уволеніето си е былъ издалъ нѣкое рѣшеніе, и са призовава да свидѣтелствува по истото дѣло, за което е издалъ своето рѣшеніе.

Обаче, ако послѣ неговото уволеніе са бы представилъ да свидѣтелствува за самопризнаніето на нѣкого, което е былъ той направилъ предъ него (предъ сждіята) преди уволеніето му, туй свидѣтелствуванъе са приема.

Чл. 1,705.) Свидѣтельтъ трѣба да бжди справедливъ.

Справедливъ са именува оныи, на корото добрытъ качества превъсходять и стоять по високо отъ злытъ.

Слѣдователно, свидѣтелствуванъето на отѣзи лица отъ двата пола, които сж съ опозорена честь, т. е. които сж публичны блудници, лажци и подобниѣ на тѣхъ съ развратено поведене, не са приема.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За съобразността на свидѣтелствуванъето съ тѣжнѣето.

Чл. 1,706.) Ако е свидѣтелствуванъето съобразно съ тѣжнѣето приема са, въ противенъ случай не са приема.

Не са земаѣ обаче въ вниманіе речитѣ, стига само смисъльта имъ да е сходна съ тѣжбата.

Н. П. Ако исканото нѣщо е било вѣвѣрено нѣкому на съхраненіе, и свидѣтелитѣ засвидѣтелствуватъ че отвѣтницѣтъ, т. е. хранителѣтъ на вѣвѣреното нѣщо на съхраненіе, е самопризналъ че туй вѣвѣрено нѣщо са намѣрва у него на съхраніе; или ако исканото нѣщо е уграбено, и свидѣтелитѣ засвидѣтелствуватъ че грабителѣтъ е самопризналъ своето похищеніе, свидѣтелствуванъето имъ са приема.

Чл. 1,707.) Съобразността на свидѣтелствуванъето за тѣжбата състои въ туй, че то трѣба или да бѣди напълно сходно съ тѣжбата, или пъкъ засвидѣтелствуваното нѣщо да бѣди по малко отъ колкото са то иска.

Н. П. Ако тѣжителѣтъ като са тѣжи каже: тѣзи стока отъ двѣ години насамъ е мое стяжаніе, свидѣтелитѣ же свидѣтелствуватъ, че отъ двѣ години насамъ тя стока е негова, свидѣтелствуванъето имъ е уважаемо.

Сжщо тѣи е уважаемо и ако бы казали, че тя стока е негова отъ година време насамъ.

Сжщо, ако тѣжителѣтъ бы поискалъ хляда гроша, свидѣтелитѣ же свидѣтелствуватъ че туй искано количество е петъ стотинъ, показаніята имъ са приемаѣ само за 500 гроша.

Чл. 1708.) Ако исканъето е по малко, свидѣтелитѣ же свидѣтелствуватъ за по много, свидѣтелствуванъето имъ са неприема.

Освѣнъ, ако между свидѣтелствуванъето и тѣжбата разликата може да са изравни, и ако тѣжителѣтъ са съгласи за изравненіето на тѣзи разлика, въ подобенъ случай свидѣтелствуванъето имъ са приема.

Н. П. Ако тѣжителѣтъ са бы тѣжилъ, че тѣзи стока отъ

преди двѣ години е негово стяжаніе, а свидѣлитѣ кажутъ, че е отъ преди три, свидѣтельствуванъето имъ не са приема.

Тѣй сѣщо, ако са бы тжжительтъ потжилъ противъ нѣкого за 500 гроша, свидѣлитѣ же свидѣтельствувать за 1,000 гроша, свидѣлството имъ е неуважаемо.

Обаче, ако бы тжжительтъ казалъ: дѣйствително е че азъ имахъ да земамъ 1,000 гроша отъ длъжника си, но той ми даде 500 гроша безъ да сж извѣстены свидѣлитѣ, и по този начинъ кзто са изравни разликата на свидѣтельствуванъето, то тогази са приема.

Чл. 1,709.) Тжжительтъ н. н. ако са бы тжжилъ че: едикое-си лозе е мое собственопроизведено стяжаніе, а свидѣлитѣ кажутъ че тжжительтъ го е былъ купилъ отъ еди-кого-си, и че е имущество произлѣзло отъ покупеа или отъ наслѣдіе, показаніята имъ са уважаемы.

Н. П. Свидѣлитѣ ако бы свидѣтельствували по този начинъ, че имуществото проиходжа отъ покупеа или отъ наслѣдіе, сждіята пита тжжителя: ты по този начинъ ли си заявилъ тжжба или по другъ нѣкой? и той — тжжительтъ — ако отговори че са тжжи по този начинъ, сждіята приема за уважаемы показаніята на свидѣлитѣ. Ако ли тжжительтъ отговори: азъ са тжжж по друга причина, или азъ не са тжжж по тѣзи причина, сждіята отхвърля показаніята на свидѣлитѣ.

Чл. 1,710.) Тжжительтъ н. н. богато са потжжи за стяжаніе произлѣзло отъ покупеа или отъ наслѣдіе, тжжбата му са зема въ вниманіе ако той безъ да покаже кой е продавачтъ отговори: азъ купиохъ туй стяжаніе, или боственно рече: азъ купиохъ туй стяжаніе отъ единъ чѣловекъ; тогази тѣзи му тжжба са счита за тжжба, която са отнася до собствено стяжаніе, непроизлѣзло отъ покупеа или отъ наслѣдіе. Въ подобенъ случай ако свидѣлитѣ бы казали че туй лозе е негово собственопроизведено стяжаніе, показаніята имъ са приемать за уважаемы.

Обаче, ако купувачтъ обьясни че той е купилъ лозето отъ еди-кого-си, свидѣлитѣ же кажутъ че туй имущество е негово собственопроизведено имущество, показаніята имъ са не приемать за уважаемы.

Защото ако са бы доказало че имуществото е негова собственостъ, доказва са че той го е произвелъ, въ подобенъ случай той става ступанинъ на иждьтъ, който е отъ по напредъ, произведенъ отъ дозето. Имуществото же, що е произлѣзло отъ покупка, или отъ наслѣдіе са доказва само отъ дѣньтъ, отъ който са е извършила покупката, или отъ който са е то наслѣдило. Слѣдовательно собственнопроизведено имущество въ сравненіе съ имуществото, което е произлѣзло отъ покупка или наслѣдіе сѣбога е по предпочтателно и по уважаемо. И въ този случай показаніята на свидѣтелитѣ са считатъ за законны въ отношеніе на предпочитаньето.

Чл. 1,711.) Ако свидѣтелствуваньето за дългътъ, за който е то предизвикано, са укаже противно на тѣжбата, не са приема.

И. И. Като са тѣжательтъ потѣжи че има да зема отъ нѣкого 1,000 грона, произходящи отъ стойность на продадено нѣщо, свидѣтелитѣ же кажатъ, че той дѣйствително има да зема тѣзи сума отъ отвѣтника, и че тя произхожда отъ займъ, въ този случай показаніята имъ не са приематъ за уважаемы.

Туй сжщото става и ако са бы тѣжательтъ потѣжилъ, че туй имущество го е наслѣдилъ отъ баща си, свидѣтелитѣ же покажатъ, че го е наслѣдилъ отъ майка си, показаніята имъ сжщо не са приематъ за уважаемы.

ГЛАВА ПЕТА.

За противоречіето на свидѣтелитѣ

Чл. 1,712.) Ако свидѣтелитѣ си бж противоречили въ своитѣ показанія, тѣ не са приематъ въ уваженіе.

И. И. Ако единътъ свидѣтель бы засвидѣтелствувалъ за 1,000 грона въ злато, другийтъ же за 1,000 грона въ сребро, показаніята и на двамата сж неуважаемы.

Чл. 1,713.) Ако противоречіята на свидѣтелитѣ въ нѣкое нѣщо, което са отнася до онуй, за което сж призованы да свидѣтелствуватъ, са бы указали неосновни и съмнителни (за което нѣщо сж призованы да свидѣтелствуватъ), показаніята имъ са не приематъ. Въ противенъ случай сж уважаемы.

Слѣдователно, ако въ дѣла, които са отнасятъ до дѣйствието, като н. н. до похищеніе, или до неплатянье дългъ, единътъ отъ свидѣлитѣ покаже, че дѣйствието са е било извършило въ едно опредѣлено време, или мѣсто, другийтъ же покаже че това дѣйствието са е извършило въ съвсѣмъ друго време и мѣсто, въ такъвъ случай понеже тѣзи имъ показанія си противоречятъ за дѣлото, за което сж биде призванн да свидѣлствувать, за туй тѣ показанія не сж уважаеми.

Обаче, ако показаніята на свидѣлитѣ не си противоречятъ на времето и мѣстото, като сж тѣ призванн да свидѣлствувать относително до купуваньепродаванье, до наеманье, до поржчителствуванье, до прехвърлянье нѣщо (хавалѣ), до подаряванье, до залаганье, до дългъ, до займъ, до спогожданье и до завѣщаванье, тогачи тѣ имъ показанія сж уважаеми.

Н. П. Когато са нѣкой тѣжи че е заплатилъ дългътъ си, единътъ же отъ свидѣлитѣ каже че той го е заплатилъ въ ежцата си, а другийтъ — въ дюгени си, показаніята и на двамата сж неуважаеми.

Обаче ако, като са нѣкой тѣжи противъ другыго, каже: стоката що са намѣрва въ ржцѣтъ ти, ты ми и бѣше продалъ за толкози гроша, искамъ прочее да ми я предадешъ, въ такъвъ случай ако единътъ отъ свидѣлитѣ бы казхъ, че продажбата на тѣзи стока е извършена въ еди-кой-си ежца, другийтъ же — въ еди-кой-си дюгень, показаніята имъ сж уважаеми.

Защото дѣйствието не може да са повтори и повърне.

Условието обаче може да са повтори и повърне.

Чл. 1,714.) Свидѣлитѣ когато си противоречятъ за шарътъ (боята) на уграбена стока, или за че нѣщото е женско или мъжео, показаніята имъ не сж уважаеми.

Н. П. Ако единътъ отъ свидѣлитѣ каже, че уграбеното животно е било сиво, другийтъ же — че е било черно или червено, или нѣкъ единътъ каже че е конь, а другийтъ — кобила, показаніята имъ са неприемать за уважаеми.

Чл. 1,715.) Ако въ тѣжба, която са отнаси до условіе, свидѣлитѣ си противоречятъ за количеството на стойността, показаніята имъ са неприемать.

Н. П. Ако бы единътъ отъ свидѣлитѣ показалъ че тѣзи

стока са с продала за 500 гроша, а другийтъ — за 300 гроша, показаніята имъ са не приематъ.

ГЛАВА ШЕСТА.

За справедливостта и достовѣрността на свидѣлитѣ.

Чл. 1,716.) Свидѣлитѣ когато свидѣлствуватъ, сждията пита противната страна: какво ще кажешъ за тѣзи свидѣтели, тѣ справедливы ли сж или нб?

Ако бы противната страна признала, че свидѣлитѣ сж справедливы и достовѣрны, тя страна разумѣва са че е признала оспоряемото нѣщо, и на основаніе туй самопризнание дѣлото са рѣшава.

Ако ли противната страна каже, че тѣзи свидѣтели сж са представили противъ собствената си воля, или че тѣ сж хора справедливы, но въ туй дѣло за което сж са представили да свидѣлствуватъ иматъ погрѣшката, или възможно е да са забравили какъ е то стаякло; или нѣкъ като каже че тѣзи хора сж справедливы, а въ сжщото време отрича нѣщото, що са иска отъ него, сждията не издава своето рѣшеніе, дору предварително чрезъ таенъ или явенъ начинъ не распыта за справедливостта и достовѣрността на свидѣлитѣ.

Чл. 1,717.) Справедливостта и достовѣрността на свидѣлитѣ са испытва по слѣдующия начинъ.

Ако сж свидѣлитѣ отъ нѣкое духовно училище, пита са тѣхнпнѣтъ учитель и достовѣрнытѣ граждани; ако ли сж военны — питатъ са тѣхнпнѣтъ началници; ако ли сж секретари и писцы, питатъ са началникѣтъ на канцеларіята и помощникѣтъ му; ако ли сж търговцы, питатъ са уважаемитѣ търговцы; ако ли сж художници, питатъ са началникѣтъ на еснафа и масторытѣ; ако ли сж отъ друго нѣкое съсловіе, питатъ са нѣкъ най достовѣрнытѣ жители отъ участъетѣ или отъ селото имъ.

Чл. 1,718.) Тайнето распытанье по юридикціята са правы писменно.

Ето какъ: Сждията написва на хартія имената на тжжителя и тжжимна; означава нѣщото, за което са свидѣлствува; еще и имената, званіето, занятіето, фізіономіята, мѣстожител-

ството, бащинѣ и дѣднѣ на свидѣлитѣ; ако ли сж тѣ познати и известни, забѣлѣзва само имената и званіята имъ. Съ една рѣчь сждіята е длъженъ да ги опише по отличителенъ начинъ. После сяко туй сждіята полага написаната хартія въ пликъ, и като го запечата съ собственныя си печать, препраща го до лицата, които той распытва за достовѣрността на свидѣлитѣ. Тѣзи лица отварятъ пликѣтъ, прочитагъ съдържаніето на хартіята, и ако знаятъ че наименованнѣтъ свидѣтели сж достовѣрни, подъ имената имъ написватъ думнѣтъ: „добры и уважаемы“, ако ли не сж добры и уважаемы, написватъ противното. И като си положитъ подписката или печата, запечатватъ хартіята въ другъ пликъ и я поверячатъ на сждіята, безъ да знае нейното съдържаніе размыслигътъ.

Чл. 1,719.) Ако въ горѣпоменнатата хартія распытаннѣтъ лица не сж отговорили на сждіята писмено, че свидѣлитѣ сж достовѣрни и пріеты по показаніята си, а кажатъ че не сж достовѣрни, или че незнаятъ положеніето имъ, или че сж хора никому неизвѣстны; или безъ да забѣлѣжатъ нѣщо подобно въ хартіята, я поверячатъ на сждіята запечатана, тогави той не може да пріеме показаніята имъ за уважаемы.

Въ подобенъ случай сждіята е длъженъ да объяви на тѣжи тела, че трѣба да представи други свидѣтели, ако има.

Ако ли е забѣлѣжено въ хартіята, че свидѣлитѣ сж хора достовѣрни, и че показаніята имъ сж уважаемы, сждіята второстепенно прави друго едно явно распытванье за тѣхната достовѣрность.

Чл. 1,720.) Явното распытванье за достовѣрността на свидѣлитѣ става тѣй: Сждіята призовава лицата лично, и въ пресжтсвіето на двѣтъ спорящы страны, призованнѣтъ са распытватъ за положеніето на свидѣлитѣ. Или пѣтъ сждіята препраща спорящнѣтъ страны заедно съ единъ членъ отъ сждѣтъ, въ мѣстожителството на лицата, които ще са распытватъ, и тамъ са извршва распытваньето имъ за достовѣрността на свидѣлитѣ.

Чл. 1,721.) Въ тайното распытванье макаръ и да е достаточнo да са распытва само едно лице, но отъ уваженіемъ предъуготовителността, изисква са да бждатъ распытаны по нѣ двѣ лица.

Чл. 1,722.) Явното распытванье равносидствува съ свидѣтелствуваньето, но и въ този случай са уважавать условіята и степенитѣ му.

Съ исключеніе само на туй, че распытанитѣ лица не ставя нужно да изричатъ думата: или свидѣтелствувамъ.

Чл. 1,723.) Когато по нѣкое дѣло са докаже предъ сждіята достовѣрността на нѣкои свидѣтели, и отъ послѣ сжщитѣ тѣзи свидѣтели са представятъ предъ истия сждія да свидѣтелствувать по друго нѣкое дѣло, ако измежду туй време, т. е. отъ времето на първото имъ свидѣтелствуванье до второто, не сж са изменили шесть мѣсеца, сждіята нѣма нужда изново да распытва за тѣхната достовѣрность; но ако сж са изменили шесть мѣсеца, той е длъженъ да направи друго распытванье.

Чл. 1,724.) Ако противната страна, както преди распытваньето, тѣй и подиръ распытваньето за достовѣрността на свидѣтелитѣ, бы заявила въ сждѣтъ, че свидѣтелитѣ отъ своитѣ показанія иматъ облага, или отстраненіе на тѣхна повѣда, и направи отводъ противъ тѣхъ, сждѣтъ е длъженъ да поиска доказателства за това ѣ заявленіе.

Ако бы противната страна представила подобни доказателства, сждіята отхвърля показаніята на свидѣтелитѣ, въ противенъ случай сждіята ако не е распытѣль за достовѣрността на свидѣтелитѣ, длъженъ е да распыта. Ако ли е былъ распытѣль предварително, той рѣшава дѣлото съобразно съ показаніята имъ.

Чл. 1,725.) Ако са бы нѣкои отъ распытанитѣ лица произнесли противъ свидѣтелитѣ, другитѣ же въ тѣхна полза, предпочитѣтъ са първитѣ, и сждіята рѣшава дѣлото спорѣдъ тѣхнитѣ показанія.

Чл. 1,726.) Ако са бы случило свидѣтелитѣ, послѣ тѣхнитѣ показанія по дѣлото за което сж свидѣтелствували, да умрѣтъ или да отсутствувать, сждіята послѣ направеното си распытванье за тѣхната достовѣрность, рѣшава дѣлото спорѣдъ показаніята имъ.

ПРИТУРКА.

За клятвата на свидѣлитѣ.

Чл. 1,727.) Когато противната страна преди рѣшеніето на дѣлото заяви на сждіята своето исканье, за да са преведжтъ подъ клятва свидѣлитѣ, че тѣ ще свидѣлствуватъ праведно и че не ще сжжжтъ, и сждіята са убѣди че тѣхното свидѣлствуванье ще са утвърди чрезъ клятвата, предлага имъ да са закълнжтъ.

Въ подобенъ случай сждіята казва на свидѣлитѣ: ако са закълнете, приемамъ показаніята ви за законни, въ противенъ случай, не ги приемамъ.

ГЛАВА СЕДМА.

За повръщаньето на свидѣлитѣ отъ направеното имъ свидѣлствуванье.

Чл. 1,728.) Когато свидѣлитѣ слѣдъ своитѣ показанія и преди рѣшеніето на дѣлото са случи да са откажжтъ и повърнжтъ отъ своето предъ сждіята направено свидѣлствуванье, показаніята имъ са считжтъ за недѣйствиелни и оставатъ безъ послѣдствію. Въ подобенъ обаче случай тѣзи свидѣтели са изобличаватъ.

Чл. 1,729.) Ако са бы свидѣлитѣ, послѣ рѣшеніето на дѣлото, отказали предъ сждіята отъ своитѣ показанія, издаденото рѣшеніе не са нарушава; усжденныйтъ обаче има право да иска обезщетавање отъ свидѣлитѣ (Гледай чл. 80-ий).

Чл. 1,730.) Когато нѣкои отъ свидѣлитѣ, какъто са помона по горѣ, са бы отказали отъ своитѣ показанія, ако останалитѣ отъ тѣхъ надминуватъ степенъта на своитѣ показанія, не става нужно да са иска отъ тѣхъ обезщетавање за показаніята имъ, но са само изобличаватъ. Ако ли не надминуватъ степенъта на своитѣ показанія, тогави половината отъ отсждената сума са зема отъ свидѣтельтъ, който са е отре-

къмъ отъ своето показаніе, ако е той самичъкъ; ако ли еж по вече, зема са отъ сячкитѣ изравно.

Чл. 1,731.) Отричанъето показаніята отъ страна на свидѣлитѣ трѣба да става предъ сждѣтъ.

Отричанъето же което става вѣнъ отъ сждѣтъ, не са зема въ вниманіе.

Слѣдователно, ако бы противната страна заявила въ сждѣтъ, че свидѣлитѣ еж са отказали отъ своитѣ показанія на друго нѣкое мѣсто, туй ѣ заявленіе не са зема въ вниманіе и остава безъ послѣдствіе. Обаче, когато нѣкой свидѣтель даде своитѣ показанія въ нѣкой сждѣ, а отъ послѣ са откаже отъ тѣхъ въ другъ нѣкой сждѣ, това му отказванье са зема въ вниманіе.

ГЛАВА ОСМА.

За гласното доказателство или за общезвѣстността
(теватуръ).

Чл. 1,732.) Не са зема въ вниманіе болшинството на свидѣлитѣ.

Сирѣчь, ако едната отъ спорящитѣ страны бы имала по вече свидѣтели отъ оиѣзи на другата, тѣ не са предпочитатъ. Съ исключеніе само, че ако болшинството на подобнитѣ свидѣтели надминува гласното доказателство т. е. общезвѣстността.

Чл. 1,733.) Гласното доказателство (общезвѣстността) показва дѣйствителната достовѣрность на дѣлото.

Слѣдователно, какъто са и нѣ горѣ помена, не са приематъ доказателства противъ гласното доказателство.

Чл. 1,734.) Въ гласното доказателство какъто са не приема думата «свидѣтелствувамъ», тѣй ежко не са търси и достовѣрность.

Прочее, не става нужда да са распытва за достовѣрността на извѣстителитѣ, т. е. на оиѣзи шо еж положили гласното доказателство.

Чл. 1,735.) Въ гласното доказателство не са опрегълава числото на извѣстителитѣ.

Обаче, тѣ треба да съставляватъ едно множество, разумността на което да потвърждава, че то не лъжи.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ.

За писменныѣ доказателства и за вещественныѣ улики.

(Дѣли са на двѣ глави).

ГЛАВА ПЪРВА.

За писменныѣ доказателства.

Чл. 1,736.) Не са зема въ вниманіе само почеркътъ (характерътъ) на подписката и печата на акта. Обаче, ако върху него не съществува нѣкое съмненіе или подправка (поддѣлка, фалшивостъ), уважава са и са зема въ вниманіе за основа на рѣшеніето, безъ да са измислава по другъ начинъ доказванъето същността на дѣлото.

Чл. 1,737.) Актуетѣ за стязанія, що происхождатъ отъ Дефтерханата (Отдѣленіето на архивытъ), както и высочайшыѣ царскы указы понеже сж обезпечены отъ сѣко съмненіе за дѣйствителността имъ, безпрекословно са зема въ уваженіе за рѣшеніето на дѣлото.

Чл. 1,738.) Спорѣдь както ще са подаже въ слѣдующата Книга за сядяньето, сядовныѣ книги, които сж правилно и редовно държени безъ нѣкое злоупотребленіе и лукавство, сжщо са зема въ вниманіе за рѣшеніето на дѣлото.

Чл. 1,739.) Не са зема въ вниманіе никой Вакувсемій актъ, ако той, спорѣдь горѣноменатия достовѣренъ начинъ, не е забѣлженъ въ архивытъ на сядьтъ, отъ който е той издѣленъ.

ГЛАВА ВТОРА.

За вещественныйтъ улики.

Чл. 1,740.) Една отъ причинныйтъ за рѣшеніето на дѣлото е и вещественныйтъ улики, т. е. положительното убѣжденіе за истинностьта на дѣлото.

Чл. 1,741.) Вещественныйтъ улики сж онѣзи, които са представляватъ на степенъ за удостовѣреніе на дѣлото.

И. П. Когато нѣкой-си излѣзва отъ нѣкоя къща уплашенъ и смутенъ, съ укрѣввенъ ножъ въ рѣка, и въ схщата минута като са влѣзе у къщата, са намѣри челоуѣтъ наскоро за-кланъ, тогази не остава нивое съмненіе че излѣзшиятъ отъ къщата съ укрѣввенныя ножъ е былъ убіецътъ.

Въ подобенъ случай никога не са зема въ вниманіе предположеніето, че убитыйтъ е убилъ самъ себе-си (Гледай чл. 74-ий.)

РАЗДѢЛЪ ТРЕТИЙ.

За клятвата.

Чл. 1,742.) Една отъ основныйтъ за рѣшеніе на дѣлото е подавателъто клятва, или отказанъето отъ нея.

И. П. Когато тжжительтъ не може да докаже исказанъето си, сждѣтъ по негова просьба възлата клятва на тжжимыя.

Обаче, ако са бы нѣкой потжжиль противъ повѣренныя на нѣкой довѣритель, и повѣренныйтъ откаже предъавенныя искъ, тжжительтъ не може да му предложи клятва, по причина че е той повѣренъ.

Скщо. Когато двамина са тжжкѣтъ противъ нѣкого, че сж бунили отъ него нѣщо, което са намѣрва ёще въ рѣцѣтъ му, продавачътъ же исповѣдва че го е продалъ само на едного, а отблѣсне иска на другыя, въ подобенъ случай не са пада клятва на продавача.

Туй правило са приспособява и по тѣлби, които са отнасятъ до наемъ, до залогъ и до подаряване, понеже тѣ съ равностойни съ продажбата.

Чл. 1,743.) Когато едната отъ спорящитѣ страни ще полага клятва, тя трѣба да изрича думитѣ: »Заключвамъ се въ името на всемогущаго Бога.«

Чл. 1,744.) Клятвата са извършва само предъ съдѣята.

Не са зема въ уваженіе клятвата, извършена предъ друго лице.

Чл. 1,745.) Съдѣята допуща извършването на клятвата само на дѣйствиющето въ дѣлото лице, а не и на негова поврѣнъ.

Поврѣненитѣ обаче може да предлага клятва на противна страна; но когато въ тѣхното пресѣтствие са падне клятва на тѣхнитѣ доврѣтели, тогази са измѣтава тѣзи послѣднитѣ (доврѣтелитѣ) самичез да са заключатъ.

Чл. 1,746.) Клятвата са дава само по исаньето на едната отъ спорящитѣ страни.

Въ четирѣ обале само случаи, безъ исканьето на спорящитѣ страни, съдѣята може самозванно да възложи клятва.

1.) Когато са нѣкой тѣжи за нѣкое право, останкло послѣдствие наслѣдственъ имотъ (торекко) и го докаже, съдѣята предлага на тѣжителя да са заключне, че той за исаното си право не са е былъ удовлетворилъ отъ умрѣлия или отъ друго нѣкого; че не са е спогонилъ и расправилъ; че не е възложилъ туй си право върху друго; че не е получилъ правото си отъ друго нѣкого и наконещъ че срѣнцу туй си право не държи нѣщо у себе-си въ залогъ, оставенъ отъ умрѣлия.

2.) Когато са нѣкой тѣжи за нѣкое нѣщо и докаже че е то негово, съдѣята му предлага да са заключне, че не е продадъ туй нѣщо на друго; че не го е подарилъ и наконещъ че не го е отчуждилъ отъ ступанството си.

3.) Когато купувачтъ поради недостатъка на нѣкое нѣщо, иска да го повърне на продавача, съдѣята предлага клятва на купувача, да са заключне че той, както са помена въ Чл. 344-ий, предварително не са е былъ съгласилъ и споразумялъ да приеме нѣщото или имуществото заедно съ недостатъка, и

4.) Когато са тѣжбата касае до събдно право (близосъсѣд-

ство) съдѣята предлага клятва на оспоряющія съсѣдното право (на близосъсѣдника), да са закъдне, че той по никакъвъ начинъ не са е отказалъ отъ съсѣдното си право.

Чл. 1,747.) Ако по исканъето на едната отъ спорящитѣ страни съдѣята не е былъ още предложилъ клятвата, противната же страна пребръзва да са закъдне, нейната клятва не са зема въ вниманіе, по съдѣята изново трѣба повторително да предложи клятвата.

Чл. 1,748.) Когато нѣкой иска да са закъдне за собственото си дѣйствиѣ, дава му са рѣшителна клятва, т. е. да са закъдне съ »да« или »не«.

Обаче, ако иска да са закъдне за дѣйствиѣто на друго нѣкое лице, дава му са клятва, че той нѣма извѣстие отъ туй дѣйствиѣ.

Чл. 1,749.) Клятвата бива или причинителна или изыскателна.

Причинителната клятва е онъзи, която са извършва за едно случено или неслучено нѣщо; изыскателната же клятва е онъзи, която са дава за едно нѣщо, което предварително не е преведено въ дѣло.

Н. П. Ако въ тѣжба за купуванъепродаванъе са би направила клятва, че продажбата никакъ не е извършена, подобната клятва е причинителна. А клятва направена че сключванъето на продажбата е още высше, е клятва изыскателна.

Чл. 1,750.) Когато сж събрани изедно разни тѣжбы, за които изедно е достаточна една само клятва, безъ да са дава клятва за сѣка тѣжба особно.

Чл. 1,751.) Когато са предложи нѣкому клятва по тѣжби, относителны до собственни неговы дѣла, ако са би той отрекълъ явно отъ приеманъето на тѣзи предложена клятва, или безъ оправдателна причина замълчалъ и нищо неотговорилъ, съдѣята основава своето рѣшеніе на неговото отказванъе или мълчаніе, и ако подыръ произнасянъето на резолюціята би помислялъ да са закъдне, просбата му не са зема въ вниманіе и произнесената резолюція си остава въ пълна сила.

Чл. 1,752.) Клятвата, която нѣмйтѣ чрезъ собственитѣ си особны показанія (съ маханъе рѣка и кломанъе глава) бихъ положили или отрекли, зема са въ вниманіе.

Чл. 1,753.) Когато нѣкоя отъ спорящитѣ страны каже: азъ нѣмамъ никои свидѣтели, а относѣ представи таквизм; или подырь казванъето си рече че нѣма други освѣнь бди-егого и бди-кого, а представи други, никой отъ тѣзи свидѣтели не са приема за свидѣтельствуване.

РАЗДѢЛЪ ЧЕТВЪРТЫЙ.

За предпочитанъето на доказателствата и на закълнаванъето.

(Дѣлиѣса на четиры Главы).

ГЛАВА ПЪРВА.

Споръ за собственность.

Чл. 1,754.) Спорътъ по дѣлю за стяжанія собственкопроизведени (Гледай чл. 1,679.) изыскава утвърдѣнието ся съ доказателства.

Ако бы едната отъ спорящитѣ страны, т. е. тжжмийтъ случайно призналъ исканъето на тжжителя, туй негово признаване не може да послужи за рѣшеніе, че той е ступанинъ на собственкопроизведеното стяжаніе.

Обаче, ако бы тжжительтъ възразилъ и реклъ: азъ туй имущество бѣхъ го купишь отъ тебе, или ты ми го грабна и усвои неправедно, въ подобень случай не са изыскавать доказателства, че тжжмийтъ е былъ ступанинъ на собственкопроизведеното имущество.

Освѣнь туй, движимото имущество у когото са намѣрва, той са счита че е и неговийтъ собственкопроизводитель, безъ да са нуждае, както са помена по горѣ, отъ доказателства. Въ подобень случай случайноститѣ, т. е. обстоятелственнитѣ признанія на двѣтъ страны сж достаточны.

Чл. 1,755.) Когато двамата са тжжтъ за нѣкое имущество, и сѣбой отъ тѣхъ оспорява, че то имущество е негова собственопроизводность, най първо са иска доказателство отъ тѣхъ, на кого именно принадлежи собственопроизводността.

Въ случай че и двамата изедно представятъ доказателства за собственопроизводността, отъ туй са доказва, че тѣ и двамата сж съдружници на туй собственопроизведено имущество.

Ако единъ отъ тѣхъ не може да докаже правото за собственопроизводността си, другийтъ же докаже туй право за себѣ си, рѣшава се че той е собственопроизводителъ, а другийтъ несъучаствува въ него.

Ако ли нито единътъ нито другийтъ успѣе да докаже правото за своята собственопроизводность, тогази по искаянето на една или друга дава се клятва на едного, че имуществото не е негова собственопроизводность.

Ако ли и двамата откажтъ клятвата, отъ туй отказанье са доказва, че и двамата иматъ право върху собственопроизводността.

Ако ли пѣкъ само единътъ откаже клятвата, а другийтъ я приеме и са закълне, дѣлото се рѣшава въ негова полза, че само той е единственыйтъ ступалинъ на собственопроизведеното имущество и че на първия не остава нѣкое право.

Ако ли са и двамата закълнжтъ, сждията постановява, че никой отъ тѣхъ нѣма право за собственопроизводността, и спорното имущество са задържа, дору са открье дѣйствителната истина на дѣлото.

ГЛАВА ВТОРА.

За предпочитаньето на доказателствата.

Чл. 1,756.) Когато двамата нѣкои притяжаватъ съдружески едно имущество, сирѣчь и двамата като имжтъ туй имущество собственопроизведено, а единътъ отъ тѣхъ са потжжи, че само нему самостоятелно принадлежи имуществото, другийтъ же оспорява, че е и той съдружникъ въ туй имущество предпочитатъ са доказателствата за самостоятелността.

Сирѣчь, ако бы и двамата представили доказателства

предпочитатъ" са доказателствата на самостоятелни притежатель, отъ оуби които е представила противната страна за участието си въ имуществото.

Ако ли са и двамата тжжтъ за самостоятелностъ въ имуществото, и представятъ доказателства, въ тозъ случай са рѣшава, че имуществото принадлежи изравно (съдружески) и на двамата.

Ако единъ отъ тѣхъ са покаже слабъ въ своитѣ доказателства, другийтъ же докаже правото си, рѣшава са че по самостоятелностъ имуществото принадлежи на този послѣдній.

Чл. 1,757.) Въ тжжба, касателна до собствено стяжаніе (Чл. 1,678.) като не са поменува за времето на владѣніето му предпочитатъ са доказателствата на несъучастника (чл. 1,680).

Н. П. Богато като са нѣкой тжжи противъ нѣкого каже: ежщата що са намѣрва въ ржцѣтѣ на този челоуѣкъ е моя собственоность, той ми я безправедно усвои, некамъ прочее да са осжди да ми я певърне, а противната страна т. е. собственопроизводителтъ отговори: тѣзи ежща е моя собственоность, която азъ законно ступани свамъ, въ подобенъ случай предпочитатъ са и са зематъ въ вниманіе доказателствата на несъучастника.

Чл. 1,758.) Тжжбы, които са отнасятъ до имущество, произходяще отъ покупка, безъ да е означено времето на владѣніето му, равносмыслуватъ съ тжжбытъ за собственитъ имуществва, въ които са предпочитатъ доказателствата на несъучастника отъ колкото на собственопроизводителя.

А когато са и двамата тжжтъ, че еж купили туй имущество отъ едно лице, предпочитатъ са доказателствата на собственопроизводителя.

Н. П. Богато, като са нѣкой тжжи противъ нѣкого каже: дюгеньтъ що са намѣрва въ ржцѣтѣ на този челоуѣкъ, азъ го бѣхъ купилъ отъ Ивана и го владѣя законно, а той ми го усвои безправедно, противната же страна т. е. собственопроизводителтъ отговори: този дюгень е моя собственоность; или азъ го купихъ отъ Стояна; или азъ го наслѣ-

дихъ отъ баща си, въ такъвъ случай предпочитатъ са доказателствата на несъучастника въ стязаніето.

Ако ли собственопроизводителъ каже: азъ го купихъ отъ Ивана, предпочитатъ са неговитѣ доказателства, а не на несъучастника.

Чл. 1,759.) Въ тѣхъбы, които са отнасятъ до владѣніе, несвързано съ нѣкоя причины, като н. п. съ отвѣждане добытьеъ (тамазлѣеъ), предпочитатъ са доказателствата на собственопроизводителя.

Н. Н. Несъучастникътъ въ имуществото и собственопроизводителъ когато са тѣхътъ за нѣкое конче, и сѣкой отъ тѣхъ оспорява че е то родено отъ неговата кобила, предпочитатъ са доказателствата на собственопроизводителя, т. е. на ступанина на кобилата, отъ която е родено кончето.

Чл. 1,760.) Въ тѣхъбы, които са отнасятъ до стязаніа съ означеніе времето на владѣніето имъ, предпочитатъ са доказателствата, на оногони който ги е владялъ по изнапредъ.

Н. Н. Когато, като са нѣкой тѣки противъ другъго каже: азъ преди една година купихъ туй мѣсто отъ еди-кого-си, противната же страна, т. е. собственопроизводителъ отговори: туй спорно мѣсто преди неть години като умрѣ баща ми азъ го наслѣдихъ отъ него, въ този случай предпочитатъ са доказателствата на собственопроизводителя.

Ако ли каже: азъ го наслѣдихъ отъ баща си, който умрѣ преди шестъ мѣсеца, въ такъвъ случай предпочитатъ са доказателствата на първия (на несъучастника).

Скѣщо, когато и двѣтъ страни кажатъ че са купили спорното нѣщо отъ особни лица, и въ този случай и двамата до кажатъ времето отъ което сж ступанисали туй нѣщо отъ купувачитѣ, предпочитатъ са доказателствата за оногова продавача, който е ступанисвалъ имѣніето по изнапредъ.

Чл. 1,761.) Въ тѣхъбы за скотоотвѣждане (тамазлѣеъ) не са зема въ вниманіе времето, но са предпочитатъ доказателствата на собственопроизводителя.

Обаче, ако възрастта на оспоряемото животно несотвѣтствува съ времето, което означава собственопроизводителъ,

а съотвѣтствува съ времето на несъучастника, тогати са предпочитатъ доказателствата на послѣдния.

Ако ли възрастъта на животното, означаема отъ двамата, несъотвѣтствува на тѣхното означеніе, или е неизвѣстна, тогати доказателствата и на двамата изгубятъ силата си, и спорното животно се предава на негова собственопроизводителъ.

Чл. 1,762.) Доказателствата за нѣ голѣма стойностъ са предпочитатъ.

Н. П. Когато съществува противоречіе въ показаніята на купувача и продавача за стойността или за количеството на покупеното нѣщо, предпочитатъ са доказателствата на опогози, който са тѣжи за нѣ голѣмата стойностъ.

Чл. 1,763.) Доказателства за право владѣніе са предпочитатъ отъ оиъзи на беззаплатния заемъ (Гледай чл. 765).

Н. П. Нѣкой като каже: стоката що се намѣрва въ рѣцѣтѣ на този человекъ, азъ му я дадохъ като беззаплатенъ заемъ, искамъ прочее да ми я повърне, а противната страна отговори: той, стоката що иска отъ менѣ, ми я е продалъ, или подарилъ, въ подобенъ случай предпочитатъ са доказателствата за продажбата или за подареніето.

Чл. 1,764.) Доказателствата за продаване са предпочитатъ отъ оиъзи за подаряване, за залагане и за наемане. Доказателствата пѣвъ за наемане са предпочитатъ отъ оиъзи за залагане.

Н. П. Нѣкой-си като са тѣжи за нѣкое нѣщо каже: еди кое нѣщо ти го бѣхъ продалъ, дай ми прочее стойността му, а той отговори: ты туй нѣщо ми го подарил и предаде, предпочитатъ са доказателствата за продажбата.

Чл. 1,765.) Доказателствата за постоянно употребяване на беззаплатенъ займъ са предпочитатъ отъ оиъзи, що сж за опредѣлено време.

Н. П. Когато нѣкой конь беззаплатно даденъ въ заемъ нѣкому умрѣ въ рѣцѣтѣ на употребителя, и ступанинѣтъ на този конь като са потѣжи, му каже (на употребителя): Азъ за твое улесненіе беззаплатно ти бѣхъ заелъ

е оня си, съ условіе да са послужилъ съ него четири дни и пакъ да ми го повърнешъ, но ти въ окончаніето на четвъртия день като по ми повърна коня, той на петия день умрѣ въ ржцѣтъ ти; за туй прочее азъ искамъ да ми заплатишъ стойността му. Въ подобенъ случай ако употребителъ отговори: азъ не са бѣхъ условилъ съ тебѣ за коня, че щети го повърна въ растояніе на четири дни, но че щего употребявамъ постоянно, предпочитатъ са доказателствата на употребителя.

Чл. 1,766.) Доказателства за здравіе са предпочитатъ отъ онѣзи, що сж за близосмъртностъ.

Н. И. Когато нѣкой би подарилъ на едного отъ своитѣ наследници нѣкое нѣщо, и слѣдъ смърта му другитѣ негови наследници са потжежтъ, че умрѣлиятъ е билъ подарилъ туй нѣщо по времето на своето близосмъртіе, подарениятъ же възрази и каже, че дарътъ е билъ полученъ по времето когато подарителъ е билъ здравъ, въ тагъвъ случай предпочитатъ са доказателствата на подарения, а не на наследниците.

Чл. 1,767.) Доказателства за разумностъ са предпочитатъ отъ онѣзи, шо сж за лудостъ и смахнатостъ.

Чл. 1,768.) Въ доказателства представени за древностъ и новостъ, са предпочитатъ онѣзи доказателства, шо сж за новостта.

Н. И. Когато презъ вжщата на нѣкого тече барата на другго и между тѣхъ са появи расира, че барата още отъ древне време е текла (минувала), или че сега е направена да минува презъ вжщата, и въ този случай ступанинтъ на вжщата са тжжи за новостта, т. е. че сега е пуемата барата да тече презъ вжщата му, и поцска спирањето и уничтоженіето ѝ, ступанинтъ же на барата уснори и каже, че барата съществува отъ древне време, предпочитатъ са доказателствата на ступанина на вжщата.

Чл. 1,769.) Когато страната на която доказателствата са предпочитатъ са би показала слаба за представаніе своитѣ доказателства, поискватъ са таевизи отъ другата страна, която

ако ги представи. приематъ са, въ противенъ случай дава ѝ са клятва.

Чл. 1,770.) Когато, какъто са помена по горѣ, страната на която доказателствата са предпочитатъ не би могла да ги представи, противната же страна представи такъизи, и распрята са рѣши въ нейна полза, а относитъ поиска да представи доказателства, тѣ тогава не са приематъ въ уваженіе.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За ному са пада думата и за утвърденіе на положеніето.

Чл. 1,771.) Когато между съпругъ и съпруга са появи распри за похщината, що са намѣрва въ домѣтъ у когото тѣ живѣять, тя тѣжба са зема въ вниманіе.

За вещи, които са отнасятъ само до мъжѣтъ, н. п. като пушка и сабя, или нѣкъ за нѣща, които са отнасятъ и до двамата, н. п. като сеждове, постелки и пр., предпочитатъ са доказателствата на съпругата.

Ако ли са би и двамата показали слаби въ своитѣ доказателства, думата утвърдена съ клятва са пада на съпругѣтъ.

Сирѣчь, ако са би той закъляналъ че спорнитѣ вѣщи не сж на съпругата му, рѣшава са дѣлото въ негова полза.

Обаче, когато са касе до дреки и тѣмъ подобни вещи, които са отнасятъ само до жената, предпочитатъ са доказателствата на съпругѣтъ.

Ако ли са би и двамата указали слаби въ своитѣ доказателства, думата утвърдена съ клятва са пада на съпругата; съ иселюченіе само че ако единѣтъ е изработилъ или купилъ вещитѣ, принадлежащи на другия, тогазы думата утвърдена съ клятва са пада на първия, т. е. на оногози който ги е изработилъ или купилъ.

Н. П. Обедитѣ са снитатъ отъ онѣзи вещи, които употребява жената, но ако е мъжѣтъ златарь, думата утвърдена съ клятва са пада нему (на мъжѣтъ).

Чл. 1,772.) Въ случай когато умрѣ единѣтъ отъ съпругитѣ, неговото мѣсто застѣпатъ наследницитѣ му;

Но когато и двѣтѣ страни, т. е. останалитѣ въ животъ

съпругъ или съпруга и наследниците, са показатъ слабъ въ своитѣ доказателства, за вещи, които принадлежатъ и на дѣтѣ страны, думата утвърдена съ клятва са пада на останалци въ животъ съпругъ или съпруга, а не на наследниците.

Ако ли умратъ и двамата съпрузи изедно, думата утвърдена съ клятва са пада за такъвизи вѣщи на наследниците, що сж отъ страна на съпругътъ.

Чл. 1,773.) Когато подарителтъ поиска да са повърне отъ подареніето, що е направилъ къмъ подаренія, и този последнійтъ възрази, че подарѣетъ са е поврѣдилъ или изгубилъ, думата безъ клятва са пада на подаренія.

Чл. 1,774.) Когато нѣкой вѣбри нѣкому нѣщо на съхраненіе, и послѣдува тѣжба, хранителтъ на нѣщото са управдава съ клятва.

Сирѣчь, ако вѣбрившій нѣщото на съхраненіе са потужи противъ хранителя и си поиска падыря нѣщото, хранителтъ же отговори: азъ ти го повърнахъ, думата утвърдена съ клятва са пада нему.

Но, за да са освободи отъ клятва, ако бы поискалъ да достави доказателства, тѣ са земетъ въ вниманіе.

Чл. 1,775.) Когато нѣкой дължи нѣкому разни дългове и даде на заимодавца си една часть отъ тѣхъ, ако отпослѣ са потажи за смѣтка на кой дългъ е далъ тѣзи часть, думата са пада нему.

Чл. 1,776.) Ако бы, подырь истеченіето срока за наеманіето на нѣкоя воденица, наемшиятъ воденицата, но причина спираньето водата, поискалъ намаленіе на наема, който са пада на времето презъ което не е работила воденицата, и отъ туй са породи распря между наймателя и наемшия, тѣ ако и да нѣматъ доказателства, спорътъ имъ са зема въ вниманіе.

Ако распрята имъ са отнася до днитѣ на неработявнето воденицата, т. е. ако наемшиятъ казва, че воденицата не е работила десетъ дни, наймателтъ же оспорява, че е была спряла само петъ дни, въ тагьвъ случай думата утвърдена съ клятва са пада на наемшия.

Ако ли е распрята за спираньето воденицата, т. с. ако бы наймателтъ утвърдявалъ че водата постоянно е текла, распрята са рѣшава съобразно съ положеніето на времето.

И. Ш. Ако по времето на тхлянието и на расприята са види, че водата тече, думата утвърдена съ клятва са пада на наимагеля; ако ли по истото време са види, че водата е кристанкля, думата утвърдена съ клятва са пада на наемния.

Чл. 1,777.) Ако за водата която тече презъ кщата на нѣкого са бы появила распри, че водопроводътъ е новопроизведенъ или отъ древно време останкль, ступанинътъ же на кщата са тжжя че е новопроизведенъ и иска уничтоженіето му. Въ подобонъ случай ако и дѣтѣ спорящи страни нѣматъ доказателства, тжжбата имъ са зема въ вниманіе.

Ако по времето на спора водата тече презъ водопровода или са узнае че е текла отнапредъ, дѣлото са остави на истото си положеніе, и думата утвърдена съ клятва са пада на ступанина на водопровода, т. е. дава му са клятва, че водопроводътъ не е новопроизведенъ.

Ако ли по времето на спора не тече водата, или са узнае че и изнапредъ не е текла, думата утвърдена съ клятва са пада на ступанина на кщата.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За противоречіе.

Чл. 1,778.) Когато продавачътъ и купувачътъ си противоречятъ за количеството, качеството и за видътъ на стойността или на продаденото нѣщо, или и за двата случая, т. е. и за стойността и за продаденото нѣщо, който отъ тѣхъ бы представилъ доказателства за тжжбата си, въ негова полза са рѣшава и дѣлото.

Ако ли и двамата представятъ доказателства, дѣлото са рѣшава въ полза на оногози, който представи по силны доказателства.

Ако ли са и двамата лишаватъ отъ доказателства, тогачи имъ са прецлата, единътъ отъ тѣхъ да приеме исканъето на другия, въ противенъ случай продажбата са уличтожава.

Ако по туй предложеніе единътъ не приеме исканъето на другия, съдѣнта възлага и на двамата клятва за поддрѣденіе на тжжбата имъ, като наченва най църво отъ купувача?

и който отъ тѣхъ не приеме клятвата, доказва са правото на другия.

Ако ли са закънхтъ и двамата, скдіята унищожава продажбата.

Чл. 1,779.) Когато между наймателя и наемшия, преди този послѣднійтъ да е приелъ въ свое владѣніе наетото нѣщо, са появи противоречіе за количеството на наема, т. е. ако наемшиятъ оспорява че наемътъ е десетъ жлтици, наймательтъ же — петнадесетъ жлтици, въ такъвъ случай който отъ двамата достави доказателства, приемать са.

Ако ли и двамата изодно доставятъ доказателства, дѣлото са рѣшава въ полза на наймателя.

Ако ли ск нѣтъ и двамата лишены отъ доказателства, дава имъ са клятва, която са наченва отъ наемшия.

Който отъ двамата са откаже отъ клятвата, той са и лишава отъ исканъето си.

Ако ли са и двамата закънхтъ, скдіята унищожава наеманъето.

Когато съществува противоречіе за времето или за разстояніето, дѣлото са рѣшава както по горѣ.

Съ исклученіе само че ако бы и двамата представили доказателства, дѣлото са рѣшава съгласно съ доказателствата на наемшия; ако ли са предложи и на двамата клятва, най първо са закънхава наймательтъ.

Чл. 1,780.) Послѣ истеченіето срокътъ на наеманъето ако са бы появило противоречіе между наймателя и наемшия, както са помена въ предидущія членъ, тогава са дава дума утвърдепа съ клятва само на наемшия.

Чл. 1,781.) Ако въ продълженіето срока на наеманъето между наймателя и наемшия са бы появило противоречіе за количеството на наема, дава са клятва и на двамата, за останклото же време на срока, наеманъето са унищожава, а за изминклото време думата са нада на наемшия.

Чл. 1,782.) Въ появиленіето нѣкой предвиденъ недостатъкъ, отъ който да са повреди въ ржцѣтъ на купувача нѣщото, що е былъ той купилъ отъ другого, и отъ този недостатъкъ стане невъзможно повръщанъето му надъря, поради което между двѣтъ страни са породи противоречіе, въ такъвъ случай предлага са клятва само на купувача.

Чл. 1,783.) Въ тѣхъбѣ относителни до условія съ опредѣленни срокове, до избирателно право, до приѣманье на цѣлата стойность, или на една часть отъ нея, не са предлага клятва и на двѣтъ страни, но само на оиъзи, която отрича условията, показани въ горѣзабѣлженитѣ три случая.

ПОДПИСАНЫ :

Министруеть на Просвященіето,
Ахмедъ Джеадеть.

Предсѣдательтъ на вѣрозаконното испытателище и
на свѣѣта за назначаванье на служба,
Елсаидъ Ахмедъ Хулюси.

Членъ отъ Държавния свѣѣтъ,
Сейф-ед-динъ.

Хранитель на фетфитѣ,
Елсаидъ Халилъ.

Цариградскійтъ сждія,
Ахмедъ Халидъ.

Подъпредсѣдательтъ на Кассационна сждь,
Елсаидъ Ахмедъ Хилии.

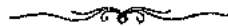
Помощниеть на контролюра на вѣрозаконнитѣ
рѣшенія,
Абдуль Сеттаръ.

Главниеть съчинитель на фетфитѣ,
Омеръ Хилии.

ГРАЖДАНСКИТЪ ЗАКОНЫ

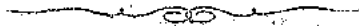
НА

ОСМАНСКАТА ИМПЕРІЯ.

КНИГА ШЕСТЬНАДЕСЕТА.

За сждянье.

ИЗДАНО ВЪ САНКТА ПЕТЕРБУРГѢ ВЪ ПЕЧАТНІЦѢ ИМПЕРАТОРСКОГО УЧЕБНАГО ЗАВѢДѢНІЯ ПЕЧАТНІЦА ИМПЕРАТОРСКОГО УЧЕБНАГО ЗАВѢДѢНІЯ

ВЪ ИМЕТО

НА

ЩЕДРАГО И МИЛОСТИВАГО БОГА.

ОБРАЗЪ НА ХАТТИ-ХУМАЮНА.

«ДА ВЪДИ СПОРЪДЪ СЪДЪРЖАНИЕТО.»

(26 Шабанъ 1,293 — 3 Септемврий 1,876 Л.).

КНИГА ШЕСТЬНАДЕСЕТА.

За сждянье.

(Дѣли са на Предисловіе и четири Раздѣла.)

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Юридически объясненія.

Чл. 1,784.) Кудд а = Сждянье: значи рѣшаванье или отсжеданье за нѣщо въ тяжесть на една страна, въ полза же на друга.

Чл. 1,785.) Хакймъ = Сждя, сждниѣ: е онзи който са назначава отъ страна на Дѣжавния Глава, да разглежда и рѣшава съобразно съ установенитѣ закони, сичештѣ распри и тѣжби, които са пораждатъ между населеніето.

Чл. 1,786.) Хюбюмъ = Рѣшеніе: е постановленіето,

което прави съдѣята за разрѣшеніето и окончаніето на распрята.

То е два вида :

Видъ 1-ый.) Съдѣята вато каже : рѣшихъ да дадешъ и ѣщото, що са иска отъ тебѣ, то значи че обявява на противната страна, че я е осъдилъ. Подобното осъждане се нарича : осъждане одного, а отдаване правото другому.

Видъ 2-ый.) Когато съдѣята са произнесе и каже на одного : нѣмаши право, то значи, че го възбранява отъ тѣжнѣето му, туй же възбраненіе са именува отблъснание искѣтъ му.

Чл. 1,787.) Махкюмъ бихъ = Отсѣдено вѣщо : е нѣщото за което съдѣята е осъдилъ едната отъ споритѣ страни, т. е. чрезъ отсѣжданѣето значи, че е произлѣзло правото на тѣжителя; въ отсѣжданѣето же за отблъснание искѣтъ значи, че са е възбранило на тѣжителя тѣжнѣето.

Чл. 1,788.) Махкюмъ алейхъ = Осѣденъ : е оизи, въ тѣжестъ на когото са издава рѣшеніето.

Чл. 1,789.) Махкюмъ лехъ = Удовлетворенъ, оправданъ : е оизи въ полза на когото са издава рѣшеніето.

Чл. 1,790.) Тахкѣмъ = Опредѣленіе, назначеніе съдникъ — помиритель : е съгласіето на двѣтъ страни да отредѣтъ съдникъ за разрѣшеніето на распрята имъ.

Подобнитѣ съдникъ — помиритель — са зове : разрѣшителъ на споръ между двѣ страни, които не сж можле да са споразумѣхтъ за спора си и да го разрѣхатъ помежду си.

Чл. 1,791.) Вилѣли Мусажхѣръ = Замѣстникъ за сждопроизводданѣе дѣло : е лицето, което съдѣята самозванно назначава за сждопроизводданѣе и защищаванѣе на дѣло, за което противната страна са е отказала да са яви предъ съдѣята.

РАЗДѢЛЪ ПЪРВЫЙ.

За съдінтъ.

(Дѣли са на четири Главы.)

ГЛАВА ПЪРВА.

За изчествата на съдінтъ.

Чл. 1,792.) Съдінта изисква са, да бѣди умствено развитъ, даровитъ по словото си, справедливъ, вѣренъ, постояенъ и непоколебимъ.

Чл. 1,793.) Съдінта изисква са, да има понятие отъ юридическитѣ въпроси, отъ сѣдопроизводството, и да е въ състояние да разрѣшава тѣжбитѣ съобразно съ установенитѣ закони и правила.

Чл. 1,794.) Съдінта изисква са, да са отличава по зрѣния си разумъ и разсѣждение. слѣдователно тѣпоумнѣтъ (смахнатнѣтъ), слѣпнѣтъ, глухнѣтъ и онзи който не може да дочува спорнитѣ страни не може да бѣди съдін.

ГЛАВА ВТОРА.

За нравитѣ на съдінтъ.

Чл. 1,795.) Съдінта по времето на засѣдаванетоъ въ сѣдѣтъ длѣжовъ е, да отбѣгнава отъ дѣла и постѣпки, които могатъ да причинитѣ времетоубяне, т. е. не трѣба да са занимава въ разговоръ за земакъдаване, въ искаване гордосте, велеленіе и заплашване.

Чл. 1,796.) Съдінта не трѣба да пріема подарокѣтъ на нѣкоя отъ спорнитѣ страни.

Чл. 1,797.) Съдінта не трѣба да ходи на угощеніе на нѣкоя отъ спорнитѣ страни.

Чл. 1,798.) По времето на сѣдопроизвеждането нѣкоя тѣжба съдінта трѣба да отбѣгнава отъ слѣдующитѣ постѣп-

емъ: да не приема въ дома си само едната отъ спорните страны; по времето на заседаніето, да са не оттеглява внѣ отъ сѣдѣть, за да са разговаря съ нѣкоя отъ спорните страны; да не подава знакове, быю съ рѣка, быю съ око, или съ глава, на нѣкоя отъ спорните страны; да не говори тайно съ едната отъ спорните страны, нито да ѿ говори на языкъ, който другата неознава, щото отъ тѣзи му постыжи да не произведе причина за обдумване, обвиненіе, порицаніе и за лошо гѣмъ него мнѣніе.

Чл. 1,799.) Сѣдята е натоваренъ съ обязанността да раздава правосѣдіето между спорните страны.

Слѣдователно, когато едната отъ спорните страны е нѣкой първенецъ, другата же отъ простолюдието, сѣдята по времето когато ги сѣди трѣба безпристрастно да са напълно съобразява съ правдата и равенството, и никакъ да са не разга аря съ тѣхъ за подсѣдното дѣло, и да са не показва гѣмъ нѣкоя отъ тѣхъ благонаклоненъ.

ГЛАВА ТРЕТЯ.

За обязанността на сѣдитѣ.

Чл. 1,800.) Сѣдята е унѣлномощенъ отъ страна на Державния Глава да сѣди и рѣшава.

Чл. 1,801.) Сѣдитѣ съ исключеніе на нѣкои обстоятелства съ назначаватъ за извѣстно мѣсто и време.

Н. II. Назначенный за една година сѣдѣя, само за въ продълженіето на тѣзи година притежава сѣдебната власть. Преди наченването на нея година, или подиръ нейното истечение, той пѣма тѣзи сѣдебна власть. Назначенный за изврѣиванье въ опредѣленъ окръгъ сѣдебна власть сѣдѣя, въ сѣко изъ опредѣленны окръгъ мѣсто има право да упражнява сѣдебната си власть, но не и извнѣ предѣлитѣ на този окръгъ. Сѣко, назначенный за изврѣиванье само въ едно опредѣлено сѣдилище сѣдебна власть сѣдѣя, не може да упражнява тѣзи си сѣдебна власть въ друго сѣдилище.

Когато въ общественны предѣлти послѣдствие правосѣдны съображенія са бы издавъ высочайшый Указъ, за да са не

зема въ внимание нѣкой тѣжба, съдїята не може да я разглежда и рѣшава. Или же, съдїята въ нѣкое съдилище когато има власть да разглежда нѣкои опредѣлени предмети, други же да по разгледа, той разглежда и рѣшава само опредѣленитѣ, а не и оныѣ за които не му е позволено. Сжщо, когато нѣкой върозаконенъ законовѣдецъ (Мюфтия) за разрѣшеніе на нѣкое дѣло искаже мнѣніе, което е съгласно и сходно съ мнѣніето на населеніето, а дѣлото е маловажно за времето, и са издаде височайшій Указъ, за да са то рѣши спорѣдъ исказаното отъ законовѣдеча мнѣніе, съдїята е длъженъ да го рѣши съобразно съ туй исказано мнѣніе, ако ли го рѣши по мнѣніето на другъ законовѣдецъ, което е противно на първото, рѣшеніето му нѣма никоя сила.

Чл. 1,802.) Ако бы, когато сж назначени двама съдїи за разглежданье и рѣшаванье изъедно на нѣкое дѣло, само единътъ отъ тѣхъ разгледалъ и рѣшилъ дѣлото, неговото рѣшеніе нѣма никоя дѣйствителность (Гледай Чл. 1,465).

Чл. 1,803.) Когато въ единъ градъ сжществувать нѣколко съдїи, и едната отъ спорнитѣ страни понесе да ѝ са разгледа дѣлото предъ единъ съдїя, другата же предъ другыто, и не можтъ да са съгласѣтъ помежду си, предпочита са съдїята, когото иска тѣжимата страна.

Чл. 1,804.) Когато са отчисли нѣкой съдїя, той дору не са е извѣстилъ за отчисленіето си, колкото дѣла е билъ разгледалъ и рѣшилъ въ продълженіето на времето до извѣстваньето си, рѣшенїята му сж дѣйствителны.

Рѣшенїята обаче, които той издаде отъ какъ получи извѣстіето за своето отчисленіе сж недѣйствителны.

Чл. 1,805.) Ако съдїята има право да назначава и отчислява помощника си, той може да си го назначава и отчислява. Въ противенъ случай не може.

Ако бы умрѣлъ или са отчислилъ съдїята, неговътъ помощникъ си остава на мѣстото (Гледай Чл. 1,466).

Слѣдователно, когато бы умрѣлъ съдїята на нѣкой окръгъ, неговътъ помощникъ разглежда и рѣшава сичкытѣ тѣжбы, които сж са появили изъ окръга до пристиганьето на новоназначенныя съдїя.

Чл. 1,806.) Какъто съдїята може да рѣши дѣлото на

основаніе доказателствата, които е зель въ вниманіе помощникътъ му, тъй и помощникътъ му може да рѣши дѣлото по основаніе доказателствата, които е зель въ вниманіе самиятъ съдія.

Н. П. Когато съдіята съобща на помощника си доказателствата по нѣкоя тѣжба, той безъ да дѣри други доказателства, на основаніе съобщенитѣ отъ съдіята доказателства рѣшава тѣжбата. Тѣй смѣ и помощникътъ му, когато притежава право да рѣшава нѣкоя тѣжба, като съобща събранитѣ си доказателства на съдіята, той по основаніе на съобщенитѣ доказателства рѣшава тѣжбата.

Обаче, когато помощникътъ не притежава правото за рѣшаване, а е само натоваренъ да изслѣдва и издѣри дѣлото, съ право да събере доказателства и да распита свидѣтели, съдіята не може на основаніе тѣзи доказателства да рѣши дѣлото, но трѣба самичькъ да издѣри доказателствата и да распита свидѣтелитѣ.

Чл. 1,807.) Съдіята на единъ окръгъ може да разгледа тѣжбата за земѣ, която са намѣрва въ другъ окръгъ; както е обаче показано въ Книгата за тѣжанье, той трѣба да означи законнитѣ граници на земѣта.

Чл. 1,808.) Съдіята не може да разгледа и рѣшава тѣжба на лице; което му е сродникъ, на съпругата си, на съдружника си въ стога за която са касае тѣжбата, на собственния си главенъ слуга (наемникъ) и на оногизи, които са препитава отъ него.

Слѣдователно, съдіята не може да разгледа никоя тѣжба нито на едно отъ горѣпоменкитѣ лица, и не може да рѣшава въ тѣхна полза.

Чл. 1,809.) Когато въ нѣкое мѣсто съдіята или нѣкой отъ показанитѣ въ предидущія членъ неговы ближны бы имали тѣжба съ нѣкого въ смѣщото мѣсто, тя трѣба, ако има другъ съдія тамъ, да са съди предъ него.

Ако ли въ него мѣсто нѣма другъ съдія, спорянитѣ страни могатъ да са съдиктъ предъ съдіята, когато тѣ по собствената си воля бы назначили, или предъ помощника на съдіята, който има право да назначава такъвъ помощникъ, или наонецъ предъ съдіята на единъ съединенъ окръгъ.

Ако ли спорнитѣ страни са несъгласитѣ нито за единитѣ отъ горнитѣ способы на съдяньето, тѣ чрезъ прошеніе могатъ да поискатъ отъ Държавния Глава назначеніето на особенъ съдія.

Чл. 1,810.) Съдіята трѣба да разглежда тѣжбитѣ по редѣтъ на постѣпаньето имъ, съ исключеніе само на онѣзи тѣжби, които по сщществото си не търпѣтъ отлаганье.

Чл. 1,811.) Въ случайна нужда съдіята има право да са свърѣтува и съ другъ съдія.

Чл. 1,812.) Когато съдіята са намѣрва улечаленъ или утяченъ; когато е гладенъ и когато дрѣми и отъ туй му са въспрепятствува възможността да разсѣждава добрѣ и да съди правилно, той трѣба да отложи рѣшеніето на дѣлото.

Чл. 1,813.) Съдіята когато засѣдава въ съдилището, трѣба внимателно да испитва дѣлото и да не подава причина за дългото му отлаганье и протаканье.

Чл. 1,814.) Съдіята отреджа да са държи въ съдилището една главна книга (седжилатѣ), въ която, за отстраненіе на сѣко злоупотребленіе и лукавство, да са описватъ рѣшеніята, актоветѣ и прочія книгъя, които бы той издалъ. За пазиньето на тѣзи книга съдіята е обязанъ да наблюдава.

Когато са случи отчисленіето на съдіята, той самичкъ или чрезъ лице на което има довѣріе предава книгата на приемника си.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.

За засѣданіята.

Чл. 1,815.) Съдіята скдебнитѣ си засѣданія прави публичны.

Но той преди да произнесе своето рѣшение, не трѣба да подава причина за предварително узнаванье рѣшеніето.

Чл. 1,816.) Когато са предета ятъ въ съдѣтъ двѣтъ спорны страни, съдіята най първо иска обясненія по дѣлото отъ тѣжжителя. Ако ли е была тѣжбата изнапредѣ писмено изложена и описана въ протокола, тя са прочита въ пресѣтветвіето на спорнитѣ страни, и послѣ словесното ѣ утвърденіе отъ

тжителя, сждіята иска отговоръ отъ тжимня, като му казва: какво ще кажемъ за предъявената противъ тебе тжжба отъ тжжителя?

Чл. 1,817.) Ако бы тжжимныйтъ призналъ исканъето на тжжителя си, сждіята рѣшава дѣлото по неговото самопризнание (на тжжимня).

Ако ли пъкъ откаже исканъето, сждіята иска доказателства отъ тжжителя за поддрѣплснїе на исканъето му.

Чл. 1,818.) Когато тжжительтъ чрезъ доказателства докаже исканъето си, сждіята съгласно съ доказателствата рѣшава дѣлото въ негова полза.

Ако ли не може да го докаже, остава му право да предложи клятва на тжжимня, и като заяви туй предлаганье, сждіята предлага клятвата на тжжимня му.

Чл. 1,819.) Ако са бы тжжимныйтъ закънчалъ, или тжжительтъ ако не бы го оставилъ да са закъмне, сждіята отблъсва исканъето на тжжителя.

Чл. 1,820.) Ако бы тжжимныйтъ отказалъ приемањето на клятвата, сждіята рѣшава дѣлото по отказванъето му клятвата. Ако ли послѣ отказванъето клятвата и произнасянъето рѣшенїето бы заявилъ, че прїема клятвата, туй му заявленїе вече не са зема въ уваженїе

Чл. 1,821.) Когато нѣкой за свое оправданїе или за подкрѣпление на исканъето си бы представилъ на сждіята нѣкое рѣшенїе или документъ, издаденъ отъ другъ сждїа, съобразно съ закона, правилень и безъ не най малко съмнѣнїе или нѣщо обмислено направень, сждіята рѣшава дѣлото безъ да дѣри други доказателства.

Чл. 1,822.) Ако тжжимныйтъ богато са раснѣтва по дѣлото не отговори »да« или »не«, а постоянноува въ мълчанїето си, туй му мълчанїе са счита за отказванье.

Ако ли пъкъ отговори, че нито признава исканъето, нито го отказва, отговорътъ му са сждо счита за отказванье. И въ двата тѣзи случая отъ тжжителя са исать доказателства.

Чл. 1,823.) Когато тжжимныйтъ вмѣсто признание или отказванье предъяви насрѣщенъ искъ за отблъснванье исканъето на тжжителя си, тогати са постѣпа съобразно съ особинѣтъ за това членове, показаны въ Книгитѣ за тжжяне и за доказателства.

Чл. 1,824.) Дору едната отъ спорнитѣ страны не довърни своитѣ показанія, другата не може да възражава, ако ли бы възрашла, съдята ѝ възбранява говорянъето.

Чл. 1,825.) При съдътъ за тълкуванье показаніята на незнающитѣ официалния языкъ са намѣрва единъ вѣренъ и свѣдущъ тълмачъ.

Чл. 1,826.) Въ тѣхъбъ появени между сродници, или когато има надѣжда че едната отъ спорнитѣ страны желае да са спогоди, съдята имъ предлага веднѣжъ или дваъ спогодбата, и ако са съгласитѣ на туй предложеніе, спогожданъето са извършиа съобразно съ членеветѣ, показани въ Книгата за спогожданье, въ противень случай съдята слѣдува съдопроизвожданъето и рѣшеніето на дѣлото.

Чл. 1,827.) Съдята послѣ рѣшеніето на дѣлото прочита резолюціята на дѣтѣ спорни страны, и отпослѣ като съчини въ окончателна форма рѣшеніето, което объема обстоятелствата, причинитѣ и основаніята, върху които е то издадено, съобщава го на тѣжителя, и ако стане нужда, съобщява прелисъ и на тѣжимыя.

Чл. 1,828.) Когато въ рѣшеніето са указани напълно обстоятелствата, причинитѣ, условіята и основаніята, съдята не може вече да спре изпълненіето му.

РАЗДѢЛЪ ВТОРЫЙ.

За рѣшаванъето.

(Дѣла са на двѣ Главы.)

ГЛАВА ПЪРВА.

За условіята на рѣшаванъето.

Чл. 1,829.) За рѣшаванье нѣкое дѣло изискува са да съществува предѣлвена тѣжба.

Н. П. Дору нѣкой не е заявилъ тѣжба противъ друго, за нѣкое нѣщо, което са касае до нѣкое право, сждїята нищо не може да рѣши за туй нѣщо. Слѣдователно безъ предавление тѣжба, рѣшенїето пѣма никоа дѣйствиелна сила.

Чл. 1,830.) Когато са рѣшава нѣкое дѣло, спорните страны трѣба да прескстствуватъ, т. е. когато въ засѣданїето сж прескстствували спорните страны, тѣ трѣба да прескстствуватъ и когато са прочита резолюціата.

Обаче, ако когато са нѣкой тѣжи противъ друго за нѣкое нѣщо, тѣжмийтъ признае правото на тѣжителя сж, и преди да са рѣши дѣлото излѣзе и напусне засѣданїето, сждїята, на основанїе неговото самопризнанїе, рѣшава дѣлото въ негово отсжествїе.

Сжщо, когато тѣжмийтъ отрича исканьето на тѣжителя, този же послѣднийтъ въ негово прескстствїе като представи свидѣтели и доказателства, ако бы преди распытваньето на свидѣтелитъ и рѣшенїето на дѣлото тѣжмийтъ да напусни засѣданїето на сждѣтъ, сждїята въ негово отсжествїе распытва свидѣтелитъ, разглежда доказателствата и рѣшава дѣлото.

Чл. 1,831.) Отъ какъ въ прескстствїето на отвѣтниковытъ повѣренъ са представятъ свидѣтели и доказателствата по дѣлото, ако бы са представилъ въ сждѣтъ и самийтъ отвѣтникъ (тѣжимъ), сждїята на основанїе представенитѣ доказательства рѣшава дѣлото въ негово прескстствїе непосредственно върху него.

Тѣй сжщо, отъ какъ въ прескстствїето на тѣжмийа са представятъ свидѣтели и доказателствата по дѣлото, ако бы са представилъ въ сждѣтъ и неговытъ повѣренъ, сждїята на основанїе представенитѣ доказательства рѣшава дѣлото въ негово прескстствїе.

Чл. 1,832.) Когато въ тѣжба между сичкитѣ наслѣдници на нѣкого сжществува споръ, и въ прескстствїето на едно отъ наслѣдницитѣ като са представятъ свидѣтели и доказателства, ако преди рѣшенїето на дѣлото наслѣдникътъ излѣзе и напусне засѣданїето на сждѣтъ, сждїята на основанїе представенитѣ свидѣтели и доказателства рѣшава дѣлото върху другитѣ наслѣдници, безъ да са нуждае отъ да събира други доказателства.

ГЛАВА ВТОРА.

За заочното рѣшаванье на дѣлата.

Чл. 1,833.) По исканьето и просбата на тѣжителя съдѣята призовава въ съдѣтъ тѣжимыя.

Ако бы тѣжимыиѣтъ по неоправданы и неизвинителны причини са отказвалъ да са представи въ съдѣтъ, или ако не бы проводилъ отъ своя страна повѣренъ, той са доводи въ съдѣтъ принудително.

Чл. 1,834.) Когато тѣжимыиѣтъ са отказва да са представи въ съдѣтъ, или да проводи отъ своя страна повѣренника си, ако доводаньето му е невъзможно, тогати по просбата на тѣжителя, призовава са тѣжимыиѣтъ три пѣкти едно подмыр друго чрезъ особны призовекы, да са представи въ назначенъ день у съдѣтъ. Той ако и послѣдствие третиятъ призовекъ откаже да са представи въ съдѣтъ, съдѣята му извѣстява, че ще му отреди повѣренникъ и че ще разгледа тѣжбата на тѣжителя и изслуша свидѣтелитѣ, като разгледа и представенитѣ доказателства.

Ако послѣдствие и туй извѣстяванье тѣжимыиѣтъ са не представи пакъ, или непроводи отъ своя страна повѣренъ, съдѣята назначава повѣренника, за да му защищава правото, и въ прѣсѣдствіето на този повѣренъ разгледа дѣлото, испытва свидѣтелитѣ на тѣжителя и ако са укаже исканьето му право и законно, рѣшава го въ негова полза.

Чл. 1,835.) Издаденото спорѣдъ горѣпоказанныя начинъ заочно рѣшеніе са съобщава на тѣжимыя.

Чл. 1,836.) Когато са бы нѣкой осъдилъ заочно, а относѣ са представи въ съдѣтъ и заведе тѣжба противъ тѣжителя си, за да му отблъсне исканьето, тѣжбата му са зема въ вниманіе и са рѣшава съобразно съ законитѣ.

Ако въ случай не бы заведѣ тѣжба, т. е. ако не бы направилъ отзывъ, или ако бы направилъ, но не е можлъ да отблъсне исканьето на тѣжителя, тогати издаденото заочно рѣшеніе постѣпна въ законна сила и са изпълнява.

РАЗДѢЛЪ ТРЕТИЙ

За повторително разглеждане на рѣшено дѣло

Чл. 1,837.) Когато нѣкое дѣло е рѣшено съобразно съ законитѣ и правилата, т. е. когато за нѣкое дѣло са е издало рѣшеніе, което съдържава причинитѣ, условіята и основаніята, подобно дѣло не може да са разглежда повторително.

Чл. 1,838.) Когато осжденыйтъ са потъжи противъ издаденото рѣшеніе, че то не е издадено на основаніе закона, и покаже причинитѣ, за които е незадоволенъ отъ туй рѣшеніе, вследствие на които иска да го апеллира, тогази рѣшеніето са разглежда въ апеллативния сѣдъ, и ако са укаже че е издадено съобразно съ закона, потвърдява са, въ противенъ случай дава са право на усждения за касиране.

Чл. 1,839.) Когато осжденыйтъ е незадоволенъ и отъ туй издадено рѣшеніе и поиска да го касира, то са разглежда въ касационния сѣдъ, и ако са укаже че е правилно издадено, утвърдява са, въ противенъ случай отбѣнява са.

Чл. 1,840.) Какъто преди рѣшеніето на дѣлото, тѣй и послѣ неговото рѣшеніе, отбѣснванъето на исанъето са зема въ уваженіе. Следователно, ако осжденыйтъ въ нѣкое дѣло, основаемъ на законни причини, поиска да са тѣжи за отбѣснванъето на иска, или за повторителното разглеждане дѣлото, тѣжбата му са зема въ вниманіе, и въ пресѣтствието на тѣжителя са рѣшава.

И. П. Когато нѣкой за нѣкой къща, притежавана отъ нѣкого, заяви тѣжба, че тѣзи къща му е била останала наследіе отъ баща му и докаже дѣйствителността на иска си, и сѣдята рѣши дѣлото въ полза на наследника тѣжителя, отпослѣ пѣвъ осжденыйтъ представи документъ, че наследниковътъ баща предварително е билъ предаль къщата на бащата на осждения, тогази тѣжбата на наследникъ са зема въ вниманіе, и като са докаже дѣйствителността ѝ, отбѣнява са първото рѣшеніе и са отбѣснова искутъ на наследника.

РАЗДЪЛЪ ЧЕТВЪРТЫЙ

За определяване съдници — помирители — (*) по взаимното съгласие на спорящите страни.

Чл. 1841.) Събой е свободенъ да назначава съдници — помирители — за разглеждане распри, относителны до имѣния и до собствено право на населението.

Чл. 1,842.) Рѣшеніето издадено отъ подобни съдници — помирители — има сила и е дѣйствиелно само за страните, които съ ги назначили, и за дѣлото, за което имъ са е дало право да го рѣшатъ. Подобното рѣшеніе не е обязателно за другото и нѣма сила за другите дѣла на спорящите страни,

Чл. 1,843.) Съдниците — помирителите — могатъ да съ на четъ и по вече отъ единъ.

Сирѣчь, допостено е да са назначаваатъ двама или и по вече съдници — помирители — за рѣшаванье на нѣкое дѣло. Тѣжкительтъ и тѣжимийтъ могатъ да назначатъ отъ страната си и по единъ само съдникъ — помирителъ —.

Чл. 1,844.) Когато съдниците — помирители —, както са помена по горѣ, съ по вече отъ единъ, тѣ трѣба да рѣшаватъ дѣлото по общо съгласіе. Само единътъ отъ тѣхъ не може да го рѣши.

Чл. 1,845.) Когато на съдниците — помирители — е было отетънено право да назначаваатъ други съдници — помирители —, тѣ могатъ да назначатъ.

Чл. 1,846.) Назначаваньето на съдници — помирители — когато е само за едно опредѣлено време, подиръ истечението на туй време тѣ са лишаватъ отъ съдейската си власть.

Н. П. Назначеныйтъ съдникъ — помирителъ — да рѣши нѣкое дѣло отъ еди-кой-си день до единъ мѣсець, неговата съдѣйска власть са простира само до истечението на този мѣсець, послѣ истечението обаче на мѣсеца, ако бы рѣшилъ дѣлото, рѣшеніето му остава недѣйствиелно.

Чл. 1,847.) Преди произнасяньето на рѣшеніето отъ съд-

(1) Законодательтъ отъ думата „съдници“ разумава помирителите, за които са говори и въ Чл. 40-ий отъ Търгов. Законъ.

ника — помирителя —, съка една отъ спорните страны има право да смѣнява съдника — помирителя —.

Отъ туй правило са обаче ислючаватъ онѣзи съдници — помирители —, които по одобреніето на официалния съдъ са отредени отъ спорните страны, безъ да иматъ тѣ право да ги смѣняватъ; защото въ тозъ случай тѣ са считатъ като помощници на тозъ съдъ.

Чл. 1,848.) Съдните какъто изпълняватъ съветите рѣшенія, издавани отъ тѣхъ изъ окръга за населеніето въобще, тѣ също изпълняватъ и рѣшеніята, издавани отъ назначени съдници — помирители — за лицата, които съ ги назначили.

Слѣдователно, когато съдниците — помирители — рѣшятъ дѣлото съобразно съ закона, никой отъ спорните страны нѣма право да възражава противъ тѣхното рѣшеніе.

Чл. 1,849.) Рѣшеніето на съдниците — помирители — когато са поднесе на официалния съдъ, той ако го види че е съгласно съ закона, утвърждава го. Въ противенъ случай отмѣнява го.

Чл. 1,850.) Когато спорните страны отстъпятъ право на назначените отъ тѣхъ съдници — помирители — да рѣшятъ дѣлото имъ по помирителенъ начинъ, тѣхното рѣшеніе са уважава.

Н. П. Когато едната отъ спорните страны упълномощи нѣкого отъ назначените съдници — помирители, — другата же друга, да рѣшятъ распрята имъ помирително по единъ начинъ, и тѣ я рѣшятъ съобразно съ членовеѣ показани въ Книгата за спогожданье, тогази никой отъ спорните страны нѣма право да възражава противъ подобно помирително рѣшеніе.

Чл. 1,851.) Когато нѣкой съдникъ безъ да е отреденъ отъ спорните страны, сподучи да разрѣши появената между имъ распря, и тѣ са съгласихъ и одобрихъ неговото рѣшеніе, то тогази бива задължително и дѣйствително и за двѣте страны (Гледай Чл. 1,453).

ПОДПИСАНИ:

Гледай лицата забѣлжени на 465 страница

КРАЙ НА ТРЕТІЯ ТОМЪ.

ОГЛАВЛЕНИЕ

НА

ТРЕТИЯ ТОМЪ.

	Членове	Страницы
Изложение на съчинителната комиссія.		5
Гражданскитѣ закони на Османската Имперія		17
Предисловіе	1 — 100	19
Часть I. Опредѣленіе и раздѣленіе науката на священ. юридическо право.	1	
Часть II. Основны начала на священното право	2 — 100	19
КНИГА ПЪРВА. За купуванъепродаванъе.	101 — 403	22
Предисловіе. Юридически усвоія употребителни за продажбитѣ	101 — 166	37
Раздѣлъ първий. За съставленіето на продажбата	167 — 196	45
Глава I. За качествата на продажбата.	167 — 176	45
Глава II. За нуждата на спомаганъето (приличието), на одобреніето и предложеніето	177 — 180	47
Глава III. За събраніето на продажбата	181 — 185	49
Глава IV. За продажбата педъ условіе.	186 — 189	50
Глава V. За уничтоженіе и развалянье на продажбата	190 — 196	51
Раздѣлъ вторий. За относителнитѣ до продаваемото иѣщо	197 — 236	53
Глава I. За условіята и свойствата на продаваемото иѣщо	197 — 204	53
Глава II. На кои иѣща са допрощавъ продаванъето и на кои не.	205 — 216	54
Глава III. За научинитѣ спорѣдь конто става продажбата на различни иѣща.	217 — 229	55
Глава IV. Кои отъ неозначенитѣ по името времето на уговаряньето са обематъ въ продажбата и кои не	230 — 236	60
Раздѣлъ третій. За относителнитѣ до иѣзната.	237 — 251	63
Глава I. За качествата на иѣзната и за поразданитѣ отъ тѣхъ въпроси	237 — 244	63

	Членове	Страници
Глава II. За продажбата съ почта	245 — 251	64
Раздѣлъ четвъртъкъ. За владѣството на уговорванитѣ страни върху продаваемото нѣщо и за стойността послѣ сврънвяването на продажбата.	252 — 261	66
Глава I. За владѣството на продавача върху стойността и на купувача върху нѣщото послѣ сврънвяването на условіето на продажбата и преди приеманъето.	252 — 253	66
Глава II. За наращеніето и умаленіето на стойността на нѣщото послѣ събствавненіето на продажбата.	254 — 261	66
Раздѣлъ петтъкъ. За относителнитѣ до предаванъето и приеманъето, сирѣчь, до измѣненіето на условіето на продажбата	262 — 299	69
Глава I. Какво нѣщо е предаванъето и приеманъето и какъ са извършва	262 — 277	69
Глава II. За правото на задържанъето на продаденото нѣщо	278 — 284	71
Глава III. За мѣстото на предаванъето.	285 — 287	72
Глава IV. За разноскитѣ на предаванъето и за качествата на допълненіето му	288 — 292	73
Глава V. За слѣдствіята на случайното изгубяне или поврѣждане на продаваемото нѣщо.	293 — 297	74
Глава VI. Въ коя е тежестъ изгубяването на нѣщото, което купувачътъ е зетъ да го испита или види или покаже на нѣкого и послѣ да го купи.	298 — 299	75
Раздѣлъ шесттъкъ. За избираемитѣ права или за избиранъето	300 — 360	76
Глава I. За условното избиране	300 — 309	76
Глава II. За избиранъето по качество.	310 — 312	77
Глава III. За избиранъето по заплащанъето стойността	313 — 319	78
Глава V. За избиранъето по виданъе	320 — 335	79
Глава VI. По избиранъето по недостаточность (поврѣда).	336 — 355	82
Глава VII. За безмѣрна поврѣда и измама.	356 — 360	87

	Членове	Страници
Раздѣлъ седмий. За видоветѣ на продажбата и за дѣйствителността на сѣткой единъ отъ тѣхъ.	361 — 403	88
Глава I. За видоветѣ на продажбата.	361 — 368	88
Глава II. За дѣйствителността и за дѣйствието на сѣтка отъ различнитѣ продажби.	369 — 379	90
Глава III. За препродажба на надѣжно нѣщо.	380 — 387	92
Глава IV. За поръчка.	388 — 392	93
Глава V. За уговорваната продажба отъ близосмъртния	393 — 395	94
Глава VI. За продаванье на повѣреніе или изкупуванье.	396 — 403	95
КНИГА ВТОРА. За даванье и заеманье подъ наемъ.	404 — 611	99
Предисловіе. Юридически условия.	404 — 419	99
Раздѣлъ първий. Общи начала.	420 — 432	102
Раздѣлъ вторий. За съставленіето на наеманьето	433 — 462	105
Глава I. Началата на наеманьето.	433 — 443	105
Глава II. За условията, които са изискватъ по законното и дѣйствително съставленіе на наеманьето.	444 — 447	107
Глава III. За условията, които са изискватъ за да е наеманьето дѣйствително.	448 — 457	108
Глава IV. За недѣйствителността и незаконността на наеманьето.	458 — 462	109
Раздѣлъ третий. За относителнитѣ въпроси до наеманьето.	463 — 483	110
Глава I. За стойността на наеманьето или на наема.	463 — 465	110
Глава II. По кой причини става потребно заплащаньето на наема и кога наемателятъ придобива право върху него.	466 — 481	111
Глава III. За ако може наемникътъ или не да задѣжи нѣщото за което са е главикъ, докучи неслучи заплатата.	482 — 483	114
Раздѣлъ четвъртий. За срока (времето) на наеманьето	484 — 496	114
Раздѣлъ петий. За избирателнитѣ права.	497 — 521	116

	Членове	Страницы.
Глава I. За избирателното право по приложено условие	497 — 506	116
Глава II. За избирателното право по видяване	507 — 512	119
Глава III. За избирателното право по недостаточност (повръзда).	513 — 521	119
Раздѣлъ шестий. За видоветѣ и за относителнитѣ до наеманото нѣщо.	522 — 581	122
Глава I. За наеманье на градски стѣпанія (агарь).	522 — 533	122
Глава II. За наеманьето на търговни нѣща	534 — 537	124
Глава III. За наеманье на животни	538 — 561	124
Глава IV. За главяване на чедовѣтъ (за работянье)	562 — 581	128
Раздѣлъ седмий. За длѣжноститѣ на наемателя и на наемниѣя подѣтъ условіето на наеманьето	582 — 595	131
Глава I. За предаваньето на даденото подѣтъ наемъ нѣщо	582 — 585	131
Глава II. За владѣчеството на уговорванитѣ страни върху даденото подѣтъ наемъ нѣщо	586 — 590	132
Глава III. За повръщаньето на зетото подѣтъ наемъ нѣщо	591 — 595	133
Раздѣлъ осмий. За отговорността и обезщетяваньето	596 — 611	134
Глава I. За обезщетяванье ради употребяваньето.	596 — 599	134
Глава II. За отговорността на наемниѣя.	600 — 606	136
Глава III. За отговорността на наемниѣя и на длѣлопримателя.	607 — 611	137
КНИГА ТРЕТЯ. За поръчителство.	612 — 672	141
Предисловіе. Юридически условия	612 — 620	141
Раздѣлъ първий. За съставленіето на поръчителството.	621 — 633	143
Глава I. Начала на поръчителството.	621 — 627	143
Глава II. За условіята на поръчителството.	628 — 633	144
Раздѣлъ вторий. За дѣйствието на поръчителството.	634 — 658	146
Глава I. За дѣйствието на безсрочното поръчителство или на непосред-		

	Членове	Страници
ственно искаято, на срочното (със опредѣленъ денъ) и на зависящото отъ условіе	634 — 641	146
Глава II. За дѣйствието на личното поръчителство	642	149
Глава III. За дѣйствието на дѣйстви- телното поръчителство	643 — 658	149
Раздѣлъ третій. За освобожденіето отъ отговорността на поръчителството	659 — 672	153
Глава I. Общи постановленія	659 — 662	153
Глава II. За освобожденіето отъ отго- върността на личното поръчител- ство	663 — 666	153
Глава III. За освобожденіето отъ дѣй- ствительното поръчителство	667 — 672	154
КНИГА ЧЕТВЪРТА. За прехвърлянье дългъ	673 — 700	159
Предисловіе. Юридически условія	673 — 679	159
Раздѣлъ първий. За съставленіето на прехвърлянето	680 — 689	161
Глава I. За началата на прехвърлянето дългъ	680 — 683	161
Глава II. За качества на прехвърля- ннето дългъ	684 — 689	162
Раздѣлъ вторий. За дѣйствието на пре- хвърлянето	690 — 700	163
КНИГА ПЕТА. За залаганье	701 — 761	169
Предисловіе. Юридически условія	701 — 705	169
Раздѣлъ първий. За съставленіето на залаганьето	706 — 715	170
Глава I. Началата на залаганьето	706 — 707	170
Глава II. Качества, които са изискватъ за законното съставленіе на зала- ганьето	708 — 710	171
Глава III. За неотдѣлемитѣ послѣдствія на залога и за промѣненіето и уве- личеніето му послѣ съставленіето на залаганьето	711 — 715	171
Раздѣлъ вторий. За уговорванитѣ страни	716 — 721	173
Раздѣлъ третій. За заложеното нѣщо или залога	722 — 728	174
Глава I. За тяжеститѣ и разноскитѣ на залога	722 — 725	174

	Членове	Страници
Глава II. За залога чрезъ беззаплатенъ займъ	726 — 728	174
Раздѣлъ четвъртый. За дѣйствието на залаганьето	729 — 761	175
Глава I. За дѣйствието въобще на залаганьето.	729 — 742	175
Глава II. За владѣството на длѣжника и на заломодавца надъ залога.	743 — 751	177
Глава III. За дѣйствието на посредстваньето.	752 — 755	179
Глава IV. За продаваньето на залога.	756 — 761	179
КНИГА ШЕСТА. За възбръщаньето нѣщо за пазаніе.	762 — 832	183
Предисловіе. Юридическы условія.	762 — 767	183
Раздѣлъ първый. Общы правила за възбреннѣ нѣща на чужды рѣчи (еманетъ).	768 — 772	185
Раздѣлъ второй. За възбреното нѣщо за пазаніе (ведѣна).	773 — 803	187
Глава I. Съставленіето и опредѣленіето на условіята за възбръщаньето нѣщо за пазаніе (и да).	773 — 776	187
Глава II. Дѣйствието на възбреното нѣщо за пазаніе и происходящата отъ него отговорность.	777 — 803	188
Раздѣлъ третій. За беззаплатенъ займъ.	804 — 832	195
Глава I. За съставленіето и условіята на беззаплатния займъ	804 — 811	195
Глава II. За дѣйствието на беззаплатния займъ и за происходящата отъ него отговорность.	812 — 832	197
КНИГА СЕДМА. За подаряваніе	833 — 880	205
Предисловіе. Юридическы условія.	833 — 836	205
Раздѣлъ първый. За съставленіето на подареніето	837 — 860	206
Глава I. Условія за приѣманьето на подареніето.	837 — 855	206
Глава II. Качествата на подареніето.	856 — 860	209
Раздѣлъ второй. За дѣйствието на подареніето	861 — 880	210
Глава I. Възвръщаньето на подареніето.	861 — 876	210
Глава II. Подареніе отъ близосмъртенъ.	877 — 880	213
КНИГА ОСМА. За похищаніе и по-		

	Членове	Страницы
връжданье	881 — 940	217
Предисловіе. Юридически условия . . .	881 — 889	217
Раздѣлъ первый. За похищанье или грабнванье	890 — 911	219
Глава I. Дѣйствието на похищаньето.	890 — 904	219
Глава II. За похищанье на недвижими стѣпанія	905 — 909	222
Глава III. За подхититель (подграбитель).	910 — 911	224
Раздѣлъ второй. За повръжданье . . .	912 — 940	225
Глава I. За самоизвършител на повръча.	912 — 921	225
Глава II. За виновния въ повръжданье нѣщо	922 — 925	227
Глава III. За нововъжданытѣ по публиченъ актъ	926 — 928	228
Глава IV. За накуститѣ отъ животнитѣ.	929 — 940	229
КНИГА ДЕВЕТА. За запрещение, насилие и право на предпочитанье	941 — 1,044	235
Предисловіе. Юридически условия . . .	941 — 956	235
Раздѣлъ первый. За запрещение	957 — 1,002	238
Глава I. Классовитѣ на запретенитѣ и юридическитѣ имъ постановленія . . .	957 — 965	238
Глава II. За несвършеннолѣтны, луди и обезумени	966 — 989	239
Глава III. За запретенія расчитателень.	990 — 997	244
Глава IV. За запретенія длѣжкитѣ	893 — 1,002	245
Раздѣлъ второй. За насилие	1,003 — 1,007	247
Раздѣлъ третій. За правото на предпочитаньето	1,008 — 1,044	248
Глава I. Степенословіе на предпочитаньето	1,008 — 1,016	248
Глава II. Опредѣленіе на правото за предпочитанье	1,017 — 1,027	251
Глава III. уваженіе за правото на предпочитанье	1,028 — 1,035	253
Глава VI. За слѣдствието на правото за предпочитанье	1,036 — 1,044	255
КНИГА ДЕСЕТА. За общество или дружество	1,045 — 1,443	259
Предисловіе. Разясненіе на нѣкои юридически условия, що са сръщатъ въ настоящата книга	1,045 — 1,059	259
Раздѣлъ первый. За дружество отъ сту-		

	Членове	Страници
панисианье	1,060—1,113	261
Глава I. Опредѣленіе и раздѣленіе на дружеството отъ ступанисианье	1,060—1,068	261
Глава II. За ступанисианье и употребяване на съдружески пѣща	1,069—1,090	263
Глава III. За съдружески исканія	1,091—1,113	268
Раздѣлъ вторий. За подѣляване	1,114—1,191	272
Глава I. Опредѣленіе и раздѣленіе на подѣляванъето	1,114—1,122	272
Глава II. Качества за подѣляванъето	1,123—1,131	274
Глава III. За подѣляванъето чрезъ раздѣляване	1,132—1,138	276
Глава IV. За подѣляване чрезъ отдѣляване	1,139—1,146	278
Глава V. За начинитѣ на извършването на подѣляванъето	1,147—1,152	280
Глава VI. За избирателното право (право за уничтожаванье).	1,153—1,155	281
Глава VII. За уничтоженіе на подѣляванъето	1,156—1,161	282
Глава VIII. За дѣйствието на подѣляванъето	1,162—1,173	283
Глава IX. За употребяване по изречданье	1,174—1,191	286
Раздѣлъ третій. За прегради (стѣни и сѣкатви отдѣляванія съ дувары), и за взаимнитѣ между съседни мѣста задълженія и права	1,192—1,233	290
Глава I. Нѣкои правила за дѣйствието на ступанисианье стяжанія	1,192—1,197	290
Глава II. За съседни права и задълженія.	1,198—1,212	291
Глава III. За пѣщца	1,213—1,223	296
Глава IV. За правото на преминуване, водопровожданье и водостичанье.	1,224—1,233	297
Раздѣлъ четвъртъй. За общитѣ въобще нѣща	1,234—1,307	299
Глава I. Кон нѣща са общи на сѣкото и кон не сѣк		
Глава II. За начина спорѣд който са придобива владѣніето на общитѣ нѣща	1,234—1,247	299
Глава III. За общото дѣйствиє на общитѣ нѣща	1,248—1,253	301
	1,254—1,261	303

	Членове	Страници
Глава IV. За правото на водоенение, водочерпание и водопиане	1,262—1,269	304
Глава V. За обработване на мръвигите земи	1,270—1,280	305
Глава VI. За округа на ископаните гирани и водопроводи, и на посадените дървета върху мръва земя по царско позволение	1,281—1,291	307
Глава VII. За ловъ	1,292—1,307	309
Раздѣлъ петий. За изживения по съдружески нѣща	1,308—1,328	312
Глава I. За поправки на съдружески нѣща и за другитѣ имъ разноски.	1,308—1,320	312
Глава II. За почистването на рѣкитѣ и водопроводитѣ	1,321—1,328	315
Раздѣлъ шестий. За общество отъ договоръ, сирѣчь за дружество	1,329—1,403	317
Глава I. Опредѣленіето и видоветѣ на дружествата	1,329—1,332	317
Глава II. Общи опредѣленія за условието на дружеството	1,333—1,337	319
Глава III. Особни опредѣленія за съставляемитѣ съ общи капиталы дружества	1,338—1,344	320
Глава IV. Нѣкои постановленія за дружествата	1,345—1,355	322
Глава V. За равнодѣлното дружество	1,356—1,364	325
Глава VI. За неравнодѣлното дружество.	1,365—1,403	327
Часть I. За дружество съ общи капиталы, или за парично дружество	1,365—1,384	327
Часть II. За дружество съ общо работанье или дѣлоприемателно	1,385—1,398	332
Часть III. За кредитно дружество (ширкетъ вуджухъ)	1,399—1,403	336
Раздѣлъ седмий. За командитно дружество	1,404—1,430	337
Глава I. Опредѣленіе и раздѣленіе на командитното дружество	1,404—1,407	337
Глава II. Опредѣленіе за договора на командитното дружество	1,408—1,412	338
Глава III. Дѣйствието на договора на командитното дружество	1,413—1,430	339
Раздѣлъ осмий. За земяне земя за обработване	1,431—1,448	343

	Членове	Страници
Глава I. Земанье земи за постванье	1,431—1,440	343
Глава II. Земанье земи за дървообработване	1,441—1,448	344
КНИГА ЕДИНАДЕСЕТА. За довъренност или увълномощяване.	1,449—1,530	349
Предисловіе. Юридически условия	1,449—1,450	349
Раздѣлъ първий. Начала и раздѣленіе на довъренността	1,451—1,456	350
Раздѣлъ вторий. Качествата на довъренността	1,457—1,459	353
Раздѣлъ третій. За дѣйствието на довъренността	1,460—1,530	354
Глава I. Общото дѣйствиe на довъренността	1,460—1,467	354
Глава II. Довѣренност за покупеа	1,468—1,493	357
Глава III. Довѣренност за продажба	1,494—1,505	363
Глава IV. За заповѣд или повелѣніе	1,506—1,515	364
Глава V. Довѣренност за ходатайствуйнне предъ съдъ (за съдебно пълномощіе)	1,516—1,520	367
Глава VI. За прекращеніето на довъренността (за сваляне на повѣренния)	1,521—1,530	368
КНИГА ДВАНДЕСЕТА. За спогаждане.	1,531—1,571	373
Предисловіе. Юридически условия	1,531—1,538	373
Раздѣлъ първий. За спогажданитѣ и за уволняющитѣ	1,539—1,544	375
Раздѣлъ вторий. За качествата на стойността на спогаждането и за предметта на распрята	1,545—1,547	378
Раздѣлъ третій. За предметта на спогаждането	1,548—1,555	379
Глава I. За спогаждане, което има за предметъ опредѣлени вещи	1,548—1,551	379
Глава II. За спогаждане върху парични исканія и други права	1,552—1,555	381
Раздѣлъ четвъртий. За дѣйствието на спогаждането и за уволненіе (освобожденіе)	1,556—1,571	381
Глава I. За дѣйствието на спогаждането	1,556—1,560	381
Глава II. За дѣйствиe на уволненіето (освобожденіето)	1,561—1,571	382
КНИГА ТРИНАДЕСЕТА. За признаване		

	Членове	Страници
или исповѣданье	1,572—1,612	389
Раздѣлъ първий. Юридически условия.	1,572—1,578	389
Раздѣлъ вторий. Кога е признаванье- то дѣйствително и кога не е	1,579—1,586	391
Раздѣлъ третій. За дѣйствието на при- знаваньето	1,587—1,605	394
Глава I. За дѣйствието на признаванье- то въобще	1,587—1,590	394
Глава II. За отказване собствеността и за написване нѣщо по икономич- ескый начин	1,591—1,594	395
Глава III. За признаване на близо- смъртния болель	1,595—1,605	397
Раздѣлъ четвъртий. За писменно при- знаване	1,606—1,612	403
КНИГА ЧЕТЫРНАДЕСЕТА. За тѣжянье	1,613—1,675	409
Предисловіе. Юридически условия	1,613—1,615	409
Раздѣлъ първий. За качества и дѣй- ствията на дѣйствителната тѣжба и за опровергателнитѣ възраженія	1,616—1,659	410
Глава I. За качества на тѣжбата	1,616—1,630	410
Глава II. За опровергателнитѣ възраженія	1,631—1,633	414
Глава III. Кои сж отвтѣнници (предѣ- сждѣ) и кои не сж	1,634—1,646	415
Глава IV. За противорѣчіе	1,647—1,659	421
Раздѣлъ вторий. За изсрочване	1,660—1,675	426
КНИГА ПЕТНАДЕСЕТА. За доказателства и клятва	1,676—1,783	435
Предисловіе. Юридически объясненія	1,676—1,683	435
Раздѣлъ първий. За свидѣтелствуване	1,684—1,735	436
Глава I. За объясненіето и степенитѣ на свидѣтелствуваньето	1,684—1,686	436
Глава II. За извършваньето на свидѣ- телствуваньето	1,687—1,695	437
Глава III. За сжществениитѣ условия на свидѣтелствуваньето	1,696—1,705	440
Глава IV. За съобразностьта на свидѣ- телствуваньето съ тѣжяньето	1,706—1,711	442
Глава V. За противорѣчіе на свидѣтелиитѣ	1,712—1,715	444
Глава VI. За справедливостьта и до- стовѣрностьта на свидѣтелиитѣ	1,716—1,726	446
Притурба. За клятвата на свидѣтелиитѣ	1,727	449
Глава VII. За повръщаньето на свидѣ-		

	Членове	Страници
телитѣ отъ направеното имъ свидѣтелствуванье	1,728—1,731	449
Глава VIII. За гласното доказателство или за общеизвѣстността (теватуръ)	1,732—1,735	450
Раздѣлъ второй. За писменнитѣ доказателства и за вещественнѣту улики	1,736—1,741	451
Глава I. За писменнитѣ доказателства	1,736—1,739	451
Глава II. За вещественнитѣ улики	1,740—1,741	452
Раздѣлъ третій. За елятвата	1,742—1,753	452
Раздѣлъ четвъртий. За предпочитаньето на доказателствата и за заглнаваньето	1,754—1,783	455
Глава I. Споръ за собственность	1,754—1,755	455
Глава II. За предпочитанье на доказателствата	1,756—1,770	456
Глава III. За кому са пада думата и за утвърденіе на положеніето	1,771—1,777	461
Глава IV. За противоречіе	1,778—1,783	463
КНИГА ШЕСТНАДЕСѢТА. За сждянье	1,784—1,851	467
Предисловіе. Юридически условія	1,784—1,791	467
Раздѣлъ първий. За сждитѣ	1,792—1,828	469
Глава I. За качествата на сждитѣ	1,792—1,794	469
Глава II. За нравитѣ на сждитѣ	1,795—1,799	469
Глава III. За обязанностиѣ на сждитѣ	1,800—1,814	470
Глава IV. За засѣданіята	1,815—1,828	473
Раздѣлъ второй. За рѣшаванье	1,829—1,836	475
Глава I. За условіята на рѣшаваньето	1,829—1,832	475
Глава II. За заочното рѣшаванье на дѣлата	1,833—1,836	477
Раздѣлъ третій. За повторително разглежданье на рѣшено дѣло	1,837—1,840	478
Раздѣлъ четвъртий. За опредѣляванье сждници—помирители—по взаимното съгласіе на спорнитѣ страни	1,841—1,851	479

Типографически поправки.

Страница	членъ	редъ	напечатано:	да се чете:
225	916	1	чуждо нѣщо	чуждо нѣщо
226	918	1	Ако нѣкой разсиди	Ако нѣкой разсяпи.
»	»	4	като му утѣжни	като му отѣжни
»	919	6	само произволно	самопроизволно
228	915	3	самодоволно дѣло	самоволно дѣло
229	927	9	Сжщи, ако нѣкой	Сжщо, ако нѣкой
»	928	13	предумѣдомяванъето	предувѣдомяванъето
231	933	2	води отъ поводника	води отъ поводника
»	»	3	въ обстоятелства	въ обстоятелства
»	939	1	въоржѣтъ животнытъ	въоржѣтъ животнытъ
236	943	1	Салѣри гайри	Салгири гайри
237	949	3	когато угрозяна	когато угрозява
238	960	3	при сичкот уй	при сичко туй
239	965	3	съ художници	съхудожници
»	»	4	названіето му	на званіето му
240	967	10	дѣйствиелно.	дѣйствиелно.
»	»	18	не повратна	неповратва
241	973	6	което е бивъ даль,	което е былъ даль,
243	985	2	зачетіе,	зачатіе,
244	990	1	Запретныйтъ	Запретеныйтъ
244	994	4	запрещеніето,	запрещеніето,
244	995	2	трети лица	трети лица
245	998	2	заплати дългата си,	заплати дълга си,
»	»	4	заплащанъето на дълга	заплащанъето на дълга
»	»	7	дълга си,	дълга си,
»	»	7	заплаща дълга му.	заплаща дълга му.
246	1,001	1	Запрещеніето	Запрещеніето
248	1,008	8	или по вече по опред.	или по вече по опред.
254	1,033	3	за упражненіето му	за упражненіето му
»	1,034	2	е отжествующъ	е отжествующъ
225	1,042	1	Чл. 2,042.)	Чл. 1,042.)
261	1,057	1	Калиталь.	Каниталь.
»	1,059	1	(Думата И б в а й	(Думата И з б а й
265	1,080	1	сжществующа	сжществующе
»	»	11	дѣвеньъ слуга,	(дѣвеньъ) слуга,

стра- ница	членъ	редъ	напечатано:	да се четє:
270	1,102	7	начинъ длъжниците	начинъ длъжните
271	1,110	4	И подари туй	И поради туй
272	1,115	8	раздѣля туй нѣщо	са раздѣля туй нѣщо
273	1,118	6	откъсвие	откъсѣвие
»	1,119	7	замѣстванье.	замѣстваване.
»	»	9	замѣстваньето	намѣстваньето
274	»	12	съ аршинъ съ	съ аршинъ съ
»	1,124	3	отъ ступанитѣ наву- ни жито и каже на другия:	отъ ступанитѣ на е- динъ купъ жито каже на другия:
275	1,125	7	нужда да стане нѣщо.	нужда да стане из- ново.
»	1,127	3	чрезвычайна разлика.	чрезвычайна разлика.
279	1,143	1	между дѣ	между двѣ
»	»	8	другъ преходъ	другъ преходъ
280	1,149	3	на по ъдотення	на по ъфтення
»	1,150	1	на начина,	на начинъ,
282	1,155	12	и са крме	и са отерие
283	1,158	3	на само въ урната,	едно само въ урната,
287	1,172	3	отъ подѣлящитѣ	отъ подѣляющитѣ
288	1,181	13	Хамаматъ	Хамамътъ
290	1,192	11	беза позволеніето	безъ позволеніето.
292	1,200	11	що е пролъпено	що е прилъпено
294	1,208	1	прозория	прозорци
295	1,212	4	загораніето на	зачертаніето на
298	1,224	16	Ако нечистотити	Ако нечистотитѣ
301	1,248	6	въ наследванъето	въ наследванъето
302	1,250	5	за събиране вод	за събиране вода
»	1,251	3	трѣба да е непрерывно	трѣба да е непрерыв.
303	1,260	2	даму купи за негова смѣта;	да му улови ловъ ;
304	1,261	9	да го възбрани	да го възбрани
»	1,267	8	и да напои и живот- нитѣ си,	и да напои и живот- нитѣ си,
310	1,303	1	кѣтка (капакъ),	кѣтка (капанъ),
311	»	4	Но ако са услови	Но ако са улови
314	1,318	3	а другитѣ неще,	а другитѣ неще,
»	1,319	15	упоиствующія	упоретвующія
316	1,326	13	е въ тяжесть	е въ тяжесть
318	1,330	8	и купи стога,	и купи стога,
319	1,332	20	и дѣлопримателно	и дѣлопримателно
321	1,342	7	подобни нѣща	подобни нѣща

страница	линей	р-лъ	напечатано:	да се чете:
321	1,343	2	съсловіе да даватъ	съ условіе да даватъ
323	1,348	10	печѣлбата.	печѣлба.
»	1,349	5	задѣлжава чрезъ	задѣлжава чрезъ
324	1,354	1	съдружницицѣ	съдружниците
327	1,362	8	съдружескый капи- талъ,	съдружескый капи- талъ,
»	»	12	равнодѣлността на	равнодѣлността на
»	1,365	2	равни капиталы	равны капиталы
»	»	5	сичеция си париченъ	сичеция си париченъ
330	1,375	1	въ рѣцѣтъ си	въ рѣцѣтъ си
»	»	3	то принадлежи нему.	то принадлежи нему.
»	»	2	което не пренадлежи	което не принадлежи
»	1,377	12	упълномощи отъ	упълномощи отъ
331	1,378	7	породи недостатѣкъ,	поради недостатѣкъ,
»	1,380	3	на дружеството.	на дружеството.
334	1,390	3	печѣлбытъ пополенъ,	печѣлбытъ напопо- ленъ,
»	1,392	3	съдружниците	съдружниците.
335	1,394	1	хамалытъ могатъ	(хамалытъ) могатъ
»	1,397	16	принадлежи	принадлежи
352	1,456	1	оговоръ на	Договоръ на
373			18 Ноемврий 1,774)	18 Ноемврий 1874)
422			Като заяви нѣкои	Като заяви нѣкои

Христо С. Арнаудовъ — Издательтъ
на Османскитѣ Законы запазва правото си за
препечатванъето имъ.

Отъ сърдце благодаря на любезния си пріятель Г-на
Стоила Д. Попова — Членъ при Руссенскыя Апеллативенъ
Сждъ — за дѣто ми помогна въ преводжъето отъ турскы на
XV и XVI книжки т. е. отъ Чл. Чл. 1,676—1,851-нй на насто-
ящитѣ Гражданскы Законы.

Издательтъ.